K. MOISEEVA

FIICA LUI EKHNATON

K. MOISEEVA

Fiica lui Ekhnaton

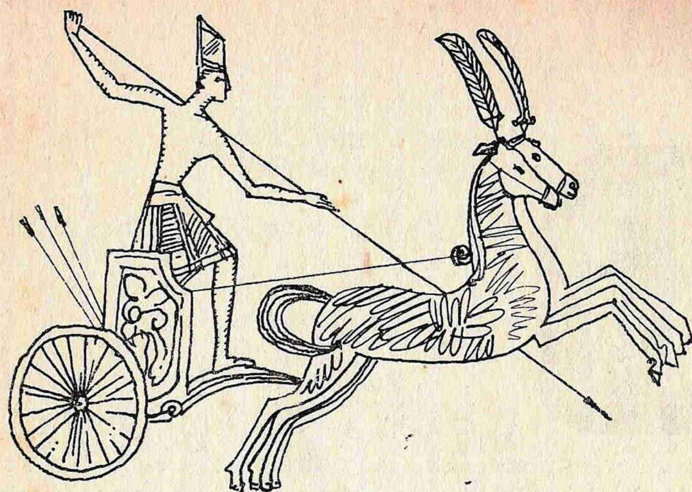
CUVÎNT ÎNAINTE [1]

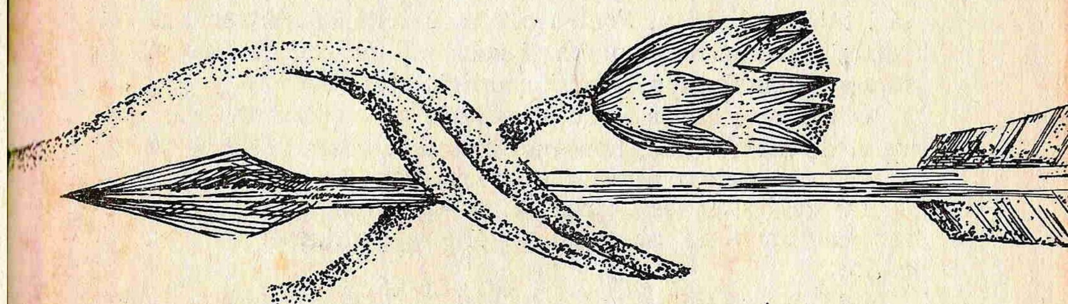
Deschideţi această carte şi vă veţi afla în Egiptul antic, la curtea faraonului Tutankhamon, care a cîrmuit această ţară în secolul al XIV-lea înaintea erei noastre. Veţi vizita palate şi temple, atelierele meşteşugăreşti şi colibele săracilor. Veţi afla despre soarta tragică a fiicei lui Ekhnaton, despre nobleţea sufletească a pictorului Arikhu şi despre perfidia marelui preot Ai.

Întoarceţi pagina şi, în povestirea care urmează, vor apare în faţa dumneavoastră imagini din viaţa vechiului Benin, sau a statului Edo, cum se numea această ţară cu cinci sute de ani în urmă. Veţi auzi sunetul bronzului bătut cu ciocanul, veţi vedea minunatele sculpturi ale meşterilor din Benin, a căror faimă s-a răspîndit dincolo de hotarele ţării lor.

Cea de a treia povestire vă va transporta în Sahara antică, cel mai mare pustiu de pe planeta noastră, care odinioară a fost un ţinut rodnic şi locuit. În acele vremuri îndepărtate, pe păşunile verzi ale Saharei păşteau turme numeroase, iar în peşterile din stîncile aflate în jurul rîurilor şi al lacurilor tră-iau oameni. Ei nu ştiau să scrie şi nu au lăsat nici un fel de letopiseţe. Nu se pricepeau să construiască oraşe şi de aceea de pe urma lor nu au rămas nici un fel de ruine. Şi totuşi, oamenii aceştia au reuşit să lase urmaşilor o mărturie a existenţei lor ...

[1] **Tradus din volumul original.**

FIICA LUI EKHNATON

Deschise ochii pe neaşteptate, de parc-ar fi trezit-o cineva, anume. Dar cine putea s-o trezească? În tot cuprinsul uriaşei împărăţii nu se afla un om care ar fi îndrăznit să-i tulbure liniştea. Pentru că era o zeiţă pămînteană, la fel cum un zeu pămîntean era şi soţul ei, marele, atotputernicul faraon Tutankhamon, cîrmuitorul Egiptului.

O treziseră razele soarelui, care se cerneau printre crengile verzi de mandragora, luminînd izvoadele colorate de pe pereţi şi impunătoarele sculpturi din iatacul reginei.

Iar cînd s-au lăsat, jucăuşe, pe speteaza patului de aur, o rază caldă şi blîndă atinse cu gingăşie genele tinerei şi frumoasei regine.

Ea deschise ochii, ascultă o clipă murmurul melodios al apei ce cădea cu un foşnet uşor în bazinul de piatră, privi lotuşii proaspeţi care-şi răsfirau coroniţele trandafirii într-un vas de faianţă albastră şi deodată privirea i se opri pe un minunat jilţ de aur, strălucind tot în soarele dimineţii.

„Cum a apărut aici jilţul acesta?” se întrebă, deşi îl aştepta de multă vreme şi întrebase de nenumărate ori cînd îşi va termina meşterul lucrarea.

Regina sări din pat, îşi vîrî picioarele în sandalele uşoare din piele fină, aurită şi, apropiindu-se de jilţ, izbucni într-un rîs plin de fericire.

Totul fusese executat precum poruncise, ba chiar mai bine şi mai frumos. Se lăsă pe covorul din blănuri de leopard tînăr şi stînd chincită, cercetă cu de-amănuntul speteaza de piele a jilţului, împodobită cu încrustaţii colorate şi lucrătură aurită.

„E un adevărat vrăjitor! făcu ea, trecîndu-şi uşor degetele peste spetează. Cum de-a izbutit să facă asta? Cum de şi-a întipărit în minte chipurile noastre? Le-a făcut în aşa fel, că fiecare dintre noi îşi vede chipul ca într-o oglindă de argint!”

Figurile de pe speteaza jilţului păreau vii, create ca la porunca unui vrăjitor. Regina le privea cu încîntare, urmîndu-şi firul gîndului:

„Cînd marele şi atotputernicul meu stăpîn, faraonul cel asemenea zeilor, va vedea acest jilţ, ochii lui se vor lumina de zîmbet. El îmi va lua mîinile între palmele lui, le va strînge la piept şi va spune: „O, stăpînă a inimii mele! Cît eşti de bună şi de înţeleaptă!... Chiar de mi-ai fi citit gîndurile, şi tot n-ai fi putut găsi un dar mai minunat pentru mine. Îmi amintesc bine ziua cînd boala cea grea mă părăsise şi tu ai venit la mine cu balsamuri scumpe. A fost cea mai fericită zi din viaţa mea. Cît de bine te-ai gîndit să întipăreşti acele clipe!”

Ea se ridică, alergă spre fereastra deschisă şi, întinzîndu-şi mîinile spre crengile verzi, strigă:

— Ce veselă şi strălucitoare e dimineaţa de azi! Poate că m-a ajutat arborele sfînt de mandragora? Preoteasa spune că el îţi poate îndeplini dorinţele. Cum să n-o cred?

Şi se apucă din nou să cerceteze jilţul.

Era într-adevăr uimitor!

Meşterul le zugrăvise chipurile, al ei şi al regescului ei soţ, întocmai cum arătaseră în ziua aceea de neuitat.

Strălucitor ca însuşi soarele, Tutankhamon şedea pe tron, în veşmintele lui regeşti, iar ea îi ungea umărul cu balsamuri tămăduitoare, aduse din ţara Punth.

Regina privea chipul nobil şi plin de bunătate al stăpînului său care i se părea minunat, din pricină că-l înfăţişa pe faraon întocmai cum arătase după boală: blînd şi binevoitor, dar aburit de o uşoară tristeţe.

Aici, pe desen, faţa lui nu era atît de gravă şi de aspră ca în zilele cînd îi primea pe solii ţărilor străine şi pe căpeteniile de oşti din necuprinsa lui ţară. Aici era aşa cum îl vedea numai ea, cînd erau singuri. Şi cîtă plăcere îi făcea asta! Cît de bine îi părea că meşterul o înfăţişase în veşmintele ei de sărbătoare, uşoare şi străvezii, cu un şirag de nestemate la gît şi cu năframă regească!

Meşterul făcuse mai întîi desenul pe o foaie de papirus pe care i-o arătase, iar după ce primise încuviinţarea ei, o încredinţase că o să-l lucreze întocmai pe speteaza scaunului. Muncise în taină, fără ştirea marelui stăpîn, şi iată că acum dînsa va stîrni admiraţia faraonului cu acest dar atît de preţios şi de rar. Îndată îşi va chema slugile şi le va porunci să ducă acest jilţ în încăperile stăpînului. Ce bine că, în sfîrşit, este gata!

Dincolo de uşa înaltă din lemn sculptat, slugile şi sclavele stăteau cu urechea ciulită la cel mai mic zgomot care ar fi venit din iatacul sfînt al reginei. Marea stăpînă nu bătu decît o dată din palme: într-o clipă uşile se deschiseră larg şi la picioarele ei se prosternară sclavele negre, galbene şi albe. Fiecare căuta să găsească pe covor urma micuţei sandale de aur şi, după ce o săruta, rămînea multă vreme cu capul adînc plecat, aşteptînd ca stăpîna să-i facă semn să se ridice.

Bătrîna Tii — mai-mare peste toate ceremoniile de la palatul reginei — îşi plecă şi ea capul, odinioară frumos, în faţa marei stăpîne, dar de îndată îl înălţă cu mîndrie, auzind dorinţa acesteia de a rămîne singură.

— Cum aş putea să te părăsesc, divina mea stăpînă! spuse Tii, sărutîndu-i vîrful sandalei. Te voi însoţi pretutindeni...

— Nu! îi răspunse regina. Cu mine va rămîne numai Lotus Negru. Nu-mi trebuie nimeni altcineva. Să plece de-aici purtătoarele de evantaie, păzitoarele veşmintelor şi podoabelor mele, şi chiar tu, venerabilă Tii, lasă-mă singură. Astăzi n-o să urmez ceremonialul obişnuit. Voi să mă duc la marele meu stăpîn.

Bătrîna Tii se retrase de-a-ndăratelea spre uşă, alungînd din iatacul reginei mulţimea pestriţă a slujnicelor. La picioarele marei stăpîne rămase doar o singură sclavă; o femeie tînără şi zveltă, într-un veşmînt uşor, galben, care o făcea să semene

într-adevăr cu o floare rară, de pe alte meleaguri, şi cu toate că nicăieri pe lume nu se află lotuşi negri, numele acesta i se potrivea uimitor de bine. Sclava se prosternă la picioarele reginei şi, întinzînd spre ea braţele-i subţiri cu pielea smeadă, îi mulţumi pentru înalta încredere. Apoi se îndreptară amîndouă spre bazinul cu apă răcoroasă, unde erau pregătite diferite alifii şi suluri mari de pînză albă, moale.

În timp ce stăpîna se îmbăia în apa înmiresmată, iar Lotus Negru o ungea cu balsamuri, se înfiripă între ele o convorbire molcomă, prietenoasă:

— Ţi-a plăcut jilţul de aur, Lotus Negru? întrebă regina. Ai izbutit să-l vezi cum se cuvine?

— L-am văzut de multe ori, mărită stăpînă, cîrmuitoarea tuturor pămînturilor. Pentru că meşterul care l-a făurit este soţul meu.

— Soţul tău? Şi ai tăinuit-o faţă de stăpîna ta? spuse regina rîzînd. Era bine dispusă şi nu se supără cîtuşi de puţin pe sclava sa. Totuşi nu se putu abţine să n-o dojenească: De ce nu mi-ai spus că ai un soţ, şi încă unul atît de iscusit? Şi cum de s-a întîmplat ca un egiptean liber să ia de nevastă o sclavă?

Lotus Negru era ocupată să pregătească parfumurile pentru divina ei stăpînă, aşa că nu se putea prosterna înaintea ei, aşa cum se cădea să facă o sclavă care îndrăzneşte să-i răspundă reginei sale. Se mulţumi, deci, să-şi plece capul şi răspunse încetişor:

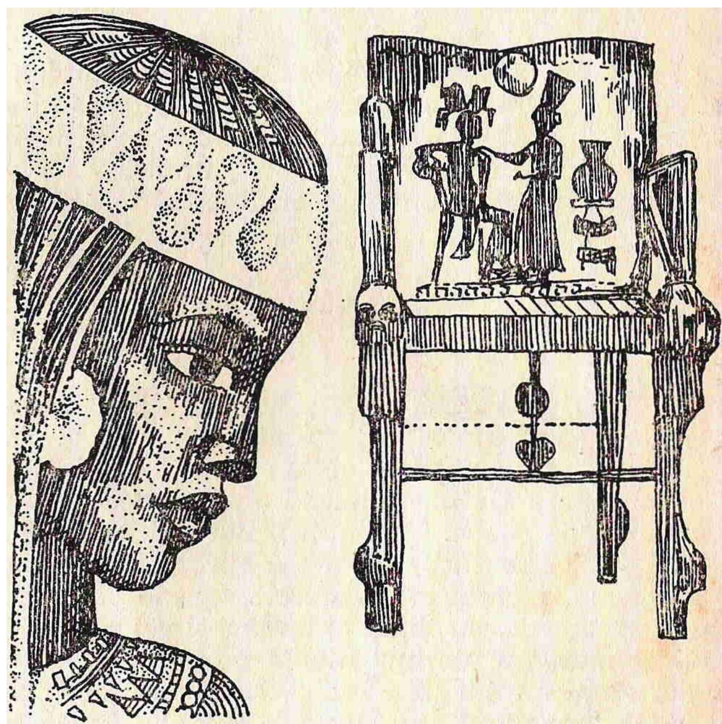
— Mărită stăpînă, rază de soare a Thebei, asta s-a întîmplat înainte de a fi ajuns eu la palat. Ankhu e cel care m-a adus la Theba. El m-a cumpărat de la oştenii care ne mînau peste nisipurile încinse ale pustiului, fără să ne dea un strop de apă sau un pumn de boabe. Întîi m-a privit îndelung, de parcă mi-ar fi citit în ochi gîndurile, apoi s-a apropiat de căpetenia străjii şi i-a spus: „O cumpăr pe această femeie din ţara Cuş. Uite, îţi dau podoabe de aur, inele şi brăţări şi vei mai primi pe deasu-pra un vas mare cu vin bun din Memphis. E din pivniţele mare-lui preot al templului lui Phtah”. De îndată ce căpetenia străjii a auzit despre vinul din pivniţele marelui preot din Memphis, a înşfăcat podoabele de preţ şi pe loc a tăiat cu cuţitul funia care mă lega de însoţitoarele mele, sclavele din ţara Cuş.

— Ia te uită! se miră regina. Povesteşte mai repede cum ai ajuns la palat şi cum ai fost cumpărată pentru iatacurile mele.

— Mărită stăpînă, tot ceea ce afli acum este ştiut numai de mine şi de Ankhu, totuşi nu pot să-ţi tăinuiesc adevărul. Iart-o pe sărmana ta sclavă!

— Spune mai departe, o grăbi regina, prinsă de povestirea sclavei.

— Soarta lui Ankhu nu-i o soartă de rînd, mărită stăpînă. Încă de tînăr, a părăsit casa îmbelşugată a tatălui său, marele preot al templului lui Phtah din Memphis. Tatăl său a vrut să-l facă şi pe el preot şi l-a iniţiat în marea înţelepciune, dar tînă- rul Ankhu a fugit la Akhetaton, ca să deprindă măiestria de zugrav şi cioplitor. Aici s-a dus la cel mai bun dintre cei mai buni zugravi din Akhetaton. Îţi aminteşti de el? El a făcut ne

muritor, prin meşteşugul său, chipul minunat al lui Nefertiti, mama ta. Mîinile lui au făurit statuile înţeleptului Ekhnaton.

— Aşa să fie oare? E ucenicul lui Tutmes? Cît de mult m-ai bucurat, Lotus Negru! Parcă m-am întors la fericita mea copilărie şi văd din nou palatul nostru şi pe minunata Nefertiti. Cu adevărat, n-a fost pe lume femeie mai frumoasă ca ea!

Regina se apropie de jilţ, îşi pironi ochii asupra lui şi gîndurile o purtară îndărăt, spre anii luminoşi ai copilăriei, cînd se juca cu surorile sale şi cînd o mîngîia cu blîndeţe mama ei cu chip atît de luminos şi cu mîini atît de moi şi parfumate. Deodată, regina Ankhesenpaamon îşi aminti de năframa albastră a mamei sale şi de cele două panglici roşii, tivite cu alb, care se unduiau pe gîtul ei subţire. Îşi aminti de fîşia de aur bătută cu nestemate, avînd în mijloc un cap de şarpe de aur — simbol sfînt care apăra regii şi zeii de duhurile rele.

— Ce-i cu tine, mărită stăpînă? întrebă sclava, văzînd lacrimi în ochii reginei. Am spus ceva care te-a întristat?

— Este o tristeţe plăcută, răspunse regina. Mi-am amintit de cei dragi. Şi inima mi-a fost cuprinsă de amărăciune şi dulceaţă. Vorbeşte, spune-mi ce-a fost mai departe, Lotus Negru.

— Ankhu a rămas la Akhetaton trei ani, iar atunci cînd toţi au părăsit palatul marelui Ekhnaton şi Tutmes a dispărut fără să i se ştie de urmă, Ankhu s-a întors la tatăl său şi din nou a început să deprindă ştiinţele hărăzite numai preoţilor. Tatăl său l-a iertat. Se poate să nu-l ierţi pe singurul tău fiu?

— Şi marele preot din Memphis l-a mai lăsat, după toate acestea, să plece la Theba?

Lotus Negru citi uimire pe faţa frumoasă a reginei şi se grăbi să-i răspundă:

— Ankhu a fost trimis de tatăl său să cumpere animale de jertfă pentru templul lui Phtah. Marele preot era fericit de întoarcerea fiului său. Dar Ankhu nu-i vorbise nimic despre îndeletnicirile lui. Nu-i spusese decît că a vrut să se ducă pînă în nomele[1] cele mai îndepărtate ale Egiptului, pentru ca să vadă cît de mare şi de minunată este ţara faraonilor.

— Şi n-a mai cumpărat animale de jertfă? întreabă regina rîzînd. Îmi pare rău pentru marele preot al templului lui Ptah.

— Ai dreptate, mărită stăpînă. N-a mai apucat să cumpere animale de jertfă. M-a întîlnit pe mine şi zeiţa dragostei, Hator, l-a îndemnat să mă cumpere, dar nu pentru ca să-i fiu sclavă, ci ca să duc o viaţă fericită. Şi atunci cînd am ajuns în marea Thebă cea cu o sută de porţi, bunul meu Ankhu m-a dus în piaţă. Voia să-mi schimb zdrenţele cu un veşmînt minunat. N-am să uit niciodată clipele acelea fericite cînd am intrat în prăvălia unui ţesător şi Ankhu mi-a poruncit să iau o pînză scumpă, gal-benă. Iar cînd m-am înfăşurat în ea, lăsînd afară doar mîna şi umărul drept, cînd mi-am netezit părul şi am înfipt în el podoa-be strălucitoare, Ankhu al meu a şoptit: „Eşti minunată, Lotus Negru!” Apoi mi-a cumpărat peşte fript şi turtă dulce. Chiar atunci a venit spre noi bătrîna şi grasa Tii, înconjurată de sclave, s-a apropiat de Ankhu şi i-a spus: „Am nevoie de această femeie pentru încăperile marei stăpîne şi o cumpăr”. Vai, cînd i-am auzit vorbele, inima mi s-a strîns de tristeţe şi de durere! Am înţeles că nu mi-e dat să mă bucur de fericirea pe care o dobîndisem în ceasul cel mai cumplit al vieţii mele. Dar Ankhu i-a spus: „Cu toţii sîntem gata s-o slujim pe regină. Sclava mea va

[1] **Noma — provincie (n.a.).**

sluji la curtea minunatei noastre stăpîne, dar nu se cade să iau bani pentru ea. Să locuiască, dar, în casa mea şi s-o slujească pe regină. Iar eu am să fiu meşterul curţii”.

— Şi a rămas la Theba din cauza ta? Şi mai departe, ce-a fost?

— Ankhu nu s-a mai întors la Memphis. Tatăl său nu ştie nimic despre el. De acum înainte nu va rămîne decît meşter zugrav şi cioplitor. El îşi aminteşte uneori cuvintele bătrînului Tutmes: „Arta nu cunoaşte hotare”. Dar cum poate un simplu meşter s-ajungă pe culmile măiestriei? Şi totuşi, el năzuieşte să atingă strălucitoarele culmi ale măiestriei! Ce-a urmat, ştii şi tu, mărită stăpînă. Sînt sclava ta, deşi-i aparţin lui Ankhu. În palatul tău sînt sclavă, iar în casa lui Ankhu sînt egala lui. Toţi mă cred o sclavă, dar eu sînt soţia marelui meşter al curţii. Şi în ceasurile scurte de răgaz îl văd pe nobilul meu Ankhu. Pentru că dragostea nu poţi s-o smulgi din inimă. Iar ea s-a cuibărit în inimile noastre şi ne încălzeşte cu razele sale, aşa cum soarele încălzeşte pămîntul.

— Păstraţi-o! rosti solemn regina. Este comoara cea mai scumpă!

— O păstrez! spuse încetişor Lotus Negru şi se lăsă la picioarele stăpînei, ca să sărute vîrful sandalei sfinte.

— Îmi place povestea ta tristă, Lotus Negru. Dar cum de-a ajuns aici acest jilţ! Cine l-a adus şi cînd?

— Eu am îndrăznit, mărită stăpînă; m-au ajutat sclavele. Ne-am strecurat în zori şi am aşezat aici jilţul, ca să te bucurăm pe tine. Mi-am închipuit că o să-i facă plăcere stăpînei mele.

— Eşti îndrăzneaţă, Lotus Negru! Dacă cel mai mic zgomot m-ar fi trezit, cine ştie ce ţi s-ar fi întîmplat! Dacă mă speriam şi ţipam, într-o clipă s-ar fi adunat slugile şi poate că te-ar fi înjunghiat... Dar totul a trecut cu bine şi eşti vie şi nevătămată. Sînt fericită, Lotus Negru. Îmi face plăcere să te privesc. Eşti frumoasă şi mlădioasă. În mişcările tale e atîta graţie! N-ai fost cumva dansatoare? Sau poate că te tragi dintr-un neam de vază? Fata unui plugar, care adună grînele, nu poate să aibă mîini aşa de subţiri. Şi după chip pari a fi de neam mare.

— Nu îndrăznesc să-ţi mărturisesc, mărită stăpînă...

— Vorbeşte, ard de nerăbdare. De un an de zile mă slujeşti şi nu ştiu nici eu de ce mă încred în tine mai mult decît în altele.

Dar nu mi-a trecut prin minte să aflu de unde eşti. Vorbeşte, dar! .. .

— În minunata şi bogata ţară Cuş am fost prinţesă, mărită stăpînă. Acum sînt sclavă. Dar mă străduiesc să nu mă gîndesc la trecut. Pentru că trecutul nu-l mai poţi întoarce.

— Lotus Negru, prinţesă! Cum de nu m-am gîndit la asta! Toth, zeul lunii şi al înţelepciunii, mi-a îndreptat gîndurile şi privirea spre tine. În întreaga ta înfăţişare este ceva impunător, mîndru şi semeţ. Asta mi-a plăcut la tine. Oare tu nu te simţi bine în palatul meu? Îmi eşti dragă, Lotus Negru. Şi pe viitor am să-ţi arăt mai multă încredere decît celorlalte. Lui Ankhu spune-i că va primi o răsplată pentru munca sa. Dar de ce s-o amînăm? Ţine colierul acesta. E greu şi nu-mi place. Dar are mult aur.

— Mi-e teamă să-l primesc, mărită stăpînă. Este un colier regesc. Dacă o să-l vadă bătrîna Tii, o să mi-l ia şi-o să mă trimită la munci grele.

— Nu vorbi prostii! Bătrîna Tii n-o să îndrăznească niciodată să-mi iasă din vorbă. Şi afară de asta, m-am gîndit să mă lipsesc de ea. Nu-l am la inimă pe marele preot, Ai, şi nu mi-e dragă nici Tii, nevasta lui. Nu-ţi fie teamă! Ia colierul şi am să-i spun soţului meu că Ankhu mi-a făcut un lucru pe plac. Sînt mulţumită şi n-am să-i uit numele. De altfel, cum să-l uit, dacă te am întotdeauna aici! De-acum încolo o să-ţi spun ţie ori de cîte ori o să-mi doresc un lucru făurit de mîinile soţului tău. A făgăduit c-o să facă un jilţ frumos, şi l-a făcut. Marele Tutan-khamon are numeroase jilţuri scumpe. Are şi un tron din aur greu. Are taburete şi sprijinitori pentru cap cum nu se află în întreaga lume. Are nenumărate toiege şi sceptre făcute de mîini iscusite, dar un jilţ ca ăsta n-a mai avut. Cred că am să-l bucur mult pe divinul meu stăpîn.

— Şi eu am crezut aşa, mărită stăpînă, cînd l-am sfătuit pe Ankhu să facă acest jilţ. A muncit din greu la el. Zi şi noapte a cioplit la aceste labe de pisică, pe care se sprijină jilţul, la aceste capete de lei şi balauri înaripaţi, cu coroane pe ele. Ajutoarele lui n-au fost în stare să-l mulţumească; s-au străduit din toată inima, dar el schimba totul. De nenumărate ori lucrarea era gata, dar el o găsea bună de aruncat, şi se apuca să o facă din nou. Cel mai greu însă s-a căznit cu speteaza. Cre-de-mă, mărită stăpînă, am văzut cum îi tremurau mîinile de tulburare. Totuşi, i-

am spus de la început că-mi place cum a zugrăvit chipul divinei mele stăpîne. Şi oare nu este aşa? Cîtă frumuseţe, cîtă mlădiere în trupul tău tînăr şi minunat! Sînt ceva mai mare în ani ca tine, mărită stăpînă, aşa încît iart-o pe sclava ta, dar mai ştie şi ea cîte ceva. Crede-mă, stă-pînul tău te va iubi şi mai mult cînd va primi acest dar bogat. Şi n-o să-ţi pară rău de dărnicia de care ai dat dovadă. Ştiu cît aur şi cît lemn preţios au trebuit pentru acest dar. Tu însă nu te-ai zgîrcit şi marele zeu Phtah, ocrotitorul înaltei măiestrii şi a meseriilor, o să te ajute.

Cînd stăpîna fu gata de plecare, Lotus Negru chemă slugile şi regina le porunci să ducă jilţul în palatul faraonului.

Regina păşea în fruntea tuturor, tînără şi strălucitoare, în veşmîntul ei regesc din ţesătură subţire şi moale, atît de subţire şi atît de moale, că părea toată un nor. Iar în urma ei veneau slugile, purtînd jilţul pe un postament de lemn. Şi la ceasul cînd de obicei mărita stăpînă venea la soţul ei să-şi ia masa de dimineaţă, şi cînd faraonul o întreba pe iubita sa cum dormise şi ce visase, la ceasul acela, cu mult timp înainte ca regescul ei soţ să fie înconjurat de preoţi şi de demnitari, ea apăru în faţa lui, mai strălucitoare şi mai fericită ca oricînd.

— O, cît este de minunat! strigă faraonul. Cum ai putut să-mi ghiceşti dorinţa, tu, cea mai vrednică dintre fiicele Egiptului? Cum de te-ai gîndit la asta, Ankhesenpaamon a mea? Este neasemuit de frumos!

Dar de data aceasta faraonul nu luă în mîinile sale palmele ei subţiri, atît de gingaşe, de moi şi de străvezii, încît părea că or să se spargă în strînsoarea mîinilor lui. El se apropie de ea, o îmbrăţişă uşor pe după umeri şi-i spuse cu totul alte cuvinte decît se aştepta să audă Ankhesenpaamon.

— Nu e numai minunat ce-ai gîndit, draga mea. Nu e numai frumos şi măreţ, dar este şi înţelept!

Ea era atît de fericită încît nu-l înţelese şi-l întrebă:

— Înţelept?

— Întocmai, strălucitoarea şi divina mea Ankhesenpaamon. E înţelept, pentru că în felul acesta ai hărăzit nemuririi tinereţea noastră, zorile vieţii noastre. Şi cînd vom îmbătrîni, vom fi nespus de fericiţi să ne vedem aşa cum arătam în tinereţe.

— O, marele meu stăpîn! strigă ea tulburată. Oare poate să-şi închipuie cineva că noi doi, tu, minunatul meu stăpîn, fiul lui Amon-Ra, şi eu, Ankhesenpaamon, care te iubesc atît de mult, o

să stăm într-o zi tot aşa, tot pe locul acesta sfînt, îm- bătrîniţi, cu părul încărunţit, cu obrajii încreţiţi? Nu, nu, ar fi îngrozitor! Pentru ce atunci sclavele mele se străduiesc, care mai de care, să-mi pregătească alifii şi balsamuri meşteşugite? Oare nu pentru a ne păstra tinereţea şi prospeţimea? Şi, zicînd aşa, regina rîse cu voioşie, iar Tutankhamon, văzînd-o cum rîde, izbucni şi el într-un rîs sonor.

Stăteau umăr la umăr lîngă jilţul minunat şi nu auziră cum s-a strecurat în încăpere, încetişor, ţinîndu-şi răsuflarea, marele preot, greoiul Ai — vizirul purtător al evantaiului mîinii drepte, primul dintre sfetnicii faraonului. Adeseori îşi îngăduia să in-tre aşa, fără să dea de ştire, folosindu-se de adînca prietenie ce i-o purta tînărul faraon. Tutankhamon avea încredere în marele preot. Şi cu toate că adeseori îl treceau fiori de gheaţă văzînd chipul posomorît şi rece al lui Ai, faraonul se străduia să gîndească despre el numai bine. Prea ştia multe Ai şi prea mul-te depindeau de el. Ajuns faraon la numai 12 ani, Tutankhamon nu lua niciodată o hotărîre fără marele preot. Şi cum ar fi putut să iasă din cuvîntul său sau să-i arate nemulţumire? Bătrînul Ai era înţelept şi atotştiutor! Atunci, de ce-l amăra uneori pe tînărul faraon?

Aşa s-a întîmplat şi acum: glasul răguşit al lui Ai stinse parcă fericirea tinerei perechi.

— Bătrîneţea e sfîntă, tînăra mea stăpînă. Fericit este acela care ajunge la o vîrstă venerabilă. Şi voi, copiii marelui Amon Ra, veţi trăi o viaţă lungă. Dar tinereţea nu e veşnică. Poţi ră-mîne pentru totdeauna tînăr numai într-un singur fel...

Tutankhamon tresări, dar se stăpîni şi-l întrebă cuviincios:

— Şi cum anume, marele meu preot? Poate că se găsesc ierburi de leac care ne-ar putea îngădui mie şi tinerei mele regine să rămînem tineri şi voioşi ani îndelungaţi?

— Nu, astfel de ierburi nu se află pe lume, mărite Tutankha-mon, cel asemenea zeilor. Numai moartea timpurie poate să păstreze pe vecie tot farmecul tinereţei. Dar nu se cade să vor-bim despre moarte într-o dimineaţă atît de frumoasă! Sînteţi amîndoi atît de tineri şi de frumoşi şi aveţi în faţă atît de multe zile de fericire! Ele se vor scurge una după alta, la nesfîrşit, aducîndu-vă lumină şi bucurie. Dar de ce nu zîmbiţi? Cînd am intrat aici, am auzit rîsete vesele, pline de voioşie, iar acum nu

văd nici măcar o umbră de zîmbet pe chipul vostru. Tu, tînărul meu stăpîn, n-ai împlinit nici 18 ani! La ce bun să te întristezi?

Ankhesenpaamon simţi cum tremură mîna faraonului şi cum se răceşte. Ţinea cu atîta gingăşie mîna ei într-a sa, şi deodată parcă l-ar fi părăsit puterile: strînsoarea îi slăbi, se îngălbeni la faţă, ochii i se umplură de tristeţe.

— Astăzi nu mă simt bine, spuse regele. Şi nu am chef de vorbă. Apoi, luînd-o de braţ pe regină, porni spre uşa deschisă.

— Nu te mira, iubitul şi atotputernicul meu stăpîn, spuse Ankhesenpaamon ştergîndu-şi pe furiş o lacrimă. Marele tău preot se poartă întotdeauna aşa. Mi se pare că nu-i place să vadă bucuria pe feţele oamenilor; vrea neapărat să strecoare în ea o picătură de otravă. E un om rău.

Spunînd acestea, regina îşi aminti de o întîmplare din zilele copilăriei sale. Era o dimineaţă de primăvară, tot atît de minunată, la Akhetaton, capitala faraonului Ekhnaton; pe terasa de piatră a palatului, acoperită de verdeaţă, stătea ea cu mama ei, Nefertiti, cu tatăl ei, Ekhnaton, şi cu surorile ei, care aşteptau cu nerăbdare serbarea. În piaţa din faţa palatului era lume mul-tă, zgomot şi însufleţire. Cîntau muzicanţii, umblau de co-lo-colo acrobaţii şi scamatorii. Şi deodată, măritul Ekhnaton, tatăl ei, care avea suflet mare şi bun, se gîndi să-i bucure cu daruri pe oamenii din popor. El porunci să se aducă un sipeţel cu podoabe şi începu să arunce în mulţime inele, salbe, cercei şi brăţări. Minunata Nefertiti veni să-l ajute şi izbucni într-un rîs vesel atunci cînd salba de aur aruncată de ea fu prinsă de o preoteasă foarte tînără şi nespus de frumoasă. Ankhesenpaamon privea cu încîntare acest joc. Începu să rîdă văzînd bătaia dintre doi scribi bătrîni care se încăieraseră pentru o brăţară de aur. Şi deodată îl văzu pe Ai, care se apropie posomorît de tînăra preoteasă şi-i spuse ceva. Fata izbucni în plîns, apoi se lăsă în genunchi în faţa lui: se ruga fierbine de el, dar Ai rămase tăcut şi posomorît, cu mîna întinsă. Apoi de după brîul lat al tinerei preotese luci o clipă salba de aur şi dispăru în cutele adînci ale îmbrăcăminţii bătrînului preot. Ankhesenpaamon — atunci o copilă — se gîndi că trecuseră doar cîteva zile de cînd însuşi Ai primise ca răsplată de la marele Ekhnaton o salbă grea de aur; atunci la ce-i mai trebuia una? Astea s-au întîmplat cu zece ani în urmă, dar şi atunci marele preot era gras, chel şi hrăpăreţ. „Poate că s-a născut aşa?” se gîndi acum regina şi întrebă:

— Ai te iubeşte?

— Da, nu mă îndoiesc de asta! Mi-a fost prieten credincios întotdeauna. M-a ajutat în toate. El m-a sfătuit să părăsesc la timp capitala ridicată de marele Ekhnaton. Tatăl tău a fost cu adevărat un mare rege, îndrăzneţ şi hotărît. A fost neînfricat, îi păstrez cu sfinţenie memoria, şi umbra lui îmi stă alături întotdeauna, amintindu-mi de bărbăţia, înţelepciunea şi vitejia lui. Dar Ai ştia că se pregăteşte o răscoală, că preoţii or să ridice ostile împotriva mea, şi eu am ascultat de sfatul lui înţelept şi am părăsit Akhetaton-ul, reşedinţă scumpă inimii mele. Nici-odată nu ţi-am mărturisit cu cîtă durere în suflet am făcut-o, cît de mult aş fi dorit să duc mai departe cele începute de marele Ekhnaton. Dar astăzi, cînd Ai m-a întristat atît şi mi-a stricat această dimineaţă plină de seninătate, îţi spun despre toate acestea. Căci ştiu de cînd aştepţi tu această dimineaţă. Mi-ai pregătit cu atîta dragoste acest dar! Eram veseli, eram fericiţi. De ce atunci bătrînul şi înţeleptul preot ne-a amintit că sîntem muritori? Ah, de ce-a făcut-o?

— El vorbeşte despre asta întotdeauna, spuse regina. Mi-a amintit-o şi atunci cînd ai fost bolnav şi viaţa ta atîrna numai de iscusinţa vracilor noştri. Marele Phtah să le dea sănătate şi belşug! Meşteşugul lor merită cel mai mare respect.

— Şi totuşi, marele preot îmi este credincios! mai spuse o dată faraonul.

— Dă-mi voie, stăpînul meu, să-ţi spun ceva ce mă apasă mai de mult.

— Vorbeşte, draga mea. Clipele cînd putem fi singuri sînt atît de scurte! Îndată uşile se vor deschide larg şi am să plec la palatul primirilor. O mare mulţime de preoţi, dregători şi oşteni nesuferiţi mă va înconjura. Am obosit de atîta linguşire şi dulcegărie în jurul meu. Numai cu tine mă simt bine. Dar cîrmuitorul unei ţări atît de mari nu poate să fie stăpîn pe timpul său. Toţi ceilalţi pot, dar noi nu. Cît este de trist!

— Minunatul meu stăpîn, tu i-ai spus lui Ai că nu te simţi bine. Spune asta tuturor, şi vom pleca în grădina noastră umbrită, sub ramurile verzi de sicomor. Acolo au înflorit crinii albi, înmiresmaţi. Sînt atît de mîndri şi de gingaşi! Spune-le stăpînul meu!

— Ce bine te-ai gîndit! Am să le-o spun îndată, şi o să fim liberi pînă mîine dimineaţă. Şi o să fim veseli! Ai n-a vrut să ne

amărască. A aruncat, doar aşa, o vorbă la-ntîmplare, nu-i aşa?

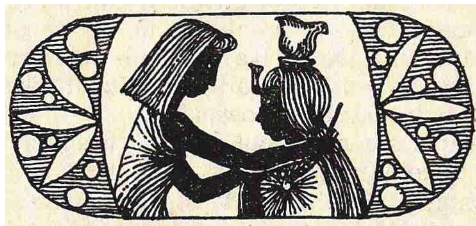
— Dacă vrei să ştii adevărul, stăpînul meu, Ai nu face nimic la întîmplare şi pe negîndite. De mult nu mai am încredere în el. Mă înspăimîntă violenţa lui. Mă gîndesc chiar să mă lipsesc de ajutorul soţiei sale, Tii. I-am spus că vreau să pun la încercare credinţa unei sclave şi de aceea o să mă folosesc un timp de serviciile ei, mai des de cum o făceam înainte. I-am făgăduit lui Tii că am să o chem pe urmă înapoi. Dar niciodată n-am s-o fac. Am să te rog pe tine s-o aperi pe iubita-ţi soţie de ochi haini.

— Dar Ai se poate supăra! El se mîndreşte întotdeauna că soţia lui a fost doica lui Nefertiti. Şi deodată, tu o alungi pe Tii! Îl jigneşti pe marele preot.

Cuvintele reginei îl tulburară pe faraon. Tutankhamon ştia cîtă mîndrie deşartă era în sufletul lui Ai.

— N-are decît să se supere! Am adus-o în preajma mea pe Lotus Negru, o prinţesă din ţara Cuş. E atît de frumoasă, atît de îndemînatică şi atît de plăcută mie, că nu sînt în stare să mă lipsesc de ajutorul ei, deşi ştiu că bătrîna Tii n-o are la inimă. M-am plictisit de toţi. Sînt gata să-i alung din odăile mele pe purtătorii de evantai, pe cei cu dresurile, pe cei care au în grijă veşmintele şi podoabele mele, pe toţi. Uneori îmi pun singură sandalele, ca să nu mai văd omeni care nu-mi sînt pe plac. Te superi, marele meu stăpîn?

Ankhesenpaamon spuse toate acestea cu un zîmbet atît de fermecător, cu atîta hotărîre şi îndrăzneală în ochii ei minunaţi, alungiţi, că faraonului i-a fost cu neputinţă s-o dojenească. El zîmbi şi o sărută pe obrazul smead.

Veni o nouă dimineaţă. Şi din nou marea regină bătu din palme, şi în pragul iatacului regesc, unde clipocea apa în bazinul răcoros şi crinii albi îşi revărsau mireasma, apărură slugile. Şi din nou bătrîna şi grasa Tii îşi arătă dorinţa de a o însoţi peste tot locul pe tînăra şi frumoasa ei stăpînă, iar marea stăpî-nă îi porunci să plece şi o lăsă numai pe Lotus Negru s-o slujească. Bătrîna Tii nu-şi ascunse cîtuşi de puţin nemulţumirea. De ce oare a trebuit s-o întîlnească pe femeia aceasta în veşmînt galben? De ce o cumpărase, pentru ca să poată face acum tot ce vrea cu dînsa? Şi oare ce s'a întîmplat că ea, înţeleapta Tii, doica reginei Nefertiti, nu se mai bucură de încrederea tinerei sale stăpîne? Oare pe chipul ei, pe chipul plin de înţelepciune al lui Tii, se poate citi ura? Atunci de ce tînăra regină este atît de rece şi neprietenoasă cu ea? Orice s-a în-tîmpla, Tii îşi va ajunge scopul şi va fi singura şi cea mai de seamă prietenă a lui Ankhesenpaamon. O va alunga pe netrebnica sclavă din ţara Cuş, n-are decît Ankhu să-i ţină partea, n-are decît să cadă la picioarele marelui faraon, Ai va face aşa cum vrea ea, Tii. Ce prost s-a brodit că a făcut tocmai acum jilţul şi astfel l-a mulţumit pe faraon! Şi, pe deasupra, a mai înapoiat aurul rămas şi pietrele scumpe. Aşa ceva nu s-a mai pomenit! Un meşter să dea înapoi aurul şi pietrele scumpe pe care nu le-a folosit în lucrarea sa! Nimeni nu face aşa. El de ce a făcut-o? Poate ca să fie bine văzut de regină? Dar cum se face că soţia marelui preot Ai, nobila Tii, îşi pleacă gîndu-rile la acest nemernic Ankhu şi la o sclavă din ţara Cuş? Nu, nu! De o mie de ori nu! Este ne-demn pentru Tii, să se gîn-dească la aceşti oameni, ea care poate să-i nimicească doar cu un singur semn, ea care poate să-i prefacă în scrum cu o singu-ră privire a ochilor ei negri şi aprinşi. Şi totuşi, cît de mult o urăşte pe marea ei stăpînă, fiica lui Ekhnaton; are într-însa ceva de la tatăl său, care a fost atît de îngîmfat, încît s-a ridicat împotriva întregii tagme a preoţimii. O, de ce oare l-a ajutat Ai pe tînărul faraon? De ce l-a luat sub ocrotirea sa, că doar Tutankhamon nu este nimic fără Ai! Iar tînăra regină face totul împotriva voinţei credincioasei Tii.

— Cu adevărat s-a răsturnat lumea cu susul în jos, şoptea bătrîna Tii, cu buzele învineţite.

Şi părăsi palatul marei sale stăpîne, plină de mînie. Iar Lotus Negru se simţi în dimineaţa aceea aproape prinţesă. Mărita

stăpînă îi povestea ca unei prietene cît de vesel şi de senin petrecuse ea ziua din ajun.

În timp ce Lotus Negru o ungea cu alifii înmiresmate, şi-i făcea o pieptănătură întortocheată, regina îi povestea:

— Am fost atît de veseli şi de fericiţi în grădina faraonului! Nu-mi mai amintesc, Lotus Negru, cînd marele meu stăpîn a mai fost atît de liniştit şi mulţumit. La început am mîncat în voie vînat şi fructe proaspete. Apoi am băut vin tînăr şi ră- coritor, am mîncat migdale prăjite şi turte aromate, aduse ieri din ţara hittiţilor. Apoi le-am poruncit muzicanţilor să cînte cînte-cele mele îndrăgite, iar tinerele dansatoare ne-au încîntat ochii cu dansurile lor atît de graţioase. Toată ziua ne-am desfătat în mireasma florilor, ciripitul păsărilor, muzică şi dan-suri. Şi toată ziua marele stăpîn a fost atît de fericit fără bătrînul şi greoiul Ai. Crede-mă, cînd îl văd, îmi vine să ţip şi să bat din picioare! Ştii, Lotus Negru, nu mai vreau să mă slujească! Nu se cade ca eu să mă prefac că-l respect şi că-l socot înţelept.

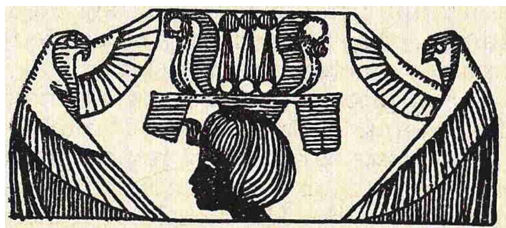
— O, marea mea stăpînă, mi se umple sufletul de fericire cînd aud cuvintele tale plăcute şi mă întristez cînd aflu că în jurul tău sînt oameni care nu-ţi sînt pe plac!

— Aş vrea să-i arăt lui Ai toată duşmănia pe care i-o port. Dar cum s-o fac? E atotputernic, e primul sfetnic al marelui faraon Tutankhamon. Fără el, nici un conducător de oaste, nici un preot nu poate să ia vreo hotărîre. Judecă şi tu, poţi să-ţi dai în vileag neîncrederea faţă de un om atît de puternic şi atoatecunoscător? E viclean ca un şarpe. Trebuie să-ţi fie frică de el şi să-l respecţi, altfel se va răzbuna cu atîta îndemînare, că nimeni în tot acest regat nesfîrşit n-o să dea de capăt uneltirilor lui.

Regina era tristă cînd spunea cuvintele acestea.

— Nu-i arăta duşmănie, mărită stăpînă. Eu îţi doresc binele.

Lotus Negru terminase pieptănătura complicată şi înaltă din părul lung şi mătăsos al stăpînei sale. Acum se lăsase la picioarele ei şi, profitînd de marea bunăvoinţă a reginei, sărută cu veneraţie talpa sandalei mici.

În dimineaţa aceea Tutankhamon se gîndea şi el cu plăcere la ziua atît de frumoasă, petrecută împreună cu iubita sa Ankhesenpaamon. Mereu îi venea în minte grija ei plină de gingăşie şi semnele de atenţie cu care ea ştia totdeauna să încălzească inima faraonului. Pînă şi purtătorii evantaiului şi nenumăratele slugi care-l înconjurau din clipa cînd se trezise şi întinsese piciorul spre sandaua de aur — toţi aceşti oameni care îl plictiseau cu nesfîrşitele lor griji şi prea marea lor slugărnicie — nu l-au putut împiedica să-şi desfete ochii cu minunatul jilţ. Se aşeză aşa, ca să poată privi mai bine statura aeria-nă a soţiei sale.

Totul ar fi fost bine dacă n-ar fi dăinuit în cugetul său amintirea vorbelor neplăcute schimbate cu Ai, şi gîndul că asemenea vorbe se pot repeta. „Oare de ce i-o fi plăcînd atît de mult lui Ai să-mi amintească mereu că sîntem muritori? El nu crede în „secolul de aur”, dar eu cred. Vreau să trăiesc 110 ani! Am să trăiesc mult, mult de tot!”

Faraonul privi uşile grele, împodobite cu ornamente de aur. Îndată ele se vor deschide şi va apărea greoiul şi chelul Ai, cu chipul posomorît şi de nepătruns. Privindu-l, niciodată nu poţi ghici ce şi-a pus în gînd să facă. De cînd Tutankhamon a devenit cîrmuitorul Egiptului, îl are mereu alături de tronul său pe atotştiutorul şi atotputernicul Ai. Marele preot i-a pus în umbră pe toţi sfetnicii lui înţelepţi şi cunoscători ai treburilor împărăţiei, pe toţi preoţii şi conducătorii de oşti. El niciodată n-are încredere în nimeni, pune totul la cale singur, în liniştea sanctuarului său, şi urmăreşte singur înfăptuirea planurilor sale. Poate că e bine aşa? De pildă acum: Ai va sosi îndată cu o suită întreagă de preoţi, ca să-l însoţească pe faraon în templul de la Karnak. Lucrările de restaurare a templului sînt gata, aşa îi spusese Ai. Astăzi, se va pune o piatră cu o inscripţie de preamărire a lui Tutankhamon. Ai a cerut mult aur şi pietre preţioase pentru împodobirea templului; multe mii de sclavi au fost trimişi la templul din Karnak, ca să îndeplinească cu cinste toate lucrările. Pe faraon îl apucase ameţeala cînd păstrătorul tezau-

rului, Mai, îi spusese cît aur şi pietre scumpe fuseseră cheltuite, dar ştia că trebuie să fie generos. Tutankhamon îşi aminti cum din carierele de piatră îndepărtate se aduseseră lespezi gigantice de piatră şlefuită. Fusese construit un drum anume pentru a tîrî aceste lespezi neînchipuit de grele. Mii de sclavi trudiseră departe de Theba şi făptuirile lor se scurgeau toate spre zidurile templului din Karnak. Iar cînd în ţara Cuş, supusă Egiptului, nişte lucrări rămăseseră în urmă, faraonul trimisese acolo pe prinţul Hek-Nefer cu porunca să pedepsească fără cruţare pe cei nesupuşi şi să-i silească să facă tot ceea ce ceruseră preoţii. Prinţul îl slujise cu credinţă pe faraon, dar i se întîmplase o nenorocire: se îmbolnăvise de o boală ciudată şi preoţii trimişi de Ai ca să-l tămăduiască se dovediră neputincioşi. Viaţa lui se stingea pe zi ce trece. Ai îl sfătuise chiar să înceapă pregătirile pentru înmormîntarea prinţului, care trebuie să fie vrednică de rangul acestuia şi să se facă oraşul Mim.

Toate aceste gînduri îl întristau pe faraon şi-l tulburau. Adeseori îi invidia pe cei care se puteau lăsa în voia bucuriilor şi să facă tot ce le trecea prin minte. Tutankhamon se gîndea că toate bogăţiile ţării, care-i aparţin, şi chiar şi comorile ţărilor cucerite, care şi ele sînt ale lui, nu-i aduc de fapt nici o plă-cere. Poate că ar fi fost mai bine să aibă mai puţin aur, mai puţini sclavi, mai puţine palate, dar în schimb să fie vesel, să-şi petreacă zilele împreună cu fermecătoarea lui Ankhesenpaamon, să vîneze, să călătorească sau să stea în umbra sicomorilor şi să asculte citirea vechilor papirusuri. Bătrînul lui scrib este mare meşter în această îndeletnicire. O face cu atîta iscu-sinţă, încît ţi se pare că te afli în acea veche împărăţie despre care se vorbeşte în papirus. Dar lui, marelui şi divinului faraon, nu-i este dat să se poată desfăta nici cu cititul: trebuie să facă o sumedenie de lucruri neplăcute pe care le născoceşte Ai. Sau poate că înţeleapta Ankhesenpaamon are dreptate? Poate că bătrînul Ai nu este cîtuşi de puţin atît de mare la suflet cum şi-l închipuise puternicul Ekhnaton. Acesta avusese încredere în marele său preot, îl socotise prieten şi ajutor în toate treburile, dar de îndată ce acest faraon, cel mai mare dintre faraoni, a părăsit lumea şi a plecat în cîmpiile Ialu, Ai a început să-l vorbească de rău. De ce căuta el să-l înveţe pe Tutankha-mon că nu este bine să i te închini lui Ahton, că nu este demn să

trăieşti în noua capitală, înălţată cu grijă de Ekhnaton! Urît din partea lui! De ce-a făcut-o?

Tînărul faraon era frămîntat de gînduri. Acum capitala Egiptului s-a mutat din nou la Theba. Minunatul oraş al lui Ahton a fost lăsat în părăsire. Iar aici s-au iscat nenumărate griji: restaurarea templului lui Amon, ridicarea de noi temple, pentru a face pe plac preoţilor cruzi şi lacomi, care se înmulţiseră mai mult ca oricînd. Preoţii şi-au luat cele mai bune pă-mînturi şi cer să se aducă jertfe bogate zeilor. Şi iarăşi, ca acum mulţi ani, cînd Ekhnaton s-a urcat pe tron, sclavii mor pe capete. Mulţi dintre ei i s-au plîns faraonului Tutankhamon că nu pot trăi cu hrana proastă ce li se dă de către supraveghetori şi preoţi. „Sclavii nu sînt oameni, ei sînt sortiţi pieirii din clipa în care zeii au hotărît căderea lor în sclavie, se gîndea faraonul, şi totuşi mai de folos sînt sclavii vii! Cui foloseşte că oasele lor putrezesc neîngropate şi neînvelite în pînze sfinţite?”

Astăzi faraonul se gîndea cu surdă mînie la venirea lui Ai. Nu voia să-l vadă pe marele preot, nu voia să stea de vorbă cu el, dar asta nu se putea! Totul era în mîinile lui! Ce mult e de cînd a început această tiranie! Înainte, cînd ţara era cîrmuită de marele şi înţeleptul Ekhnaton, Ai n-avea atîta putere. Îndrăzne-ţul şi neînfricatul faraon se ridicase împotriva atotputernicilor preoţi. El îi făcuse pe oameni să aibă încredere în el şi nimeni n-a îndrăznit să meargă împotriva voinţei lui. Lui nu i-a fost teamă să spună că există un singur zeu — Ahton. El închisese multe alte temple şi aducea jertfe numai marelui Ahton — zeul soarelui. În timpul lui Ekhnaton marele preot nu avusese atîta putere, acum însă o are.

Înainte ca Ai să treacă pragul încăperilor sfinte ale fara-onului, ar fi bine să-şi cheme cititorul în stele. Tutankhamon întinse mîna spre ciocanul de aur, lovi cu el de trei ori şi acesta i se înfăţişă de îndată. Înalt, osos, îmbrăcat cu o fustă scurtă şi cu un toiag lung în mînă, cititorul în stele avea doar un singur însemn al demnităţii sale — un scarabeu de o rară frumuseţe, făcut dintr-o piatră verde, preţioasă, atîrnat pe pieptul lui păros. Era atît de frumos scarabeul acesta, încît ar fi putut chiar să împodobească pieptul faraonului.

— Ce-mi prezici? îl întrebă cu bunăvoinţă faraonul, în-dreptîndu-şi privirea spre cititorul în stele, prosternat în faţa tronului. Spune, ce mă aşteaptă, ce dorinţă mi se va împlini?

— Tot ce şi-a pus în gînd stăpînul pămîntului şi al cerului, totul se va împlini. Un vînt prielnic duce corăbiile tale în ţările supuse şi în curînd în sfînta Thebă vor fi aduse trunchiuri de lemn scump, bucăţi de aur, argint şi chiar bucăţele de fier, ca-re-i atît de rar în lume. Mii de sclavi vor sosi în ţara ta de pe toate pămînturile care sfinţesc numele tău. Astăzi cerul ţi-e mi-lostiv şi vei avea izbînzi.

— Dar sulul? întrebă cu nerăbdare faraonul. Ai găsit învăţă-turile lui Ahtoi al III-lea? Am nevoie de sfaturile lui către fiul său, Merikar. Citeşte-mi sfaturile, pentru că sînt grăbit, îndată o să vină marele preot al templului lui Amon şi voi avea alte griji.

— O, e mare acest sul de papirus! Dar eu am să-ţi citesc din el pînă cînd grijile pentru templul lui Amon n-or să-ţi fure gîn-durile, mărite stăpîne. Printre învăţăturile lui Ahtoi se află şi aceste cuvinte: „Înalţă-i pe dregătorii tăi şi ei îţi vor înde-plini poruncile. Acela care este îmbelşugat în casa lui nu este părti-nitor, pentru că e bogat şi nu are nevoie de mila altuia, pe cînd săracul nu vorbeşte după adevăr. Este nedrept acela care spune: „Asta-mi e voia!”. El ţine partea celuia pe care-l iubeşte şi întotdeauna se apleacă spre cel care-i aduce daruri. Puternic este regele care are o suită, dar glorios e cel care are pe lîngă el mulţi oameni de vază. Spune adevărul în casa ta şi atunci dregătorii ţării se vor teme de tine... Spune numai adevărul şi vei trăi bine pe pămînt. Linişteşte-l pe cel care plînge, nu năpăstui văduvele, nu-l îndepărta pe om de la averea tatălui său, nu-i îndepărta pe dregători de pe locurile lor. Nu omorî: asta n-o să-ţi aducă nici un folos; pedepseşte doar cu lovituri de bici şi închisoare, şi atunci pămîntul tău va înflori... Nu omorî omul ale cărui merite îţi sînt cunoscute şi căruia i-ai înălţat cîndva osanale”.

— Toate acestea le ştiu din leagăn, spuse faraonul, întreru-pîndu-l pe cititorul în stele. Poţi pleca, îl aştept pe marele preot.

Tutankhamon era prost dispus. Împotriva aşteptărilor sale, învăţămintele lui Ahtoi nu-i descreţiseră fruntea. Avea acum cu totul alte gînduri. Voia să facă tocmai pe dos: să dea do-vadă de dreptate faţă de sclavi şi nu faţă de dregători, aşa cum îl sfătuise Ahtoi pe fiul său.

Nu trecuse mult de cînd şeful lucrărilor de la templul din Karnak îi spusese că făgăduise libertatea unor sirieni, meşteri foarte iscusiţi, dacă aceştia vor lucra bine la împodobirea tem-

plului. Erau cioplitori în piatră pricepuţi, iuţi şi dibaci. Aveau unelte minunate pe care ştiau să le mînuiască mai bine decît mulţi alţii. Dar cînd lucrările fură terminate, preoţii nu-şi mai ţinură făgăduiala faţă de robi. Aceştia fură mînaţi la lucrări noi şi ameninţaţi cu închisoarea. Mai-marele peste meşteri, un om iscusit în ale scrierii, izbuti să-i trimită faraonului un papirus în care-i povestea despre cumplita nedreptate şi cerea milă cîrmuitorului divin.

Amintindu-şi acum despre această tristă întîmplare, Tutankhamon dori să îndeplinească făgăduiala dată şi să-i elibereze pe sclavi. Ar fi făcut-o pe loc, dar ştia că Ai nu-şi va da consimţămîntul. Va trebui să se certe cu marele preot şi asta îl oboseşte. Cînd va veni Ai, el îi va spune: „Preoţii nu vor, dar eu vreau, şi o să faci după voinţa mea!"

În ziua aceea Ai sosi fără obişnuita lui suită de preoţi şi spuse că trebuie mai întîi să-i vorbească divinului faraon despre lucruri de seamă privind treburile ţării, şi abia după aceea va începe ceremonialul de slăvire a zeilor în templul din Karnak.

— Sînt îngrijorat, stăpînul meu, spuse Ai, sărutînd urma sandalei divine. Trebuie, să-ţi vorbesc despre neliniştea mea, care nu mă părăseşte nici o clipă şi mă face să mă gîndesc zi şi noapte numai la un singur lucru.

— Despre ce este vorba, Ai?

— Mi-au ajuns la urechi veşti îngrijorătoare; ele au sosit înaintea comandantului de oaste pe care îl iubeşti aşa de mult şi în care ai o încredere fără margini. Nu o merită! Eu nu i-aş încredinţa nici 100 de oşteni. Este vorba de Khoremkheb.

— Neîncrederea ta faţă de conducătorul meu de oşti îmi este de neînţeles, răspunse Tutankhamon. Încă de tînăr, era unul din oamenii de pază ai lui Ekhnaton.

— Şi eu l-am slujit pe marele faraon Ekhnaton, răspunse Ai, fără să-l privească în ochi pe faraon.

Tutankhamon îşi dădu seama de tulburarea ascunsă a marelui preot, care se pricepea să nu-şi dea în vileag simţămintele şi, ca întotdeauna, păstra o înfăţişare de nepătruns, de parc-ar fi purtat o mască.

— Eu l-aş trimite pe Khoremkheb în cea mai îndepărtată dintre nome, propuse Ai, să păzească acolo marele şi neînvin-sul tău regat. Acum el se întoarce victorios, dar tu să nu-l pri-meşti

cu cinstea cuvenită şi să nu-l laşi să rămînă la Theba. Nu merită onorurile unui învingător.

— Dar cu ce s-a făcut vinovat? întreabă nedumerit faraonul. Nu vrei să-mi spui care este pricina neliniştii tale?

— Prevăd că mîinile lungi ale conducătorului de oşti au să se întindă spre tronul tău... ţie îţi port grija, divinul meu Tutankhamon ...

— Nu poate să fie aşa, Ai... Nu pot să cred într-o asemenea trădare! Nu mă întrista şi nu gîndi atît de urît despre conducătorul meu de oşti. De ce ţi-a venit în minte una ca asta?

Ai rămase o clipă pe gînduri, apoi îi răspunse:

— Am urechi pretutindeni, marele meu stăpîn. Ele aud şi dincolo de pustiu, în ţara Cuş, şi au auzit vorbele nesăbuite rostite de Khoremkheb.

Tutankhamon îşi aminti de dimineaţa luminoasă, de minunatul jilţ, de bucuria întîlnirii cu iubita sa şi de suliţele veninoase care-i străpunseseră inima. Şi toate acestea din pricina cuvintelor duşmănoase ale bătrînului preot. Şi deodată i se făcu milă de el însuşi, de neputinţa sa; nu se va hotărî niciodată să scape pe Ai, care îi este tot mai nesuferit pe zi ce trece, mai ales de cînd iubita lui Ankhesenpaamon i-a spus ce i-a spus. Nu, nu, de o mie de ori nu!

— N-am auzit nimic. Nu ştiu nimic, îi răspunse el marelui preot. Khoremkheb este cel mai bun dintre conducătorii mei de oşti. Dorinţa mea este de neclintit. Va fi întîmpinat cu onorurile cuvenite. Iar astăzi o să mergem să sfinţim piatra cu înscris în templul din Karnak.

Ridicînd mîna, Tutankhamon îi dădu să înţeleagă că nu mai are nimic de spus şi Ai se îndepărtă. Şi îndată intrară purtătorii de evantaie şi dregătorii.

Cele vorbite de faraon cu marele preot trebuiau să rămînă o taină. Nici chiar purtătorii evantaiului nu trebuiau să audă ceva. Doar se ştie că urechile ţin minte cele auzite şi cine ştie dacă nu va ajunge la conducătorul de oşti, Khoremkheb, vreun cuvînt, care îi va jigni demnitatea. Oricît de puternic ar fi Ai, dar armata marelui faraon al Egiptului ascultă de Khoremkheb şi nu era bine ca acesta să bănuiască vreo uneltire împotriva lui.

Purtătorii de evantaie, aşezaţi în spatele tronului regesc, fluturau evantaiele din pene mari şi colorate, stîrnind o adiere uşoară şi plăcută. Faraonul oftă şi privi cu coada ochiului la

curtenii care se prosternaseră în faţa tronului, aşteptînd răspunsul la întrebările lor. Nu voia să vorbească acum cu ei. Voia să se gîndească la cuvintele lui Ai. În suflet i se adunase o mînie surdă împotriva marelui preot.

„De ce i-a venit în minte să-l calomnieze pe vrednicul Khoremkheb? se întreba Tutankhamon. Şi de ce oare mă ameninţă mereu? De ce mă ameninţă cu răscoala preoţilor şi a meşteşugarilor şi m-a silit să părăsesc Akhtetaton-ul?” Doar Ai ştia că reforma marelui Ekhnaton era pe placul inimii lui Tutankhamon. Atunci de ce s-a ridicat împotriva ei? Poate pentru ca să aibă în puterea sa cît mai mulţi preoţi? Căci Ekhnaton alungase pe mulţi dintre nevrednicii slujitori ai templelor. De altfel, a închis şi multe temple. Ekhnaton era un înţelept. El şi-a ferit puterea de înrîurirea preoţilor şi a curtenilor care nu-i erau pe plac. A fost un conducător chibzuit. A mers cu paşi siguri spre ţelul său şi înfăptuirile lui n-au depins de cunoştinţele marelui preot. Pe cînd lui, de şase ani, Ai îi tot dă sfaturi înţelepte. Dar niciodată pînă acum n-a fost atît de stăruitor şi îngîmfat. A căutat întotdeauna să arate că respectă şi venerează părerea tînărului faraon şi prin asta i-a cucerit încrederea. Dar acum s-a terminat. Conducătorul acestei ţări mari trebuie să hotărască singur treburile regatului său. Nu trebuie să-şi plece urechea la părerea altuia, fie chiar şi a marelui preot. Ar fi bine să-l alunge pe bătrînul Ai şi să găsească un alt preot, mai vrednic. Dar asta nu se poate face dintr-o dată: trebuie să aibă răbdare şi să aştepte. Pînă atunci însă, trebuie să facă aşa, ca nici un curtean să nu-l poată bănui de vreo şovăială. Mai multă tărie, Tutankha-mon!... Oare nu ţi-a vorbit despre toate acestea iubita ta Ankhesenpaamon? Cine ar fi putut să-ţi fie sfetnic mai bun în treburile cele mai grele?! Cît e de hotărî-tă, cît de deşteaptă şi de neînfricată! Şi totodată, atît de gingaşă şi fragedă, ca un crin abia înflorit. E o adevărată fiică a lui Ekhnaton. Fie ca marele Toth — zeul lunii şi al înţelepciunii — s-o ocrotească şi de aci înainte. Ar fi bine să facă o procesiune la templul lui Toth. Acum însă, după ce va sta la sfat cu curte-nii săi, trebuie să plece la templul din Karnak, să-şi arate res-pectul şi devotamentul faţă de marele Amon. El, faraonul, s-ar cădea ca în această procesiune să meargă pe jos, împreună cu suita sa, cu preoţii, cu cîntăreţii şi curtenii, dar nu se simţea în putere să facă acest drum pe jos. Va trebui să poruncească să

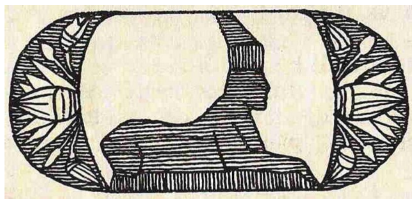
fie adus carul aurit şi atunci alături de el va sta înţeleapta şi iubita lui soţie. Cînd este bolnav, doreşte mai mult ca oricînd s-o vadă, să se atingă de veşmîntul ei subţire şi străveziu, mirosind a parfumuri aduse din ţara Punth. De altfel, ar fi dorit atît de mult să se ducă şi el în această ţară minunată, de unde corăbiile îi aduc atîtea lucruri plăcute şi folositoare! Ar fi timpul să se pregătească de această călătorie. Da, se va duce acolo. Doar să-l mai lase răul care-l chinuie şi slăbiciunea asta supărătoare!

Procesiunea solemnă înainta de-a lungul celei mai frumoase străzi din sfînta Thebă. În faţă, pe un car aurit — perechea regală, în spate — dregătorii, preoţii şi o turmă întreagă de animale de sacrificiu, spălate, curăţate, împodobite cu flori.

Procesiunea înainta încet pe lîngă numeroasele temple din Karnak.

— Alături de aceste coloane, omul pare atît de mic! îi şopti faraonului Ankhesenpaamon.

— Aşa este, răspunse faraonul. Priveşte palmierii cei înalţi — alături de puternicele coloane, par nişte trestii. Totul a fost făcut în cinstea marelui Amon. Preotul care are în seama lui lucrările de înălţare a templului mi-a vorbit de un înscris în cartea sfîntă a templului, în care se spune că primul ziditor a poruncit cîtorva zeci de sclavi să se urce în vîrful uneia dintre gigantice-le coloane. Şi închipuieşte-ţi că au încăput acolo o sută de sclavi. Dar asta s-a întîmplat pe vremea cînd lucrările mai erau încă în toi. De-atunci s-au mai construit multe coloane, s-au mai adus multe daruri de bani. Dar cîte statui s-au adunat! Nu mai e loc pentru ele. Ai a poruncit să se ascundă într-o tainiţă cîteva sute de statui de bronz. Eu am dat mult aur, argint, alabastru, malahită, onix şi fildeş. Au fost mînaţi aici, din toate părţile, mii de cioplitori, dintre cei mai pricepuţi, turnători şi dăltuitori în piatră. Cei mai buni, cei mai iscusiţi meşteri din sfînta Thebă sînt acum în puterea lui Ai.

— Iată de ce mi-a fost greu să găsesc un meşter iscusit, rîse Ankhesenpaamon. Pentru că darul pentru tine l-am pregătit în taină. Bătrîna Tii mi-a spus că, atîta timp cît se lucrează la templul din Karnak, este cu neputinţă să se găsească un meşter demn să apară în faţa mea; eu însă m-am lipsit de sfatul ei.

— Vorbeşti de meşterul care a făcut jilţul de aur? îşi aminti Tutankhamon. E foarte dibaci. Mă mir că Ai nu l-a luat la lucrările de aici; acum însă, aici, totul s-a terminat. Iar eu am nevoie de acest meşter ca să-mi facă sipete pentru îmbrăcăminte, arme şi podoabe de preţ. Cum crezi, va veni oare ziua cînd corabia purtată de un vînt prielnic ne va duce în ţara

Punth? De mult vreau să văd această ţară bogată. Multe generaţii de faraoni au adus de acolo bogăţii pentru palatele lor.

— Şi noi o să ne umplem sipetele cu pietre preţioase, aur şi fildeş, se bucură regina.

În sfîrşit, procesiunea se apropie de templu şi perechea regală coborî din car pentru a se pune în fruntea cortegiului care se îndrepta spre sanctuar. Merseră îndelung prin sălile uriaşe şi somptuoase, unde ecoul paşilor răsuna sonor. Păşeau tăcuţi, plecîndu-se cu veneraţie în faţa nenumăratelor statui ale marelui zeu Amon. În sfîrşit, se apropiară de stela pe care era cioplită în piatră următoarea inscripţie:

„Am găsit templul în ruină: zidurile sanctuarului erau dărîmate, curţile năpădite de iarbă. Am înălţat din nou sanctua-rul, am reclădit templele şi le-am jertfit daruri minunate. Am turnat statui de zei din aur şi chihlimbar, le-am împodobit cu alabastru şi pietre preţioase."

Pe stela aceasta sta scris numele lui Tutankhamon.

— Într-adevăr, aşa este, spuse în şoaptă Tutankhamon divinei lui soţii.

— Eşti mulţumit, stăpîne? îl întrebă atunci Ai, care răsă- rise ca din pămînt în spatele lor. Nu-i aşa că este o inscripţie minunată? Ea va păstra în veacuri darnica ta jertfă, adusă marelui Amon.

— Foarte mulţumit!

Ai începu ceremonialul ritual, iar tinerii preoţi din spatele lui, purtînd coroane de flori pe cap, înălţară imnuri marelui zeu, ocrotitorul tuturor pămînturilor şi al tuturor oamenilor din Egipt:

„... Tu, creator, ce în lumea de zei nu ai seamăn,
Tu, ce pămîntul creat-ai spre a ta mulţumire,
Tu, care chip şi viaţă ai dat deopotrivă
Omului
Fiarei
Şi vitelor din bătătură,
Tuturor celor ce calcă în picioare pămîntul
Sau cu aripa despică tăriile ’nalte,
În Palestina, în Siria, în Nubia cea purtătoare de aur
Sau în Eghipet...” [1]

Cînd se termină slujba de preamărire a marelui zeu Amon şi i se aduseră jertfe bogate, Ankhesenpaamon se arătă dornică de a se închina soţiei zeului Amon, zeiţa Muth, al cărei templu era în apropiere. Perechea regească se îndreptă spre micul şi zvel-tul templu, unde se aflau 500 de statui ale acestei mari zeiţe. Lîngă fiecare statuie, regina îşi punea prinosul: ba un inel scump, ba o coroniţă de flori, ba o cupă de argint, ba un vas de faianţă cu vin. Un şir întreg de sclave urma perechea regală şi fiecare dintre ele purta pe cap darul ce trebuia jertfit zeiţei. Bătrîna Tii urmărea cu străşnicie tot ritualul. În afară de ea, nimeni nu ştia ce se întîmplă cu darurile scumpe, aşezate la picioarele nenumăratelor statui sfinte.

Sub bolţile de piatră ale templului, printre coloane, stăruia o răcoare plăcută, sporită şi de purtătorii de evantaie care împrospătau mereu aerul din jurul marelui faraon, al soţiei lui şi al demnitarilor care îi urmau. Totuşi, regina băgă de seamă paloarea de pe faţa marelui faraon. Atinse încetişor mîna lui şi o simţi tremurînd, rece şi umedă. Tutankamon era cuprins de fri-guri puternice, dar se străduia să nu-şi arate boala. Atunci Ankhesenpaamon se prefăcu că-i este rău şi ceru să fie adus de îndată carul aurit, chiar la uşa templului zeiţei Muth. Şi mai spuse că nu doreşte ca toată procesiunea să-i urmeze, iar carul regesc, trebuia să gonească spre palat cît se poate de repede, înainte ca marele preot Ai să afle despre cele întîmplate, carul aurit fusese tras în faţa zidurilor templului.

[1] **Din „Imnul Soarelui”, tradus din egipteană de V. Potapova (n.a)**

Ankhesenpaamon, luîndu-şi stăpînul de braţ, îl duse pînă la car, plîngîndu-se mereu că-i este cald şi că inima-i bate peste măsură de repede.

Cînd ajunseră la palat, înalta stăpînă porunci să fie chemaţi fără zăbavă preoţii, vracii şi bătrînul său tămăduitor, în care avea cea mai mare încredere. Îl ştia de cînd, copilă fiind, se îmbolnăvise şi acesta îngînase pentru prima oară lîngă patul ei descîntecele care-i rămăseseră întipărite în minte pentru toată viaţa. În zilele cînd marele ei stăpîn era bolnav, regina îi tot spunea acele descîntece, crezînd mereu în minunata lor putere. Şi acum, cît timp încă nu venise nimeni, regina se aşeză la căpătîiul faraonului şi începu să şoptească:

— Piei! Tu, care vii din întuneric, care vii pe furiş, tu, cea cu faţa întoarsă şi cu nasul la ceafă — piei!... Nu cumva ai venit să-ţi dai sărutarea acestui copil? N-am să te las să-l să-ruţi! Nu cumva ai venit să-l amuţeşti pe veci? N-am să te las să-l amuţeşti! Nu cumva ai venit ca să-i faci vreun rău? Nu cumva ai venit să mi-l iei? N-am să te las să mi-l iei!

Sosi, în sfîrşit, şi bătrînul vraci. Ţinea în mîini o coajă de ou de struţ cu o băutură din ierburi sălbatice, repetînd descîn- tece atît de repede, încît nimeni nu putea să-l înţeleagă. Vra-ciul îi dădu el însuşi bolnavului să bea, îl înveli cu piei de leopard, îi puse la picioare pisica sfîntă, pe care Tutankhamon o iubea atît de mult, iar în mîini îi puse un vas rotund de faianţă cu apă fierbinte. Şi cînd, după un timp, încăperile marelui faraon se umplură de preoţi şi de vraci, bolnavul se simţea mai bine. Pisica, cu căldura ei, îi încălzea picioarele, vasul cu apă fierbinte îi încălzise mîinile, băutura îi liniştise bătăile inimii şi curînd regina văzu că ochii lui se mai înveseliră. Faraonul ceru vin răcoritor, care-i fu adus pe dată din pivniţele regeşti.

— Plecaţi! spuse regina celor adunaţi în iatac.

De mult băgase de seamă că pe faraon îl supără vînzoleala curtenilor săi. Iar atunci cînd lîngă patul stăpînului se adunară zece preoţi şi şapte vraci şi cînd fiecare începu să şoptească descîntecele lui, în ochii faraonului apăru un licăr de nemulţumire.

— Tu ştii atît de bine ce-i trebuie stăpînului tău! spuse faraonul cînd rămase singur cu regina. Vraciul tău s-a priceput uimitor de repede să-mi ghicească răul. Într-adevăr, e cel mai bun dintre toţi vracii care se află sub stăpînirea lui Ai. Cît de

bine ai făcut, iubita mea, că ai chemat atît de repede carul! Am părăsit la timp templul şi iată că acum mă simt foarte bine. Bătrînul tău vraci îşi cunoaşte foarte bine meşteşugul, dar şi mai mult cred în descîntecele tale. Cele mai bune sînt cele hărăzite tămăduirii copiilor. Şi eu am auzit descîntecul tău când eram mic de tot.

— Marele meu stăpîn, spuse regina, noi am adus jertfe bogate lui Amon! Ai să te faci sănătos şi vesel. Nu te întrista, tristeţea din ochii tăi îmi sfîşie inima.

— Nu vreau să te necăjesc, dragostea mea, dar trebuie să-ţi mărturisesc că neliniştea s-a strecurat în sufletul meu şi nu mă lasă în pace. M-a întristat foarte mult marele preot. Tare mi-e teamă că vorbele tale despre el sînt pe cît de înţelepte, pe atît de adevărate!

— Dar ce-a făcut bătrînul şi vicleanul Ai? Spune-mi, şi fie ca neliniştea să te părăsească, iar bucuria să te lumineze.

Faraonul nu voia să-şi întristeze iubita, dar era bolnav şi mai ales singur. De aceea simţi dorinţa să-i împărtăşească îndoielile sale. Voia să afle părerea ei despre Khoremkheb. Ea îl cunoştea din fragedă tinereţe, atunci cînd acesta, tînăr conducător de oşti, se acoperise de faimă prin vitejia sa, la curtea marelui Ekhnaton. Tutankhamon îi povesti reginei despre bănuielile marelui preot, despre dorinţa lui de a-l înlătura pe vrednicul conducător de oaste şi chiar de a-l surghiuni la băile de aramă din Sinai, unde lucrau sclavii ferecaţi în lanţuri şi ţintuiţi de stînci. Toţi aceştia erau osîndiţi la moarte sigură. Faraonul îi povesti reginei cu de-amănuntul despre meritele conducătorului său de oşti, despre înţelepciunea şi iscusinţa cu care a apărat hotarele marelui regat şi cum a izbutit, cu oaste restrînsă, să-i alunge pe nomazii care năvăliseră de curînd pe pămînturile stăpînite de faraon.

Ascultîndu-l pe faraon, marea reignă nu înceta să se gîndească la cuvintele lui Lotus Negru. „Viaţa a învăţat-o să prevadă viitorul, să nu se încreadă în cuvinte goale”, se gîndea regina. Iar sclava îi spusese că Ai este viclean şi rău şi că viclenia lui cu greu poate fi desluşită. Aşadar, nu era bine să-i ţină piept făţiş, să i se arate duşman. Dar nici să se supună voinţei lui Ai nu se putea.

— Nu mai sîntem copii, spuse deodată Ankhesenpaamon, şi privi în ochii faraonului cu ochii ei plini de deşteptăciune şi

gravitate. Trebuie să ţinem cu demnitate în mîinile noastre sceptrul sfînt al marilor faraoni...

Tutankhamon se însufleţi şi, luînd mîna reginei, rosti:

— Ai moştenit înţelepciunea tatălui tău Ekhanton, iar curajul tău este neasemuit.

— Dar nu trebuie să uităm viclenia şi perfidia lui Ai, şopti regina, privind speriată în jur; ea ştia că Ai obişnuieşte să vină încetişor, pe neaşteptate, pentru a auzi, vorbe ascunse şi pentru a vedea lucruri oprite. Marele preot ştie tot, nu-i scapă nimic, îşi urmă gîndurile regina. Noi n-o să mergem făţiş împotriva lui, n-o să-i facem nici un fel de onoruri comandantului de oşti Khoremkheb, dar nici n-o să-l surghiunim la băile de aramă din Sinai. Spune-i lui Ai că-i eşti recunoscător pen-tru sfaturile lui înţelepte, dar, înainte de a osîndi un om atît de preţuit şi de vază, doreşti să-i pui la încercare credinţa faţă de marele stăpîn şi să-ţi dai seama în ce măsură a dat dovadă de vinovăţie.

— Gîndurile noastre s-au întîlnit pe cărarea care duce la dreptate, spuse faraonul. Sînt fericit că ţi-am împărtăşit această taină. Nimeni nu ştie şi nici nu trebuie să afle despre acestea toate. În faţa tuturor oamenilor din Egiptul de Sus şi Egiptul de Jos, Ai va rămîne marele preot, sfetnicul meu înţelept. Deocamdată o să-i iertăm ciudăţeniile, iar mai tîrziu o să ne mai gîndim.

Dar cînd Ankhesenpaamon se pregăti să părăsească încăperile faraonului, Tutankhamon strigă dintr-o dată:

— Dragostea mea, mă simt atît de bine, atît de minunat, încît mi-au venit în minte nişte gînduri înţelepte şi uite ce-am înţeles...

— Ce gînduri ţi-au venit, stăpînul meu divin? Sînt atît de fericită să aflu că te simţi bine, că bătrînul şi iscusitul meu vraci te-a ajutat! Îmi mai simt inima uşoară şi pentru că marele nostru preot, ocupat cu ceremonia sfîntă, n-a părăsit templul şi n-a venit la timp. Fără el, inima mea e liniştită şi plină de bucurie. Dar la ce te-ai gîndit tu, marele meu stăpîn?

— Am înţeles dintr-o dată că Ai urzeşte un complot şi vrea să-i facă rău cuiva. Dar credinţa mea în Khoremkheb este neclintită şi iată ce am hotărît: am să trimit un sol la Khorem-kheb şi am să-i poruncesc să nu vină la Theba pînă n-am să-l chem. Am să-l fac să priceapă că această poruncă a mea poartă în ea un mare dar.

— Ce dar, minunatul meu stăpîn?

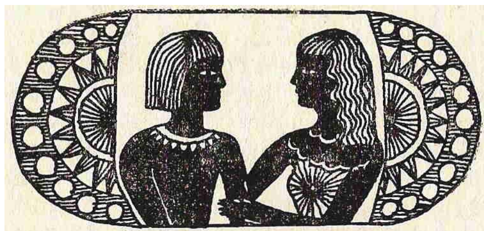
— Cel mai mare, cel mai de preţ de pe pămînt: viaţa. Khoremkheb e îndeajuns de deştept ca să înţeleagă aceasta. Iar pe sol am să-l trimit în taină: să nu afle bătrînul Ai, şi în sufletul meu se va lăsa liniştea.

— E un gînd foarte înţelept, stăpînul meu! Nu puteai găsi nimic mai bun. De data aceasta Ai nu va izbuti să facă după voia lui. Şi nici mai tîrziu!

— Te aştept, stăpînul meu, minunatul meu Ankhu, spuse tînăra femeie soţului său, aşezînd pe o măsuţă scundă diferite mîncăruri care-i plăceau stăpînului ei. Priveşte ce turte cu miere, proaspete şi rumene! Şi cît de buni sînt peştii fripţi, alături de care am pus struguri acri. Şi mai am aici ceva gus-tos: un fel pe care nu-l cunoşti, dar l-am făcut aşa cum se face în palatul marelui meu stăpîn.

— Dar ce este, că-i tare bun! Şi de ce-ai pregătit astăzi un ospăţ? Oare astăzi este ziua cînd ne închinăm lui Amon?

— Eşti atît de ocupat de lucrul tău, atît de prins de griji, încît ai uitat de făgăduiala pe care ţi-am făcut-o. Iar eu ţi-am făgăduit un ospăţ în cinstea colierului scump pe care mi l-a dat divina mea stăpînă. Datorită măiestriei tale fără seamăn, sîntem stăpîni acum pe o adevărată comoară. Priveşte cît de greu este acest colier! Dărnicia stăpînei mele este nemărgi- nită. Cînd aud despre preoţii lacomi şi zgîrciţi din templul din Karnak, o preţuiesc şi mai mult pe marea şi divina mea stăpînă. Puteam eu oare să cred că în robie voi avea parte de atîta fericire?

— Şi ce te face fericită? întrebă zîmbind Ankhu.

— Totul, stăpîne: am fost sclavă şi sînt socotită sclavă, dar trăiesc mai bine ca o femeie de neam şi slujesc pe cea mai minunată femeie din lume. Nici chiar o prinţesă liberă, nerobită, nu s-ar fi dat în lături să slujească la curtea reginei. Dar, mai ales, te am pe tine, Ankhu!

Şi Lotus Negru făcu o plecăciune graţioasă în faţa lui Ankhu, care şedea şi lucra, iar apoi îi arătă mîncărurile ademenitoare, şi Ankhu, nemaiputînd răbda, lăsă la o parte sculele şi dintr-o săritură ajunse sub acoperămîntul durat cu măiestrie din frunze de palmier. Se aşeză pe o rogojină, în faţa măsuţei cu mîncare, iar alături, încrucişîndu-şi picioarele sub ea, se aşeză soţia lui, în veşmîntul ei galben, cu brăţări de aur la încheieturile mîinilor. Dar înainte de a începe să mănînce, Ankhu luă din nou în mînă colierul, îl săltă în palmă ca să simtă şi mai bine greutatea aurului strălucitor şi, admirîndu-l încă o dată, spuse:

— Crede-mă, Lotus Negru, nici în templu şi nici la curte n-aş fi primit asemenea răsplată. Este prinosul marei regine adus mărinimiei tale, înţelepciunii tale şi grijei pe care i-o porţi. Colierul îţi aparţine şi cît de rău îmi pare că nu-l poţi purta! Dar dacă nu se poate ca acest juvaer să-ţi împodobească gîtul încîntător, aş vrea ca în schimbul lui să-ţi cumpăr o vrednică şi tînără sclavă, care ar duce foarte bine gospodăria în casa noastră. Dar...

— Nu, nu, nu-mi trebuie sclavă! Tu ai cumpărat o dată o sclavă. Minunatul meu Ankhu, oare sclava ta nu te slujeşte bine? Crede-mă că mă străduiesc să te mulţumesc! Şi orice-aş face, mă gîndesc mereu la tine...

— Şi eu la tine! strigă Ankhu şi, dîndu-şi capul pe spate, bău vinul tînăr din urciorul rotund de lut.

— Nu uit niciodată, Ankhu al meu, că ţi-ai părăsit oraşul unde te-ai născut, Memphis-ul, de dragul meu. Că ţi-ai lăsat viaţa de om bogat, lipsit de griji, de dragul meu. Şi cum de m-ai văzut în pustiul acela îngrozitor? Cum de ţi-a venit în minte să-ţi cumperi o sclavă?

— Lotus Negru, porţi în tine un amestec ciudat de nobleţe, şiretenie, deşteptăciune şi mîndrie. De-abia acum m-ai făcut să înţeleg că astăzi s-a împlinit un an din ziua cînd te-am întîlnit în pustiu. Şi pentru că această zi este sfîntă pentru noi amîn- doi, tu te-ai îngrijit să faci toate aceste bunătăţi. Dar vorbeşti numai

despre jiuvaier, de parcă el ar fi lucrul cel mai de preţ. Ce valorează aurul în comparaţie cu tine?

— Colierul o să ne prindă bine, Ankhu. O să-l păstrăm. Cine ştie ce ne aşteaptă în viitor. Dacă tatăl tău te va căuta într-o zi şi vom fi nevoiţi să fugim din Theba? Preotul, care-l slujeşte pe sfîntul bou Apis, poate orice!

— Cum o să mă găsească acum, cînd port cu totul alt nume? A trecut un an întreg, şi el s-a obişnuit de mult cu gîndul că m-au luat cu ei nişte nomazi. Şi-a dat seama că este tot atît de lipsit de rost să mă caute, cum lipsit de rost este să cauţi o mică piatră preţioasă pe o cărare de nisip din pustiu. A vrut să facă din mine un preot al templului lui Phtah, dar eu de mult am înţeles că sînt născut pentru altceva. Îmi iubesc meşteşugul şi-l socotesc tot atît de sfînt pe cît de sfîntă este îndeletnicirea de preot. De altfel, cine ar putea lăsa pentru veacurile viitoare chipul marelui zeu, dacă nu mîinile iscusite ale unui cioplitor sau zugrav?

— Dar atunci cînd ai prărăsit Memphis-ul, trimis de tatăl tău, n-aveai de gînd să te stabileşti la Theba.

— N-am ştiut că am s-o întîlnesc pe prinţesa mea, hărăzită mie de zei. Iar atunci cînd am întîlnit-o, cînd i-am văzut ochii trişti, am hotărît că asta e voinţa zeilor şi am dat ostaşilor, care erau peste măsură de băuţi, tot avutul meu, pentru tine, Lotus Negru. Şi-ţi spun drept că nu-mi pare rău. Sînt fericit cu tot ceea ce am. Şi-l rog pe marele Phtah să mă ierte şi să nu-mi pricinuiască un necaz. Aş fi fost mai liniştit dacă rămîneai în casa asta săracă şi nu erai în slujba marei stăpîne. Dar dacă s-a întîmplat aşa, să nu ne întristăm.

— Bătrîna Tii, cînd m-a chemat la palatul reginei ca slujnică, nu s-a gîndit nici o clipă că am să mă bucur de înaltă ocrotire. Marea stăpînă îmi arată bunăvoinţa ei şi aceasta o necăjeşte mult pe bătrîna Tii, care are o fire dispreţuitoare şi răutăcioasă. S-a obişnuit să fie pretutindeni cea dintîi.

— Uiţi că bătrîna Tii este soţia marelui preot Ai. Ea s-a obişnuit să-i stăpînească pe toţi cei care sînt mai prejos ca ea. Şi apoi e nemulţumită că nu i-am vîndut-o pe sclava mea. I-am spus că noi toţi o slujim pe marea stăpînă. Oare nu e adevărat?

— Minunatul meu Ankhu, inima mea e cuprinsă mereu de nelinişte. Şi am hotărît să-i mărturisesc totul marei mele stăpîne. I-am spus că în casa ta sîntem egali, că nu-ţi sînt sclavă, ci

soţie. Ea are o inimă bună, o să-i fie milă de noi şi n-o să ne despartă.

Ankhu tăcea. Cuprinse deodată în minte tot acel an care trecuse şi-şi dădu seama cît de greu le-a fost să se prefacă. Înţelese dintr-o dată cîtă nelinişte purta în inimă Lotus Negru cînd păşise pragul iatacurilor reginei. Cît de mult depindea ea de bunul plac al bătrînei Tii. E bine că stăpînă e bună şi mărinimoasă. Niciodată n-a jignit-o, n-a necăjit-o pe tînăra femeie. Şi doar ar fi putut s-o facă. Are în jurul ei nenumă- rate fete frumoase şi tinere din toate ţările cucerite. „Marea stăpînă mă ajută să-mi păstrez comoara, pe Lotus Negru, se gîn-dea acum Ankhu. E bine că am făcut atîtea statui de zei şi iz-voade pe pereţii curtenilor de vază. Acum toată lumea mă ştie şi mă preţuieşte. Cît de bine mi-a prins meseria învăţată de la nobilul Tutmes! Unde o fi acum bătrînul meşter? Cît de mult îşi iubea îndeletnicirea! Şi ce noroc am avut să-i fiu învăţă- cel! Am înaintea mea multe lucrări minunate şi multe zile frumoase cu Lotus Negru. Numai să nu se ivească vreo pri- cină de despărţire pentru noi!” Nu, nu, lui niciodată nu i-a părut rău că a părăsit Memphis-ul şi că nu s-a făcut preot al templului lui Phtah. Zeul Phtah îl va ierta. Iar pe tatăl său o să-l vadă odată şi odată. Mai tîrziu, cînd va veni ziua potri- vită.

— Eşti nemulţumit de ceva, stăpînul meu? întrebă Lotus Negru. Eşti trist. De ce? Îţi aminteşti, pesemne de casa ta din Memphis. Ai fost bogat şi lipsit de griji. Iar acum munceşti zi şi noapte, ai obosit, nobilul meu Ankhu. Şi de ce ţi-a fost dat oare să mă întîlneşti în pustiul acela arzător? Uneori mi se pare că eu sînt pricina tuturor necazurilor tale.

— O, Lotus Negru! O, iubita mea! Despre ce necazuri vorbeşti? Toată viaţa mea aici, în Theba, este o nesfîrşită fericire. Niciodată înainte, în casa mea îmbelşugată din Memphis, n-am cunoscut asemenea bucurii. Numai în casa bătrî- nului Tutmes, la Memphis, făceam pe furiş meseria asta care îmi e atît de dragă. Ciopleam statui din piatră şi atunci cînd le aduceam în templu spuneam că le făcuse un sclav din ţara Cuş. Voiam să înfăţişez oameni şi animale în neobişnuita lor frumuseţe şi armonie. Şi cînd colo, trebuia să strîng jertfele care i se aduceau lui Apis şi să duc în casa tatălui meu darurile bogate pe care le primea. Am plecat bucuros, din porunca ta- tii, să cumpăr animale de jertfă, dar zeii au fost buni cu mine şi m-

au purtat în acel pustiu arzător, la ceasul cînd caravana voastră de sclavi făcuse un popas acolo. Acum te văd mereu pe tine, minunata mea Lotus Negru, prinţesa mea vrednică de o viaţă mai bună, îmi fac meseria care mi-e scumpă ca aerul şi ca revărsările de apă ale marelui Hapi care dă viaţă întregului nostru pămînt. De ce m-aş întrista, prinţesa mea?

— Dar cine sînt eu, o sclavă netrebnică? Oare spre asta ai năzuit, minunatul meu Ankhu? Cît de tristă şi îndurerată sînt că nu mai am nimic, că nu mai am acele grădini minu- nate, acel palat şi acea cetate uimitoare al cărei stăpîn era tatăl meu, cîrmuitorul unei regiuni întregi! Tot ceea ce era al meu ţi l-aş fi dat ţie, nepreţuitul meu Ankhu! Dar nu mai am nimic, în afară de dragostea mea.

— Dar ochii tăi încîntători, mai grăitori decît cea mai în-flăcărată vorbă? Dar făptura ta zveltă şi gingaşă, vrednică de a fi pentru mine modelul zeiţei Hator, oare asta-i puţin? Niciodată să nu te mai gîndeşti la palatul tău, la grădinile şi la sclavele tale. Uită tot ce-a fost şi gîndeşte-te numai la ceea ce este acum. Ne mai aşteaptă multă fericire. Azi-dimineaţă a venit să mă caute păstrătorul veşmintelor regeşti şi mi-a poruncit să fac cîteva sipete din lemn preţios. Faraonul se pregăteşte să plece în ţara Punth şi are nevoie de sipete pen-tru a-şi păstra veşmintele şi podoabele de preţ. Uite un prilej pentru mine să-mi desfăşor întreaga măiestrie. Am să cheltuiesc din plin aur, sidef, abanos şi fildeş. După ce ajutoarele mele mi-au îndeplinit atît de bine gîndul, după ce jilţul a ie- şit atît de frumos, nu mai îmi este teamă de nici un lucru. Am lucrători destoinici şi ei au să facă totul aşa cum trebuie. Numai desenul meu de pe papirus să fie bun. Ăsta-i lucrul cel mai de seamă. Şi mai e nevoie de pietre preţioase pentru a împodobi sipetele.

— Dar, spune-mi, o să-ţi rămînă bucăţele pentru un scarabeu? întrebă Lotus Negru. Aş vrea să port întotdeauna cu mine un scarabeu lucrat de mîna ta. Fiindcă nu pot purta această statuie grea, pe care ai făcut-o pentru mine.

Lotus Negru intră sub bolţile scunde ale unei încăperi mici unde, pe un taburet, se afla o statuie neagră. Puteai să re-cunoşti în ea, fără greutate, pe tînăra sclavă.

Totuşi, Ankhu îi spusese soţiei sale că aceasta este statuia lui Hator — zeiţa dragostei şi a bucuriei — şi că, prin voinţa zeiţei, Lotus Negru îi seamănă.

Lotus Negru se închină zeiţei şi cîntă încetişor:

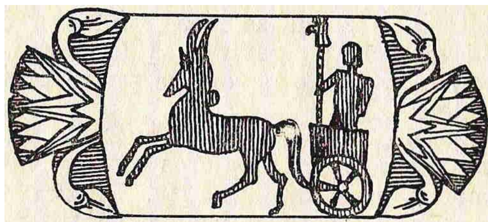
— Cînd înfloreşti, zeiţă aurită,
Ce dulce bucurie ne cuprinde.
Îţi cîntă osanale cerul plin de stele
Şi laude ţi-aduce soarele şi luna.
Îţi cîntă imn de preamărire
Toţi zeii cei nemuritori
Cînd înfloreşti, zeiţă aurită!

Lotus Negru puse la picioarele zeiţei fructe proaspete. Zeiţa era îngăduitoare şi se milostivi să primească darul modest al tinerei femei.

Solul trimis de faraon în întîmpinarea conducătorului de oşti, Khoremkheb, întîlni oştirea la douăsprezece ore de mers pe jos de la capitala Egiptului, Theba.

El îi înmînă înscrisul lui Khoremkheb şi, după ce conducătorul de oşti îl citi, solul întrebă dacă va primi un răspuns. Koremkheb se gîndi puţin şi spuse că îndată, pe loc, îi va scrie faraonului. Se retrase în cortul său şi dictă scribului urmă- torul răspuns:

„Slăvitului cîrmuitor al Egiptului de Sus şi de Jos, căruia i-a fost hărăzită viaţă fără de sfîrşit, ca unui rege ce se află, divinului Tutankhamon, iubitul fiu al lui Amon-Ra, luminat de viaţă în vecii vecilor.

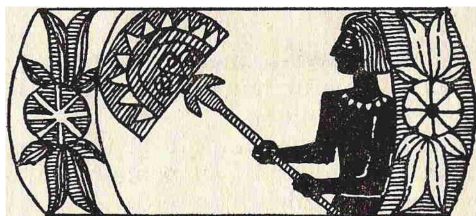

Vei şti, măria ta, că am primit minunata solie a măriei tale — fie-ţi viaţa lungă, plină de sănătate şi voie bună! — şi am înţeles care este marele dar. Nu este nevoie să repet cuvintele care

vorbesc despre devotamentul meu faţă de măria ta şi despre faptul că sînt gata să apăr ţara regelui celor două pămînturi. Nu am cuvinte cu care să zugrăvesc gîndurile mele adevărate şi înălţătoare din clipa cînd am citit rîndurile măriei tale, cel în-drăgit de Ra. M-a luminat lumina adevărului şi multe am înţeles în clipa aceea şi mi-am amintit de jertfele pe care le-am adus în templul din Karnak şi ciudata blagoslovenie a marelui preot Ai. Căci marele preot îmi spunea că trebuie să fiu întotdeauna pregătit şi să nu uit niciodată că sînt mulţi oşteni destoi-nici, gata să-mi ia locul dacă n-o să izbîndesc în această campanie. Şi-mi mai spunea Ai că măria ta, fii sănătos şi de neîn-vins, eşti nemulţumit de mine şi să-i fac pe plac lui Ai, şi atunci el va înălţa rugăciuni pentru mine. Iar de mulţumit trebuie să-i mulţumesc cu daruri atît de scumpe pentru templul din Karnak, cum pînă atunci n-au mai văzut preoţii. Şi mi-a rînduit atîta aur, alabastru, onix şi pietre preţioase, cît nici nu pot spune. Ca să fac rost de toate acestea ar fi trebuit să jefuiesc toate ţările vecine şi să pornesc război asupra tuturor cîrmuitorilor de ţări care locuiesc departe, dincolo de graniţele la care putem ajunge noi. Şi cum toate acestea erau de neîndeplinit, eu n-am socotit de cuviinţă să-l întristez pe rege, pe cel mai bun şi mai drept dintre conducători. Am dus ostile pe drumul indicat de măria ta şi am căutat să-mi şterg din minte binecuvîntarea atît de neobişnuită a marelui preot. Dar acum, citind printre rînduri cele ce-ai vrut să-mi spui, îţi scriu ţie ceea ce ştiu eu. Iar eu am să-mi duc ostile înapoi, să aştept din nou soli cu o nouă solie de la măria ta şi sînt gata să te slujesc cu credinţă şi dreptate pînă la cel clin urmă ceas al vieţii mele...

...Totodată aş dori să-mi îndeplinesc o îndatorire faţă de tine, iubitul fiu al lui Amon-Ra. Îţi trimit papirusul găsit de vrednicul meu slujitor în ceasul cînd a dibuit un om necu-noscut şi a pornit în goană după el. Din toate se vede că este un papirus trimis marelui preot. Dar oare la ce i-o fi trebuit acest papirus lui Ai? Oare în tabăra mea se hotărăsc treburi ale preoţilor şi templelor? Să judeci singur, măria ta, şi fie ca soţiile, demnitarii, slugile şi caii măriei tale să fie sănătoşi. Şi fie ca marele şi divinul Amon-Ra să-l ocrotească întotdeauna şi pretutindeni pe rege.”

Solul luă papirusul lui Khoremkheb, iar oastea slăvitului conducător de oşti se întoarse la zidurile cetăţii aflate la graniţa ţării Cuş, aşa cum poruncise marele faraon.

Faraonul se făcuse bine atunci cînd trimisul îi aduse papirusul lui Khoremkheb, dar era încă atît de slab şi sleit de puteri, încît nu putea să stea pe tron şi să fie de faţă la ceremonia primirii solilor din ţările străine. O chemă pe Ankhesenpaamon şi-i arătă solia comandantului de oşti.

— Despre ce vorbeşte el? întrebă faraonul. Mi se pare că neîncrederea ta faţă de marele preot Ai este îndreptăţită. Preotul meu se poartă ciudat şi de neînţeles. De ce l-a vorbit de rău pe Khoremkheb? De ce i-a spus acestuia că sînt nemulţu-mit de el? Cum să înţeleg toate acestea?

— În palatul tău, în templul tău sfînt sade un şacal rău şi făţarnic. El vrea să se îmbogăţească şi cere mereu comori nemăsurate. Le cere pentru templu, dar oare zeii sînt nesăţioşi? O, nu mai am răbdare să văd ziua cînd în locul marelui preot va veni un om nobil şi înţelept, vrednic să se atingă de statuile sfinte!

Faraonul nu răspunse mult timp, părea cu totul pierdut. Dar după ce se gîndi, spuse:

— Ai face nişte lucruri ciudate, dar el mă iubeşte. Îmi amintesc cum se îngrijea de sănătatea mea, cum căuta să mă tămăduiască de o boală grea. Şi cînd mă gîndesc la sfaturile lui, îmi dau seama că toate erau înţelepte. Căci preoţii şi meşteşugarii s-ar fi putut ridica împotriva mea şi atunci s-ar fi repetat tot ceea ce ştim noi din sulul sfînt. Îi sînt foarte recunoscător lui Ai pentru că mi-a amintit de acest sul. Atunci cînd scribul meu mi l-a citit, în faţa mea au înviat imaginile cumplite

ale pustiirii, am înţeles că poate să piară tot regatul şi atunci am consimţit să părăsesc Akhetaton-ul.

— Am iubit Akhetaton-ul, spuse regina, dusă pe gînduri. Poate că nu ştiu ce scria în acel sul. M-a durut şi mi-a fost greu să părăsesc palatul măritului meu părinte Ekhnaton. Îmi amintesc, marele meu stăpîn, de palatele somptuoase ale lui Ekhnaton, cel mai drept dintre drepţi. Erau atît de frumoase şi de bogate...

— Acolo a locuit divina mea Ankhesenpaamon, o între-rupse faraonul, dar palatul tău din Theba nu e cu nimic mai prejos de palatele lui Ekhnaton.

— O, nu, nobilul meu stăpîn, ştii şi tu că oraşul înălţat de marele Ekhnaton era uluitor! Sau poate că mi se pare numai, pentru că acolo am trăit zilele lipsite de griji, zilele fericite ale copilăriei mele? N-am să uit niciodată ziua cînd am fost pentru cea din urmă oară la templu. Cea din urmă zi împreună cu mă-reţul meu tată. Cît de falnic era el, în carul lui aurit, cînd armă-sarii focoşi, împodobiţi cu pene de struţ, goneau pe străzile Ak-hetaton-ului! Îi plăcea să fie însoţit de oşteni curajoşi, cu suliţe, scuturi şi topoare. Această mulţime pestriţă şi zgomotoasă de oşteni bărboşi, cu părul lung, aceşti atleţi negri, care păreau sculptaţi din abanos, insuflau oamenilor spaimă şi respect. Oamenii alergau în stradă şi se prosternau în faţa zeului viu. Iar noi îl urmam în carele noastre. Minunata Nefertiti, în carul ei, iar noi, fiicele lui Ekhnaton, în alt car ... Şi cît de frumoase erau tinerele preotese prosternate în faţa porţilor templului lui Akhton!

— Te ascult, dragostea mea, zîmbi faraonul, şi mi se pare că revăd procesiunea noastră. Totul este la fel ca pe timpul slăvitului tău părinte, zeul viu. Deosebirea este doar că noi ne-am dus la templul lui Amon-Ra şi, ceea ce e mai rău, că eu m-am îmbolnăvit. Dar de cîte ori procesiunile acestea n-au fost minunate, şi de o frumuseţe fără seamăn! E adevărat, alături de noi nu se află copiii noştri, urmaşii marelui tron, dar îi vom avea. Noi sîntem tineri şi totul ne aşteaptă de-acum încolo. Dacă vrei, am să te las aici lîngă mine cînd cititorul în stele îmi va prezice viitorul. Dar mai întîi să-l lăsăm pe scrib să ne citească sulul în care se vorbeşte de trecutul marilor faraoni.

Faraonul bătu cu un ciocănaş de aur şi, într-o clipă, la picioarele lui se prosternară păzitorii, scribii, purtătorii de evantai. Cu mîinile întinse în faţă, aşteptau muţi ca marele şi divinul stăpîn să-şi rostească dorinţa. Iar Tutankhamon îi porunci bătrînului său scrib să aducă sulul care se păstra în sipetul de aur, ca o amintire nepreţuită despre strămoşii daţi de mult uitării.

— Îndată ai să înţelegi totul, iubita mea. Iată-l aici pe scri-bul meu. Este un iscusit cititor al sulurilor străvechi. Citeşte partea a doua, porunci faraonul.

— „Priviţi: focul s-a înălţat: vîlvătaia lui porneşte din ţara duşmanilor. Priviţi: s-au săvîrşit lucruri care niciodată nu s-ar fi putut săvîrşi. Regele se află în mîinile oamenilor săraci. Priviţi: înmormîntat ca un şoim, el zace acum pe năsălie. Lăcaşurile tainice ale piramidei sînt acum pustii. Priviţi: a fost dat ca o mînă de oameni să lipsească ţara de puterea regelui, oa-meni care nu cunosc legea. Priviţi: oamenii s-au ridicat împo-triva zeului Ra, cel care aducea pace celor două pămînturi: Pri-viţi: reşedinţa a fost dărîmată într-o singură oră... tainele regi-lor Egiptului de Sus şi de Jos s-au dezvăluit tuturor. Reşedinţa este lipsită de toate şi oamenii sînt neliniştiţi. Toţi caută să aprindă războiul. Nu mai este cu putinţă vreo împotrivire. Ţara este înlănţuită de cete de jefuitori. Omului puternic de ieri, ticălosul îi ia avutul...”

— Mai departe, mai departe! îl grăbea tulburat Tutankhamon, văzînd cum s-au aprins de ură ochii reginei. Treci peste cîteva rînduri şi citeşte ceea ce este mai însemnat!

— „ ... Priviţi: curtenii au fost alungaţi din casele regelui. Priviţi: femeile nobile se află aruncate în stradă. Dregătorii,

aruncaţi în închisori. Acela care nu dormea nici pe sub ziduri, este acum stăpîn al unui pat. Priviţi: stăpînii bogăţiilor îşi trec nopţile chinuiţi de sete. Priviţi: stăpîni ai unor veşminte minunate poartă zdrenţe. Acela care n-a ţesut niciodată pentru dînsul are acum pînzeturi fine... Priviţi: femei nobile, de neam mare, cele care au avut podoabe de nepreţuit, îşi dau copilele ca ţiitoare ...”

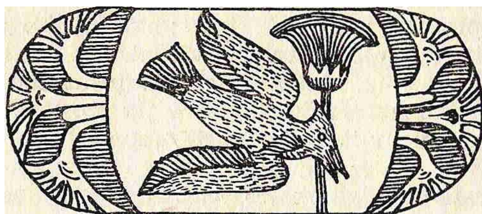
— Opreşte-te! strigă Ankhesenpaamon, acoperindu-şi faţa cu mîinile. Am înţeles totul, stăpîne! Aici a avut dreptate Ai. Dacă s-ar fi întîmplat aşa ceva, m-aş fi înecat în apele marelui Hapi. Cîtă ruşine şi nenorocire s-ar fi prăvălit asupra cîrmui- torilor acestei uriaşe ţări! Dacă ar fi fost cu putinţă o asemenea pîngărire, atunci binecuvîntez ceasul cînd am părăsit Akhetaton-ul atît de drag mie. Dar totuşi am să păstrez în minte zilele fericite ale copilăriei mele, cînd nu ştiam nici de griji, nici de tristeţe.

— N-am să îngădui nimănui să te întristeze, dragostea mea! strigă Tutankhamon. Am să înfrumuseţez toate zilele vieţii tale mai bine şi mai darnic decît o făcea, pentru iubita sa Nefertiti, marele Ekhnaton. Totul o să fie minunat. Doar să-mi treacă această suferinţă a mea, care mă apasă şi mă împiedică să apuc cu toată rîvna cîrma ţării mele. O, am să fac multe şi am să-mi arăt puterea! Celui născut să se tîrască nu-i e dat să se înalţe şi să privească cerul, iar cel puternic şi de neam va stăpîni şi va porunci.

Faraonul se înviorase, se ridicase de pe patul său; lovi din nou cu micul ciocan de aur şi, cînd încăperile lui se umplură de slugile care aşteptau după uşă, porunci să fie chemat la el, neîntîrziat, marele preot Ai. Plină de uimire, regina îl privea pe stăpînul său care se schimbase atît de neaşteptat, de parc-ar fi căpătat o putere vrăjită. Ea se uită în ochii faraonului cu prea frumoşii ei ochi migdalaţi, plini de deşteptăciune, şi spuse:

— Stăpînul meu, niciodată n-am să-l mai judec pe bătrînul Ai. Văd că are mai multe calităţi decît cusururi. El a scăpat de pieire regatul nostru în ceasul cel mai greu. Şi noi o să-i iertăm dragostea pentru comori. Doar el cere pentru marele său templu!

Regina părăsi încăperile faraonului, în timp ce prin altă uşă intră Ai. Marele cîrmuitor al Egiptului îl întîmpină cu un zîmbet prietenos.

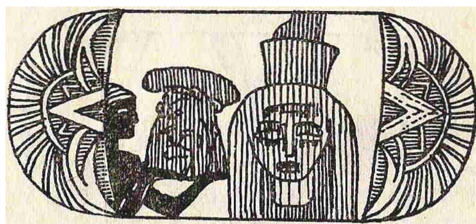
Pentru prima oară de cînd regina nu mai era lîngă surorile ei, se gîndi cît e de singură. Azi, mai mult ca oricînd, îi lipsea sora ei cea mai dragă, ca să-i poată povesti toate gîndurile şi neliniştile sale. Ankhesenpaamon era foarte dreaptă şi sinceră din fire. Îi erau străine prefăcătoria şi făţărnicia. Cît timp îl socotise pe Ai rău şi duşmănos, ea vedea în toate numai răul şi în fiecare faptă a lui întrezărea un gînd viclean. Dar acum, după ce ascultase cele scrise în vechiul sul, cînd în faţa ei prinseseră parcă viaţă zilele cumplite ale nenorocirilor şi neliniştilor, ea privi într-un fel nou străduinţa lui Ai de a-i face să părăsească Akhetaton-ul. Pentru prima dată în ultimii trei ani, regina se gîndea că marele preot nu uneltise atunci nimic rău şi că nu dăduse dovadă decît de înţelepciune şi prevedere. Şi atunci începu să vadă cu alţi ochi grija lui pentru sănătatea faraonului. Ankhesenpaamon se gîndi dintr-o dată că poate tocmai lui, bătrînului Ai, îi datorează tămăduirea faraonului de boala cea grea. Divinul ei soţ încă nu este pe deplin sănătos, este slab şi palid, dar totuşi a mai prins puteri şi boala lui nu mai e atît de primejdioasă. Dacă Ai nu l-ar fi iubit pe faraon, n-ar fi făcut rost de ierburile cele mai rare, din ţările de sub stăpînirea Egiptului, ca să-l vindece pe stăpînul său. Nu, nu, ea nu trebuie să-l mai bănuiască pe Ai de gînduri haine. Dar Khoremkheb? Regina se gîndi puţin, şi pe dată îşi răspunse: Ai se îngrijeşte de jertfe bogate pentru templul din Karnak. Dacă Khoremkheb nu şi-a ţinut cuvîntul şi n-a trimis darurile făgăduite, atunci Ai s-a mîniat. Da, da! s-a mîniat. Dar fără gînduri rele. Sulul acesta i-a deschis ochii. În acel ceas, cînd s-au întîmplat cele ce nu mai puteau fi îndreptate, marii cîr- muitori ai Egiptului au devenit tot

atît de neputincioşi ca şi cîrmuiorii ţării Cuş, căzuţi sub puterea cuceritorilor. Doar şi Lotus Negru a căzut în puterea lor. Zeii au fost milostivi faţă de ea şi prinţesa şi-a găsit protectori nepreţuiţi. Ea a cîştigat încrederea divinei sale stăpîne. A găsit chiar şi un soţ care a cumpărat-o de la oşteni. Dar Lotus Negru niciodată nu se va mai putea întoarce în ţara sa. Şi niciodată nu va mai putea fi soţia fie chiar şi a unui demnitar de la curtea regelui. Pentru că în ţara Cuş nu mai este nici rege şi nici demnitari. Toţi au pierit în ziua năvălirii. Te cuprinde groaza numai la gîndul ce se poate întîmpla pe pămînt atunci cînd zeii îşi întorc faţa de la oameni. De azi înainte ea va aduce jertfe bogate zeului Amon-Ra şi soţiei lui, zeiţa Muth. Ea o să-i roage să-l ocroteas-că în toate înfăptuirile lui pe marele şi slăvitul faraon.

Şi cînd bătrîna Tii veni în palatul divinei sale stăpîne, Ankhesenpaamon n-o mai alungă, nu-i spuse nici un cuvînt tăios, ci, dimpotrivă, îi zîmbi cu bunăvoinţă:

— Credincioasa mea Tii, astăzi vom pune daruri bogate la picioarele zeiţei Muth şi doresc ca toate preotesele mele şi toate femeile de neam de la curtea mea să ne însoţească. N-am să folosesc carul şi am să merg la templu în litiera mea. Iar tu vei sta alături de mine.

Bătrîna Tii se prosternă în faţa reginei şi plînse de bucurie.

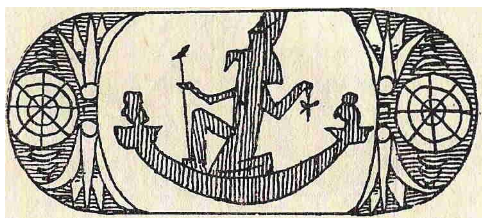
Spre templul zeiţei Muth porni o procesiune de femei de neam, în fruntea căreia se afla însăşi divina Ankhesenpaamon. Sclavi tineri şi zvelţi, încinşi peste şolduri cu legături de pînză albă, purtau litiera bogată cu sprijinitoare de aur şi bancă moale, comodă. Litiera semăna cu un mic cort, acoperit de ţesături scumpe de Sidon. Purtătorii de evantaie, slujnicele şi sclavii

alergau alături, stîrnind praful, cu răsuflarea tăiată de fugă şi arşiţă, acoperiţi de sudoare. În urma lor venea mulţimea de preotese care cîntau imnuri, şi apoi litiera bătrînei Tii, care nu era acoperită; astfel, bătrîna putea să vadă cu cîtă curiozitate privesc procesiunea sfîntă ostaşii, trecătorii şi meşteşugarii care se prosternau în faţa stăpînei divine, de o parte şi de alta a drumului ce ducea la templu.

Bătrîna Tii privea cu mulţumire nenumăratele daruri bo-gate, pregătite pentru jertfă. Mai mult decît orice, o bucurau vasele străvezii, cu parfumuri scumpe, aduse de curînd din ţara Punth. Parfumurile erau purtate de sclave, în vase mici, făcute de cei mai iscusiţi meşteri din Siria. Tii se gîndea cu plăcere la clipa minunată, cînd aceste vase se vor afla în casa ei. Cine altul dacă nu ea, Tii, păstra aceste comori hărăzite marei zeiţe Muth?! Şi cine altul, dacă nu Tii, ştia cel mai bine că zeţia Muth n-are cîtuşi de puţin nevoie de aceste daruri bogate: ea se mulţumeşte cu puţin — cu buchete de flori mirositoare, din grădinile faraonului.

„De ce oare s-o fi schimbat aşa, dintr-o dată, divina mea stăpînă? se întreba singură bătrîna Tii. Ce-a făcut-o să-şi lase purtarea aspră de odinioară? Poate simte că se apropie o nenorocire şi vrea s-o implore pe marea zeiţă Muth, ocrotitoarea soţiilor de faraoni, să-i dea cîţiva ani de fericire?”

— Nu, n-o să aibă fericire! şopti bătrîna Tii, cu buzele ei subţiri şi vinete.

Faraonul şedea în grădină, lîngă bazin, printre florile înmiresmate, printre păsările cîntătoare şi maimuţele mici şi jucăuşe. Ţinea pe genunchi o pisică frumoasă şi vărgată, pisica sfîntă, dragă divinei Ankhesenpaamon, şi o mîngîia cu mîna lui subţire, lipsită de vlagă, gîndindu-se ce-o să înfăptuiască de în-dată ce puterile i se vor întoarce şi o să poată face ce vrea. Mai întîi şi-ntîi, va parcurge şi el drumul glorios spre izvorul de apă

despre care se povesteşte în sulul lui Tutmes. Marele faraon a fost atît de curajos, încît a luptat cu o turmă de 120 de ele-fanţi. Tutmes scria că, niciodată, nici un alt rege al Egiptului nu a săvîrşit o asemenea vitejie. Aşa să fie oare?

„Am săvîrşit asta din porunca tatălui meu Arnon-Ra, stăpînul tronurilor celor două pămînturi, cel care m-a călăuzit pe calea cea dreaptă, cu gîndul lui bun.”

„Dacă s-ar face un ţarc bun, se gîndi Tutankhamon, aş vrea şi eu să întîlnesc o turmă de 150 de elefanţi. De ce nu l-aş întrece pe Tutmes? Am să poruncesc chiar acum să se pregătească nişte ţarcuri, hotărî faraonul. Dar am de înfăptuit ceva mai de seamă: să-i bat pe hittiţi. Regele hittiţilor, Suppilu- liuma, se poartă cu cutezanţă şi îngîmfare. El a şi cucerit cîteva oraşe din Siria şi Fenicia. Dacă n-o să fie oprit, va ajunge pînă la cetăţile sfinte ale Egiptului. Ce bine că Khoremkheb stă cu oastea sa la graniţele ţării Cuş! Lasă-l să stea! Iar eu să mă gîndesc cum ar fi mai bine să-mi conduc oastea împotriva bătrînului cîrmuitor al hittiţilor. Da, da, chiar acum am să poruncesc să fie chemat marele sfetnic şi am să-i spun să se pregătească în taină de război. Înălţimea mea, fiul lui Amon-Ra, îşi va conduce singur oastea şi carele sale împotriva nesuferitului Suppiluliuma. O, am să-i arăt eu de ce este în stare un tînăr şi puternic faraon egiptean! Oraşele Siriei şi ale Palestinei vor ajunge iarăşi în mîinile divine ale adevăratului lor stăpîn, Tutankhamon. Armata mea va nimici călăreţii nevrednici ai regelui hittit. Tînărul cîrmuitor al celor două pămînturi va arăta nemernicilor hittiţi puterea şi vitejia sa”.

Tutankhamon îşi aminti iar de sulul acelui norocos Tutmes al treilea, care i-a învins pe asiatici şi a lăsat inscripţii de neuitat...

„ ...Am nimicit oraşele şi satele lor, scria Tutmes al treilea, şi le-am trecut prin para focului. Le-am prefăcut în paragini ce nu vor mai fi locuite, iar pe oameni i-am robit şi i-am adus aici, împreună cu turmele lor fără de număr şi cu tot ce-au mai avut. Le-am luat secara, le-am nimicit orzul, le-am tăiat livezile, am scos din rădăcini toţi pomii lor dătători de roade...”

„O să-i bat pe hittiţi! O să scriu apoi despre asta într-un papirus şi urmaşii mei îmi vor cunoaşte faptele vitejeşti!” se gîndea faraonul. Şi deodată văzu aievea un oraş pustiit de el, flăcările nimicitoare ale pojarurilor... Auzi vaietele oamenilor... I

se năzări că are în faţă palate cuprinse de vîlvătăi, livezi şi păşuni nimicite... Fumul gros îi acoperi lumina ochilor. Înspăimîntat, Tutankhamon aruncă pisica şi se şterse la ochi, dar ceata din ei nu se risipi. Ce se întîmplă? Oare bătălia a şi început?

Sărind speriat de la locul lui, faraonul strigă:

— Foc, fum! Duşmani!... Oşteni! Preoţi! Fugiţi!...

Mîini puternice prinseseră trupul lipsit de putere al faraonului şi-l purtară în încăperile regeşti. Fu chemat preotul Ai, veniră vracii, vrăjitorii, cunoscătorii de descîntece, preoţii templului lui Amon. Dar nimeni nu se gîndi s-o cheme pe regină, care chiar atunci se întorsese din templul zeiţei Muth şi se odihnea lîngă bazinul ei răcoros. Era singură. Voia să-şi adu-ne gîndurile şi să cîntărească într-un fel nou purtarea bătrînului preot faţă de marele Tutankhamon şi faţă de ea. Îşi amintea de tot ce era bun în legătură cu omul acesta bătrîn şi înţelept şi ajunse să înţeleagă că e un prieten credincios al faraonului, ochiul faraonului, puterea faraonului, înţelepciunea lui divină. Regina îşi aminti de bătrîna Tii care, astăzi dimineaţă, plîngînd în hohote, întindea mîinile spre ea şi o ruga să aibă încredere întrînsa, să n-o lipsească de bunăvoinţa ei. O neobişnuită linişte şi seninătate puseră stăpînire pe tînăra şi frumoasa Ankhesenpaamon. Aţipi, şi prin somn auzea zumzetul neplăcut al unui ţînţar şi clipocitul apei din bazin. Şi deodată o cuprinse o nelinişte. O spaimă ciudată i se strecură în suflet. Ce se întîmplase?

Voia să sară şi să cheme slugile, dar o ciudată înţepenire îi încleştase mîinile şi picioarele. Luptă îndelung cu această stare ciudată şi neînţeleasă ce semăna parcă a vrajă. Şi cînd, în sfîrşit, izbuti să se ridice în picioare, bătu din palme tare şi stăruitor, de cîteva ori, de parc-ar fi vrut astfel să-şi arate neliniştea.

Uşa se deschise larg şi oamenii se prosternară, hohotind de plîns, la picioarele ei.

— Ce s-a întîmplat? Vorbiţi mai repede...

Bătrîna şi grasa Tii, sărutînd vîrful micii sandale şi înăbuşindu-şi lacrimile, vorbi:

— Marele faraon, soarele nostru, zeul nostru, fiul lui Amon-Ra, a orbit!

— Minţi, bătrînă Tii, minţi! ţipă regina şi porni în fugă spre palatul marelui său stăpîn.

Uitase că are litiere şi sclavi, uitase de purtările ei regeşti şi de ceremonial. Îngrozitoarea veste, asemenea unei furtuni, se abătuse peste trupul ei subţire şi gingaş. Inima-i bătea chinuitor, ameţea, ochii i se împînzeau... alerga, se împiedica, cădea şi alerga iar prin sălile mari şi răsunătoare ale palatului.

Încăperile regelui erau ticsite. Oameni străini se îmbul- zeau fără nici un rost la căpătîiul marelui stăpîn. Bătrînul preot al templului lui Amon bolborosea descîntece cu gura-i ştirbă, iar Ai sta aplecat deasupra faraonului.

— Faceţi loc! ţipă regina, şi se aruncă spre patul de aur unde zăcea nemişcat minunatul ei stăpîn.

Era palid şi grav, cum nu fusese niciodată înainte. Pe faţa lui nobilă şi delicată nu se vedea nici umbră de zîmbet. Regina se lăsă în genunchi şi, cu o atingere gingaşă a mîinii, îl mîngîie. Faraonul izbuti cu greu să ridice mîna dreaptă şi atinse capul ei plecat. Spuse doar atît:

— Dragostea mea...

Inima lui bătea atît de tare, de parc-ar fi stat să-i sară din piept.

— Iartă-mă, stăpînul meu, nu ştiam nimic, mă odihneam. Am dus daruri bogate zeiţei Muth, ea o să ne ajute.

— Mărită stăpînă, lasă-ne să-i dăm divinului faraon o băutură tămăduitoare, spuse Ai.

Regina se ridică şi, acoperindu-şi faţa cu mîinile, lăsă lacrimile să-i curgă în voie.

Ai însuşi îi dădu faraonului să bea din cupa sfîntă, adusă din templul lui Amon, iar mai-marele vraci sprijinea capul faraonului. Apoi vraciul începu să pipăie mîinile şi picioarele bolnavului, care erau nemişcate. Regina nu-l văzuse niciodată pe stăpînul ei atît de vlăguit. Îi venea să ţipe, să plîngă în hohote, să-şi smulgă părul, cum fac bocitoarele cînd poartă pe ultimul drum un demnitar de vază, dar nu-şi putea îngădui una ca asta de faţă cu Ai, cu vracii şi cu sărmanul şi neputinciosul faraon, care nu se putea mişca, nu vedea nimic, dar totuşi auzea şi înţelegea, o dată ce-i spusese: „Dragostea mea...”

— Lecuiţi-l pe măreţul, pe minunatul meu stăpîn! imploră Ankhesenpaamon, cînd Ai se îndepărtă de patul bolnavului.

Îşi frîngea mîinile, lacrimile îi curgeau şiroaie, dar în tăcere, pentru ca Tutankhamon să n-o audă. Apoi văzu că regele pipăie cu mîna dreaptă în jurul său şi înţelese că o caută, dar nu

poate vorbi. Atunci se aplecă din nou deasupra lui, îi sărută fruntea palidă, luă în mîinile sale mîna lui dreaptă în care mai fremăta viaţa. Mîngîindu-i mîna, regina spunea:

— O să-ţi treacă, dragul meu, nu te întrista, nu fi îngrijo- rat. Ai cunoaşte leacuri vrăjite, cu puteri mari; el te va face bine.

Faţa faraonului rămînea nemişcată, dar mîna lui tresări uşor, în semn de recunoştinţă.

„Înseamnă că aude şi înţelege, se gîndi Ankhesenpaamon, deci nu este pierdut!” Îndată îl va chema pe bătrînul ei vraci şi-i va cere o băutură făcătoare de minuni. Oare n-are el o asemenea băutură pentru divinul faraon?

Cînd oamenii părăsiră iatacurile faraonului, Ai îi spuse reginei că bolnavului i s-au dat cele mai bune leacuri din lume şi că în curînd se va face bine.

— Atunci pleacă, spuse încet Ankhesenpaamon, lasă-ne sin- guri, ca marele meu stăpîn să poată dormi.

Şi îndată după plecarea marelui preot, regina îl chemă pe bătrînul său vraci şi-l rugă să-l tămăduiasează pe faraon după ştiinţa sa. Apoi îşi rosti descîntecele îndrăgite, care de atîtea ori îl ajutaseră pe Tutankhamon în bolile lui atît de dese şi neînţelese. Acum însă, numai descîntecele acestea nu erau de ajuns.

Bătrînul vraci porunci să se aducă o broască ţestoasă vie şi miere proaspătă, şi se apucă singur de lucru, pentru ca lea-cul pregătit de el să fie cît mai bun şi cît mai tămăduitor. Spintecă broasca cu cuţitul său lung şi subţire, scoase din ea puţină fiere, o amestecă cu mierea şi unse pleopele faraonului. Apoi fu adus un şoarece mititel. Vraciul porunci unei slugi să ţină strîns şoarecele speriat. Scoase din buzunar un beţişor împărţit în mici liniuţe, măsură şi tăie a treizeci şi doua parte din coada şoricelului, porunci să se fiarbă această minusculă bucăţică de carne, o amestecă cu miere şi-l puse pe bolnav să înghită acest leac.

Apoi fură aduse în camera bolnavului cinci pocale sfinte cu băutură tămăduitoare. Pe ele erau însemnate ierburile pe care le folosise vraciul. O băutură era făcută din 37 de ierburi, a doua din 20, a treia din 53. Regina socotea cu luare-aminte numărul ierburilor hărăzite tămăduirii marelui stăpîn. „110 ierburi, număr sfînt”, gîndi regina şi oftă mulţumită. Acest număr sfînt făgăduia

un veac de aur marelui faraon. Se va face bine şi va trăi 110 ani.

Vraciul se aşeză la căpătîiul bolnavului şi începu să-i dea faraonului să bea din pocalele sfinte. Izbuti să-l facă să înghită cîte o picătură, dar şi aceasta sădi nădejdi în inima reginei. Pocalele fuseseră aduse din templul sfînt al zeiţei Hator, soţia zeului Hor.

— Totul o să fie bine spunea vraciul, văzînd lacrimi în ochii divinei stăpîne.

Bolnavul zăcea nemişcat, dar mîna dreaptă, pe care mereu i-o mîngîia regina, dădea de ştire, cu mişcări abia simţite, că faraonul aude tot şi ştie tot. Ankhesenpaamon privea cu nesaţ faţa palidă a divinului stăpîn şi se străduia să înţeleagă dacă se simte mai bine. Bolnavul ţinea pleoapele închise şi nu puteai şti ce înrîurire au avut leacurile. Picături mari de sudoare i se prelingeau pe faţă. Ea le ştergea cu o bucată de pînză albă şi subţire şi, aplecîndu-se deasupra bolnavului, îi asculta bătăile inimii. Regina credea în însănătoşirea faraonului, credea în jertfele sfinte pe care chiar atunci le aduceau preoţii în templul lui Amon-Ra, în templul Zeiţei Muth, în templul lui Hator şi al zeului Toth. Regina nu precupeţea nimic şi poruncise ca prin jertfe bogate să-i implore pe zei să-l tămăduiască. Şi iată că răsuflarea egală şi liniştită a bolnavului îi arătă că somnul atît de aşteptat îl izbăvise de suferinţă. Aşezîndu-se în jilţul preferat al stăpînului său, alături de patul de aur, şi acoperin- du-l pe bolnav cu o pînză albă şi străvezie, regina aţipi după atîtea oboseli şi suferinţă. Visă casa părintelui său regesc din Akhetaton, pe surorile ei vesele şi pe severul şi îngrijoratul Ekhnaton. Tatăl ei îi spunea că Tutankhamon trebuie ferit şi că nu trebuie să-l uite pe marele şi atotputernicul Ahton, cel care dăruieşte viaţă la tot ce este viu şi minunat pe pămînt.

„Trebuie să plec la Akhetaton şi să aduc jertfe la templele părăsite ale lui Ahton, se gîndea regina, şi în somn se întrebă: Ce-or fi însemnînd spusele tatălui meu? E vreun semn? Ce prevesteşte?”

Tăcuţi, ţinîndu-şi răsuflarea, purtătorii de evantaie îşi fă-ceau meseria: fluturau lin evantaiele, strînind o adiere uşoară şi plăcută. Ziua era înăbuşitor de caldă şi arşiţa pătrundea chiar şi prin zidurile de piatră ale palatului. Şi deodată, cineva atinse mîna reginei. Cine îndrăznise s-o trezească? În toată această

ţară uriaşă nu era un singur om care ar fi cutezat să tulbure somnul stăpînei divine. Şi totuşi, cineva îi atinsese mîna. Ea sări în picioare şi văzu în faţa ei chipul posomorit şi tăcut al lui Ai, vizirul, purtătorul evantaiului din partea dreaptă a regelui, primul dintre prietenii lui. Pesemne că dormise mult, dacă nu auzise cum a venit aici marele preot şi cum i-a dat regelui să bea din băuturile lui tămăduitoare. Ai arătă trupul nemişcat, încremenit, al lui Tutankhamon şi spuse:

— Marele nostru stăpîn s-a înălţat spre cer. Acolo o să înceapă o viaţă lungă şi fericită şi tot acolo îşi va cîştiga nemurirea.

Regina se aruncă spre patul de aur al faraonului şi, lăsîndu-se în genunchi, izbucni în hohote de plîns ca cea mai de rînd egipteancă. Acum, cînd nu mai auzea nimic, îl chema cu glasul tare, îl ruga să se trezească şi repeta strofele sfinte din bocetul Isifdei la moartea lui Osiris[1] :

Cerul s-a amestecat cu pămîntul. Umbra s-a cernut pe pămînt
Inima mea e arsă de focul grelei despărţiri.
Inima îmi arde pentru că te-ai despărţit de mine printr-un zid...
Întoarce-te! Nu sta acolo singur! Nu sta atît de departe de mine!

Plînsul reginei era îngînat de bocitoare, care umpluseră iatacurile regeşti. Purtătorii de evantaie încremeniseră şi stăteau asemenea unor statui negre. Ai citea cu glas monoton strofele sfinte din „Cartea morţilor”, stînd de-a dreapta regelui.

— O sută zece ierburi tămăduitoare, de ce nu l-aţi ajutat? Am crezut în veacul tău de aur, marele meu stăpîn, dar ce s-a ales de el? Ai trăit atît de puţin pe pămîntul minunat al marilor faraoni! O, nefericita de mine!

Fără să ţină seama de ceremonialul curţii, fără să-i bage în seamă pe demnitari, preoţi, curteni şi oşteni care, prosternaţi, îşi smulgeau părul, îşi rupeau hainele şi boceau, Ankhesenpaamon plîngea în hohote şi-l implora pe iubitul ei să se întoarcă, de parcă aceasta ar fi fost cu putinţă.

— Nimeni şi niciodată nu s-a întors pe pămînt din cîmpiile Ialu. Dar tu trebuie să te întorci, aşa vreu eu, o dragul meu!

Sleită de puteri, zdrobită de durere, regina fu cu greu îndepărtată de patul de aur al faraonului. Nu se mai putea ţine

---

[1] **„Bocetul Isidei la moartea lui Osiris”, tradus de A. Ahmatova (n.a.).**

pe picioare şi fu dusă în litieră în palatul ei, înconjurat de arborii sfinţi de mandragora.

Durerea reginei era fără margini. Cine ar fi putut să i-o aline? O alungă din iatacurile ei pe bătrîna Tii, care venise să afle care ceremonii vor fi poruncite cu prilejul marelui doliu. Regina îşi chemă slugile şi le porunci să aducă în palatul ei jilţul aurit al divinului stăpîn. Dorea ca acest jilţ să-i amintească de zilele fericite. Şezînd pe patul său, regina nu-şi lua ochii de la minunata imagine a tînărului faraon. Aşa rămase trează toată noaptea.

În iatacurile ei bogate, toată noaptea au ars opaiţele. Lu-mina lor sfioasă, portocalie, lumina doar jilţul împodobit cu frumoasele chipuri, al regelui şi al reginei. Totul în jur era cufundat în întuneric şi nu se vedeau slujnicele şi sclavele care, aşezate la intrare, în genunchi, se legănau într-una, arătîndu-şi tăcute durerea, cînd întinzînd mîinile sus, cînd apucîndu-se de cap, cu o adîncă deznădejde pe faţă. Doar uneori se auzeau ge-mete şi sughiţuri de plîns. Regina rămînea mută.

Chiar în aceeaşi noapte, măria sa, fiul iubit al lui Amon-Ra, fu dus pe malul dinspre apus al rîului Hapi, în Oraşul veşniciei.

De amîndouă părţi ale rîului stăteau oameni ţinînd torţe mari, aprinse, în mîini. Privind barca sfîntă, care plutea încet şi pe care se odihnea trupul zeului pămîntean, îşi arătau durerea, ţipînd şi bocind.

Iar în barca sfîntă, stăteau în picioare preoţii, purtînd coroane de flori, şi cîntau:

„O, tu, al zeilor stăpîn şi al veşniciei rege,
La care cată adăpost de veci toţi muritorii!
Dă-mi pîine, bere dă-mi de orz, răşină aromată
Şi apă proaspătă de pe altarul tău, tu, dă-mi-o!
...În ţara Apusului domneşte somnul veşnic
Şi întuneric negru ce apasă... Acolo-i ţara celor
Ce odihnă şi-au aflat în gropniţe de piatră.
Somn fără de trezire dorm cei din ţara aceea
Şi nu le e sortit ca să-şi mai vadă
Prietenii lor dragi, nici să-şi îmbrăţişeze
Pe tatăl şi pe mama mult iubită!
Şi inimile lor pe veci se vor desprinde

De copilaşi şi soaţa credincioasă...”[1]

Pe malul dinspre apus al rîului sfînt, alături de mormintele şi criptele marilor faraoni, erau casele îmbălsămătorilor, ale bocitoarelor, ale constructorilor care înălţau lăcaşurile de veci, ale meşterilor iscusiţi care făceau măştile şi sarcofagele de aur cu imaginea zeului care se înălţase spre cer.

Cînd se făcu ziuă şi slugile se îmbulziră lîngă uşa iatacului reginei, bătrîna Tii spuse plîngînd în hohote că ea, care a fost doica lui Nefertiti, este adînc întristată că stăpîna divină n-o lasă să-i treacă pragul. Dar regina nu lăsa pe nimeni să intre la ea. În zadar slujnicile şi sclavele aşteptau în faţa uşii ei. Regina se lăsase pradă durerii şi nu chema pe nimeni la dînsa. Totuşi Lotus Negru îndrăzni să întredeschidă uşor uşa iatacurilor regeşti. Atunci stăpîna îi făcu semn să intre şi privi tăcută la sclava care plîngea, îşi rupea hainele, îşi zgîria mîinile şi faţa, ca semn al celei mai mari dureri. Iar Lotus Negru se prosternă la picioarele reginei, cu părul desfăcut, şi uda cu lacrimi urma micii sandale aurite.

— O, divina mea stăpînă, iubita măritului rege, o, stăpîna celor două pămînturi, o, cea mai minunată dintre femeile Egip-tului! Cît de îngrozitor, cît de dureros este că iubitul tău s-a înălţat la cer! Porunceşte-mi să-mi smulg inima din piept! Porunceşte-mi să-mi scot ochii! Porunceşte-mi să mor alături de tine!

Regina o privea pe Lotus Negru cu nepăsare, de parcă nu şi-ar fi dat seama despre ce-i vorbeşte sclava. Dar iată că în ochii ei se schimbă ceva. S-ar fi zis că se trezise dintr-un vis urît şi conştiinţa îi revenise.

— Ridică-te şi ascultă-mă, spuse marea stăpînă. Am o trea-bă însemnată cu tine. Adu-l aici pe Ankhu. îi voi da să-mi facă o lucrare. Am să-i spun eu însumi ce are de făcut pentru mor-mîntul marelui meu stăpîn...

Dar fu de ajuns să rostească cuvîntul „mormînt”, că îndată ochii i se umplură de lacrimi şi din nou, ca şi în ajun, începu s-o întrebe pe zeiţa Muth:

— De ce? De ce? De ce-a plecat de lîngă mine divinul meu stăpîn? Cum de s-a întîmplat asta? Era atît de tînăr! Era frumos! A trăit atît de puţin!

---

[1] **„Bocetul morţilor”, tradus de V. Potapova (n.a.).**

— Stăpînul tău divin, nepreţuitul şi nobilul faraon Tutan-khamon, a plecat în împărăţia lui Osiris, răspunse sclava, cu faţa scăldată în lacrimi. De acolo nu se află întoarcere. Dar preoţii spun că acolo începe o viaţă nouă, mai fericită şi mai lipsită de griji. Pentru că tu, mărită stăpînă, ai să te îngrijeşti ca măria sa să nu cunoască lipsuri în împărăţia lui Osiris.

— Toate bogăţiile Egiptului vor fi aşezate în mormîntul iubitului fiu al lui Amon-Ra.

— Dar ce te aşteaptă pe tine, cea mai gingaşă dintre toate fiicele Egiptului? La picioarele tale se află un imens regat, dar cine o să te apere?

— O, nefericita de mine! Cît de părăsită sînt! O, ce mă aşteaptă? Cine-mi va răspunde la aceste întrebări? Mi-e teamă că sînt în puterea vicleanului Ai. Toată noaptea m-am gîndit la el. Toată noaptea mi s-a părut că băutura de leac, pe care el însuşi, cu mîinile lui, a dat-o divinului stăpîn, era otrăvită. De ce m-a părăsit iubitul meu? Oare bătrînul preot Ai nu-i vinovat de aceasta?

— Mărită stăpînă! Îndată am să-l chem pe Ankhu. Fiul marelui preot din Memphis trebuie să ştie multe. Poate că o să-ţi poată împărtăşi cîte ceva!

— Grăbeşte-te, Lotus Negru! Trebuie să aflu tot ce poate să-mi deschidă ochii asupra celor întîmplate.

Lotus Negru nu îndrăzni să intre în iatacul reginei atunci cînd Ankhu se prosternă în faţa patului ei de aur.

— Ridică-te, Ankhu, spuse regina, şi povesteşte-mi tot ce ştii despre otrăvuri şi cei ce mor otrăviţi. Eu ştiu că tu trebuia să ajungi preot în templul din Memphis. Or, preotul cunoaşte taine ce nouă ne rămîn necunoscute.

Chipul reginei era acum aspru şi încruntat. În ochi nu i se zărea nici o lacrimă, dar durerea sălăşluia în ei şi părea că sufletul gingaş al tinerei regine nu va fi în stare să îndure această nemărginită durere.

— Preoţii cunosc multe taine, le sînt cunoscute otrăvurile care pot să ia viaţa unui om. Dar oare ar fi putut să facă una ca asta marele preot Ai? Atîţia ani l-a ajutat pe divinul fa- raon să cîrmuiaseă ţara şi i-a fost credincios!

Plecat cu evlavie în faţa reginei, Ankhu se străduia s-o facă să înţeleagă că preotul este stăpîn peste multe taine, dar că el,

Ankhu, nu îndrăzneşte să-l învinuiască pe Ai că ar fi ucigaşul faraonului.

— Şi totuşi, răspunde-mi, Ankhu: sînt pe lume otrăvuri care te fac să orbeşti, să rămîi nemişcat şi să mori încetul cu încetul?

— Sînt, răspunse Ankhu. Dar denumirea lor n-o să-ţi spună nimic, mărită stăpînă.

Ankhesenpaamon rămase multă vreme tăcută, cu ochii lăsaţi în jos, de parcă s-ar fi gîndit la cele auzite. Apoi îşi înălţă capul şi meşterul văzu în faţa lui o femeie cu chipul plin de curaj şi asprime. Acum semăna foarte mult cu tatăl său, faraonul Ekhnaton.

— Alege-ţi, Ankhu, pe cele mai iscusite dintre ajutoarele tale şi apucă-te de lucru. Poate că în împărăţia lui Osiris marele meu stăpîn va dori să facă o călătorie şi va avea nevoie de sipete în care să-şi păstreze veşmintele şi podoabele de preţ. Făureşte pentru el cele mai minunate sipete din lume. Ia cît mai mult abanos, fildeş, sidef şi pietre preţioase. Să nu precupeţeşti nimic. Lui îi plăcea acest jilţ. Fă aşa ca şi sipetele să-i placă dincolo de hotarele vieţii noastre. I-ai mai făcut o dată pe plac, Ankhu, şi fie ca iscusinţa ta să aducă din nou folos divinului meu stăpîn.

— Totul va fi aşa cum porunceşti, mărită stăpînă. Niciodată în viaţă n-am dorit să-i fac pe plac cuiva, mai mult ca acum. Cei mai iscusiţi meşteri vor face lucruri vrednice de cel mai nobil faraon. Căci nu cunosc un sul pe papirus în care să se vorbească despre un om mai nobil ca el. A fost atît de tînăr şi n-a pricinuit nimănui nici un rău...

— A fost înţelept şi nobil marele meu stăpîn! şopti regina, abia stăpînindu-şi lacrimile. Du-te, Ankhu! Grăbeşte-te şi să nu precupeţeşti nimic pentru minunatele podoabe. Cum altfel aş putea să-mi mai arăt dragostea faţă de el?

Cuvintele reginei îl tulburară adînc pe tînărul meşter. Plecă, cuprins de dorinţa fierbinte de a face podoabele mai frumoase şi mai minunate decît tot ce făcuse el înainte. Dar şi mai mult i se întipăriseră în suflet cuvintele pline de durere ale reginei, atunci cînd îl întrebase despre otrăvuri şi despre tainele preoţi-lor.

„Ea îl bănuieşte pe Ai, se gîndea Ankhu. Marea stăpînă nu înţelege cum s-a putut întîmpla ca tînărul faraon să moară. De altfel, cum să înţelegi această moarte atît de timpurie? Cum să

înţelegi îmbolnăvirile atît de dese ale tînărului faraon? Nu cumva Ai s-a îngrijit ca în tot acest răstimp să se pună în mîncarea faraonului otrăvuri care macină treptat sănătatea omului?”

Marele preot din templul din Memphis îi spusese fiului său, pe cînd îl pregătea pentru rangul înalt de preot, că are în stăpînirea lui nişte inscripţii preţioase despre însuşirile pe care le au unele ierburi de a tămădui pe om, iar altele de a-i face rău. Ankhu îşi aducea aminte că aceste suluri atît de rare, care se păstrau în tainiţele templului din Memphis, fuseseră copiate de cei mai buni scribi din Memphis şi trimise la Theba.

Dar cînd se întîmplase asta?

Poate că sînt vreo patru ani de-atunci?

Sulurile fuseseră copiate pentru Ai. Dar nu pentru a săvîrşi omoruri, ci numai pentru a face bine.

„Oare poţi tămădui o boală fără să ştii nimic despre otrăvuri? Gîndeşte-te la asta, Ankhu! Află de cîtă vreme faraonul a început să se simtă slab şi bolnav. Dacă asta s-a întîmplat atunci cînd se afla la Akhetaton, pe vremea cînd tu te-ai întors la Memphis, dacă atunci a început răul pe care-l simţea marele faraon, atunci, cine ştie, poate că Ai poartă vina acestei mari dureri.

Atunci ce mai înseamnă puterea şi măreţia stăpînitorilor? Ankhu, nu se cade să te gîndeşti la asta! Nu uita că aceste taine rămîn pentru totdeauna în liniştea templelor. Despre ele nu află niciodată cei care nu sînt iniţiaţi. Taci, Ankhu! Uită toate acestea!”

Şi totuşi, Ankhu nu putea să-şi oprească gîndurile. Orice-ar fi făcut, orice-ar fi spus, ele se întorceau mereu la soarta tristă a divinului Tutankhamon.

Ankhu ştia că sînt numeroase otrăvuri cu care este uşor să omori un om. Şi asta se poate face aşa, ca cei din jur să nu bage de seamă. Dar de ce-a trebuit s-o facă Ai? Şi fără asta, tînărul faraon era întru totul supus voinţei marelui preot. Toate se făceau aşa cum voia Ai. Abia acum, de curînd, Tutankha-mon devenise mai hotărît şi mai dîrz. Poate că asta l-a împins pe marele preot să scape de faraon?

„Dar un altul, un nou cîrmuitor, poate că se va lipsi cu totul de sfaturile lui Ai? Cum de nu-şi dă seama de asta? Lotus Ne-gru spunea că divina stăpînă îl urăşte pe marele preot. Poate că regina are dreptate? Într-adevăr, chipul lui Ai este foarte neplă-

cut. Pare chiar al unui om plin de păcate. Dar nu se poate să-ţi doreşti un lucru cu neputinţă: ca fiecare demnitar să strălucească prin frumuseţe şi nobleţe. Aşa ceva se întîmplă rar. Poate că de aceea este atît de mare durerea oamenilor din Egiptul de Sus şi de Jos la moartea lui Tutankhamon? Într-adevăr, oamenii, toţi ca unul, plîng şi-şi smulg părul."

Aşa gîndea meşterul Ankhu, fiul marelui preot din Mem-phis, ucenicul faimosului Tutmes din Akhetaton, soţul sclavei din ţara Cuş. Acum, în pragul lucrărilor uriaşe pentru lăcaşul veşniciei, le învăţă îndelung pe tinerele sale calfe, dăscălindu-le pe îndelete, cum doreşte el să fie făcute podoabele pe care i le poruncise înalta văduvă regală. Ankhu dorea din suflet să împodobească lăcaşul de moarte al lui Tutankhamon pe potriva măreţiei, dragostei şi durerii tinerei regine.

Marea regină nu-şi părăsea iatacurile. Şedea nemişcată, cu mîinile încrucişate pe piept, în ochi i se citea durerea şi deznădejdea. La orice s-ar fi gîndit, oriunde şi-ar fi aruncat ochii — pretutindeni în faţa ei apărea ca viu Tutankhamon. Toate gîndurile, toate simţămintele, tot ce o înconjura pe regină era strîns legat de el, de stăpînul care se înălţase la cer.

Pereţii zugrăviţi cu măiestrie o făceau să se simtă în gră- dina umbroasă cu iazuri unde, printre hăţişurile de papirus, păsări vesele îşi împleteau cuibul. Îşi amintea de plimbările făcute împreună cu soţul ei regesc şi auzea parcă glasul păsărilor în zori şi cuvintele lui Tutankhamon, spunînd că ţipătul rîndunelelor şi măcăitul raţelor sălbatice sînt cîntări pline de bucurie, înălţate marelui zeu Amon-Ra care îşi trimitea pe pă- mînt razele lui dătătoare de viaţă. Îşi aminti cum întindeau ei mîinile spre soare şi cum cîntau imnuri zeului atotputernic. Apoi, deodată, îşi

aminti cum se cîntau aceste imnuri la Akhetaton, pe vremea cînd Ekhnaton mai era în viaţă.

„Ahton cel viu, tu, început al vieţii ...”

Acum nu se mai auzeau imnuri în cinstea lui Ahton. Ai îşi impusese voinţa şi marele zeu al Thebei devenise din nou Amon-Ra. Dar oare la asta se cade să gîndeşti în aceste ceasuri cumplite? Trebuie să se gîndească numai la lăcaşul veşniciei pentru iubitul său stăpîn. Tînărul faraon, încrezător în veacul său de aur, care trebuia să dureze 110 ani, nu-şi înălţase un mormînt. Nu apucase să facă nimic. Şi acum toate grijile erau pe umerii ei. Zeci dintre înaintaşii lui, faraoni, din diferite timpuri, îşi ridicaseră mormintele cu mult timp înainte de moarte. Vor apuca oare acum meşterii să facă un mormînt vrednic de Tutankhamon în Oraşul Veşniciei? Iată-i că vin spre ea preoţi, constructori, vistiernici. Ce-or să-i spună? Ea nu voia să-i vadă.

— Să fiu lăsată singură, şopteşte abia auzit regina.

Şi bătrîna Tii, care este mereu în preajma reginei şi mereu gata s-o slujească, face un semn ca toţi aceşti oameni să părăsească iatacurile reginei.

— Cheamă-l pe Mai! ceru regina.

Şi iată-l prosternat la picioarele ei pe păstrătorul tezaurului, Mai. Tot el este şi scrib, fiul vraciului Aui, născut de femeia Urth. Mai ascultă cu luare-aminte dorinţele marei regine. El însuşi îşi înscrie pe un papirus tot ce trebuie să chibzuiască.

Marea stăpînă îi spune că ar dori să construiască o piramidă mai înaltă şi mai impunătoare decît piramida lui Khufu, dar ştie dinainte că asta nu este cu putinţă. A auzit încă din copilărie cîtă vreme durează construirea unor astfel de piramide. Iar ea doreşte ca lăcaşul veşniciei să fie construit în timpul cuvenit, ca ea să poată duce acolo toate comorile pentru viaţa lungă şi minunată a faraonului în cîmpiile Ialu. Dar cea mai arzătoare dorinţă a ei este ca tîlharii să nu poată găsi lăcaşul sfînt al lui Tutankhamon, să nu-l poată jefui.

— Ce-ai să-mi spui tu, Mai, conducător al lucrărilor de construcţie, păstrătorul tezaurului, scribul îndrăgit al măritului Tutankhamon?

— Spun că aş dori să înalţ o piramidă mai frumoasă şi mai bogată decît piramida lui Khufu. Dar îmi este cunoscut că mor-

mîntul lui Khufu, ascuns în piramidă, a fost jefuit şi pîngărit. Şi doar numai pentru construirea drumului, pe care au fost tîrîte lespezile de piatră pentru piramidă, a fost nevoie de zece ani. Ştiu că sînt inscripţii sfinte în care se spune că piramida lui Khufu a fost construită de mii de sclavi, timp de douăzeci de ani. La fiecare trei luni se aduceau alţi sclavi. Noi n-o să putem dura o asemenea piramidă. Noi avem pentru asta numai două luni.

Două luni?! strigă regina deznădăjduită.

— Dar tu nu te întrista, mărită stăpînă, mormîntul iubitu- lui fiu al lui Amon-Ra va fi un lăcaş al frumuseţii. O să am eu grijă de asta. Tîlharii nu vor putea pătrunde în el. Divinul tău soţ va rămîne veşnic în împărăţia lui Osiris, printre bogăţii, care turnate în aur şi slugi credincioase.

— Ai spus două luni? întrebă regina. Vor apuca oare ei să făptuiască tot ce se cuvine pentru cel îndrăgit de Phtah, pentru cel îndrăgit de Sokar?

Glasul reginei era plin de nelinişte şi Mai o încredinţă pe marea stăpînă că totul va fi făcut, că tezaurul faraonului a fost deschis pentru lucrările cele mai minunate şi mai scumpe.

Păstrătorul tezaurului plecă. Iar marea stăpînă porunci ca nimeni să nu mai fie lăsat să intre la ea. Voia să rămînă singură lingă jilţul lui Tutankhamon, pentru ca să-l vadă din nou pe faraon aşa cum arăta pînă nu de mult.

„Doar două luni! Pentru tot, pentru tot! Pentru construirea lăcaşului veşniciei, pentru îmbălsămare, pentru pregătirea în ve- derea marii ceremonii şi pentru ...”

Ankhesenpaamon alungă gîndurile apăsătoare, dar ele apă- ruseră din nou, pe neaşteptate, în timpul convorbirii cu Mai şi acum nu mai putea scăpa de ele. Erau gînduri despre viitor. Şi pentru prima oară regina se gîndi că în aceste două luni trebuia să se îngrijească şi de soarta ei.

Dar cum? Cel care-i va fi soţ va ajunge şi marele cîrmui- tor al Egiptului. Dar cine e el? Şi cum e cu putinţă să se gîn- dească acum la asta? Dar dacă n-o să se gîndească, s-ar putea să moară. Da, da, ar putea să moară de tînără!

Regina luă oglinda de argint şi văzu în ea faţa ei tristă şi plînsă.

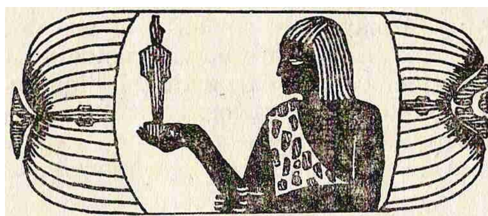
Cît de singură şi plină de spaimă se simte ea, marea văduvă regală! Cîtă durere şi suferinţă i-a fost dat să îndure! Şi cît de

cumplit este să trăieşti cu gîndul că Ai este vinovat de marea nenorocire!

— Ajută-mă, zeiţă Hator, soţie a însoritului Horus, ocrotitoarea femeilor! Dăruieşte-mi măcar o părticică din înţelepciunea ta.

Bătrîna Tii hohotea cel mai tare, deplîngînd moartea faraonului. Îşi smulgea părul, îşi rupea hainele şi ţipa că soarele s-a stins şi noaptea s-a lăsat asupra sfintei Theba. Dar îndată ce

păşi pragul casei sale, lacrimile i se uscară şi doica lui Nefertiti începu să ocărască fără cruţare pe marea sa stăpînă. I se plîngea lui Ai, cerîndu-i ca el s-o răzbune împotriva stăpînei sale atît de neînduplecate.

— Nu mă lasă să trec pragul iatacului său! striga Tii. Îşi arată neîncrederea faţă de mine, doica mamei ei! Şi asta de faţă cu toate slugile şi sclavele! Oare este vrednic de mine să îndur toate astea?

— Cum să se încreadă în tine cînd tu o urăşti? rîse deodată Ai. Inima omenească ştie să înţeleagă adevărul. Ea tinde spre acela care este sincer legat de ea şi-l îndepărtează pe cel făţarnic.

— Dar de ce atunci tînărul faraon avea încredere în tine? De ce te cinstea ca pe un prieten? Spune-mi, de ce? Oare tu l-ai iubit?

— N-avea cunoaştere în ale vieţii. Şi-apoi, în primii ani ai domniei lui l-am iubit ca pe un fiu. În ultimul timp, însă, el a simţit adevărul. În cîţiva ani bătrînul Ai ar fi fost nevoit să părăsească templele sale sfinte din Karnak şi Luxor. Tînărul faraon a plecat la vreme în împărăţia lui Osiris, pentru o veşnică desfătare. Totuşi, trebuie să mă duc la regină, să-i spun cuvinte de mîngîiere. Altfel, ce-o să gîndească ea despre marele preot?

— Să nu te duci la ea cu cuvinte de mîngîiere, că am s-o omor cu vrăji tainice!

— N-ai s-o omori eu vrăji tainice! N-ai să te atingi de ea! Şi n-ai să-ţi arăţi cu nimic nemulţumirea. Regina e tînără şi nefericită. Nu ştie cum să se poarte. L-a chemat la ea pe păs-trătorul tezaurului, Mai, şi i-a poruncit să construiască lăcaşul veşniciei. Nici nu s-a gîndit măcar că eu m-am şi îngrijit de toate. Sărmana văduvă!

— Atunci spune-i tot! strigă Tii înfuriată. Las' să ştie că tu te-ai îngrijit de veşnica fericire a stăpînului ei.

— Dimporivă, n-am să-i spun asta. Am s-o las să-şi închipuie că totul se face aşa cum vrea ea. Aşa e mai bine.

Cînd veni în faţa stăpînei, Ai fu foarte prietenos. O întrebă pe tînăra văduvă de sănătate şi dacă nu are nevoie de vreo iarbă de leac, dintre acelea care aduc liniştea şi un somn bun. Apoi îi spuse reginei că pleacă pe malul dinspre soare-apune al rîului Hapi, în templul morţilor, ca să aducă jertfe scumpe răposatului faraon. Ai nu-i spuse reginei că ritualul sfînt se va face în prezenţa ei şi ea înţelese că marele preot o crede bolnavă.

Ankhesenpaamon îl asculta tăcută. Niciodată nu-şi ridică privirile spre el şi nu-l întrebă nimic. Nu-şi lua ochii de la plăsmuirea tînărului faraon de pe jilţ, şi tăcea.

Dacă l-ar fi putut face scrum pe Ai cu privirea sa, ar fi făcut-o. Dar nu putea nici măcar prin cuvinte să-şi exprime mînia. Cît era de nefericită!... Ştia că niciodată nu va putea spune tuturor supuşilor marelui stăpîn, cel îndrăgit de Ra, despre cumplita faptă care se săvîrşise între zidurile palatu- lui. După cele vorbite cu Ankhu, regina nu se mai în- doia că Tutankhamon fusese otrăvit. Îşi aminti de desele îmbolnăviri care se repetau de cîte ori însuşi Ai îi aducea faraonului băutura tămăduitoare. Toate acestea nu se întîmplaseră în primii doi ani după nunta lor, cînd Ai nu-l tămă-duia pe faraon cu ierburile lui. Primii doi ani fuseseră fericiţi. Faraonul era un tînăr vesel şi sănătos. Îi plăcea să gonească cu carul său pe drumurile care duceau în alte nome. Punea adesea la cale vînători în parcurile sale şi omora neînfricat pe fioroşii lei. Îi plăcea vinul tînăr şi se bucura cînd se deschideau în faţa lui vasele pecetluite. Îşi amintea cum a rîs Tutankhamon cînd, la un ospăţ, a deschis cu

mîna lui un vas care purta inscripţia: „Al doilea an de domnie a lui Tutankhamon; de pe braţul dinspre soare-apune al Nilului”.

„Mă aflu abia în al doilea an de domnie, spunea atunci faraonul, şi doar va veni ziua cînd vom deschide un vas cu inscripţia „Treizeci şi unu de ani de domnie a lui Tutankhamon; din palatele de pe braţul de la soare-apune al Nilului”. „Poate că vom face un ospăţ şi în cel de-al 50-lea an al domniei lui Tutankhamon”, a adăugat rîzînd păstrătorul tezaurului, Mai. Atunci avea întreg viitorul în faţă. Şi viaţa toată părea o sărbătoare. Pe atunci, reginei nu-i veneau cîtuşi de puţin în minte gînduri negre. Toţi erau veseli şi buni. Bătrîna Tii îi părea binevoitoare şi blîndă. Îi plăcea să spună la toţi cît de dragi îi sînt fiicele lui Ekhnaton. Cu timpul însă, Tii s-a făcut rea şi lacomă. Totul, totul se schimbase. Şi cine s-ar fi putut gîndi că tot ce-i frumos şi bun va dispare dintr-o dată, şi poate pentru totdeauna!

Ankhesenpaamon se gîndea la toate acestea, privind imaginea răposatului faraon, şi nu-l asculta pe marele preot Ai, care-i spunea lucruri de mare însemnătate.

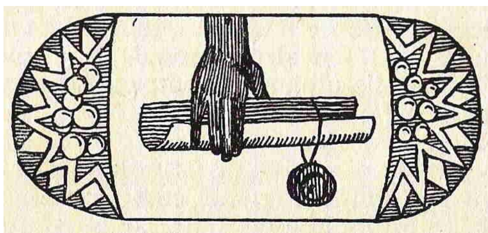
— Am poruncit să se facă o mască de aur. Curînd, va fi gata şi carul de aur. Sînt gata statuile zeiţelor ocrotitoare. Au fost pregătite şi vasele scumpe.

Ai vorbea, iar regina tăcea. Apoi bătrînul preot plecă, şi în urma lui uşa se deschise larg şi primul scrib al faraonului Tutankhamon o vesti că sosiseră solii din ţara hittiţilor şi aduseseră cu ei o caravană întreagă de daruri. Gîndindu-se la darurile scumpe care-i trebuiau pentru lăcaşul veşniciei faraonului, Ankhesenpaamon întrebă: „Ce-a trimis regele hittiţilor?” Şi i se răspunse că hittiţii aduseseră o turmă întreagă de tauri, baloturi mari de lînă albă şi moale pentru ţesătoria palatului şi leoparzi vii, pe care faraonul răposat voia să-i aibă în parcurile sale de vînătoare.

— Leoparzi vii pentru vînătoarea regească?

Marea stăpînă îşi plesni palmele şi gemu cu amărăciune:

— Nu vreau să-i văd pe soli! Lăsaţi-mă! O, nefericita de mine!

Zilele treceau una după alta şi mii de mîini iscusite trudeau pentru lăcaşul veşniciei. Constructorii înălţaseră mormîntul într-un loc ferit. Conducătorul lucrărilor, păstrătorul tezauru-lui, Mai, petrecea zile şi nopţi pe malul dinspre soare-apune al rîului Hapi. Făgăduise să înalţe un lăcaş frumos şi bogat, iar timpul se scurgea repede. Rămăseseră încă foarte puţine zile, aşa încît de-abia de se putea face un mormînt sărăcăcios. Marele preot Ai venea aproape în fiecare zi să vadă dacă lucră-rile înaintează, cum merge îmbălsămarea faraonului şi dacă totul este gata pentru procesiunea de rămas bun. Ai se îngrijea de toate şi voia ca toţi să ştie despre aceasta: nu numai demnitarii, preoţii şi oştenii din sfîntă Thebă, dar şi faraonii care trăiau în împărăţa veşnică a lui Osiris. Bătrînul preot cerea ca pretutindeni să fie făcute inscripţii care să stea de mărturie grijii lui.

În schimb, Ankhesenpaamon nu se îngrijea cîtuşi de puţin ca oamenii şi zeii să ştie şi să vadă cu cîtă dărnicie şi bogăţie îl conduce ea în împărăţia lui Osiris pe iubitul său stăpîn. Dar toate gîndurile ei erau îndreptate numai spre un singur lucru: voia ca în lăcaşul veşniciei, unde va fi dus Tutankhamon, să se afle lucrurile cele mai scumpe, cele mai minunate care pot fi făurite de mîinile iscusite ale meşterilor din Theba.

În iatacurile reginei veneau mereu giuvaergii, cioplitori, zugravi, turnători, tăietori în piatră scumpă, suflători de sticlă şi meşteri în prelucrarea pietrelor. În fiecare zi Ankhesenpaamon privea cîte o podoabă şi fiecare din ele o făcea să se gîndească din nou la zilele fericite de altădată.

Abia îşi stăpîni lacrimile cînd Ankhu îi aduse un sipet preţios pentru păstrarea mărgelelor, a gulerelor şi a amuletelor. Pe capacul sipetului se afla o încîntătoare imagine a tînărului faraon. Stătea alături de regină, într-un boschet împodobit cu viţă de vie şi ghirlande de trandafiri. Tutankhamon lua din mîinile ei un buchet de lotuşi şi flori de papirus. Deasupra capetelor fericitei perechi era o inscripţie:

„Minunatul zeu, stăpîn al celor două pămînturi, Tutankhamon, prinţ al Heliopolis-ului, asemănător lui Ra”.

„Slăvita soţie a faraonului, stăpînă celor două pămînturi, Ankhesenpaamon, fie-i viaţa lungă!”

Şi cît de frumoşi erau pereţii lăturalnici ai sipetului! De-senul meşteşugit îi amintea reginei cum prinseseră ei păsări şi peşti. Dar asta se întîmplase de mult, iar ei erau pe atunci atît de tineri şi atît de fericiţi !

„Ah, nobilul Ankhu... cît este de înţelept şi de iscusit!”

— Mi-ai făcut pe plac, Ankhu, spuse regina înghiţindu-şi lacrimile, mi-ai amintit de zilele fericite ale tinereţii mele. Ele au plecat şi n-or să se mai întoarcă niciodată... Fie ca în împărăţia lui Osiris marele meu stăpîn să-şi amintească de a- ceste vremi...

Într-una din zilele triste ale plîngerii marelui stăpîn, iubit de Amon, Phtah, Apis şi de alţi zei din toate nomele Egiptului, An-khesenpaamon îi mărturisi sclavei sale din ţara Cuş că spai-ma pentru viitorul ei îi sfîşie inima, îi fură somnul şi liniştea.

— Îngăduie-mi să-ţi spun o vorbă, mărită stăpînă. Lotus Negru era prosternată la picioarele reginei; plîngea în hohote sărutînd sandaua de aur şi ofta cu amărăciune, străduindu-se să uşureze suferinţele măritei văduve regeşti prin compătimirea ei.

— Solii regelui hittiţilor, Suppiluliuma, n-au plecat încă. Ei pot să-ţi fie de mare ajutor.

— Ce ajutor, Lotus Negru?

— Ei pot să transmită cîrmuitorului acelei întinse ţări solia ta. Iar tu să-l rogi pe Suppiluliuma să-ţi trimită ca soţ pe fiul lui neînsurat.

— Dar ce se întîmplă dacă află Ai?

— Nu va afla. Am să încredinţez solia unor oameni de nă-dejde. Am să le dau o răsplată. Totul va fi făcut în taină. Oare sclava din ţara Cuş nu poate să facă o faptă bună pentru slăvită ei stăpînă?

— Lotus Negru, dă-mi un papirus şi vopsele. Am să scriu eu însumi scurta mea solie. Nu pot să am încredere în nici un scrib. Ai dreptate, trebuie să mă folosesc de şederea la Theba a solilor hittiţi, deşi nu vreau să-i văd. Durerea mea m-a eliberat de orice ceremonial. Bătrîna Tii nu priveşte cu ochi buni acest lucru. Dar mie îmi este totuna. Nu-mi pasă de fel ce gîn- deşte despre mine bătrîna Tii!

Ankhesenpaamon luă în mînă un beţigaş bine ascuţit, îl înmuie într-o ceşcuţă cu vopsea şi scrise:

„Soţul meu a murit şi eu am auzit că tu ai fii mari. Trimi- te-mi pe unul dintre ei; am să mă mărit cu el şi va deveni cîr-muitorul Egiptului”.

Arătînd ziua, luna şi anul domniei lui Tutankhamon, marea stăpînă răsuci papirusul şi porunci sclavei să pună pecetea, apoi să-l învelească într-o pînză subţire şi să-l dea pe furiş omului de nădejde. Avea încredere în sclava sa, dar nu-i citise solia. Şi totuşi Lotus Negru ştia că ea cuprindea rugămintea de a fi trimis fiul neînsurat al regelui hittiţilor.

Lotus Negru nu-i mărturisi slăvitei sale stăpîne că toate acestea le va îndeplini Ankhu. Nu-i spuse nici că gîndul căsătoriei cu fiul regelui hittiţilor îi venise de asemenea lui Ankhu, pentru că, după ce stătuse de vorbă cu marea stăpînă, Ankhu se gîndise mult la soarta ei. Ankhu se gîndise şi la purtarea marelui preot Ai şi ajunsese la credinţa că divinul faraon n-a murit de moarte bună.

— Şi dacă este aşa, îi spusese Ankhu nobilei sale soţii, văduva măritului faraon, cel îndrăgit de Ra, trebuie să se îngrijească de soarta ei, ca şi de soarta bogatei sale ţări.

Fostul preot al templului lui Phtah îşi dădea seama foarte bine că acum marele preot era mai de temut ca niciodată. Or, dacă şi înainte Ai era socotit atotputernic, acum era singurul care avea în mînă adevărata putere a conducerii, egală cu pu- terea a însuşi divinului faraon.

Ankhu încredinţă scrisoarea unuia dintre soli, care primi drept răsplată de la meşter chipul său săpat pe un sipeţel întocmit dintr-o bucată de cedru bătrîn. Solul fusese fericit vă- zîndu-şi chipul, de parcă s-ar fi privit într-o oglindă bună de argint. În afară de asta, mai era şi măgulit de faptul că urma să apară în faţa cumplitului cîrmuitor al ţării hittiţilor cu o misiune tainică a măritei văduve regeşti, stăpînă a celor două pămînturi. Nu i se întîmplă omului chiar în fiecare zi un asemenea noroc. Aşa încît, se legă cu jurămînt că îşi va îndeplini misiunea cu cinste.

Cînd Lotus Negru îi spuse reginei despre plecarea solilor hittiţi, aceasta o întrebă:

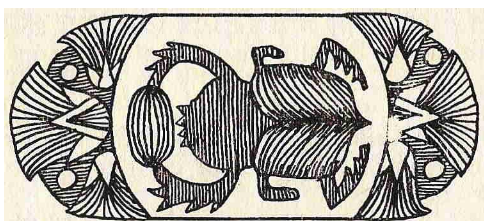
— Va trebui să aştept mult răspunsul?

— Nu, marea mea stăpînă, dar nici prea puţin: două săptămîni de drum încolo şi două înapoi. Dacă regele hittiţilor, Suppiluliuma, se va grăbi, atunci peste o lună vei afla ceea ce doreşti.

— E foarte mult, foarte mult! gemu Ankhesenpaamon.

Şi totuşi, luna trecu foarte repede. Pentru că fiecare zi era plină de griji nesfîrşite. Marea regină pregătea daruri neasemuitului stăpîn, iar darurile acestea erau fără număr. Toate o tulburau pe regină, dar nimic nu o răscoli mai mult ca masca de aur a faraonului, care întipărise pentru vecie chipul lui liniştit şi minunat de frumos. Masca amintea de înfăţişarea lui Osiris, dar era Tutankhamon. Pe fruntea de aur era aşezat uliul Nehebt şi şarpele Buto — emblema celor două regate pe care le cîrmuise faraonul. De bărbie era prinsă o barbă din aur şi sticlă albăstrie. Gîtul era cuprins de trei şiraguri de mărgele în formă de discuri din aur galben, roşu şi porţelan albastru. Masca era atît de frumoasă şi închipuia atît de viu faţa tînără şi nobilă a faraonului, încît Ankhesenpaamon mult timp nu se putu despărţi de ea. O privea şi repeta în sinea ei cuvintele zeiţei cerului, Nut:

„Eu am creat frumuseţea ta, o, Osiris, regele Nebhepruru- lui: sufletul tău trăieşte, muşchii tăi sînt trainici; tu respiri aerul şi te ridici asemenea zeului, cum se ridică Ahtu. O, Osiris, Tutankhamon, tu răsări şi apui împreună cu Ra”.

În ziua aceea, cînd Ankhesenpaamon uitase să se mai gîndească la ea, la viitorul său, cînd se gîndea numai la viaţa veşnică a lui Tutankhamon, i se anunţă că sosise un sol din ţara hittiţilor.

Regina îl primi în taină, ca să nu afle bătrîna Tii, ca să nu ajungă vestea pînă la urechile marelui preot Ai şi ca să nu-l vadă curtenii, nepăsători faţă de toate şi dornici să-i facă pe plac celui mai puternic.

Lotus Negru şi Ankhu o ajutară pe marea văduvă regească în această treabă grea, şi iată că regina citi în sfîrşit mult aşteptata solie. Dar ce fel de răspuns mai era şi acesta? Oare la asta se aşteptase?

După nesfîrşite încredinţări de veşnică prietenie şi credinţă, regele hittiţilor întreba: „Unde este acum fiul răposatului stăpîn? Ce s-a întîmplat cu el?”

Regele hittiţilor nu scria că-i trimite drept soţ pe fiul său neînsurat. El nu se grăbea. Iar sărmana Ankhesenpaamon socoti cîte zile mai rămăseseră pînă la ceremonia de rămas bun şi inima îi încremeni de groază şi deznădejde. Ce se va întîmpla cu ea dacă regele hittiţilor nu i-l va trimite pe fiul său? Ce-o aşteaptă? Pe mîna cui va cădea uriaşul şi gloriosul regat? Nu se poate să se aleagă praful de viaţa ei tînără! Nu, îi va scrie din nou regelui hittiţilor. Îi va povesti totul cu de-amănuntul şi el va înţelege că trebuie să se grăbească şi să-i trimită cît mai repede ca soţ pe prinţul hittit.

Abia stăpînindu-şi lacrimile şi tulburarea, regina scrise, cu mînă tremurătoare, o nouă misivă:

„De ce-aş sta să te mint? Eu nu am fiu, iar soţul meu a murit; trimite-mi pe unul dintre fiii tăi şi am să-l fac rege”.

Lotus Negru şi Ankhu stăteau după uşă. Ei trebuiau să-i dea de ştire dacă va apare în palat Ai. Ştiau că Ai se află pe malul dinspre soare-apune al rîului Hapi şi că în aceste zile rugăciunile lui înălţate lui Anubis şi Osiris trebuiau să-i pregătească faraonului nemurirea. Solul sosise în taină şi regina era încredinţată că nimeni dintre apropiaţii lui Ai nu ştie despre venirea lui. Totuşi, îndată ce solul părăsi iatacul reginei, Lotus Negru căzu la picioarele stăpînei sale, rugînd-o să mai scrie o a doua solie regelui hittiţilor. Să repete tot ceea ce scrisese în scrisoarea încredinţată solului.

— La ce bun? întrebă regina. Am făcut totul, şi solul m-a încredinţat că pînă la sfîrşitul lunii am să primesc răspunsul dorit de la regele hittiţilor. I-am atras luarea-aminte că răspunsul nu rabdă amînare şi că fiecare ceas este scump.

— Aşa este, marea mea stăpînă, regina celor două pămînturi! Totul va fi după voinţa ta. Totuşi, nu trebuie să uităm niciodată că Ai poate să audă şi să vadă ceea ce altuia îi este cu neputinţă să audă şi să vadă.

— Ce ne facem? Cît de îngrozitoare sînt toate acestea!... Ce se va întîmpla dacă Ai îl va omorî pe sol şi scrisoarea mea nu va ajunge pînă la regele hittiţilor?

— Mărită stăpînă, Ankhu al meu va pleca în goană după acest sol şi, dacă solul va fi omorît, Ankhu va duce el scrisoarea regelui hittiţilor. Trebuie să ne îngrijim de toate, altmin- teri vom pierde un timp foarte preţios.

— Cheamă-l mai repede pe Ankhu. Voi face cum spuneţi voi. Timpul nu aşteaptă. Ai dreptate, Lotus Negru. Dă-mi un nou sul de papirus.

— Fie ca Amon-Ra, Phtah şi zeiţa Hator, fie ca toţi zeii să te ocrotească! spuse regina, înmînîndu-i lui Ankhu scrisoarea.

Era atît de tulburată şi îngrijorată, că uitase să-i dea meşte-rului niscaiva lucruri de preţ care l-ar fi putut ajuta în drumul lung şi greu. De asta însă s-a îngrijit sclava, fosta prinţesă din ţara Cuş. Ea ridică lespedea de piatră din cămăruţa casei sale sărăcăcioase şi scoase dintr-o tainiţă darul de preţ al reginei — colierul de aur. Tot acolo se aflau şi brăţările de aur pe care i le dăruise Ankhu în acel ceas fericit, cînd fuseseră pentru prima oară în bazarul zgomotos din sfînta Thebă.

— Ia-le, au să-ţi prindă bine, Ankhu, spuse Lotus Negru. Drumul tău e lung şi greu. Cine ştie ce te aşteaptă. Poate că aceste odoare or să-ţi facă trebuinţă.

— Asta-i toată averea ta. De ce-mi dai ultimul tău lucru? Am primit un cal bun din grajdurile regeşti. Tu mi-ai dat mîncare şi apă, la ce să-ţi iau ultimul lucru de preţ pe care-l ai?

— Eu n-am nevoie de ele, iar ţie au să-ţi fie de ajutor. Nu se cade acum să-i cerem marei noastre stăpîne, frîntă de du-rere, ceva pentru drumul tău. Cu atît mai mult, cu cît noi singuri am vrut s-o ajutăm. Va veni ziua cînd marea stăpînă va avea din nou linişte şi bucurie şi atunci îşi va aminti de noi şi ne va răsplăti. Nu-i aşa, Ankhu? Acum ia toate acestea şi pleacă! Norocul să te însoţească!

Îşi luară rămas bun lîngă poarta de unde începea drumul spre ţara hittiţilor. Lotus Negru se simţi foarte tristă cînd norul de praf îl acoperi pe călăreţul care gonea cu scrisoarea reginei Egiptului. Simţi că obrazul i se umezeşte de lacrimi.

Oare se va întoarce curînd acasă nobilul Ankhu? Iar ea ce o să spună dacă Ai va întreba despre el?

— Ajută-ne, Toth, zeu al lunii şi al înţelepciunii, şoptea sclava, pentru că Ankhu este singura mea comoară! Nu mai am pe nimeni pe lume. Păstrează-i viaţa... sau... ia-o şi pe-a mea!

Pentru mărita stăpînă veniră acum zilele cele mai grele. De patruzeci de ori răsărise soarele, luminînd tronul părăsit pe vecie de Tutankhamon. Erau pe terminate şi lucrările de construire a lăcaşului veşniciei. Odăile palatului erau pline de lucruri pregătite pentru lunga călătorie a faraonului în împă-răţia lui Osiris. Ankhesenpaamon era încredinţată că marele ei stăpîn va trăi veşnic în cîmpiile Ialu şi dorea să-l înzestreze,

în vederea acestei vieţi, cu toată dărnicia proprie firii ei. Era gata să dea pe mîna iscusiţilor meşteri tot tezaurul faraonului, dacă n-ar fi fost şi Ai în preajmă. Ea îşi amintea de fiecare amănunt, de fiecare lucru care îi plăcuse vreodată faraonului. Căuta toate darurile pe care el i le făcuse şi le punea acolo, ca să-i amintească despre ea, despre iubita lui, Ankhesenpa-amon.

Marea stăpînă îl chema la ea pe conducătorul lucrărilor lăcaşului veşniciei, ca să întrebe cît de curînd va fi gata mor-mîntul. Dar şi mai mult o chinuia întrebarea dacă oamenii care înălţaseră mormîntul vor şti să păstreze bine taina. Se temea atît de mult ca tîlharii să nu pătrundă în mormînt şi să nu-l lase pe marele faraon sărac!

Într-o zi, Mai, vorbindu-i reginei despre lucrările de cons-trucţie, îi arătă o lădiţă de lemn, înfăşurată cu grijă în pînză. În ea se afla o statuetă a faraonului, aidoma trupului care trebuia aşezat în sarcofagul sfînt. Mica sculptură era înfăşu-rată, ca şi mumia, şi culcată pe patul mortuar, cu capete şi labe de leu. Capul faraonului era împodobit cu şarpele regesc. În stînga faraonului, pe pat, şedea pasărea Bah (sufletul) şi acoperea mumia cu aripa-i stîngă. În faţa ei, la dreapta faraonului, şedea uliul Ka — dublul faraonului. El apăra mumia cu aripa-i dreaptă. Pe patul mortuar erau cioplite vorbe către faraon, din partea meşterului:

„Făcut de slugă pentru binefăcătorul său, carele a căutat bine şi a găsit şi mai bine. Şi am făcut-o eu, cu toată stărda- nia, pentru stăpînul meu, carele săvîrşeşte acum minuni în lăcaşul negrăitei frumuseţi; eu, mai-marele lucrărilor de înăl- ţare a

lăcaşului veşniciei, eu, scribul regesc, păstrătorul tezaurului, Mai.

Făcut de slugă pentru stăpînul şi binefăcătorul său, carele se bucură acum de lucruri minunate în lăcaşul veşniciei. Şi am făcut-o eu, mai-marele lucrărilor de la soare-apune, preţuit de stăpînul meu, din a cărui vorbă n-am ieşit, care n-am făcut nimic ce n-ar fi fost pe voia lui, care am chipul fericit, căci din toată inima mea fac acest lucru ce-i va fi pe plac stăpî- nului meu. Eu, scribul regesc, îndrăgit de stăpînul meu, păstrătorul tezaurului, Mai”.

— Sînt încredinţată că îl iubeşti pe divinul Tutankhamon, şopti regina şi lacrimi căzură pe mica statuetă. Dar printre lacrimi ea izbuti să vadă şi inscripţia de pe trupul statuetei, care suna aşa:

„Cuvintele spuse de faraonul Nebheprura: „Coboară, ma- mă Nuth, apleacă-te asupra mea şi prefă-mă într-una din ste-lele nemuritoare, care toate sînt în tine!”

— Nobile Mai, măria sa regele te-a iubit, spuse Ankhesen-paamon şi puse cu grijă pe un suport lădiţa sfîntă.

Rămăseseră douăzeci de zile pînă la procesiunea sfîntă. Se şi isprăvise umplerea cu vin din ultima recoltă a nenumăratelor vase pecetluite de vinarii pivniţelor regale. Fuseseră strînse şi jucăriile îndrăgite ale faraonului, cu care se jucase cînd era copil. Fusese ascunsă în micul sarcofag o şuviţă de păr castaniu a măreţei soţii a faraonului Amenhotep al III-lea, stăpîna celor două pămînturi, regina Tii. Această şuviţă de păr o păstrase în tainiţa sa tînărul faraon Tutankhamon şi această relicvă va ră-mîne cu el. Printre nenumăratele podoabe de preţ, vase pentru mîncare, mobilă, care, veşminte, arme, tăblii şi zaruri pentru diferite jocuri, erau şi lucruri pe care Tutankhamon nu le văzu-se niciodată. Fuseseră făcute pentru prima oară după moartea lui: mai multe instrumente mici de fier, pe care încă nimeni şi niciodată nu le ţinuse în mînă. Tînărul faraon avusese numai un singur lucruşor din acest metal rar şi preţios — un inel cu o piatră. Aci însă era o lădiţă întreagă cu ciocane, dălţi, ferăstraie.

„Dac-ar şti el că în peninsula Sinai sclavii lui scot acest metal rar! se gîndi regina. Dar poate că va afla? Doar va trăi veşnic!”

Ca şi înainte, Lotus Negru o slujea pe marea sa stăpînă. Acum însă, ea nu zîmbea niciodată şi mişcările ei nu mai erau iuţi şi graţioase ca înainte, de parc-ar fi avut prinse de mîini şi de picioare nişte bolovani grei. Nu se plîngea niciodată în faţa

stăpînei sale şi îndeplinea tăcută toate poruncile ei. Dar cît de apăsătoare era această tăcere!

Odată, marea stăpînă o întrebă:

— Spune-mi, Lotus Negru, cîţi cai a luat cu el Ankhu?

— Un singur cal.

— Dar dacă calul va pieri pe acest drum greu? De ce-a luat numai unul singur?

— Pentru c-a plecat în taină, chipurile după porunca ta, pînă la Memphis, mărită stăpînă. El nu este stăpînul grajdurilor regeşti. Ce-ar fi putut să facă?

— O, zei! Dar unde-i dreptatea? Eu sînt stăpîna unui regat întreg şi pentru binele meu nu pot să dispun de zece cai puternici şi iuţi! De ce nu mi-ai spus-o, Lotus Negru? Atunci uitasem de toate pe lumea aceasta.

— Dar i-am dat comoara noastră, colierul regesc pe care mi l-ai dăruit, mărită stăpînă. Dacă-i va pieri calul pe drum, Ankhu îşi va cumpăra alţi cai în schimbul colierului preţios.

— Şi eu care nu m-am gîndit la asta, Lotus Negru! Şi doar de asta depinde bunăstarea întinsei mele ţări. Închipueş- te-ţi ce se va întîmpla dacă solul nu va izbuti să ducă misiva mea, iar Ankhu va întîrzia! Mi-e şi frică să mă gîndesc. Eu nu ţi-am vorbit ţie şi nimeni nu cunoaşte taina pe care mi-a împărtăşit-o marele meu stăpîn cu două zile înainte de a muri.

Şi Ankhesenpaamon se apucă cu mîinile de cap, cuprinsă de disperare şi amărăciune.

Lotus Negru se plecase adînc la picioarele stăpînei şi aştep-ta. Nu îndrăznea s-o întrebe, dar tare voia să afle adînca taină — şi nu numai din curiozitate. Lotus Negru ştia că marea ei stăpînă este la fel de singură şi de neajutorată ca orice orfană de rînd. Poate că trebuie s-o ajute?

— Am încredere în tine, Lotus Negru, spuse Ankhesenpaa- mon, şi am să-ţi spun ceea ce port în mine şi n-o ştie nici măcar Ai. Solia mea trebuie să aducă scăpare nu numai mie, văduvă singură şi nefericită... dar ea trebuie să scape de la pieire şi marele nostru regat. Divinul meu soţ a aflat că triburile nomade hapir, care sînt în înţelegere cu hittiţii, atacă oraşe din Siria şi Palestina. Ei au luat multe oraşe, au pus stăpînire pe pămînturi şi sclavi şi acum hittiţii ar putea să cucerească tot Egiptul... Eu caut prietenia regelui hittiţilor, altfel vom pieri cu toţii.

— Nu vom pieri, mărită stăpînă! strigă Lotus Negru. Solia ta va ajunge pînă la regele hittiţilor.

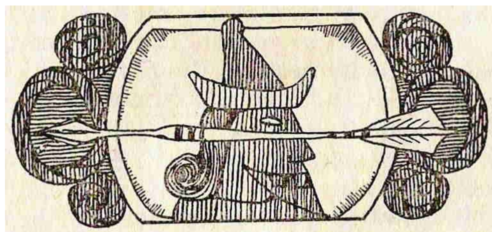
— Ia aceste inele, îi spuse marea stăpînă, ia cercei şi brăţări, vreau să te răsplătesc pentru credinţa ta, cinstită Lotus Negru!

— N-am nevoie de nimic, mărită stăpînă. Dacă Ankhu nu se va întoarce, la ce mi-ar trebui toate acestea? Atunci n-am nevoie nici de viaţă...

— Se va întoarce şi mi-l va aduce pe tînărul prinţ hittit. Aşa va fi, Lotus Negru. Şi tu ai să iei locul bătrînei Tii. Tu ai să fii cea mai mare peste toate ceremoniile de la palatul meu. Iar prinţul hittit ne va ajuta să scăpăm de frica de a fi cotropiţi. Şi tot el ne va ajuta, Lotus Negru, să ne descotorosim de marele preot Ai. De ce să-l tot vedem în faţa noastră pe bătrînul şi răutăciosul Ai? De ce, Lotus Negru? Eu nu pot să-l văd. Cre- de-mă! Spune-mi, crezi şi tu că toate acestea se vor împlini?

— Cred, mărită stăpînă.

Lotus Negru se străduia să creadă în sfîrşitul fericit al călătoriei lui Ankhu. Dar cele ce-i spusese văduva regească erau îngrozitoare. Neliniştea o cuprinse pe biata sclavă din ţara Cuş. Îşi aminti de năvălirea oştilor lui Tutankhamon, care fuseseră trimise să ocupe ţinuturile de miazăzi ale ţării Cuş şi luaseră cu atîta cruzime în robie atît pe oamenii de vază, cît şi pe cei săraci din ţara ei. Îşi aminti cum fuseseră mînaţi prin nisipurile încinse, legaţi toţi cu o singură frînghie, şi se gîndi că n-ar mai putea să îndure pentru a doua oară o asemenea năpastă. O neli-niştea soarta lui Ankhu şi se dojenea că ea singură îl îndupleca-se să plece în această călătorie atît de grea. Dar acum era prea tîrziu să se gîndească la toate acestea. Acum trebuia să aştepte. Oare va mai dura mult această caznă, această aşteptare? Oare îl va mai revedea ea vreodată pe Ankhu?

În tot drumul său lung şi obositor, Ankhu nu înceta să se aştepte la o nenorocire. El ştia că năpasta poate să-l ajungă dintr-o clipă-n alta. Putea să vină de la iscoadele trimise de preotul Ai. Putea să vină de la sclavii şi oştenii fugiţi care cutreieră drumurile după pradă şi cu toate că îmbrăcămintea lui era simplă, el ştia că noaptea poate fi atacat, şi atunci o să-i fie furată comoara pe care o purta ascunsă după brîul care-i încingea fusta scurtă.

În fiecare zi cînd soarele cobora spre asfinţit, Ankhu îşi căuta un ascunziş de nădejde unde să înnopteze, ca să nu-şi piardă calul. Uneori izbutea să se ascundă într-o peşteră, alteori se aşeza sub o stîncă, sau se întîmpla să fie poftit de oameni să înnopteze la ei. Ajuns pe pămîntul Khanaan, Ankhu avu noroc. În preajma oraşului Tir se opri lîngă coliba unui biet suflător de sticlă, ca să bea apă. Bătrînul suflător şedea în faţa unui cuptor de cărămizi şi urmărea cum se topeşte sticla. La picioarele lui, în nisip, stăteau nişte vase mici, albastru-verzui, pen-tru parfumuri. Erau atît de frumoase, încît Ankhu nu se putu stăpîni şi strigă:

— Vasele tale sînt nespus de frumoase! Ele sînt vrednice de a-i fi dăruite reginei Egiptului.

— Neguţătorii cumpără cu plăcere vasele mele şi podoa-bele de sticlă, răspunse bătrînul. Dar dacă toate acestea ajung pînă în iatacurile zeilor pămînteşti, asta n-o mai ştiu.

Bătrînul era nepăsător faţă de zeii pămînteni. În schimb, se arătă ospitalier faţă de necunoscutul călător, şi îi dădu de mîncare şi loc de dormit la umbra unor măslini.

— Ospitalitatea ta mi-a fost deosebit de preţioasă, îi mărturisi Ankhu, luîndu-şi rămas bun de la stăpîn. Cuptorul tău mi-a amintit copilăria şi casa tatălui meu, marele preot din Memphis. Mi-amintesc că lîngă un cuptor de cărămidă, aidoma acestuia, lucra în curtea noastră un meşter bătrîn din Sidon. Îmi plăcea să privesc cum se topeşte sticla. Şi ce lucruri minunate ştia să facă din sticlă meşterul din Sidon!

— Spune-mi numele lui, poate că-l cunosc.

— N-am ştiut cum îl cheamă, i se spunea numai „suflăto- rul de sticlă”. Dar asta a fost de mult. Eram copil cînd l-au trimis la Theba. De atunci nu l-am mai văzut. Mă prinde însă mirarea cînd văd că era de pe meleagurile acestea.

— Dar e firesc, îi întoarse vorba suflătorul de sticlă din Tir. Am auzit de la bunicul şi tatăl meu că taina meşteşugu- lui nostru s-a născut aici, pe rîul nostru Bel. De mult, foarte de mult, nişte neguţători din Khansan duceau de departe o încărcătură de sodă. Cînd au debarcat pe ţărmul nisipos al rîului Bel, au făcut un foc, în jurul căruia au aşezat bucăţi mari de sodă. După o vreme, ei au văzut în locul lor bucăţi lucitoare de piatră străvezie. Aceasta era sticla, care s-a făcut din nisipul topit şi sodă. De atunci oamenii ştiu să facă sticlă. Dar sticla cea mai bună o fac meşterii din Khansan, care locuiesc în apropierea rîului Bel.

— Dă-mi voie să trec pe la tine mai tîrziu, cînd o să mă întorc spre casă cu veşti bune, îl rugă Ankhu.

Apoi sări pe cal şi o porni în goană spre înălţimile de miazănoapte ale munţilor Liban, dincolo de care se afla reşedinţa regilor hittiţi — Hattus.

Dar în noaptea următoare nenorocul îl ajunse pe Ankhu. Oprindu-se să se odihnească în dosul unei stînci, îşi pierdu calul: i-l furară nişte nomazi. Ankhu era însă fericit că-i rămăseseră lucrurile de aur pe care putea să le dea în schimbul unor cai. Colierul reginei era greu: putea să primească pe el cinci cai voinici, precum şi hrană pentru ei, pe tot timpul drumului. Acum Ankhu era cu ochii-n patru. Se străduia să poposească noaptea în cîte un sat, ca să nu mai cadă pradă tîl- harilor. Se grăbea din răsputeri: nu-şi lăsa nici un ceas de răgaz şi totuşi, în a douăzecea zi a călătoriei, se afla doar în Siria, lîngă rîul Oront. Pînă şi aici, atît de departe de Theba, el se temea să nu întîlnească iscoadele lui Ai, care ar fi putut să-l dea de gol sau chiar să-l omoare.

În drumul său Ankhu întîlnea adeseori neguţători, oşteni, nomazi. El căuta să nu zăbovească prea mult în preajma lor şi niciodată nu povestea nimic, nimănui. De fiecare dată născocea un alt motiv care-l făcuse să ajungă pe aceste meleaguri. Era foarte prevăzător după noaptea aceea nenorocoasă, cînd dormise atît de adînc, încît nu auzise cum nomazii îi luaseră singurul lui cal. Dacă ar fi purtat haine bune, l-ar fi putut omorî cineva pe cînd dormea, ca să-l jefuiască. Dar fusta lui scurtă de pînză nu atrăgea luarea-aminte a tîlharilor. Şi asta a fost scăparea lui.

„Curînd o să ajung la Hattus”, se gîndea Ankhu, ajuns în valea rîului Oront. Dar cum o să pătrundă la curtea regelui hittit? Ce-o să-i spună? Dacă regele a primit între timp solia reginei Egiptului, el a şi trimis la Theba pe fiul său. Despre aceasta poate că ştiu străjile care stau la porţile Hattus-ului? Dacă însă fiul regelui hittit n-a părăsit încă palatul, atunci trebuie să-l vadă şi să-i spună să se grăbească. Poate că ar fi bine să-i spună cîtă însemnătate are sosirea lui cît mai grab-nică la Theba şi să-l mai sfătuiască să-şi ia cît mai mulţi oş-teni, să-l păzească? Dar dacă solul a murit pe drum şi n-a adus solia marei regine? Va mai izbuti oare prinţul să ajungă la timp? Pentru că, după ce procesiunea sfîntă îl va duce pe faraonul Tutankhamon în lăcaşul lui de veci, trebuie să se întîmple o schimbare. S-ar putea ca Ai s-o poftească pe Ankhesenpaamon să-şi aleagă un soţ dintre dregătorii Thebei. Sau poate că marea regină se va proclama ea singură cîrmui- toarea celor două pămînturi şi bătrînul Ai o va ajuta cu sfa-turile lui înţelepte? Aşa ar fi putut să gîndească Ankhu, dacă alte bănuieli apăsătoare nu i-ar fi stăpînit mintea. Dacă nu i-ar fi umblat mereu prin cap că Ai dorise moartea tînărului faraon.

Era o amiază dogoritoare cînd Ankhu se opri lîngă rîu, ca să se mai răcorească şi să-şi adape caii. Malul rîului era pus- tiu, aşa încît nu trebuia să se ferească de tîlhari. Ankhu se scăldă şi porni spre tufişurile verzi, unde se odihneau caii lui. După ce-şi adună caii, ochii i se opriră deodată pe o bucată de pînză albă ce se zărea printre tufişuri. Ridică pînza şi văzu pe ea urme de sînge. Ce putea să fie asta? După ce se încredinţă că mai are la brîu pumnalul ascuţit, Ankhu îşi făcu loc prin desişul tufelor şi porni mai departe. Deodată, în faţa lui apă-rură urmele unui măcel îngrozitor. Prinţre tufişurile verzi zăceau leşuri deasupra cărora zumzăiau muştele albastre. Ulii nu apucaseră încă să ajungă pînă aici. Măcelul se săvîrşise, pesemne, în ajun, poate la căderea întunericului.

Ankhu se apropie şi cercetă cu de-amănuntul feţele mor-ţilor. Trăsăturile pline de nobleţe ale unui tînăr oştean îi atra- seră numaidecît luarea-aminte. Îi scoase coiful ascuţit, căptu- şit cu grijă cu pînză albă. Rupse pînza şi scoase de sub ea o bucată de papirus cu pecete regească. Scrisoarea era scurtă. Cîrmuitorul ţării hittiţilor îl trimitea pe fiul său mai mic în Egipt, ca să se însoare cu tînăra văduvă a faraonului Tutankhamon.

— Sărmanul prinţ! şopti Ankhu, aplecîndu-se asupra celui ucis. Trase din pieptul prinţului săgeata otrăvită şi văzu că era din tolba unui oştean egiptean. Ankhu înţelese că Ai îşi dusese pînă la capăt uneltirea. Nimeni altul nu putea să dorească moartea timpurie a tînărului prinţ, hărăzit ca soţ văduvei faraonului. Şi Ankhu citi din nou ultimele rînduri de pe papirus:

,, ...Stăpînă a celor două pămînturi, mare regină, ţi-l trimit pe fiul meu mai mic, neînsurat. Fie ca el să ajungă rege al Egiptului... Şi nu vor mai fi războaie. Şi se va aşter- ne o pace veşnică şi statornică între ţara hittiţilor şi Egipt...”

Cine a săvîrşit această fărădelege? Cui i-a trebuit moartea tînărului prinţ? Cui? Cui?

În timp ce săpa pămîntul cu cuţitul său lat şi ascuţit, Ankhu îşi punea singur întrebări la care nimeni n-ar fi putut să-i răspundă. Săpă o groapă, pentru a feri de păsările de pradă cor- pul neînsufleţit al tînărului prinţ. Şi tot săpînd, privea cu teamă în jur. Ştia că dacă cineva îl va vedea aici, oricine-ar fi omul acela, o să-l bănuiască de omor. Dar, biruindu-şi teama, rămase să îngroape leşurile celor ucişi. Acum nu mai avea unde să se grăbească. Înţelese că n-o mai poate ajuta cu nimic pe slăvită stăpînă. Dacă nu va izbuti să-l convingă pe marele preot că poate cîrmui singură Egiptul, va trebui să se mărite cu cel pe care i-l va alege Ai. Dar marele preot n-a fost niciodată bun şi nobil. Nimeni şi niciodată nu l-a iubit. Toţi se temeau de el. După ce stătuse un an la curtea lui Tutankha-mon, Ankhu înţelesese că tot ce se vorbea pe socoteala lui Ai, în toate nomele celor două pămînturi, era pe deplin îndrep- tăţit. Nu, nu întîmplător divina stăpînă nu-l avea la inimă pe marele preot. Nu, nu degeaba îl bănuia de ticăloşie. Biata femeie, singură şi neajutorată, cum se va putea ea apăra în faţa bătrînului şi vicleanului preot?

Îngrozit de înfiorătoarea fărădelege, Ankhu nu înceta să se gîndească la cei care fugiseră acum pe căi necunoscute şi care vor fi răsplătiţi pentru ucidere. Se mai gîndea şi la marile greutăţi politice care se vor ivi de îndată ce regele ţării hitti-ţilor va afla de cele întîmplate. Ar putea să pornească război împotriva Egiptului! Oare Ai nu s-a gîndit la toate acestea? Sau poate că Ai nu este vinovat de cele întîmplate? Dar, atunci cine? Nişte tîlhari de drumul mare? Şi de ce nu? Căci cei omorîţi

fuseseră, fără îndoială, prădaţi. Prinţul n-ar fi por-nit la drum fără daruri, fără o caravană cu încărcături scumpe. Aşadar, caravana a fost luată şi dusă împreună cu oamenii care o însoţeau. Au fost ucişi numai acei care călăreau în frunte, cei cincisprezece oşteni care-l păzeau pe prinţ. Dar cel dintîi a fost omorît prinţul. Omorît şi prădat. I s-au scos veşmintele bogate, i s-au luat caii, i s-a luat caravana... Nu, n-a făcut-o Ai! Bătrînul preot nu este vinovat! Aşa a vrut soarta, ca biata văduvă să nu poată face după cum îi era voinţa. De bună seamă că au fost nişte tîlhari nomazi, care au întîlnit cara- vana bogată şi au tăbărît asupra ei. S-ar putea ca numărul lor să fi fost mult mai mare decît al celor care întovărăşeau caravana. Da, s-ar putea. Dar fereşte-te, Ankhu, ca pe drumul de întoarcere să nu te străpungă o săgeată şi pe tine!

Ankhu se rugă la mormîntul celor ucişi, înfipse săgeata şi tolba în movilita ridicată peste leşul prinţului şi, sărind pe cal, porni în goană pe drumul de întoarcere, cît mai departe de locul acela înfiorător. I se părea că sufletele morţilor cer răzbunare. Şi-i era teamă că răzbunarea va fi cumplită şi se va prăvăli peste capetele nevinovaţilor egipteni, care vor ajunge robi ai hittiţilor.

„Numai asta să nu se întîmple! Numai asta nu!” repeta Ankhu, gîndindu-se la război, la robie, la fărădelegile duşmanilor care de mult s-au însoţit cu nomazii şi se simt de neîn-vins. Ar fi fost mult mai bine să se înrudească cu hittiţii, decît să se lupte cu ei! Căci uciderea prinţului poate să ducă la război.

Ankhu se grăbea acasă ca să afle cît mai curînd ce s-a în-tîmplat acolo. Cum l-au dus pe tînărul faraon în lăcaşul veşniciei, cum a îndurat toate acestea Ankhesenpaamon, dar şi mai mult ar fi vrut să afle cine va fi acum cîrmuitorul Egiptului. Îl nelinişte a soarta soţiei sale, Lotus Negru. Îi era teamă ca nu cumva bătrîna Tii să n-o fi trimis pe mîndra şi frumoa- sa sclavă din Cuş la munci grele.

Ankhu grăbea din răsputeri. Dar trebuia să fie tot timpul prevăzător, ca să nu cadă jertfă acelor oameni răi şi vicleni care îl omorîseră pe prinţul hittit. De data aceasta se ferea şi mai mult de oameni. Dorea din toată inima să aducă la palat solia tristă, mărturie a neputinţei şi singurătăţii omului în mijlocul puterilor răului — în ciuda nenumăraţilor zei pe care el îi slujeşte toată viaţa. Gîndul că prinţul hittit ar fi putut s-o facă

fericită pe tînăra văduvă nu-l părăsea pe Ankhu. Zi şi noapte nu vedea în faţa ochilor decît răufăcători. Odată, într-o noapte, visă o procesiune somptuoasă care înainta spre templul lui Amon, iar în faţa ei, pe un car, era Tutankhamon. Ankhu se trezi şi se gîndi ce-ar fi putut să însemne asta. Poate că zeul Amon-Ra a făcut să nu se împlinească uneltirile rele ale lui Ai, ci vrerile bune ale marei stăpîne care se află sub ocrotirea faraonului plecat în cîmpiile împărăţiei lui Osiris?

Lung şi chinuitor a fost drumul de întoarcere. Şi cu cît se apropia de Theba, cu atît inima lui Ankhu bătea mai neliniş-tită. De mult trecuse ziua cînd răposatul faraon trebuia să fie dus în ultimul său lăcaş. La palat trebuie să se fi întîmplat multe.

...Iată, în sfîrşit, şi porţile Thebei, lîngă care Ankhu şi-a luat rămas bun de la Lotus Negru. Trecu poarta, obosit, flă- mînd, prăfuit, sări de pe cal şi-l întrebă pe străjer care sînt noile întîmplări din sfîntă Thebă.

Întîmplări neasemuite! Altele de seama lor nici n-au fost vreodată... Marele preot a ajuns cîrmuitorul celor două pămînturi...

Ankhu simţi că pămîntul i se clatină sub picioare şi coloanele de piatră se prăbuşesc peste el. Se sprijini de zid, stătu puţin aşa, apoi porni spre sărăcăcioasa lui casă, unde trebuia să-l aştepte Lotus Negru. Acum îi era teamă că n-o va găsi nici pe ea. Dacă a fost cu putinţă să se întîmple ceea ce s-a întîmplat, atunci se poate aştepta la orice ticăloşenie. Oare n-ar fi putut bătrîna Tii s-o trimită pe sclavă la munci grele, ca să moară acolo?

— Eşti aici, Lotus Negru? Ce fericire!

Ankhu intră în atelierul său şi văzu silueta adusă de spate cu veşmîntul galben decolorat. Lotus Negru şedea pe o rogoji-nă şi rînduia uneltele lui. Se vedea că nu încetase o clipă să se gîndească la el şi că-l aştepta mereu, chinuită de spaimă pentru viaţa lui şi pentru viaţa ei. Cum i se schimbase faţa, cît de trişti îi erau ochii!

— O, ce nenorocire, Ankhu! Nenorocirea merge pe urmele marei regine! Ea este acum în puterea neîndurătorului Ai. Iar eu te-am aşteptat atît de mult!...

Lotus Negru pipăia mîinile şi umerii lui Ankhu, de parcă nu i-ar fi venit să creadă că-i în faţa ei.

— Eşti în viaţă, Ankhu! Eşti aici! Tu ai să mă ocroteşti! Nu o mai am pe marea mea stăpînă! Cei de acolo nu mai au încredere în mine. Nu mă mai pot duce la ea. Şi ea e acum ca o roabă...

Lacrimile şiroiau pe obrajii bietei Lotus Negru. Nu mai putea să vorbească.

— Ştiu tot! Ştiu mai mult chiar decît s-ar cuveni. De îndată ce noaptea va învălui pămîntul, trebuie să fugim, Lotus Negru! Am aflat un lucru cumplit. Ai l-a ucis pe tînărul prinţ hittit. Dacă n-ar fi făcut-o el, n-ar fi ajuns azi cîrmuitorul celor două pămînturi. El ştia tot. A prevăzut tot şi şi-a trimis oştenii ca să-l împiedice pe tînărul prinţ să ajungă la Theba. Sîntem neputincioşi! Acum nimeni n-o mai poate ajuta pe tînăra văduvă. Ai e mai puternic decît noi toţi!

— Dar unde o să mergem? Nimeni nu ne aşteaptă, nică- ieri. Pretutindeni putem să dăm de oamenii lui Ai. Cît e de viclean şi de negru la suflet! Dac-ai fi văzut, Ankhu, marea lui durere în timpul procesiunii sfinte! Cine-ar fi putut gîndi că a doua zi se va însura cu marea stăpînă, fără să-i ceară con- simţămîntul! Cine şi-ar fi putut-o închipui?

Lotus Negru plîngea în hohote, îşi smulgea părul şi cădea în genunchi în faţa statuiei negre a zeiţei Hator. Inima i se rupea de durere pentru biata văduvă, devenită soţie a bătrînu-lui şi grasului Ai.

— Pentru a ajunge cîrmuitor al marelui Egipt trebuia să se însoare cu tînăra văduvă, spuse Ankhu. Poate că Ai a aşteptat toată viaţa acest prilej şi a făcut în aşa fel ca regina Ankhe-senpaamon să fie liberă. Durerea marei stăpîne e nesfîrşită, dar n-a băut încă pînă la fund cupa nenorocirilor. Acum ne putem aştepta la ce e mai rău. Mi-e teamă că în curînd va veni ziua răzbunării şi ziua durerii. Mi-e teamă că hittiţii vor pune stăpînire pe Theba!

Şi atunci Lotus Negru îi povesti lui Ankhu despre teme- rile marei stăpîne. Îi povesti cum divinul faraon, chiar înain- tea morţii, se gîndea cu îngrijorare la o năvălire a hittiţilor şi cum înţeleapta fiică a lui Ekhnaton hotărîse să preîntîmpine această nenorocire şi de aceea trimisese solul cu scrisoarea la regele hittiţilor.

— Marea stăpînă e vrednică de slăvitul său tată, Ekhnaton, spuse Ankhu. Zeii au înzestrat-o cu înţelepciune şi nobleţe, dar

au uitat să-i dea şi puţin noroc. Soarta ei e crudă. Noi, Lotus Negru, sîntem neputincioşi. Să mergem la templul din Karnak. Să depunem jertfe atotputernicului zeu Amon-Ra şi să plecăm din Theba. Ne vom duce în părăsitul Akhetaton. Mi s-a spus că acolo mai trăiesc oameni. Acolo ne vom găsi şi noi un rost. Scoate-ţi veşmîntul galben, Lotus Negru, şi înveleş- te-te într-o bucată de pînză albă. Nu vreau să te recunoască cineva pe stradă. Să nu se întîmple vreo nenorocire.

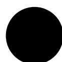
*

* *

La căderea întunericului, doi oameni tăcuţi intrară sub bolţile sonore ale templului din Karnak. Bărbatul ţinea în mînă un opaiţ. Cei doi îşi lăsară darurile de jertfă la picioarele statuilor sfinte şi apoi se apropiară de stela cu inscripţia în cinstea tînărului Tutankhamon, care făcuse cu atîta mărinimie jertfe acestui templu. Inscripţia sfîntă rămăsese neschimbată:

„Am găsit templul în ruină: Zidurile sanctuarului erau dărîmate, curţile năpădite de iarbă. Am înălţat din nou sanctuarul ...”

Toată inscripţia se păstrase neatinsă. Doar numele lui Tutankhamon fusese şters şi în locul lui era cioplit acum numele faraonului Ai.

Mormîntul lui Tutankhamon

Postfaţă

„Priveliştea uluitoare care a apărut în faţa noastră, la lumina lanternei, era unică în toată istoria descoperirilor arheologice”, aşa scria celebrul arheolog englez Howard Carter despre prima sa impresie la deschiderea mormîntului lui Tutankhamon, faraon egiptean din dinastia 18 (1342 î.e.n.).

„Raza lanternei, scria Howard Carter, prima rază de lumină care a străpuns bezna de 3 milenii, luneca de pe un obiect pe altul. Din întuneric apăreau paturile aurite, sculptate cu figuri de animale. Două statui negre ale faraonului, în mărime naturală, cu şorţ de aur, sandale de aur, sceptru şi toiag în mîini... lăzi cu cele mai fine izvoade şi încrustaţii, vase de alabastru cu minunate desene străvezii... Dintr-o barcă neagră apărea un şarpe uriaş de aur. Jilţuri sculptate, un tron încrustat cu aur, sceptre şi toiege. Chiar în pragul camerei stătea un vas minunat în formă de floare de lotus, din alabastru semitransparent. În stînga se vedeau, îngrămădite, care, întoarse cu roţile în sus, scînteind de aur şi încrustaţii, iar în spatele lor, încă o sculptură, numai cap, a faraonului...”

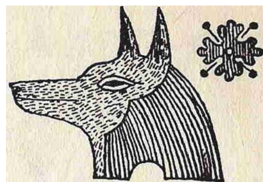
Îşi poate oricine închipui bucuria şi emoţia cercetătorilor cînd în faţa ochilor lor au apărut aceste uimitoare comori din îndepărtata antichitate.

Care este importanţa acestor descoperiri? Oare pînă la găsirea mormîntului lui Tutankhamon nu se cunoşteau destule lucruri despre Egip-tul antic? Se cunoşteau multe, dar pînă la această minunată descoperire, care a avut loc în anul 1922, nu s-a mai întîmplat ca arheologii să descopere un mormînt care să nu fi fost prădat.

Încă pe timpurile acelea atît de îndepărtate — cu mii de ani în urmă — tîlharii reuşeau să pătrundă în mormintele zidite în piatră ale faraonilor, pentru a fura de acolo comorile aşezate alături de sarcofag.

Egiptenii antici credeau în viaţa de dincolo de mormînt, şi faraonii, care posedau bogăţii incomensurabile, căutau să-şi dureze morminte bogate, care să le asigure întreaga bunăstare dincolo de graniţele vieţii pămînteşti.

Cu patruzeci şi cinci de veacuri în urmă a fost construită gigantica piramidă a lui Keops, a cărei înălţime este egală cu a unei case de 50 de etaje. Piramida ocupă o suprafaţă de peste 54 de mii de metri pătraţi. Această construcţie grandioasă a fost înălţată de sute de mii de sclavi. În decursul a douăzeci de ani, un şir nesfîrşit de sclavi, goi,

istoviţi, arşi de soare, trăgeau pe tăvălug, cu plînsete şi blesteme, roabe imense, încărcate cu piatră. Bicele supraveghetorilor se lăsau şuierînd peste spinarea lor şi adeseori în praful drumului rămîneau trupurile lor neînsufleţite. Mii de sclavi au pierit la poalele giganticei piramide, dar în locul lor au fost aduşi alţii şi lucrările au continuat. Aici, în morminte tainice, trebuia să se păstreze în veacuri mumia faraonului. Şi deoarece egiptenii credeau că după moarte omul capătă o viaţă nouă, alături de sarcofag, în mormînt, se depuneau averi uriaşe.

Dar faraonii nu-şi găseau liniştea în aceste lăcaşuri ale morţii. Oamenii, care trăiau într-o permanentă sărăcie, pătrundeau, riscîndu-şi viaţa, în încăperile sacre, şi le prădau. Iată de ce mormintele faraonilor, păstrate pînă în zilele noastre, au fost găsite golite de bogăţii.

S-au păstrat papirusuri vechi în care se vorbeşte despre judecata unor jefuitori ale mormintelor sfinte. Într-unul dintre aceste papirusuri este înscrisă mărturisirea unor tîlhari,

„Am pătruns în toate încăperile şi am văzut-o pe regina neînsu-fleţită ... Am deschis coşciugele, am scos acoperămintele în care erau în-

veliţi morţii şi am găsit mumia divină a acestui rege... Avea la gît o mulţime de amulete şi podoabe de aur. Capul îi era acoperit cu o mască de aur. Mumia sfîntă era toată împodobită cu aur. Ţesăturile care o înveleau erau brodate cu argint şi aur pe dinăuntru şi pe dinafară şi împodobite cu tot felul de pietre preţioase. Am smuls aurul de pe mumia sfîntă a acestui zeu, precum şi toate amuletele şi podoabele care îi atîrnau la gît, şi învelitorile cu care era acoperit.

Am găsit-o şi pe soţia faraonului. Şi de pe ea am smuls tot aurul. Am ars învelitorile... am luat cu noi toate vasele pe care le-am găsit lîngă ei. Erau vase din aur, argint şi bronz. Tot aurul găsit asupra mumiilor acestor doi zei, amuletele, podoabele şi acoperămintele, le-am împărţit între noi...”

Lordul Carnarwoon şi arheologul Howard Carter au făcut, de-a lungul a foarte mulţi ani, săpături pentru a găsi un mormînt neprădat în Valea Regilor, giganticul cimitir al faraonilor egipteni. Aici au fost îngropaţi marii şi atotputernicii cîrmuitori de altădată ai Egiptului. Şi iată că expediţia arheologului Howard Carter a avut parte de un noroc fără seamăn. Ei au găsit mormîntul, aproape neatins, al lui Tutankhamon. Şi deşi faraonul Tutankhamon, mort la vîrsta de 18 ani, n-a fost prin nimic însemnat, mormîntul lui l-a făcut celebru în întreaga lume.

În orăşelul egiptean Luxor, în apropierea căruia se află Valea Regilor, s-au strîns, în 1922, învăţaţi vestiţi din mai multe ţări ale lumii. Toţi se aşteptau că această descoperire va dezvălui în faţa istoriei taine noi din viaţa vechilor egipteni. Aşa s-a şi întîmplat. Lucrurile găsite în mormîntul lui Tutankhamon povesteau foarte multe: despre religie, despre obiceiuri, despre viaţa de toate zilele, despre meşteşuguri, despre ar-ta pictorilor şi sculptorilor. Ele vorbeau despre uimitorul talent al acestui popor.

În acea zi plină de emoţii, cînd a fost deschis sarcofagul şi arheologii au reuşit să vadă mumia faraonului şi chiar faţa lui, minunat păstrată, Howard Carter scria:

„La uşoara atingere a periuţei, au căzut ultimele bucăţele de pînză putrezită şi a apărut în faţa noastră chipul senin al unui tînăr. Avea trăsăturile nobile, spiritualizate şi frumoase, ceea ce se vădea mai ales cînd îi priveai buzele. Cred, de asemenea, că este cazul să menţionez uimitoarea asemănare a lui Tutankhamon cu socrul lui, Ekhnaton, fapt care ne-a atras atenţia încă la vederea reprezentărilor din mormînt.

Masca de aur din cel de-al patrulea sarcofag al lui Tutankhamon, în care era închisă mumia, repeta cu exactitate chipul cîrmuitorului Egiptului, ale cărui rămăşiţe au ajuns pînă la noi peste 35 de veacuri.

Lucrurile găsite în mormînt au ajutat arheologilor să afle multe aspecte din viaţa vechilor egipteni; dar nu numai obiectele, ci şi inscripţiile făcute alături de reprezentările ce redau scene din viaţa faraonilor.

În muzeul din Cairo se păstrează o stelă care se afla cîndva într-unul din templele din Karnak. Stela poartă o inscripţie cioplită, din porunca lui Tutankhamon, despre lucrările de refacere a templului:

„Am găsit templul în ruină: zidurile sanctuarului erau distruse, curţile năpădite de buruieni. Am înălţat din nou sanctuarul, am refăcut templele şi le-am jertfit daruri minunate. Am turnat statui de zei din aur şi chihlimbar şi le-am împodobit cu alabastru şi pietre preţioase”.

Se ştie că această inscripţie a fost mai tîrziu însuşită de faraonul Khoremkheb, la fel cum au fost însuşite toate inscripţiile comemorative referitoare la înfăptuirile lui Tutankhamon, făcute în alte locuri.

Printre numeroasele descoperiri din mormîntul lui Tutankhamon, un loc deosebit îl ocupă un tron de aur, pe care arheologii îl consideră drept unul dintre cele mai frumoase obiecte de artă din perioada respec-

tivă. Picioarele tronului, în formă de labe de pisică, se termină cu capete de leu — simplificate, dar în acelaşi timp foarte realiste. Mînerele reprezintă figuri de şerpi înaripaţi, cu coroane pe cap. Printre stinghiile care sprijină speteaza, se încolăcesc şase cobre din lemn aurit, cu încrustaţii. Dar adevărata frumuseţe a tronului o constituie speteaza lui.

„Pe speteaza tronului este înfăţişată una din sălile palatului. Această cameră este împodobită cu coloane care au la capete ghirlande de flori, o friză cu şerpi şi o cornişă cu desene tradiţionale. Printr-o deschizătură din tavan, soarele îşi trimite razele dătătoare de viaţă. Însuşi faraonul, într-o poziţie degajată, sade pe tronul acoperit cu perne, ţinînd o mînă pe speteaza tronului. În faţa lui stă regina. Are o siluetă subţire, feciorelnică. Se vede că-l ajută pe faraon să-şi termine toaleta: ţine într-o mînă un vas mic cu parfumuri sau alifii, iar cu cealaltă unge cu gingăşie umă-rul soţului sau poate că picură un strop de esenţă de parfum pe colierul lui. Vopselele de pe speteaza tronului sînt neobişnuit de vii şi cu mult efect. Feţele şi părţile dezgolite ale corpului faraonului şi soţiei lui sînt făcute dintr-o pastă de sticlă roşie, podoabele de pe cap din faianţă stră-

lucitoare, de culoarea peruzelei, iar veşmintele lor din argint, căruia timpul i-a dat o nuanţă de un rar rafinament. Coroanele şi colierele, ca şi toate detaliile ornamentale sînt din lemn, cu încrustaţii de sticlă de diferite culori, din faianţă, din carneol, precum şi dintr-o îmbinare necunoscută de plăcuţe transparente de cuarţ căptuşite cu o pastă colorată, amin-tind foarte mult mozaicul italian din sticlă. Şi toate acestea pe fondul unor foi de aur, cu care este căptuşit întreg tronul”.

Această descriere amănunţită a tronului este făcută de Howard Carter. El consideră că acest obiect constituie culmea măiestriei artiş-tilor din perioada pe care oamenii de ştiinţă au denumit-o „perioada Amarn” (după numele satului lîngă care a fost făcută descoperirea).

Uimitor de frumoase sînt portretele tînărului faraon şi al soţiei lui, Ankhesenpaamon. Îţi trezesc o deosebită simpatie prin frumuseţea şi farmecul chipurilor lor, încît doreşti să afli cît mai multe despre ei. Ştim foarte puţine despre viaţa lui Tutankhamon, dar despre regină s-a mai aflat cîte ceva. Unii oameni de ştiinţă cred că ea este fiica celebrei Nefertiti. Alţii susţin că ea a fost fata unei prinţese asiatice. Un singur lucru este sigur, şi anume, că a fost fiica faraonului Ekhnaton, reformator al religiei egiptene, despre care s-au păstrat documente şi monumente interesante.

Care însă a fost soarta tinerei regine, rămasă văduvă la 17 ani? Se ştie că regina s-a adresat regelui hittiţilor cu un mesaj în care scria:

„Soţul meu a murit şi eu am auzit că tu ai fii mari. Trimite-mi pe unul dintre ei; am să mă mărit cu el şi va deveni cîrmuitorul Egip- tului”. Dacă prinţul hittiţilor ar fi sosit la timp în capitala Egiptului, în decursul celor două luni cît a durat îmbălsămarea faraonului şi cît timp se pregăteau funeraliile lui, dacă acest prinţ ar fi luat cu el ostaşi hittiţi, poate că Ankhesenpaamon ar fi reuşit să-şi îndeplinească planul. Probabil însă că regele hittiţilor se temea de o capcană şi n-a avut încredere în mesajul reginei Egiptului. Regele hittiţilor nu s-a grăbit. A discutat îndelung cu sfetnicii săi propunerea lui Ankhesenpaamon. Apoi a trimis un sol să vadă cum stau lucrurile în Egipt. Iar regina, văzînd că timpul trece şi îngrijorată pentru viitorul său şi al întinsei sale ţări, îi scrie, disperată, o a doua scrisoare: „Trimite-mi pe unul dintre fiii tăi, şi am să-l fac rege.”

Cînd, în sfîrşit, regele hittiţilor l-a trimis în Egipt pe unul dintre fiii săi, acesta a fost omorît. Faraon al Egiptului a devenit marele preot Ai, în vîrstă de 60 de ani. Probabil că s-a însurat cu tînăra văduvă. Dar nu s-au păstrat nici un fel de documente care să povestească despre ceea ce i s-a întîmplat mai tîrziu reginei Ankhesenpaamon.

Multe lucruri găsite în mormîntul lui Tutankhamon vorbesc de dragostea şi grija cu care a fost condus el pe ultimul său drum. Ele atestă, de asemenea, gustul rafinat al tînărului faraon şi al fermecătoarei regine. Dar un singur obiect găsit pe sarcofag i-a tulburat în mod deosebit pe arheologi. Era o cunună mică din albăstrele vii. Florile s-au uscat, dar şi-au păstrat culoarea şi forma. Această cunună înconjura emblema uliului şi a şarpelui de pe fruntea celui de-al doilea sarcofag regesc. Ne-o închipuim pe îndurerata Ankhesenpaamon aşezînd cu mîna ei această cunună pe sarcofagul iubitului ei soţ.

Şi fiindcă se ştie că albăstrelele înfloresc în timpul secerişului, adică în martie sau în aprilie, oamenii de ştiinţă au putut spune cu siguranţă că Tutankhamon a fost înmormîntat între mijlocul lui martie şi sfîrşitul lui aprilie.

Nenumăratele fresce de pe zidurile palatelor şi templelor din Egiptul antic au întipărite scene de război: faraonul gonind în carul său îi străpunge pe duşmani cu săgeţi ce nu greşesc ţinta. Există scene în care faraonul este arătat la vînătoare, omorînd lei, sau în care fara-

onul, în carul lui, trece peste trupurile duşmanilor doborîţi. Dar singurele care autentice, carele aurite de care se serveau faraonii, au fost găsite în mormîntul lui Tutankhamon; ele sînt poleite cu aur, de sus pînă jos. Sînt împodobite cu desene în relief şi încrustate pe margini cu ornamente executate cu multă minuţiozitate din pietre semipreţioase şi sticlă colorată, în montură de aur. Carele de sărbătoare, îmbrăcate în aur, cu ornamentele şi harnaşamentele lor somptuoase, produceau, probabil, o impresie foarte puternică în timpul procesiunilor solemne, într-una din inscripţiile de pe o stelă a lui Ekhnaton, se spune:

„Măria sa s-a urcat pe marele car din chihlimbar, asemenea lui Ahton cînd se înalţă pe cer şi învăluie întreaga ţară cu dragostea-i nemărginită”.

Pe capacul unui sipet mic, găsit în mormîntul lui Tutankhamon, tînărul faraon este reprezentat pe carul său, la vînătoare de fiare sălbatice, în pustiu. Aici se văd gazele, capre sălbatice, struţi şi măgari sălbatici, urmăriţi de cîinii de vînătoare ai faraonului. În spatele carului sînt reprezentaţi purtătorii de evantaie, curtenii şi garda personală a faraonului. Tot aici sînt desenate plantele ce cresc în pustiu. A doua jumătate a capacului acestui sipet are înfăţişată pe ea o minunată compoziţie unde se vede cum Tutankhamon vînează lei şi leoaice. Pictorul a arătat cu mare măiestrie mişcările convulsive ale fiarelor lovite de moarte.

Pe latura unui alt sipet îl vedem pe Tutankhamon în carul lui de luptă, secerîndu-i pe duşmanii săi — nubienii. În urma lui vin purtă- torii de săgeţi, oşteni în care de luptă şi purtătorii de evantaie. Dea- supra faraonului plutesc ulii care îl păzesc. Aceste păsări întruchipează pe zeiţa Nehbet, ocrotitoarea Egiptului de Sus. Tot pe acelaşi sipet există o reprezentare care îl arată pe faraon ucigîndu-i pe asiatici — duşmanii săi din nord. Stînd în car, el trage cu săgeata în duşmani, iar cîinii lui îi sfîşie pe cei răniţi şi ucişi.

Multe obiecte din mormîntul lui Tutankhamon povestesc despre strălucitele fapte de arme ale faraonului, arată scene din viaţa de toate zilele, sau îi reprezintă pe învinşii căzuţi în robie. Aşa, de pildă, unul din toiegele de sărbătoare are la capătul lui o sculptură — un negru şi un asiatic — care simbolizează pe duşmanii din sud şi din nord ai Egiptului. Capul, mîinile şi picioarele asiaticului sînt făcute din fildeş, iar ale negrului, din abanos.

Pe platoşa de sărbătoare a faraonului se află un medalion pe care este zugrăvit Tutankhamon. Un zeu şi o zeiţă îl conduc la marele zeu al Thebei — Amon. Marele zeu Amon îi întinde faraonului semnul „ahh”, ceea ce înseamnă „viaţă”.

Pe suprafaţa unei arce de aur este reprezentat regele, şezînd pe un taburet pliant. În mîna stîngă ţine o floare de lotus şi fructe de mandragora. La picioarele lui stă regina.

Printre numeroasele bijuterii găsite în mormînt, sînt podoabe pentru piept, medalioane, cercei de aur bătuţi cu pietre scumpe, lucrate minunat de meşterii din antichitate. Dar printre aceste obiecte de aur se mai găseşte şi un inel din fier, probabil metalul cel mai preţios din

perioada aceea. Iar într-una din lădiţe — o colecţie de instrumente de fier micuţe, ca nişte jucării, făcute probabil pentru faraon pe cînd era copil. Apoi brăţări pentru partea de sus a braţelor, din aur şi argint, încrustate cu sticlă colorată şi cu pietre semipreţioase, foarte variate ca formă. S-a mai găsit un număr nesfîrşit de amulete, gulere, coliere din email, făcute din plăcuţe mici de aur forjat. Apoi diadema regelui, ca o bandă, găsită pe capul lui. Această diademă este făcută din aur, cu încrustaţii de cornalină transparentă. Uimitor de frumoase sînt obiec- tele din faianţă şi alabastru — diferite vase pentru parfumuri, o minu-nată podoabă pentru masă care are forma unei bărci plutind pe apă. Apoi un vas pentru alifii, făcut din alabastru semitransparent, cu un suport format din capete de sclavi, sculptate din piatră neagră şi roşie. Limba leului de pe capacul vasului este făcută din fildeş vopsit în roşu. Scenele de vînătoare şi ghirlandele ornamentale de pe ambele părţi ale vasului sînt gravate în piatră, cu încrustaţii din diferite mase colorate.

Vasul în care se spăla regele este cioplit din alabastru, în formă de lotus înflorit. Pe vas sînt gravate numele şi titlurile faraonului, iar pe marginea lui de sus se află următoarea inscripţie:

„Trăiască Horus, trăiască puternicul Bou, slăvit prin naştere, trăiască cele două zeiţe, slăvite prin poruncile lor, ele care aduc pace celor două ţări. Horus cel de aur, încununat cu diademe, iubit de zei, rege al Egiptului de Sus şi de Jos, stăpîn pe cele două pămînturi ale Nebhe- prur-ului, dăruit cu viaţă lungă. Trăiască dublul tău, Ka, milioane de ani, o tu, cel iubit de Theba, tu, al cărui chip este îndreptat înspre vîntul de miazănoapte, ai cărui ochi sînt izvoare de binefacere”.

Conform obiceiului, la înmormîntare se puneau în mormînt statuete mortuare, numite „uşebti”, care îl reprezentau pe faraon, slugile şi demnitarii lui. Ele se făceau din lemnul uşebti, de la care şi-au primit şi denumirea. Menirea lor era ca în împărăţia de sub pămînt să-l înlocuiască pe cel mort în toate cazurile cînd va trebui să îndeplinească vreo muncă grea. Aşa cum se spune în capitolul 6 din „Cartea morţi-lor”, ele sînt necesare „atunci cînd omul este obligat să lucreze ogorul, să stropească păşunile sau să care nisip de la răsărit la apus”. Cînd cel care a murit este chemat la una din aceste munci, statuetele se duc ele şi răspund: „Iată-mă!”

În mormîntul lui Tutankhamon, pe tălpile a şase figurine sculptate, cu multă măiestrie, din lemn, sînt înscrise texte lămuritoare: ele arată că figurinele i-au fost dăruite lui Tutankhamon de către cei mai înalţi dregători. Înscrierile sună aşa:

„Făcută de scribul Minnehtom, sluga credincioasă a regelui, care s-a bucurat de mila măriei sale, în cinstea stăpînului său Osiris, cîr- muitor al celor două ţări...” „Făcută de păstrătorul tezaurului, Mai, slugă ce s-a bucurat de mila stăpînului Nebheprur-ului”.

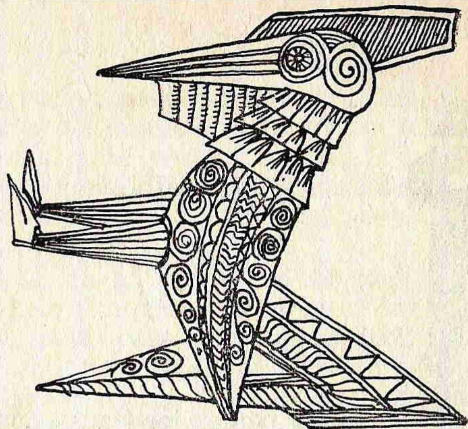
Iar pe pieptul figurinei stă scris:

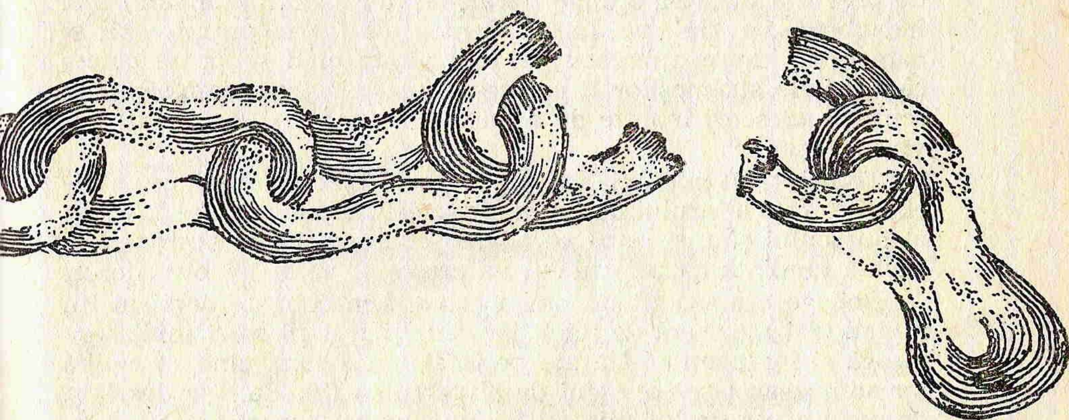
„Coboară, mamă Nut, apleacă-te asupra mea şi prefă-mă într-una din nemuritoarele tale stele, care toate sînt în tine”.

Mai, care i-a dăruit faraonului o statuetă de uşebti, aşa cum presu-pun savanţii, a fost cel care a avut în seama lui toată construcţia mor-mîntului regesc.

Fiecare obiect, fiecare inscripţie, fiecare ornament, fiecare veşmînt, fiecare armă, fiecare vas dezvăluie viaţa cîrmuitorului Egiptului de acum 35 de veacuri. Dar din toate aceste descoperiri nu reies numai viaţa şi moartea faraonului Tutankhamon. Ele îi prezintă de asemenea pe preoţii care oficiau în temple şi supravegheau îndeplinirea complicatelor ritualuri, pe demnitarii care doreau ca marele faraon să nu-i uite în împărăţia de dincolo de mormînt. Ele vorbesc despre nesfîrşitele războaie şi bătălii, despre ţările cucerite, despre miile de sclavi — negri şi albi — care clădeau palate şi temple. De asemenea, vorbesc despre măreaţa şi nemuritoarea artă a oamenilor simpli ai Egiptului — despre bijutieri, cioplitori în os şi lemn, despre tăietori în piatră şi pictori care şi-au imortalizat măiestria prin uimitoare obiecte de artă, ce trezesc admiraţia oamenilor după atîtea şi atîtea milenii.

FOCUL APRINS ÎN CINSTEA LUI MAKERA

În limba oamenilor hausa, „makera” înseamnă „fierar”. Băiatul a primit numele de Makera în ziua cînd era greu de prevăzut dacă va ajunge fierar, ţesător sau vînător sau dacă, îndeobşte, va trăi pe lume. Pentru că foarte puţini copii ai oamenilor hausa ajungeau pînă la vîrsta cînd se poate spune că spiritele strămoşilor îi ocrotesc şi le dăruiesc viaţă. Pruncii mureau adeseori înainte de a începe să umble şi de a rosti cuvîntul „mamă”.

Totuşi, tatăl micului Makera, fierarul Bahago, după ce se închină în faţa altarului de lut, unde se afla capul sculptat în lemn al bunicului său, şi după ce aduse jertfe spiritelor strămoşilor, căpătă credinţa că băiatul lui va creşte şi va fi un bun fierar.

Bahago era socotit un om norocos. Din cei şase copii ai lui numai trei muriseră de mici, iar ceilalţi trei fii se şi înălţaseră oleacă şi începeau să-l ajute pe tatăl lor. Acum, cînd în coliba lor se auzeau ţipetele celui de-al patrulea fiu, Bahago descînta de zor un vas de lut plin cu pămînt, amestecat cu ulei de palmier, oase de căprioară tînără şi pene pestriţe de papagal. Apoi o chemă pe nevasta lui şi-i porunci să dea pruncului puţină „fura” — un terci de mei, după care oamenii mari beau lapte de vacă, iar copiii, lapte de mamă.

Pruncul Makera nu ştia că fura este mîncarea preferată şi chiar o trufanda pentru cei din neamul hausa. El nu voia să mănînce fura. Se zvîrcolea şi se zbătea în braţele mamei, întorcîndu-şi capul cîrlionţat şi ţipînd ca din gură de şarpe. Iar mama îşi umplea gura cu terci de mei, îl mesteca şi apoi îşi hrănea pruncul, aşa cum fac unele păsări care trăiesc în savană.

Cînd întunericul învălui pămîntul, Bahago aprinse un foc în cinstea micului său Makera. Îl aprinse drept în mijlocul satului,

unde iarba era bătătorită de picioarele dansatorilor veseli. La început, în jurul focului se adunară numai bărbaţii şi Bahago le istorisi cum bunicul său, cel mai iscusit fierar din tot ţinutul, îl învăţa să topească metalul şi să prefacă bronzul în lucruri folositoare. Povestea cu voie bună, glumind şi zîmbind tot tim-pul, aşa încît, în întunericul slab luminat de flăcări, i se vedeau doar dinţii sclipitori şi albul ochilor lui mari.

— Bătrînul a vrut ca eu să devin un meşter faimos la curtea marelui Obba, regele ţării Edo[1]! povestea Bahago. Ştiţi voi oare că Obba are un palat care-i mai mare decît tot satul nostru? Iar în palat sînt o sumedenie de altare. Se spune că acolo se află statui de bronz ale marilor strămoşi ai cîrmuito- rului divin. Trebuie doar să le facă cineva, nu?

— Şi vrei să le faci tu? O, smintitule, ce-ţi doreşti! Vrei să părăseşti savana? strigă Mavaki, căpetenia tribului. Vrei să părăseşti satul unde te-ai născut şi unde spiritele strămoşilor îţi sînt binevoitoare? Pleacă! Pleacă! Aici făureşti vîrfuri de săgeţi pentru vînătorile de elefanţi, iar acolo ai să faci lanţuri...

— De ce lanţuri? Pentru cine?

— Pentru fraţii tăi! Oare nu ştii tu că se află pe lume un pămînt care este numit Ţărmul Sclavilor? Acolo sînt mînaţi cu sila oameni din seminţiile hausa, yoruba şi fulbe, care sînt ferecaţi în lanţuri şi duşi apoi în ţări îndepărtate, ca vitele.

— Tu mă sperii, de parc-aş avea de gînd să-mi părăsesc casa. N-am să părăsesc niciodată savana, răspunse Bahago. N-am să-mi părăsesc satul! Drept cine mă iei, Mavaki? Crezi că nu văd cît de bune sînt cu mine spiritele strămoşilor? Tu, Mavaki, de pildă, m-ai chemat în zi de crai-nou şi mi-ai dat în dar un minunat colţ de elefant. Iar nepotul tău mi-a adus chiar ieri o căprioară tînără. Şi toate acestea, în schimbul vîr- furilor de bronz pentru săgeţi. Voi aveţi multă nevoie de vîr-furi pentru săgeţi. Altfel, cum o să omorîţi elefanţi şi bivoli? Iar eu ştiu să le fac chiar şi cu ochii închişi. Spune-mi, de ce-aş părăsi satul nostru? Nu în zadar strămoşii noştri l-au numit Cărarea Elefanţilor. Inima mea saltă de bucurie cînd mă trezesc noaptea de tropotul înfundat al turmei de elefanţi. Spiritele strămoşilor sînt bune cu noi. Căci ele au poruncit elefanţilor să meargă la adăpat pe cărarea care trece pe lîngă colibele noastre. Cum aş putea eu să părăsesc satul nostru?

---

[1] **Edo — numele vechi al ţării Benin. (n.a.).**

Sînt un om norocos, Mavaki! De cînd mă ştiu, am avut car-ne pe săturate, vin de palmier, ba chiar şi cîteva lucruri de schimbat în minunatul oraş Kano.

— Nu-mi amintesc ca tu să fi fost în oraşul Kano, răspunse Mavaki, şi-l privi sever pe Bahago: nu cumva fierarul îl minte pe şeful tribului?

— Asta s-a întîmplat de mult, Mavaki. Tatăl meu m-a luat cu el la Kano. Eram pe-atunci un băiat prostuţ. Dar mi-a rămas bine întipărită în minte piaţa îmbelşugată şi uliţa ţesătorilor. Acolo tata a schimbat cercei şi brăţări de bronz pe ţesături. De-atunci n-am mai fost niciodată la Kano. Dar va veni o zi cînd mă voi duce acolo şi împreună cu mine vor merge şi cei patru fii ai mei. Femeile hausa preţuiesc podoabele pe care le fac eu, şi la Kano se vor găsi destule care să-mi dea în schimb cele mai frumoase ţesături albastre.

— Iar eu o să mă rog de spiritele strămoşilor noştri să-ţi dea noroc, spuse bătrînul Mavaki. Tu, în schimb, să-mi aduci ţesături pentru soţiile mele şi pentru nepoţii mei.

— Cum să nu! Am să-ţi aduc! Am să aduc multe ţesături, pentru tine şi pentru mine. Bunicul meu m-a învăţat să fac lucruri de o frumuseţe atît de uimitoare, încît femeile hausa nu mă mai lasă în pace: toate doresc să aibă brăţări, inele şi podoabe de păr, făcute de mine. Dar fă-mi cinstea, înţeleptule Mavaki, şi bea din vinul meu de palmier, şi povesteşte-ne despre strămoşi, pentru că în satul nostru nu se află om mai în vîrstă ca tine.

Căpeteniei tribului, Mavaki, îi plăcea foarte mult să bea vinul de palmier — tombo. Şi nu se dădea niciodată în lături cînd era poftit la ospeţe, pentru că n-ar fi fost cuviincios. Bău, aşadar, cu plăcere o oală mare de vin şi atunci toţi bărbaţii satului, ce şedeau în jurul focului bucuriei, văzură că ochii bă- trînului sînt încă plini de înţelepciune şi viaţă. În vîlvătaia strălucitoare a flăcărilor ei scînteiau la fel de tineri ca acum mulţi ani. Iar glasul răguşit al lui Mavaki — ce-i drept, mai puţin puternic ca odinioară dar încă plăcut — le aminti cînte- cele vînătorilor fericiţi.

De îndată, fiii mai mari ai lui Bahago îşi aduseră tobele, vînătorii tineri li se alăturară cu fluierele lor şi se porni mare veselie, cu cîntece şi dansuri. Atunci, nici femeile nu mai răb-

dară să stea locului. Îşi lăsară copiii, ce plîngeau în bordeiele întunecate, şi alergară şi ele înspre focul vesel al lui Bahago.

Toţi avură parte de vin de palmier: de multă vreme îl tot strîngea mama micuţului Makera, cel de-al patrulea fiu al fierarului, în cinstea căruia era sărbătoarea.

Bordeiele din păpuriş, pitite în micul crîng de palmieri de Guineea, erau pierdute în mijlocul nesfîrşitei savane din nordul Nigeriei. Iarba înaltă ascundea aici nu numai omul, dar şi pe uriaşii elefanţi. Seceta îmbrăca savana în culoarea cenuşie a elefanţilor, făcînd-o tristă şi monotonă. În aceste luni de restrişte doar crîngul de palmieri al micului sat de vînători era ca o oază verde.

Oamenii hausa, locuitorii micului sat, preţuiau palmierii şi aveau multă grijă de ei. Aici erau palmieri plantaţi de străbunii lor, de mai bine de o sută de ani. Alţi copaci erau tineri, ca şi copiii lor, dar chiar de la vîrsta de patru ani aduceau foloase oamenilor. Frunzele tinere de palmier erau folosite pentru mîncare. Cele bătrîne se preschimbau în coşuri sau în acoperişuri pentru bordeie. Asemenea acoperişuri adăposteau oamenii în timp de ploaie. Iar cînd se coceau fructele, femeile şi copiii pregăteau uleiul. Bărbaţii însă se îngrijeau mai mult ca să strîngă sucul de palmier, din care se făcea minunatul vin — tombo.

Fiecare familie avea nevoie de tombo. Ba se sărbătorea naşterea unui fiu, ba o vînătoare de elefanţi izbutită sau, într-o bună zi, localnicii omorau un leopard care în timpul nopţii se strecura spre bordeie.

Soţia fierarului Bahago pregătise cu mare răbdare, timp de şase luni, vinul de palmieri, tombo. În gropi adînci şi întunecoase se aflau vase de lut cu suc de palmieri. Cînd sucul înce-pea să fiarbă, Bahago se ruga de spiritele strămoşilor. Ducea la altar ceva de-ale mîncării şi cerea ca vinul să fie tare şi să placă oaspeţilor.

În zori, după sărbătoarea cea veselă, Bahago porunci soţiei să pună pe altar un calebas[1] cu vin — drept mulţumire pentru că totul s-a petrecut cum nu se poate mai bine, pentru că musafirilor le-a plăcut tombo-ul, pentru că bătrînul şi înţeleptul Mavaki a făgăduit ocrotire celui mai mic dintre fiii lor.

---

[1] **Un vas din dovleac uscat şi scobit.**

— Vezi, aşadar, să nu uiţi să-ţi îndeplineşti făgăduiala, să-mi aduci din Kano ţesături frumoase, îi aminti Mavaki fierarului în timp ce nepoţii îl scoteau din colibă, beat-turtă.

— Am să-ţi aduc, am să-ţi aduc ... repeta Bahago, petrecîndu-şi preacinstitul oaspete.

— De şaisprezece ani n-am mai fost la Kano, bolborosea Mavaki, smulgîndu-se din braţele puternice ale nepoţilor săi. Dacă oamenii din tribul meu n-or să aibă grijă de mine, n-o să am cu ce să-mi acopăr trupul de soare. Şi-apoi, am îmbă- trînit, Bahago, şi e timpul să-mi apăr trupul şi de frigul nopţilor.

Fierarul nu-şi uita făgăduiala. Dorea să plece cît mai repede în minunatul oraş Kano — singurul pe lume pe care-l văzuse. E drept că timpul mai ştersese imaginile rămase în amintirea lui de pe vremea cînd, copil fiind, îl întovărăşise pe tatăl său la Kano. Cu anii, tot ce văzuse se acoperise, parcă, cu un strat de praf, îşi pierduse din strălucire, dar, pentru Bahago, farmecul meleagurilor îndepărtate era la fel de ademenitor. Bahago dorea din toată inima să se ducă la Kano, şi de aceea începu să se pregătească de drum cu şi mai multă străduinţă. Trebuia să facă multe podoabe de bronz, pentru ca să le schimbe pe ţesături, în piaţă. Or, podoabele sînt mai greu de făcut decît vîrfurile de bronz pentru săgeţi. Fiecare brăţară, fiecare cercel cere străduinţă şi imaginaţie. Dar Bahago mai avea şi alte griji. Fierarul se îndeletnicea adeseori cu ceva care înainte i se părea doar o trecere de vreme plăcută, dar în timpul din urmă înţelese că poate să-i aducă mai multă carne şi vin decît cele mai grele lucrări de fierărie. Şi începu să-şi vadă mai cu sîrg de această îndeletnicire, încurajat şi de darurile bogate pe care le primea în schimb. Iată despre ce era vorba: Bahago era adeseori rugat să sculpteze din lemn capetele strămoşilor, pentru altare. Odată făcuse astfel de capete pentru cei dragi din neamul lui. Apoi, îl rugase Mavaki să facă şi pentru el. Iar pe ur-mă, faima lui s-a întins în toată savana şi veneau la el oameni chiar din sătucuri îndepărtate, deşi pretutindeni se aflau sculptori în lemn, pe cînd el, Bahago, era singurul fierar din Cărarea Elefanţilor. De aceea a fost nevoit să se ocupe şi de cioplit. Bahago îşi dăduse de mult seama că oamenii au diferite ciudăţenii. Cînd o asemenea ciudăţenie apare la unul, ea trece apoi la altul şi pune stăpînire pe mai mulţi.

Aşa se întîmpla şi cu dînsul. S-ar fi putut crede că oamenii n-au nici o nevoie să vină tocmai la el pentru cioplit în lemn, şi totuşi, mulţi îl caută, iar el nu îndrăzneşte să-i refuze. S-ar putea ca o mare parte din vină s-o aibă şi Mama lui Makera, aşa i se spunea acum soţiei fierarului Bahago. În loc să se ducă la cîmp şi să sădească alune, ea nu pregeta să plece într-un sat îndepărtat de vînători, cu micul Makera în spate şi cu capetele sculptate în coş. Cît pe ce să-l omoare pe copil. Şi pentru ce? Ca să-l facă pe Bahago să sculpteze în lemn alte cîteva capete pentru altare şi să primească pentru ele carne şi fructe. Aşadar, nu era de mirare că plecarea la Kano se amîna mereu. Bahago se supăra, dar nici Mama lui Makera nu mai avea răbdare: adu-cea mereu vorba despre mult aşteptata plecare, dar nu-l ajuta pe soţul său să se pregătească de ea, ci mai mult îl stînjenea.

— La ce bun să mai topeşti metal, cînd poţi să capeţi multă carne cioplind cu uşurinţă în lemn? îl întreba ea.

— Cuvintele tale nu sînt înţelepte, Mama lui Makera, se supăra Bahago. Bunicul şi străbunicul meu au fost fierari. Tatăl meu mi-a poruncit să mă ţin de treaba aceasta. Îndeletnicirea noastră e sfîntă. De ce spui astfel de vorbe?

— O, vorbele mele sînt chibzuite! ţipă Mama lui Makera. Eu văd că în savană mor mulţi oameni, iar cei vii vor să aibă capetele sculptate în lemn ale strămoşilor. Au nevoie de altare, ca să îmbuneze sufletele celor morţi. Atunci de ce n-ai face tu aceste capete, dacă-ţi aduc folos? Oare este uşor să hrăneşti patru fii? Şi mai trebuie să-ţi găseşti timp ca să faci şi podoabe pentru tîrgul din Kano. Dacă nu faci podoabe, n-ai de ce să te duci acolo. Capetele din lemn se lucrează mai uşor decît bronzul. De mult mi-am dat seama de asta. Cîte zile ai pierdut tu ca să cauţi pietre cu aramă în ele? Adu-ţi aminte, Bahago. Poate că tu ai uitat, eu însă am numărat douăsprezece zile.

— Am să fac podoabe, Mama lui Makera! Dar nu putem să plecăm la Kano chiar acum, cînd pruncul nostru este atît de neajutorat. Cred că nu trebuie să primejduim viaţa lui Makera. Dacă nu este în stare să mănînce nici măcar niţică fura cu laptele mamei, cum o să îndure el drumul lung, pe cărarea arsă de soare, legat de spatele tău? Vai, cît rău poate face un tombo tare! Cum de-am putut eu să făgăduiesc căpeteniei tribului că am să mă duc la Kano cu cei patru fii ai mei! Makera ar putea să

moară, şi-atunci o să-l pierdem pe cel de-al patrulea fiu al nostru, care poate o să-mi fie cel mai bun ajutor.

— O, eu n-aş putea îndura aşa ceva! strigă Mama lui Makera. Priveşte în ochii micuţului, vezi? Parc-ar pricepe tot! Şi cît de tare îşi strînge pumnişorii! Oare nu este asta o dovadă
că o să strîngă tare ciocanul într-o zi şi-o să făurească cele mai minunate lucruri pentru oamenii hausa? De bună seamă că spiritele strămoşilor doresc ca micul Makera să ajungă un fierar fără seamăn. Ai dreptate, Bahago, nu se poate să car copilul în spate, prin savana arsă de soare. Nu-l putem duce cu noi în oraşul Kano. Este prea mic şi s-ar putea să plece la străbunicul lui, fără să mai ajungă fierar.

*

*   *

Vremea trecea, iar Bahago tot nu isprăvise de făcut podoabele de care avea trebuinţă pentru ca să meargă în oraşul Kano. Acum nu mai sculpta capetele strămoşilor. Tot timpul său liber, adică atunci cînd nu era nevoit să topească bronz pentru vîrfurile de săgeţi, făcea brăţări, cercei şi mici mărgele de bronz care trebuiau să umple un şirag greu, destinat celui mai bogat om din Kano. Că doar mărgelele erau sfinte, ele puteau ajuta la alungarea spiritelor rele şi aduceau bogăţie în casă.

Bahago muncea mult. Făcea toate aceste podoabe cu mare migală, pentru ca, după aceea, la Kano, să le schimbe pe lucruri bune. El visa să-şi aleagă ţesături albastre pentru îmbrăcămintea lui şi a feciorilor lui. Voia, de asemenea, să îndeplinească micile rugăminţi ale soţiei sale. Şi de aceea se tot socotea mereu cînd ar fi timpul cel mai potrivit să plece la Kano.

Poate că totuşi Mama lui Makera avusese dreptate cînd plecase în satele îndepărtate de vînători şi adusese în Cărarea Elefanţilor oameni care doreau să aibă capete sculptate în lemn pentru altarele strămoşilor. Într-adevăr, cioplitul în lemn era doar o joacă pentru el, dar cîtă carne aducea fiilor săi! Atunci cînd încetă să mai cioplească în lemn, viaţa lor deveni mai grea. E drept că acum îl ajutau şi fiii mai mari. Mafi învăţase să caute piatra în care e ascunsă arama. Ştia acum să scoată această aramă din piatră şi cunoştea toate descîntecele pe care le ştiuse şi bunicul său. Cu cei trei băieţi mai mari nu era cîtuşi

de puţin greu să se ducă la Kano. Dar Makera era încă mic, deşi era cel mai isteţ dintre toţi copiii din sat. De-ar creşte mai repede!

Dar trecu un an, trecu al doilea, veni şi al treilea, şi Ba- hago tot nu se gătea de drum. Bătrînul Mavaki era supărat de-a binelea. Odată veni la Bahago, se aşeză lîngă cuptorul lui de topit şi-i spuse aspru, fără să-şi ascundă nemulţumirea:

— Te-am socotit om cinstit şi mare la suflet, Bahago, dar tu m-ai minţit. Îţi aminteşti cum mi-ai făgăduit că ai să te duci în oraşul Kano şi ai să-mi aduci pînză albastră pentru îmbrăcăminte? Asta s-a întîmplat în anul cînd s-a născut cel mai mic dintre fiii tăi. Îmi aduc aminte foarte bine: mi-ai făgăduit-o în faţa focului aprins în cinstea lui Makera. Dar nu văd să te pregăteşti de plecare. Sînt supărat, Bahago! Curînd fiul tău cel mai mic va împlini trei ani, iar tu nu ţi-ai înde- plinit încă făgăduiala şi nu te-ai dus la Kano.

Bătrînul nu mai adăugă nici un cuvînt. Dar şi tot ce spu- sese îi era neplăcut lui Bahago. Înţelegea că apare drept mincinos în ochii căpeteniei, care era şi marele preot al satului. E bine cel puţin că Mavaki îi vorbise numai lui şi oamenii din Cărarea Elefanţilor nu ştiau nimic, căci altfel i-ar fi fost ruşi- ne să mai dea ochi cu vînătorii satului.

De la bunicul, de la tatăl, de la toţi oamenii bătrîni şi înţelepţi fierarul Bahago îşi însuşise un adevăr de neclintit: să nu minţi, să nu faci făgăduieli deşarte. Dar vinul tombo îi slăbeşte omului voinţa. Şi iată că el, Bahago, nu s-a ţinut de cuvînt. Ce e de făcut? Ce-ar fi ca bătrînul Mavaki să plece la spiritele străbunilor, fără să mai capete darurile mult aşteptate? Ar fi foarte rău. Trebuie să se grăbească să plece la Kano. Trebuie să-i dea zor cu munca, pentru a pregăti cît mai multe lucruri pentru schimb. Iar dacă se va întîmpla o nenorocire şi bătrînul Mavaki n-o să mai ajungă să-l vadă întors, atunci el, Bahago, va pune toate darurile pe altarul lui. Şi o să sculpteze în lemn negru şi tare capul mare şi frumos al lui Mavaki, o să-l facă să semene atît de bine, încît să se vadă pînă şi cicatricea pe care bătrînul o are pe frunte în urma unei vînători de elefanţi. Mavaki va sta ca viu pe altarul lui. Şi vreme îndelungată nepoţii şi strănepoţii lui, sortiţi să tră-iască printre ierburile sălbatice ale savanei, or să-şi aducă aminte de dînsul.

Amestecînd lutul ud pentru forme şi privind din cînd în cînd la micul său cuptor pentru topit, Bahago se gîndea la viitor.

LA KANO

Micul sat, pierdut în savana din nordul Africii, îşi trăia viaţa obişnuită. Fiecare îşi făcea rost de hrană cum putea. Fiecare muncea pentru familia sa. Iar cînd se întîmpla ca o vînătoare bogată să le dăruiască oamenilor multă carne, atunci se făcea un ospăţ mare în jurul focului bucuriei şi i se dădea vin din belşug căpeteniei tribului, Mavaki.

În limba oamenilor din neamul hausa, Mavaki înseamnă cîntăreţ. Dar şeful tribului nu mai cînta de mult. Şi la vînă- toare bătrînul se ducea rar. Doar uneori mai punea cîte o capcană pentru fiare. Puterile îl părăseau pe Mavaki şi oame- nii spuneau că spiritele strămoşilor îl cheamă la ele.

Şi iată că veni ziua cînd Mavaki nu putu să mai iasă din coliba sa. Zăcea tăcut, fără să se atingă nici de mîncare, nici de vinul răcoritor pe care i-l aduceau nepoţii. Bahago căzu pe gînduri. Trebuia să se ducă la Kano pentru ca să se întoarcă de acolo cît timp bătrînul era în viaţă. Altfel, sufletul lui va trece în corpul unui animal sau al unei păsări şi, nemulţumit de fapta fierarului, se va răzbuna pe el. Iar Bahago se temea de asta mai mult ca de orice. Aşadar, într-o zi, îi spuse soţiei sale că e timpul să pornească la Kano. Makera avea şapte ani. Nu puteau să mai amîne plecarea.

— Acum, cînd nu mai ai copilul legat în spate, îi spuse fierarul nevestei sale, ai să poţi să duci pe cap un coş cu carne afumată şi cu mei pisat pentru fura...

— O, eu am să duc cu multă bucurie tot ce trebuie! Dac-ai şti, Bahago, cît de mult doresc să mă înfăşor într-o bucată nouă de pînză pestriţă, cu desene ca albastrul cerului! Am aşteptat atîta vreme ziua aceasta! Nici nu pot să-mi închipui cum de izbutesc femeile din Kano să facă desene atît de frumoase.

Bahago izbucni în rîs şi, cu aerul grav al omului care ştie tot şi a văzut multe, îi răspunse:

— Cînd am fost la Kano, am văzut ţesătoare şi vopsitori. M-a uimit atît de mult îndeletnicirea lor, încît n-am s-o uit toată viaţa. Închipuieşte-ţi că desenul acela de culoarea ceru- lui îl fac acolo copiii mici. Am văzut cu ochii mei, în curtea unui vopsitor, cum nişte copilaşi, aşa, ca Makera al nostru, şedeau pe rogojini şi legau, din loc în loc, într-o ţesătură albă, pietricele, apoi prindeau de ea bucăţele de lemn şi sîmburi de poame. Apoi, cînd vopsitorul a scufundat într-o groapă mare cu vopsea această ţesătură, locurile înnodate au rămas de culoare albă. Am văzut cum vopsitorul a scos ţesătura, a uscat-o la soare, a desprins de pe ea bucăţelele de lemn, a dezlegat pietricelele şi a scufundat apoi bucata cu pete albe într-o altă groapă, unde se afla vopsea albastră, dar mult mai deschisă. Şi cît de mare mi-a fost uimirea cînd am văzut pe frînghie o bucată de ţesătură avînd pe ea un model de culoa- rea albastrului ceresc.

— O, ce simplu şi ce bine gîndit! De bună seamă că o făceau fetiţele! Dac-aş avea fiice, aş vrea şi eu să mă îndeletnicesc cu aşa ceva. Ele ar coase pietricele şi bucăţele de lemn în pînza groasă pe care o luăm de la ţesătorul nostru din sat, şi ar putea să iasă ceva foarte frumos. Eu nu ştiam asta, căci niciodată nu mi-a fost dat să mă duc în oraşul Kano. De mult aştept ziua aceasta. Să aducem jertfe pe altarul bunicu- lui tău, ca să avem noroc!

— O să-i lăsăm pe altar un cap de aribi tînăr, propuse Bahago. Spiritul bunicului va fi mulţumit şi o să ne ajute să facem călătoria la Kano.

Familia lui Bahago porni la drum în zori, petrecută de toţi oamenii satului. Fiecare le cerea să-i aducă şi lui cîte ceva din Kano şi fiecăruia Bahago îi făgăduia, pentru că nu era cuviincios să facă altfel. Rugăminţile erau atît de multe, încît Bahago porunci fiilor săi să ţină şi ei minte ce voia fiecare.

— Makera, spuse fierarul, să ţii minte toate făgăduielile noastre. Şi nu uita că trebuie să le îndeplinim.

Fierarul era foarte mulţumit că pleacă la Kano cu cei patru fii ai lui, aşa cum îi făgăduise căpeteniei tribului. Ple- cînd din sat, Bahago ar fi vrut tare mult să arunce o privire în viitor, ca să afle dacă va mai trăi Mavaki atunci cînd el se va întoarce acasă cu soţia şi copiii, încărcaţi de daruri pentru toţi. Dacă bătrînul va mai trăi pînă la întoarcerea lor, atunci el, Bahago, îi va da o parte din ţesături. Aşa poruncesc spiri-tele strămoşilor.

Porniră deci pe cărarea care ducea la drumul spre Kano. Mergeau în şir: în faţă Bahago, după el soţia sa, cu un coş mare de merinde pe cap, după ea cel mai mare dintre fii, cu un coş plin de lucruri din bronz, iar după el al doilea fiu, al treilea şi al patrulea. Fiecare avea pe cap o greutate şi fiecare purta singura lui cămaşă de sărbătoare, împodobită cu desene multicolore.

Întorcîndu-şi capul, mama îşi privi cu mîndrie fiii. Îi pă- reau atît de chipeşi şi atît de frumos îmbrăcaţi! Îşi amintea cît trudise ea pentru această îmbrăcăminte. Să coasă înflo- rituri pe pînză era îndeletnicirea ei preferată, dar arareori avea timp liber ca să şadă liniştită, la umbra palmierilor şi, pălăvrăgind cu vecinele, să facă o cusătură pestriţă pe o ţe- sătură. Toate grijile gospodăriei erau pe umerii ei. Zile întregi pisa mei, aduna frunze tinere de palmieri, aprindea focul. Dacă dădea o ploaie, ceea ce se întîmpla atît de rar în savana lor, ea, folosindu-se de milostenia cerului, sădea ardei dulci. Multă bătaie de cap avea şi cu pregătirea uleiului de palmier, cu strîngerea sucului pentru tombo. Şi tot ea trebuia să împle- tească rogojinile pe care dormeau copiii şi coşurile pentru pă- strarea merindelor. Greu îi venea unei gospodine care nu avea fiice. În schimb, drumul la Kano îi făgăduia o sumedenie de plăceri. Mergînd pe cărarea îngustă, în iarba înaltă, ea se stră- duia să-şi închipuie tîrgul zgomotos din Kano, unde putea cumpăra şi de-ale mîncării, şi îmbrăcăminte, şi podoabe. Visa cum o să se înfăşoare într-o bucată pestriţă de pînză, pentru ca toate femeile să vadă cît este de bogată.

Petrecură în drum cincisprezece zile şi paisprezece nopţi. Nopţile erau foarte reci şi întreaga familie se ascundea în vreo groapă pe care o aşterneau cu iarbă moale şi unde se culcau apoi, strînşi unul în altul. În zori plecau mai departe.

Ziua îi ardea soarele, dar coşurile mari pe care le purtau pe cap îi apărau de arşiţă.

Mergeau prin savană, pe urmele elefanţilor şi ale bivolilor, temîndu-se să nu le iasă cumva în cale vreo fiară sălbatică. Odată, într-o noapte, se culcară într-o groapă în care foiau şerpi. După ce izbutiră să scape de această nenorocire, binecuvîntară spiritele strămoşilor.

În cea de-a cincisprezecea zi, familia lui Bahago se apropie de zidurile oraşului Kano. Niciodată încă Bahago nu-şi văzuse copiii atît de bucuroşi şi de fericiţi. În faţa lor se înălţa un oraş adevărat, cum nici nu-şi putuseră închipui vreodată. Au fost încîntaţi cînd îi ajunse din urmă o caravană de cămile încărcate cu sare, cu piei şi blănuri de animale sălbatice.

Caravana era condusă de tuaregi — oamenii pustiurilor. Despre ei se spunea că sînt foarte bogaţi, pentru că scot sare şi stăpînesc turme uriaşe de animale.

— Uită-te, piciule, îi spuse Bahago celui mai mic dintre fiii săi, priveşte cît de caraghios ţipă bătrînul acela care şade pe cămilă cu o trompetă în mîini.

— Dar de ce suflă în trompetă şi ţipă?

— Vesteşte ceva. După cîte înţeleg, îi vesteşte pe oamenii din Kano că a sosit o caravană bogată. Le vorbeşte despre caravana care a venit de pe ţărmurile Mării Mediterane. Gîndeş- te-te numai, caravana aceasta a făcut pînă aici unsprezece luni! Asta e ceva, aşa-i? Nu ca noi: am pornit la drum şi în a cincisprezecea zi am şi ajuns. Minune mare!

— Priveşte, tată, ce frumoşi sînt sacii lor! Şi ce veşminte au! Cu totul altele decît ale noastre. Şi eu care credeam că altele mai frumoase nici că se află pe lume! spunea Makera cu încîntare.

— Dar cine sînt aceste femei care poartă vase pe cap? întrebă Mama lui Makera. Priveşte cît sînt de înalte şi de zvelte. Nu pot să-mi dau seama ce sînt: nici albe, nici negre, parc-ar fi de bronz. Frumoase femei!

— Acestea sînt femei din neamul fulbe. Se spune că sînt cele mai frumoase din lume. Aşa trebuie să fie. Uită-te cît sînt de semeţe. Nici nu-şi întorc măcar privirile. Cu cîtă mîndrie păşesc, de parc-ar fi soţiile celui mai divin dintre regi, regele ţării Edo. Eu însă cred că sînt cele mai obişnuite negustorese. Priveşte: în

coşurile lor au ulei şi brînză, iar în vase, lapte. Cîte nu-ţi este dat să vezi într-un oraş atît de mare!...

Băieţii cei mari o zbugheau mereu în faţă, ca să privească în voie toate minunile oraşului Kano. Înainte, cînd auzeau vorbindu-se despre un oraş, îşi închipuiau nişte bordeie mai mari şi cărări mai late decît acelea care erau bătătorite de către vînători în jurul satului lor. Dar aici era cu totul altceva. Vă- zură case mari, cu porţi grele, cu acoperişuri turtite, cu turle de bronz subţiri şi înalte scînteind în soare.

— De-am avea şi noi o astfel de casă! spunea cel mai mare dintre fiii lui Bahago. Aici nu te udă nici ploaia cea mai mare! Şi nici soarele nu se strecoară prin astfel de ziduri. Iar noaptea trebuie să fie cald. Cum să pătrundă frigul într-o astfel de casă?

— Tată, spuse Makera, să rămînem la Kano.

— Spiritele moşilor şi strămoşilor noştri ne aşteaptă în savană, răspunse Bahago. Coliba noastră e mai bună ca orice casă. Eu cred că nici nu ne trebuie una mai bună. Mama lui Makera, tu ce spui?

— Eu vreau numai un singur lucru: să văd cît mai multe din minunăţiile astea. Abia acum am înţeles că în savană poţi să trăieşti o viaţă întreagă, fără să afli o mulţime de lucruri. Cît de bucuroasă sînt, Bahago, că ne-ai luat cu tine la Kano! Înainte credeam că toţi oamenii de pe pămînt seamănă cu oa-menii hausa. Credeam că o casă este o colibă mai mare, iar mîncarea cea mai gustoasă este o bucată de carne de antilopă. Acum mi s-au deschis ochii. Am aflat atîtea lucruri uimitoare, şi doar abia am apucat să intrăm pe poarta oraşului Kano. Spiri-tele bune ne ajută, Bahago. Să le fim recunoscători şi să nu precupeţim jertfe bogate cînd ne vom întoarce în savană.

Bahago era mişcat de modestia soţiei sale. Mama lui Make-ra, cum îi spunea el de cînd apăruse pe lume fiul lor cel mai mic, fuseiie întotdeauna modestă şi se mulţumea cu puţin, dar pînă acum fierarul nu băgase de seamă. Avusese întotdeauna mult de lucru şi n-avea timp să se gîndească la de-alde astea. Acum însă voia să-i facă o plăcere nevestei sale şi o îmbie:

— Mama lui Makera, spune, ce vrei să vezi şi ce vrei să cumperi? Pentru că nu adeseori ţi se iveşte un asemenea pri-lej. Nu ştiu cum se face că atîţia ani nu ne-am putut învrednici să venim pînă aici. Mă minunez şi eu!

— Nici nu ştiu ce să cer! Cum poţi să doreşti ceva cînd nu ştii ce anume? Eu aş vrea să văd oameni albi. O singură dată am întîlnit un om cu faţa albă şi cu părul deschis la culoare. Mi s-a părut frumos.

— Ha-ha-ha! rîse Makera. Ce ţi-o fi plăcut la el? E drept că niciodată n-am văzut în savană oameni cu faţa palidă, dar mi se pare că omul pe care l-am întîlnit la porţile oraşului e foarte bolnav. Ai zice că l-au ţinut mult timp într-o mlaştină, iar apoi într-o groapă unde sînt îngropate vase cu tombo — altminteri n-ar fi putut să capete o faţă atît de palidă.

Fraţii mai mari ai lui Makera rîseră mult la cuvintele acestuia, dar Mama lui Makera nu rîse.

— Căpetenia tribului nostru, Mavaki, vorbea urît despre ei, spuse ea, dar mie mi se pare că faţa omului alb nu era de loc rea, ci chiar nobilă. Uită-te, vezi? Încă un călăreţ cu o barbă mică şi deschisă la culoare. Oare se poate spune ceva rău despre el, Bahago? Nu trebuie să gîndim rău despre oameni.

— Mie mi se pare că feţele oamenilor pot fi frumoase, dar faptele lor pot fi urîte, răspunse cu demnitate Bahago. Dacă omul alb nu-i năpăstuieşte pe ceilalţi, nu minte, nu înşeală, atunci este nobil. Dar asta n-o pot afla pe drumul plin de praf care duce la Kano. Lasă-i să trăiască după obiceiurile lor, iar noi, după ale noastre. Nouă nu ne trebuie nimic de la ei. Zeii au făcut multe pămînturi şi au presărat pe ele oameni, din plin, cu mîini darnice. Pe undeva, trăiesc oameni albi, iar la noi, aici, oameni negri. Dar ne-am lungit cu vorba! Doar trebuie să ne grăbim la Birnin-Kasvan, la tîrgul cel mare.

— Birnin-Kasvan! Birnin-Kasvan! strigară cei patru băieţi, rîzînd cu voioşie.

Totul îi mira şi-i bucura. Erau mai veseli şi mai fericiţi ca niciodată. Nu cereau nici să mănînce, nu se plîngeau de căldura zăpuşitoare, nu căutau un colţ umbrit să se odihnească. Makera însă, care simţea că-l scurmă foamea, îi aminti mamei sale că nu mîncase din ajun. Atunci se aşezară cu toţii pe pămîntul fierbinte, acolo unde zidul care împrejmuia o curte arunca pu-ţină umbră şi-i ferea întrucîtva de razele arzătoare ale soarelui. Mama lui Makera îi dădu fiecăruia resturi de peşte afumat şi turte de mei.

Şedeau ceva mai la o parte de drumul care ducea spre piaţă şi puteau fi văzuţi doar de puţinii oameni care treceau pe uli-

cioara îngustă şi strîmbă, ticsită toată de ziduri de pămînt. Chiar atunci apăru o femeie cu un coş mare pe cap, plin cu fire de tort. Era tot atît de neagră, slabă şi înaltă ca Mama lui Makera. Bahago înţelese că este o femeie hausa şi o întrebă de unde ar putea să facă rost de puţină apă. Femeia, auzind limba neamului ei şi înţelegînd că are în faţă oameni din savană, se opri de îndată şi, zîmbind prietenos, îi chemă în casa ei.

— Noi locuim chiar aici, peste drum, spuse ea. Bărbatul meu este vopsitor şi avem în curte un bazin întreg cu apă.
Veniţi la noi.

Porniră pe urma femeii şi intrară într-o curte mare, unde erau atîrnate pe frînghii ţesături vopsite şi sculuri de bumbac. Gropi mari, pline cu vopsea indigo, erau acoperite cu împleti-turi de trestie, amintind nişte coşuri uriaşe. Un bărbat, doar cu un şorţ pe el şi cu o pălărie de pai în cap, amesteca ceva într-o groapă, cu un băţ lung, albastru. Faţa lui cu pomeţii mari se lumină toată de zîmbet cînd îi văzu pe oaspeţi.

— Oamenii hausa sînt pretutindeni prieteni. Staţi jos, beţi apă, odihniţi-vă. Şi dacă vreţi, pot să vă ospătez cu tombo. Mi l-a adus fratele meu care locuieşte în savană. Te pomeneşti că-i vecin cu tine?

— Oricum, îmi e frate! strigă Bahago. Poate că fratele tău locuieşte foarte aproape de noi.

Vopsitorul era un om bun: îi pofti să înnopteze la el în curte, iar pînă una alta îi lămuri cum să ajungă cît mai repede în piaţă şi-i sfătui să nu întîrzie.

Porniră iar în şir, cu coşurile pe cap, făcîndu-şi anevoie loc cu coatele prin mulţimea zgomotoasă şi pestriţă din Birnin-Kasvan. Nimeni dintre ei nu-şi putea închipui că oamenii pot fi atît de numeroşi.

— Mi se pare că aici s-au adunat locuitori din toate ţările, spuse cu admiraţie Bahago, cercetînd feţele trecătorilor care, în mod vădit, nu semănau cu cei din seminţia hausa. Deosebea printre ei oameni din neamul fulbe, yoruba, edo, dar erau şi mulţi alţii. De unde or fi venind?

— De unde sînt aceşti oameni de bronz, cu legături albe în cap? întreba Mama lui Makera, privindu-i pe însoţitorii cămilelor din pustiul Arabiei. Pe drept cuvînt, lumea-i mare şi nemărginită! strigă soţia fierarului, fără să mai aştepte răspunsul lui Bahago.

Iar Bahago, căruia în savană toată viaţa îi mersese faima de om învăţat şi atoatecunoscător, se simţea cu desăvîrşire descumpănit în această Birnin-Kasvan atît de renumită.

Fierarul din savană mergea în frunte, iar în urma lui păşea Mama lui Makera, care îşi întorcea mereu capul ca să-şi vadă fiii, că doar era atît de uşor să-i piardă în această mulţime pestriţă şi gălăgioasă!

Iar tîrgul clocotea de zgomot şi strălucea în toate culorile curcubeului, ademenindu-i mereu cu minunăţiile lui. Fiul cel mare al lui Bahago, Mafi, se oprise, plin de uimire, lîngă nişte cai focoşi, crescuţi de nomazii din pustiul Arabiei. Caii erau atît de frumoşi, încît era aproape cu neputinţă să-i îndepărtezi pe băieţi de lîngă ei. Mama căută îndelung să-şi înduplece fiii să se grăbească. Dar ei n-o auzeau — strigătele aprinse ale be-duinilor, nechezatul armăsarilor şi rîsul asurzitor al băieţilor ei îi acopereau glasul. Bahago îşi dădea seama cît de mult le place copiilor aici, dar totuşi îl scoase din mulţime pe Makera şi-l zvîrli în braţele mamei sale, iar apoi, tot cu ghionţi, îi scoase din mulţime şi pe ceilalţi trei. După ce Mafi primi o palmă după ceafă, toţi ceilalţi porniră, unul după altul, spre tarabele unde îşi desfăceau marfa ţesătorii.

Merseră mult şi anevoie prin mulţimea însufleţită şi gureşă. Mama lui Makera nu izbutea de loc să-şi aleagă o bucată de ţesătură pe plac, prea erau multe aici dintre acelea pe care nu le văzuse niciodată în viaţă, iar Bahago voia să găsească un ţesător dintre oamenii hausa, ca să-i arate marfa sa şi să se tocmească. Şi iată că, în sfîrşit, găsi un astfel de om, aşezat sub un aeoperămînt de pînză groasă.

Bahago întinse pe rogojină toate podoabele făcute de el şi după privirea ţesătorului înţelese că acesta ar vrea să le capete. Fierarul era încredinţat că ţesătorul o să-i dea pînzele lui cele mai frumoase şi, plin de bucurie, îi spuse nevestei:

— Mama lui Makera, alege-ţi orice ţesătură de culoarea albastrului din cer.

Mama lui Makera îşi aşeză pe umăr o fîşie de pînză şi deodată Bahago văzu că nevasta lui era frumoasă şi vrednică de o îmbrăcăminte mai bună. Îi porunci pe dată ţesătorului să taie o bucată din această pînză, iar nevestei — să se înfăşoare cu ea, fără să mai pregete, pentru ca toţi oamenii din Kano să poată vedea cît e de frumoasă!

„Nu cred că se află pe lume o femeie care n-ar primi o astfel de propunere ispititoare”, se gîndi Mama lui Makera. Şi se mai gîndi că aşa ceva i se întîmplă pentru prima oară în viaţă. Se îndepărtă puţin şi se înfăşură repede în ţesătura albastră, cu desene de culoarea cerului. Apoi simţi deodată o dorinţă arzătoare ca oamenii din Kano să vadă brăţările şi cerceii ei mari şi rotunzi din bronz, făcuţi de Bahago încă foarte de mult, dar pe care nu şi le pusese încă. „Dacă n-ai o îmbrăcăminte ca lumea, n-ai la ce pune podoabe!”

Copiii începură să sară în jurul mamei, iar Makera, uitînd că nu este acasă, porni să se rotească şi să cînte un cîntecel vesel, făcîndu-l pe ţesător şi pe ajutoarele lui să izbucnească în rîs.

Ţesătorul, deşi din neamul hausa, era un om viclean. Înţelese dintr-o dată că fierarul din savană este un om încrezător şi simplu, care nu mai avusese de-a face cu negustorii. Aşa că nu pregetă să se folosească de aceasta, şi dădu un preţ de ni-mic pe lucrurile aduse de Bahago. Fierarul însă, cu tot aerul său încrezător, era un om isteţ. Apucase să vadă în piaţă multe podoabe pe care le vindeau bijutierii şi făurarii băştinaşi şi îşi dădu seama că poate să capete mult mai mult pe lucrurile făcute de el.

Şi se puseră pe tocmeală pînă răguşiră şi pînă îi apucă durerea de gît. Ţesătorul ţipa, ţipa şi Bahago. Ţesătorul îi băga pe sub nas marfa sa, iar Bahago nu se pierdea cituşi de puţin cu firea şi-i băga sub nas brăţările sale.

În timp ce Makera, interesat de această ceartă, stătea alături de maică-sa, fraţii lui se plictisiră şi o porniră spre tarabele alăturate, unde un îmblînzitor de şerpi făcea minuni cu o cobră neagră şi veninoasă.

UMU-CIUKVU ÎI RĂPESC

Umu-ciukvu — adică „copiii zeului” — aşa se numeau în limba ibo oamenii veniţi din ţinutul Aro, aşezat la răsărit de Nigeria. Bahago nu-i întîlnise niciodată şi nu ştia că oracolul lor, Ciukvu, cere drept jertfă pe oamenii care i-au adus jigniri. Fierarul din savană nu ştia că preoţii Aro oficiază adeseori în piaţa din Kano, în faţa altarelor lor. El nu ştia nici că aceşti preoţi îi atrag în ritualul lor pe străini, pentru ca apoi să-i jertfească oracolului Ciukvu. Bahago nu auzise niciodată că se află pe lume „copiii zeului” care pricinuiesc oamenilor atîta rău.

După ce isprăvi tocmeala cu ţesătorul şi podoabele aduse în Kano fură schimbate pe ţesături, sandale şi cîte ceva de-ale mîncării, Bahago, împreună cu întreaga sa familie, hotărî să se întoarcă în casa vopsitorului, pentru ca să se odihnească acolo şi să înnopteze. Voia mult să stea de vorbă cu vopsitorul, să afle cum trăiesc oamenii hausa în oraşul Kano, dacă izbutesc să se ţină de munca lor, dacă trăiesc în prietenie cu cei din neamul fulbe şi cu alţii care mişună pe uliţele şi în piaţa din Kano. Bahago voia să afle tot, ca după aceea să poată povesti despre toate acestea vînătorilor din satul său.

Bahago se bucura de pe acum, gîndindu-se la întoarcerea în satul de baştină. Vedea parcă aievea focul de sărbătoare, aprins în ziua înapoierii lor din Kano. Îşi închipuia cum o să le povestească oamenilor din Cărarea Elefanţilor despre Birnin-Kasvan. O întrebă chiar pe Mama lui Makera dacă a mai rămas destul tombo în groapă, după sărbătoarea de primăvară. Mama lui Makera zîmbi atît de semnificativ, încît Bahago simţi gustul tombo-ului în gură. Şi se mai gîndi că, de bună seamă, toate femeile din sat o vor invidia pe nevasta lui cînd îi vor vedea veşmîntul cu izvoade de culoarea albastrului din cer.

— Eşti tînără şi frumoasă, Mama lui Makera! spuse Bahago.

— Întotdeauna am fost aşa, răspunse liniştită Mama lui Makera. Dar veşmîntul grosolan nu împodobeşte femeia, ci numai o urîţeşte. Nu ţi-ai dat oare seama de asta, Bahago? Fii binecuvîntat, minunat oraş Kano!

Se mai îmbulziră mult timp în piaţa zgomotoasă şi pestriţă şi, cu toate că erau morţi de oboseală, nimic nu scăpa ochilor lor curioşi. Dintre ei toţi, Makera băgă de seamă cele mai multe lucruri. Mama sa îi spuse rîzînd:

— Fiule, mi se pare că ai ochi şi în faţă, şi în spate.

— Asta-i bine! se bucura Makera. N-o să-mi scape nimic. Iar cînd ne vom întoarce în savană, o să le povestee băieţilor un an întreg despre oraşul Kano.

— Ai să uiţi tot, îi răspunse Mafi, în capul tău suflă vîn- tul. Pînă cînd ne vom întoarce acasă, o să-ţi zboare totul de-acolo.

— Nu face nimic, o să-mi amintiţi voi, spuse Makera.

— Bine, o să-ţi amintim, consimţi fratele mai mare. O să ne uităm aici la tot soiul de minunăţii, iar acasă o să ne aducem aminte de tot. Ia priveşte acolo, în dosul tarabelor de olari şi fierari, oficiază nişte preoţi. Vrei să ne uităm?

— La ce bun? se amestecă mama. La noi, în savană, îi avem pe preoţii noştri. Am obosit să tot car coşul. Să mergem! Makera mi-a cerut de mult de mîncare. E timpul să plecăm!

Şi Bahago se pregătea să se întoarcă în curtea vopsitorului, dar cei trei fii mai în vîrstă se încăpăţînară şi începură să-l roage pe tatăl lor să-i mai lase puţin. Îl încredinţau, care mai de care, că vor şti să ajungă pînă la casa vopsitorului, iar Bahago, mulţumit de isteţimea fiilor săi, consimţi să-i lase în pia-ţă. Soarele se lăsa spre asfinţit. Oamenii începuseră să pără-sească piaţa, iar fierarul era încredinţat că băieţii se vor întoarce foarte curînd în casa ospitalieră a vopsitorului. Se apropie to-tuşi, împreună cu fiii lui, de preoţii tribului necunoscut, dar, vă-zînd că în jurul lor se îmbulzeşte o grămadă de lume, nu voi să rămînă. Makera, împreună cu tatăl şi mama, părăsiră Birnin-Kasvan, după ce se înţeleseră cu Mafi că ceilalţi trei fii îi vor urma foarte curînd.

Ulicioara întortocheată pe care locuia vopsitorul era aproape de piaţă, aşa că Bahago cu soţia lui şi cu Makera bătură foarte repede la portiţa lui. Gazda trase zăvorul de fier şi-i lăsă pe oaspeţi să intre în curte.

Bahago privi îndelung zăvorul, apoi îl întrebă pe stăpîn de ce oamenii hausa se poartă atît de ciudat în oraşul Kano. La ei în savană nimeni, niciodată nu ascunde nimic şi nu încuie nimic.

— De altfel, nici n-avem uşi la bordeie, rîse Bahago.

— În savană nu sînt oameni străini, răspunse vopsitorul, iar aici întîlneşti fel de fel de lume. Oare n-ai auzit că aici, în Kano, au apărut negustorii de sclavi? Să nu crezi că în Bir- nin-Kasvan se face negoţ numai cu lucruri şi cu vite. Aici se vînd şi oameni!

Şi, ceea ce-i mai dureros, adeseori se vînd şi oamenii hausa. Sînt pe lume oameni răi, care găsesc mijloace să fure sau să ademenească prin vicleşug pe cei din neamul nostru, pe care apoi îi vînd oamenilor albi, sosiţi aici din ţări îndepărtate.

— I-ai văzut cu ochii tăi pe cei prinşi? întrebă neliniştit Bahago. I-ai văzut pe oamenii hausa cu lanţuri la mîini? Căpetenia tribului nostru, Mavaki, mi-a povestit despre asta, dar eu n-am prea dat multă crezare spuselor lui. Şi apoi, el mi-a spus că asta se întîmplă la Edo. Oare se poate întîmpla şi la Kano?

— Din păcate, da! Cînd am aflat despre asta, spuse vopsitorul, mi-a venit să mor. Şi soţia, şi copiii mei au fost foarte abătuţi. Dar apoi am făcut un zăvor de fier şi acum nu las să-mi intre în casă decît oamenii buni. Doar aşa ne-am mai împăcat cu acest rău. Oamenii au o fire atît de ciudată, încît se pot obişnui chiar şi cu cele mai mari năpaste. Dar, spune-mi, Bahago, unde sînt fiii tăi mai mari? De ce n-au venit cu tine? Ori poate v-aţi întîlnit cu oameni din savană?

— Eu cred că pe copiii mei nu-i ameninţă nici o primejdie. I-am lăsat în piaţă, voiau să vadă cum aduc jertfe preoţii Aro.

— Şi crezi tu, oare, că asta nu-i primejdios? Oare nu ştii că preoţii poporului ibo din regiunea Aro sînt nişte ticăloşi fără pereche, deşi îşi spun „copiii zeului”? Grăbeşte-te, du-te în piaţă, Bahago! Nu vreau să-ţi mai răpesc din timpul preţios. Pînă cînd copiii tăi nu vor fi sub acoperişul meu, n-am să-mi găsesc liniştea.

Auzind acestea, Mama lui Makera se puse pe bocit, iar Makera izbucni şi el în plîns, de frică. Bahago se repezi spre portiţă şi, cuprins de o nelinişte cumplită, alergă în piaţă. Acum se dojenea că a fost atît de uşuratic şi încrezător. Îşi închipuise întotdeauna că preoţii sînt oameni cinstiţi. Aşa era căpetenia tribului lor, Mavaki. El n-a minţit pe nimeni, niciodată. Toată lumea ştie doar că preoţii sînt mijlocitori între Dumnezeu şi om; atunci cum pot fi ticăloşi?

Bahago alerga fără să-i bage în seamă pe oameni, de parcă o pînză neagră i se aşternuse în faţa ochilor. Se împiedică, cineva îl trînti la pămînt, dar, în sfîrşit, iată-l la porţile care dădeau în piaţă. Îşi amintea bine unde sînt tarabele olarilor şi fierarilor, unde stătuseră preoţii cu altarele lor şi unde rămăseseră fiii lui. Iată, aici, lîngă acest meşter bătrîn, cu pălărie lată de paie, o femeie tînără vindea vase cioplite din dovleac, dar acum femeia

nu mai era aici. Nu mai erau nici preoţii cu altarele lor de lemn, dar nu mai erau nici băieţii lui. Unde s-or fi dus? Bahago alerga printre tarabele pustii, unde dimineaţa domnise atîta însufleţire, printre tîrgoveţii de oale, de vase înalte de vin, de ulei şi de grîne. Totuşi, cîte unii mai erau pe locurile lor. Bahago se repezi spre un bătrîn fierar care şedea pe o rogojină, lovind ritmic cu un ciocan mic într-o nicovală de bronz. Bătrînul nu vedea pe nimeni, absorbit de treaba lui, şi Bahago îl strigă de cîteva ori pînă să-l facă să-şi ridice capul.

— Unde-au plecat preoţii şi oamenii care erau în jurul lor? întrebă Bahago. N-ai văzut trei băieţi în cămăşi brodate, pestriţe?

— Pe băieţi nu i-am văzut, dar au fost aici oamenii oracolului Ciukvu şi în jurul lor era mulţime mare. Apoi am auzit nişte ţipete şi cineva a fost luat cu sila.

— Şi unde i-au dus? De ce i-au luat?

— De bună seamă, nu eşti de prin partea locului şi nu ştii că este mai bine să nu te apropii de preoţii oracolului Ciukvu. Dacă cineva nu-i este pe plac, nenorocitul poate cădea sclav al oracolului şi atunci, aşa se spune, sclavul poate fi jertfit.

— Fie-ţi milă de mine, om bun! se rugă Bahago. Înva- ţă-mă unde să mă duc, unde să-mi caut fiii? Ticăloşii pot să-i ia cu ei, spune-mi, cum să-i găsesc?

— Cercetează piaţa. Caută-i prin străzile din Kano. Pri- veşte pe după zidurile de pămînt ale caselor. Dar să ştii că sînt vicleni. Ei pot să-şi vîndă pe loc victima, iar neguţătorii de sclavi ştiu să-i ascundă. Dar poate că fiii tăi s-au întors acasă, cît timp îi cauţi aici?

— Alerg! Ce nenorocire! Oameni răi mi-au furat copiii! Nici nu ştiu ce să mă fac! Am să mă duc în caravanserai. Am să mă duc pînă la marginea oraşului. Spaima a pus stăpînire pe mine şi inima-mi bate să-mi spargă pieptul. Ce să fac? Ce să fac?

Bahago se apucă cu mîinile de cap şi alergă spre casa vopsi- torului, dar apoi se opri, se gîndi o clipă şi o luă la fugă înapoi, spre piaţă, către tarabele de cizmari, olari, ţesători, spre locul unde se vindeau caii şi măgarii. Îşi chema fiii, îi striga pe nu-me, dar nimeni nu-i răspundea. Atunci se duse în piaţa unde se vindeau de-ale mîncării. Alerga de jur împrejurul negustorese- lor de brînză, unt şi lapte. Se uita pe după coşurile uriaşe, pline de ardei roşii. îşi pierduse speranţa şi-şi zicea că spiritele stră-

moşilor se supăraseră pe el. Ah, de-ar fi fost aici un altar, el, Bahago, ar fi adus jertfe! N-ar fi precupeţit să jertfească o antilopă întreagă şi poate că atunci şi-ar fi scăpat fiii. De ce-a plecat din savană?

— Blestemat fie Birnin-Kasvan! De ce mi-am adus fami- lia aici?

Bahago alerga spre casa vopsitorului, repetînd aceleaşi cu- vinte:

— Blestemat fie Birnin-Kasvan!

Dar iată şi casa vopsitorului. În poartă stătea gazda, iar alături de el plîngea amar Mama lui Makera. Makera ţipa ca scos din minţi şi o tot întreba ceva pe mama lui.

Văzîndu-l pe Bahago, mama şi fiul se năpustiră spre el, urlînd. Înţeleseră că se întîmplase o nenorocire. Mama lui Makera se aruncă la pămînt şi începu să se zbată, să-şi smulgă părul.

— Scapă-mi copiii! ţipa biata femeie. Scapă-mi-i sau omoară-mă!

Fără să ia în seamă ţipetele şi bocetele nevestei sale, Bahago se îndreptă spre vopsitor şi-i strigă:

— Ajută-mă, om bun! Am făcut ceva ce nu se poate îndrepta! Am crezut toată viaţa în cinstea oamenilor. N-am ştiut că preoţii pot să facă un asemenea rău! . .. Şi, iată, s-a întîm-plat nenorocirea! Nu i-am găsit în piaţă pe fiii mei. Ajută-mă să-i găsesc! Vino cu mine! Pentru că şi tu eşti din neamul meu, şi noi sîntem fraţi! Să mergem, să-i ajungem din urmă pe răufăcători!

Vopsitorul nu-i răspunse îndată. Se gîndea că fiii sărmanului fierar au putut să cadă jertfă oracolului Ciukvu. Doar n-o să se apuce să-i spună lui Bahago că copiii lui pot fi arşi pe altar! Sau că aceşti „copii ai zeului” pot să-i vîndă pe băieţi, şi o corabie, venită cine ştie de unde, o să-i ducă departe, în ţări străine. Nu, nu, n-o să-i spună toate acestea sărmanului om!

— Oraşul e mare, spuse vopsitorul, şi nu mă duce mintea unde am putea merge. Haide să pornim mai repede spre porţile dinspre apus. Acolo-i un mare caravanserai, acolo au tras şi caravanele nomazilor din pustiul Arabiei. Poate c-o să-i găsim acolo.

Porniră spre porţile dinspre apus ale oraşului Kano, dar cînd vopsitorul auzi plînsetele şi bocetele femeii lui Bahago, care fugea în urma lor, se întoarse şi-i porunci cu asprime să se în- toarcă cu fiul ei în curtea lui şi să tragă zăvorul de fier. Iar ei

doi porniră în fugă mai departe, oprindu-se mereu şi privind în jur, doar-doar i-or întîlni pe preoţii Aro. Bahago îl încredinţa că o să-i recunoască după capetele lor rase, cu un smoc de păr în creştet. De altfel şi vopsitorul îi întîlnise pe aceşti „copii ai zeului” şi ştia cum arată.

— Fie ei blestemaţi! repeta el, pentru că-l durea sufletul pentru sărmanul fierar din savană. Ce ţi-a venit să-ţi laşi fiii în piaţă? O, dac-aş fi ştiut că habar n-ai de nimic! De ce nu te-am prevenit?

În caravanserai se îmbulzea o mulţime de oameni. În ogradă se aflau caravanele proaspăt sosite. Oamenii se certau, cărau baloturi, se îmbrînceau. Dar preoţii Aro nu erau aici. Nu dă-dură peste ei nici în celălalt caravanserai, aflat la porţile dinspre răsărit ale oraşului Kano.

— Dar ce-ar fi să umblăm pe uliţe şi să privim în curţi? întrebă Bahago.

— Nu, n-o să găsim nimic. Cine-o să ne lase să intrăm în curtea lui? Hai mai bine să mergem pe drumul care duce la Edo. Poate că acolo o să-i întîlnim pe ticăloşii ăia. Şi chiar dacă n-o să dăm de fiii tăi, poate c-o să aflăm cîte ceva de la oamenii în trecere.

Şi porniră pe drumul spre Edo. Desperarea îl doborîse pe Bahago; abia mai mergea, tîrîndu-şi cu greu picioarele. Iar vopsitorul îl zorea mereu. În faţa lor, un bătrîn mîna trei cămile. Vopsitorul se apropie de el, îi întinse o turtă de mei, pe care o avea pe după brîu, şi-l întrebă:

— Spune, om bun, n-a trecut pe-aici o caravană, n-ai văzut tu cumva pe preoţii tribului ibo din ţinutul Aro? Ştii, ăia care au un oracol, Ciukvu?

Bătrînul arătă în zare şi spuse că nu de mult trecuse pe aici o caravană mică de cămile. Erau doar vreo cinci sau şase. În faţă călăreau nişte oameni înfăşuraţi în alb, iar în urma lor mergea o cămilă mare, de care era legat un coş.

— Coşul acela semăna cu o cuşcă, spuse bătrînul. Îmi amintesc bine că în el erau nişte băieţi.

— În cămăşi pestriţe, brodate? ţipă Bahago.

— Nu, erau goi. Iar în urmă, mergeau încă vreo cîteva cămile, şi pe ele călăreau nişte oameni înfăşuraţi şi ei în alb. Poate că aceştia erau preoţii Aro? Nu ştiu.

— Vai nouă! strigă vopsitorul. Mi-am adus aminte că nu mai departe decît ieri au apărut în Birnin-Kasvan oameni care spuneau că ar fi vrut să cumpere băieţi pentru garda marelui Obba. Mi-a spus-o un ţesător, care la două zile vine la mine să ia scule de bumbac vopsit. Aceşti oameni l-au întrebat dacă nu cunoaşte pe cineva care le-ar vinde nişte băieţi. Mai spu-neau că cei din garda lui Obba trăiesc în belşug şi bunăstare, că îm-brăcămintea lor este pestriţă şi frumoasă. De bună seamă că fiii tăi au fost trimişi la Edo.

— De ce-mi spui vorbe atît de cumplite? Te-am socotit prie-tenul meu, pentru că eşti şi tu hausa.

— Sînt dator să-ţi spun tot ce ştiu. Unde ai să-ţi cauţi fiii dacă n-am să-ţi spun adevărul? Trebuie să mergi pe drumul acesta, care duce la Edo. Va trebui să umbli în jurul palatu- lui divinului Obba şi să întrebi pe oricine, care va binevoi să vorbească cu tine, şi atunci poate o să afli cîte ceva.

— Dar asta-i foarte departe! De ce crezi tu că în cuşcă erau fiii mei? Şi de unde am să iau o cămilă? Cum o să-i ajung din urmă pe aceşti mişei? Eu n-am cu ce să-mi cumpăr o cămilă. Ca să merg pe jos, îmi trebuie o veşnicie. Spuneţi-mi, oameni buni, ce să mă fac? . . .

Bahago ba îşi întindea mîinile spre necunoscutul care mîna caravana de cămile, ba îi vorbea vopsitorului. Se pierduse cu totul. Nu voia să creadă că i se întîmplase o asemenea ne-norocire.

— Nu mai pierde vremea! Să ne întoarcem acasă, să-ţi iei nevasta şi fiul şi să porniţi pe acest drum, spuse vopsitorul. Apoi, punînd mîna pe umărul lui Bahago, urmă: Nu te întrista, va veni şi ziua cînd vei intra pe poarta oraşului Edo. Acolo vei afla tot ceea ce trebuie să ştii. Dar să nu te gîndeşti cumva că vei izbuti să intri în palatul divinului Obba, că vei putea să cazi la picioarele marelui cîrmuitor din Edo. Numai o dată pe an el poate fi văzut la marea sărbătoare, cînd se aduc cele mai preţioase daruri spiritelor strămoşilor. Rareori se întîmplă ca un simplu muritor să-l poată vedea pe divinul Obba. Dar poate că cineva din garda palatului se va milostivi de tine şi-ţi va spune unde îţi sînt fiii. Crede-mă, ai să-i revezi. Vei găsi vreun dregător la curte căruia să-i faci lucruri folositare, şi el o să te ajute.

Bahago păşea fără să se uite unde calcă, fără să-l asculte pe vopsitor. Gemea şi se legăna dintr-o parte în alta, se oprea, îşi frîngea mîinile şi repeta mereu:

— Preoţii Aro mi-au răpit fiii! Preoţii Aro mi-au răpit pe cei trei fii mai mari! Să nu mori de durere, Bahago, să nu cazi pe drum, să nu te îneci în lacrimile tale! Du-te la Edo, Bahago, scapă-ţi băieţii! Spune-mi, om bun, de ce mi-au luat copiii? Ei n-au făcut nimănui nici un rău.

— În Kano se vorbeşte de mult că preoţii Aro fură copiii oamenilor şi-i vînd. Dacă băieţii tăi vor fi vînduţi la palat, atunci socoteşte-te fericit! Cîndva, o să-i poţi vedea din nou.

Bahago se străduia să creadă în bunele prevestiri ale vopsitorului, dar frica faţă de necunoscut îi umplea sufletul. Deodată, fierarul se aruncă la pămînt, începu să scurme ţărîna cu mîinile şi să urle ca un cîine care a fost bătut şi alungat de acasă. Gemea, bocea, se blestema că nu avusese grijă de fiii săi. Vopsitorul îl ridică de jos.

— Pentru ce-am fost atît de pedepsit? strigă Bahago. Tră-iam fericit şi vesel, aveam carne şi tombo, făceam vîrfuri de bronz pentru săgeţi şi ciopleam capete de lemn pentru altare. Am o soţie şi am avut patru fii minunaţi. Şi ce-am făcut? Nu mi-a rămas acum decît Makera. Un singur fiu ... şi atît!

— Ai fost uşuratic, Bahago, şi spiritele străbunilor te-au pedepsit. Nu trebuia să-ţi laşi copiii în piaţă, lîngă altarul preoţilor Aro. Încetează să mai gemi şi să blestemi. Trebuie să te grăbeşti să pleci la Edo. Îmi pare rău că n-am o cămilă. Ţi-aş fi dat-o ţie.

Şi în timp ce se întorceau în casa vopsitorului, acesta, bun din fire, se străduia să-l încredinţeze pe Bahago că totul va fi bine, că el îşi va găsi fiii şi se va întoarce în satul său. Dar Ba-hago nu-l asculta. El înţelese că şi-a pierdut nu numai băieţii, dar şi credinţa în oameni. Dacă preoţii pot fi atît de mincinoşi, dacă ei fură copii şi apoi îi vînd, atunci cum poate să mai aibă încredere în oameni? Nu, nu, de-acum încolo nu mai poate fi încrezător.

Bahago tăcu îndelung, iar apoi îi mărturisi vopsitorului îndoielile sale.

— N-ai dreptate, îi răspunse vopsitorul. Pe pămînt sînt mulţi oameni buni. Mai mulţi decît cei răi. Dacă oamenii buni s-ar lua de mînă şi ar porni împotriva celor răi, atunci cu toţii am trăi mai uşor. Crede-mă, aşa o să fie cîndva.

Vopsitorul vorbea cu atîta tărie, încît Bahago îl crezu. Iar cînd intrară în curtea în care atîrnau ţesături vopsite şi sculuri de bumbac, Bahago era hotărît să pornească la Edo fără să mai întîrzie nici o clipă. Era încredinţat că acolo îşi va găsi fiii şi că-i va scăpa de nenorocire.

Femeia cea bună, pe care o întîlniseră de dimineaţă cu un coş plin de sculuri albe pe cap, căuta s-o liniştească pe Mama lui Makera, iar copiii ei îl duseră pe Makera în casă şi-i dădură jucăriile lor. În această casă oamenii hausa se simţeau cu adevărat fraţi. Dar nimic nu-l mai bucura pe Bahago. De atîţia ani se pregătise să le arate copiilor acest oraş bogat, iar acum tre-buia să-l părăsească, cuprins de o mare amărăciune. Nu stătuse-ră la Kano decît o singură zi. Încă azi-dimineaţă erau veseli şi fericiţi, şi iată că bucuria zburase, asemenea unei păsări rare.

Îşi luă rămas bun de la gazdă.

— Ne întoarcem în savană? întreabă Makera, cu toată seriozitatea. Se schimbase atît de mult într-o singură zi! Părea mai mare cu cîţiva ani.

— O să ne întoarcem, fiule, răspunse mama.

Ea mergea pe drumul plin de praf, acoperită de zdrenţele noului ei veşmînt de culoarea cerului albastru. Nu mai purta mărgelele din bronz frumos dăltuite, de care încă azi-dimineaţă era atît de mîndră. Rupsese aţa şi mărgelele se risipiseră.

RĂMAS BUN, CĂRAREA ELEFANŢILOR

Au mers multă vreme. Drumul era greu. Cînd au părăsit Kano, ducînd pe cap coşurile cu mîncarea pe care le-o dăruise bunul vopsitor, cerul era senin, nimic nu prevestea vîntul fierbinte şi uscat al pustiului. Dar numai două zile familia lui Bahago

mersese sub cerul limpede şi fără nori. A treia zi, încă din zori, Bahago nu mai văzu soarele. Aşteptă răbdător. Mergea şi privea cerul, dar o pînză groasă de praf îl acoperea din ce în ce mai mult. Apoi praful începu să se învălătucească, ridi- cîndu-se în sus şi pîrjolind în drumul său crîngurile şi semănăturile verzi. Drumeţii se înăbuşeau şi n-aveau unde să se adăpostească.

— Nenorocire nouă! E un harmattan[1]! spuse Bahago. Am făcut o faptă rea, Mama lui Makera. Spiritele strămoşilor sînt nemulţumite de noi, uită-te, pînă şi cerul se mînie!

Străduindu-se să-şi amintească toate greşelile din ultimul an, care ar fi putut supăra atît de amarnic spiritele bune, Bahago se gîndea că poate s-au mîniat din pricină că el şi familia lui au plecat la Kano. Or fi crezut că Bahago a părăsit pentru totdeauna savana şi altarul, unde întreaga familie le aducea cu atîta sîrguinţă jertfe? Sau poate c-a murit bătrînul Mavaki şi spiritul lui caută însetat ţesăturile albastre? Cînd o să se mai întoarcă oare Bahago înapoi, în savana lui? Cînd o să-şi vadă coliba? Cînd o să pună pe altar capul unei antilope tinere?

Merseră multă vreme, dar harmattan-ul parcă îi urmărea. Mama lui Makera acoperise faţa singurului său fiu cu o bucată din ţesătura albastră, temîndu-se ca praful să nu-i umple ochii.

— Fiule, îi spuse ea, nu ştiu cînd o să-i găsim pe fraţii tăi. Să nu mi te îmbolnăveşti, dragul meu, înveleşte-ţi capul, fereş- te-ţi ochii! Păstrează-ţi-i ageri, şi mintea ta să fie veşnic limpede.

Au mers aşa mai mult de o lună. Au trecut prin cîteva oraşe şi cînd au ajuns în oraşul Ife, cel mai mare oraş al semin- ţiei yoruba, Bahago dori să aducă o jertfă pe altarul zeilor oamenilor yoruba. De la bătrînul Mavaki, şeful tribului său, Bahago auzise că conducătorii seminţiei yoruba se socotesc urmaşii zeului. El ştia că oamenii yoruba socotesc oraşul Ife centrul lumii, pentru că zeii l-au înălţat pe pămînt atunci cînd încă nu erau alte oraşe. Bineînţeles că în alte împrejurări ei ar fi rămas să vadă acest oraş uimitor, dar acum totul îl lăsa rece pe Bahago. Singurul lucru care-l bucura, cînd ajunseră la Ife, era faptul că acum nu mai era mult pînă la Edo. Un om din neamul hausa le spusese că nu mai au decît cîteva zile de drum.

Acum mergeau şi mai repede. Nu-şi îngăduiau nici o clipă de răgaz, mai mult decît era neapărat nevoie. Şi Bahago nu lăsa să treacă nici o caravană pe lîngă ei, fără să le pună întrebări.

---

[1] **Harmattan — furtună de nisip (n.a.).**

Odată, stăteau aşezaţi la marginea drumului, pe pămîntul fierbinte, şi mîncau banane. În timpul acesta trecură în goană pe lîngă ei nişte călăreţi. Mama lui Makera îl apucă pe soţul ei de mînă şi strigă:

— Priveşte, Bahago, un om cunoscut! Un om alb din Kano! îţi mai aminteşti de bărbatul acela cu barba de culoare deschisă?

— Aşa este! se miră fierarul. Mi se părea şi mie că-l cunosc! Dar, priveşte, în urma lui se tîrăsc nişte oameni în lanţuri! Priveşte, sînt oameni negri, tineri! Iar după toţi, vine o cămilă! Uită-te, călare pe ea este un om alb, cu un bici. Îţi mai aduci aminte, Mama lui Makera? Spuneai că ţi-a plăcut faţa omului alb, că ţi s-a părut nobilă, iar eu ţi-am spus: „Faţa poate fi frumoasă, dar faptele pot fi urîte”.

— Faptele lor sînt urîte! şopti Mama lui Makera, ştergîn- du-şi lacrimile.

*

*   *

Sosi în sfîrşit şi ziua cînd familia Bahago trecu porţile de bronz ale oraşului Edo, măreaţa reşedinţă a bogatului regat. Oricît de tulburat era sufletul lui Bahago, oraşul Edo îl minună. Era şi mai frumos, şi mai plin de lume decît Kano. Văzură uliţe late şi frumoase pe care creşteau, în şiruri drepte, palmierii. În spatele lor se înălţau nişte case mari, cu minunate păsări de bronz în vîrful turlelor.

— Ia te uită ce păsări uriaşe de bronz veghează asupra palatului i strigă Makera. Priveşte, tată noi n-am văzut niciodată astfel de păsări!

— Taci! îi spuse tatăl. Sînt spiritele care ocrotesc neamul regelui. Mai e şi acest şarpe uriaş de aramă, care străjuieşte palatul. Ia te uită cît e de mare! Fierarii şi turnătorii de aici sînt tare iscusiţi. Eu niciodată n-aş putea face aşa ceva!

— Cine ştie, poate ai să faci, spuse Mama lui Makera.

Ea avea încredere în mîinile dibace ale bărbatului ei. I se părea că nu se află pe lume lucruri pe care el n-ar putea să le facă din bronzul fieibinte, care se topea într-un cuptor mic, încălzit de focul ce nu se stingea niciodată.

— Ia te uită ce suliţe au oştenii! Priveşte, Makera, cît de împodobite sînt scuturile lor! Oare şi fraţii tăi or sta aşa aici,

lîngă porţi, cu chipurile atît de încruntate şi tăcuţi ca nişte statui?

Umblară îndelung în jurul zidurilor palatului, împodobite cu basoreliefuri în aramă, pe care se putea vedea tot neamul divinului Obba, precum şi dregătorii, şi căpeteniile de oşti ale regelui. Bahago privea uimit toate aceste minunate plăsmuiri.

— Nici nu-ţi vine să crezi! strigă el în sfîrşit. Nici nu ştiam că se pot face astfel de lucruri.

De fiecare dată cînd Bahago se apropia de străjerii care pă-zeau palatul, aceştia întindeau tăcuţi suliţele, dîndu-i să înţe-

leagă că sînt gata să străpungă cu vîrful de bronz pe oricine ar îndrăzni să se apropie de porţile palatului. Şi totuşi, trebuia să afle unde se găseşte casa în care locuiesc străjile, unde să-şi caute fiii, şi dacă fiii lui sînt într-adevăr aici.

Mergeau tăcuţi pe străzile de-a lungul cărora creşteau palmieri verzi, şi nu ştiau cine locuieşte în aceste case, construite atît de frumos din papură împletită şi lemn cioplit. Bahago privea cu invidie curţile înconjurate de coloane sculptate, unde se înălţau altare de piatră sau de lut, pe care se vedeau capetele strămoşilor. Niciodată pînă atunci nu văzuse capete atît de mari. Spiritele strămoşilor din Cărarea Elefanţilor se mulţu-meau cu mult mai puţin şi Bahago sculpta pentru ele capete mai mici.

În faţa multor case se zăreau poieniţe verzi, pe care păşteau oi şi capre. Lîngă una dintre ele Makera se opri şi privi cu jind la un băieţaş care se juca cu o căpriţă albă. Ei toţi erau foarte obosiţi, dar nu-şi îngăduiau să se odihnească pînă cînd nu vor întîlni un om hausa care să-i lămurească măcar cît de cît.

— Să mergem în piaţă, Bahago, spuse Mama lui Makera. Acolo vom găsi mai repede un om din neamul nostru. Nu cunoşti limba edo şi o să umblăm mult timp fără rost, fără să putem vorbi cu nimeni, şi n-o să aflăm nimic.

...Mergeau prin piaţa zgomotoasă şi însufleţită; în jur erau o mulţime de lucruri vrednice de luare-aminte, dar nici unul dintre ei nu-şi trădă uimirea. Toţi trei erau stăpîniţi de acelaşi gînd: cum să găsească mai repede măcar un om din tribul hausa. Şi, în sfîrşit, îl găsiră. Era un ţesător şi, pe limba oamenilor hausa, avea un nume scurt: Masaki. Aşa îl striga nevasta lui, care îl ajuta să desfacă suluri mari de ţesături pestriţe şi frumoase.

— Dă-i zor, Masaki! repeta femeia.

Lui Bahago i se păru deodată că a nimerit acasă. Se apropie în fugă de necunoscut, îl apucă de mînă şi strigă fericit:

— Să fii sănătos, să fii sănătos, prietenul meu, Masaki! Cît de bucuros sînt că te văd!

— Nu-mi amintesc de tine, răspune Masaki. Cine eşti tu? Parcă nu te cunosc!

— Ar fi şi greu să-ţi aminteşti de mine! Tu nu mă cunoşti cîtuşi de puţin. Eu sînt din savană. Şi Mama lui Makera, şi fiul meu, Makera, toţi sîntem din savană. Ne-a adus aici o mare nenorocire. Ascultă, fă o faptă bună şi sfătuieşte-ne unde să-i căutăm pe fiii noştri.

Şi Bahago începu să-i povestească grăbit lui Masaki despre drumul său la Kano, despre ziua care începuse atît de fericit la Birnin-Kasvan şi se sfîrşise atît de trist, pe drumul care duce la Edo.

Masaki îl ascultă tăcut pe fierar. Îşi întoarse privirile şi văzu lacrimi în ochii soţiei lui. Iar Mama lui Makera plîngea în hohote, de parcă abia atunci ar fi aflat despre soarta tristă a fiilor săi.

— Am ştiut întotdeauna că marele şi divinul Obba are numeroşi oşteni şi foarte multe străji, spuse Masaki, dar niciodată nu m-am gîndit de unde le ia. Se înţelege că sînt aduşi aici de tineri, iar apoi, după o îndelungată muştruluială, ajung aşa cum i-ai văzut, în dreptul porţilor. Ei păzesc cu agerime intrarea în palat. Sînt tăcuţi şi aspri. Nimeni, niciodată, nu intră în vorbă cu ei. Oamenilor le e frică de ei. Eu nu le-aş dori copiilor mei o asemenea soartă. E mai bine să faci vîrfuri de săgeţi, să ţeşi, sau să vînezi elefanţi. Dar ce să-i faci, cînd se află pe lume un Obba, zeu pe pămînt! O să-ţi vină greu! Va trebui să ai multă răbdare. N-ai să afli dintr-o dată ce vrei să ştii. Va trebui să locuieşti la Edo. Poate că va veni vremea cînd vei întîlni pe unul dintre fiii tăi la porţile palatului. Cum îl cheamă pe fiul tău mai mare?

— Mafi[1], şi nevasta mea e încredinţată că într-adevăr el va întrece pe alţii prin însuşirile lui. De aceea l-am numit aşa.

— Am să spun tuturor celor pe care-i cunosc să-şi întipărească în minte numele lui Mafi şi să întrebe de el, cînd se vor întîlni cu oameni de la palat. Iar tu să faci acelaşi lucru.

— Dar nu cunosc pe nimeni aici! Tu eşti singurul meu prieten în Edo, Masaki. Cînd am să cunosc şi alţi oameni, am să-i rog şi eu la fel. Dar nu ştiu dacă o să-mi ajungă răbdarea pî-nă atunci, uite, asta nu ştiu!

Ţesătorul Masaki îl lămuri pe Bahago unde se află uliţa turnătorilor, unde-i uliţa ţesătorilor. Îi spuse că alături locuiesc cioplitori în fildeş, vraci şi culegători de ierburi tămăduitoare. Fiecare se aşază pe uliţa care i se cuvine după îndeletnicirea lui.

Merseră multă vreme pe uliţa turnătorilor. Era departe de palatele spaţioase şi frumoase. Aici se aflau colibe de lut, aidoma celor în care locuiau oamenii din Cărarea Elefanţilor. Dar erau ceva mai încăpătoare şi oamenii din Edo ştiau să le împodobească cu măiestrie. Una părea mai frumoasă decît alta.

---

[1] **Mafi — om cu însuşiri alese (n.a.).**

— Numai străini în jur, îi spuse Bahago nevestei sale. Inima îmi este cuprinsă de nelinişte. Şi, cu fiecare ceas, nădejdile mă părăsesc. Ce să facem, Mama lui Makera? Mă simt tare prost aici, dar nici ţie nu ţi-e mai bine. Ar fi timpul să ne întoarcem acasă. Ce zici, poate să facem cale-ntoarsă şi să aşteptăm pînă cînd fiii noştri se vor întoarce singuri acasă? Să fim răbdători.

Mama lui Makera ascultă tăcută cuvintele bărbatului ei, iar apoi îşi adună puterile, de parcă şi-ar fi săltat o greutate pe umeri, şi spuse, arătînd spre ulicioara strîmbă din faţa lor:

— Nu, Bahago, noi îl avem pe Makera şi nu putem sta cu braţele încrucişate. Uite, chiar acum ai să te duci în curtea aceea, cu portiţa împodobită cu crestături. Vezi, de după zidul ei se ridică un fum albastru? Aud zgomotul ciocanului de nicovală. Acolo e un fierar. Ai să te duci la el Bahago, şi ai să-i ceri sfatul. Ai să-l întrebi dacă nu are nevoie de un ajutor. Ai să începi să lucrezi, iar apoi o să cauţi oameni care să te spriji-ne. N-o să plecăm de-aici. Trebuie să ne întoarcem în Cărarea Elefanţilor împreună cu fiii noştri.

— Ai dreptate, Mama lui Makera, dar ai uitat că nu sîntem în satul nostru. Acolo eu sînt singurul fierar şi ştii cît sînt de aşteptat. Acolo vînătorii mei au nevoie de vîrfuri de bronz pentru săgeţi, iar aici sînt o mulţime de asemenea meşteri. O uliţă întreagă! Aici nimeni nu are nevoie de mine. Vai de noi, Mama lui Makera!

— Ba ai să te duci şi ai să întrebi dacă nu poţi să fii ajutorul fierarului din această curte. Ai să faci asta, Bahago! Pentru noi, de dragul fiilor noştri. De ieri n-am luat nimic în gură! Nu-i vrednic de tine să ne ţii flămînzi.

Bahago n-avu ce să-i răspundă. Intră în curtea din care se înălţa fumul albastru şi văzu la lucru un fierar tocmai cum era şi el, dar se vedea după toate că era din tribul edo. Bahago o mai rupea puţin pe limba lor. Şi îi spuse necunoscutului cîteva vorbe de bun găsit. Acesta zîmbi, dădu din cap, lăsă hornul şi se apropie de Bahago. Apoi repetă de mai multe ori:

— Hausa, hausa, savana, foarte bine!

Bahago îi povesti, cum se pricepu, despre nenorocirea care-l lovise, îi spuse că trebuie să-şi găsească de lucru şi să înveţe să facă sculpturi în bronz pentru divinul Obba.

— Dac-am să mă duc pe la porţile palatului, poate c-am să aflu cîte ceva despre soarta fiilor mei.

Oricît de puţin ştia Bahago limba oamenilor edo, totuşi fierarul îl înţelese şi spuse că vrea să-l ajute pe prietenul său din savană. Apoi arătă spre un cuptor de topit, o colibă, şi un palmier singuratic şi spuse că toate acestea sînt pentru Bahago.

De îndată Bahago se repezi afară, în uliţă, şi-şi chemă nevasta şi pe Makera. Îi aduse în curte, apoi, luînd în mîinile sale mîna mare şi bătătorită a fierarului, o strînse cu putere. Stăpînul o duse pe Mama lui Makera în coliba sa, îi spuse ceva nevestei sale şi aceasta, cu un zîmbet prietenos pe faţă, începu să-i ospăteze. Îi aşeză sub o streaşină, le aduse banane, iar apoi dădu fuga spre o groapă unde, la fel ca şi în savana lui Bahago, se afla tombo răcoritor. Puse în faţa oaspeţilor o cană de lut şi le făcu semn să guste din vin. După care o trimise pe fetiţa sa spre o vatră care ardea, şi aceasta aduse o strachină cu terci de mei aburind, la fel cum făcea la ea acasă Mama lui Makera.

Văzînd mîncarea, Makera nu se mai putu stăpîni şi, luînd în mînă o lingură mare de lemn, roasă pe margini de dinţii copiilor din curte, începu să mănînce. Copiii se aşezară alături, cu ochii aţintiţi spre Makera.

În acest timp, stăpînul casei îl duse pe Bahago sub o streaşină unde se afla un morman de lut umed şi erau zvîrlite peste tot bucăţi de forme de lut pentru acele păsări de bronz care-i plăcuseră atît de mult lui Bahago cînd le văzuse pentru prima oară pe turlele palatelor. Bahago ridică o bucăţică dintr-un cap de pasăre şi, zîmbind, o întinse stăpînului. Voia să afle cum se face o asemenea formă. Bahago era un fierar iscusit, dar niciodată nu mai făcuse sculpturi în bronz.

Iar fierarul din Edo luă în mîinile sale un boţ de lut moale şi se apucă să facă un cocoş obişnuit, cu coadă lungă şi bogată, cu labe puternice şi cu o creastă înaltă. Lucra atît de repede şi cu atîta uşurinţă, la fel cum făcea şi Bahago podoabele sale. Cînd pasărea de lut fu gata, dar nu chiar în toate amănuntele ei, stăpînul îi spuse că forma se poate termina numai atunci cînt va fi uscată. Toate detaliile vor trebui făcute din ceară, altfel amănuntele nu vor mai fi atît de migăloase cum obişnuiesc să le facă meşterii din Edo, care se fălesc cu iscusinţa lor.

Bahago nu văzuse niciodată nimic asemănător. Îl întrebă pe noul său prieten dacă nu avea vreo sculptură pe care trebuia s-o termine cu ajutorul cerii. Meşterul căută îndelung într-un colţ, sub streaşină, şi aduse o pasăre nu prea mare, cu ciocul

lung şi picioruşele scurte. I-o arătă lui Bahago, apoi luă un vas de lut în care avea ceară topită şi acoperi toată sculptura cu un strat gros. Peste un timp, cînd ceara se răci, putea să se apuce de lucru. Se aşezară alături. Fierarul din Edo luă un beţişor de bronz şi începu să tragă linii subţiri pe ceară. Bahago văzu cum pasărea, care fusese netedă, parcă jumulită, căpătă rînd pe rînd pene, coadă, creastă şi ochi. Parcă prinsese viaţă. Bahago începu să zîmbească de mulţumire. Iar meşterul luă în mînă un pumn de lut moale şi acoperi din nou toată pasărea.

— Acum o să stea la soare cîteva zile, spuse el, aşezînd cu grijă, pe marginea acoperişului colibei, forma de pasăre. Cînd se va usca, am s-o încălzesc, ceara se va scurge şi atunci am să torn în deschizătura rămasă bronzul fierbinte. El va umple tot golul între cele două straturi de lut. Cînd bronzul se va răci, am să sparg forma de lut şi ai să vezi atunci o pasăre adevărată. O asemenea pasăre n-are glas, dar în schimb poate să trăiască foarte mult pe turnul palatului regesc.

— Mi-a plăcut nespus, mărturisi Bahago. La noi, în savană, nimeni nu cunoaşte un asemenea meşteşug. Dar ţie nu-ţi pare rău să-mi împărtăşeşti taina ta?

— Aici, la Edo, e o întreagă uliţă de fierari şi turnători. Ei fac în acest fel toate sculpturile de bronz, răspunse zîmbind fierarul din Edo. Nu-mi pare rău. Învaţă, dacă vrei. Rămîi aici, la mine, ai să lucrezi cu mine, iar apoi ai să faci singur asemenea lucruri. Spune-mi, n-ai mai cioplit niciodată capete din lemn de abanos?

— Ba am cioplit. Am făcut multe capete de acest fel, pentru altare. În Cărarea Elefanţilor fiecare vrea să-şi aibă altarul, pentru a aduce jertfe spiritelor străbunilor. Or, nu fiecare ştie să cioplească un cap de lemn.

— Atunci n-o să-ţi fie greu să modelezi capete din lut. Face foarte mult să ai o asemenea deprindere în degete! Rămîi aici, la mine.

Pentru prima oară de cînd i se întîmplase nenorocirea, Bahago căpătă deodată încredere şi speranţă, care pînă atunci îi lipsiseră cu desăvîrşire. Era foarte recunoscător necunoscutului şi din nou îşi aminti de cuvintele vopsitorului din Kano cu privire la oamenii buni care trebuie să se unească şi să învingă răul.

— N-am să-ţi fiu povară, om milostiv, spuse Bahago. Îndată ai să vezi ce ţesături frumoase am să-ţi dau. Mama lui Makera le-a purtat, tot drumul din Kano, pe cap. Dorinţa de a face rost de

ele ne-a făcut să ne ducem la Kano, iar acolo ni s-a întîmplat nenorocirea. Tot nenorocirea ne-a adus şi la Edo.

Bahago apucă coşul în care erau împăturite sulurile de ţesături pestriţe şi începu să le arunce pe rogojină.

— Ia-le, om bun! Tu cu atîta dărnicie mi-ai dat prisosul tău, încît şi eu am să împart cu tine avutul meu. Nu e prea mult, dar e tot ce am.

*

* *

Dimineaţa zilei următoare Bahago o petrecu pe uliţele oraşului Edo. Cînd întîlnea oameni hausa, îi întreba dacă nu ştiu ceva despre preoţii Aro şi despre oracolul Umu-Ciukvu. Dar oamenii nu ştiau nimic.

Odată, în piaţă, Bahago intră în vorbă cu un olar din oraş.

— Spune-mi, frate, îl rugă Bahago, cum crezi tu, fiii mei vor fi sfîşiaţi, omorîţi şi arşi de hatîrul oracolului Ciukvu?

— Nici să nu te gîndeşti la una ca asta! Preoţii Aro sînt vestiţi tocmai prin faptul că nu aduc de loc jertfe oracolului lor. La adăpostul acestui oracol, ei fură oameni şi apoi îi vînd. Dar cum să afli cui au fost vînduţi fiii tăi, asta n-am să-ţi pot spune. Dacă ai putea să-i găseşti pe aceşti preoţi! Dar dacă fiii tăi or să izbutească să fugă?

— Ah, dac-ar izbuti! gemu Bahago. Dar atunci înseamnă că trebuie să mă întorc în savană. Fiindcă mi-e teamă că vor găsi coliba noastră pustie şi se vor gîndi că noi toţi am pierit. Simt din nou că neliniştea face să-mi bată inima. Ce să mă fac?

— În savană, fiii tăi n-or să piară. Îi vor ajuta oamenii din satul tău. Dar de căutat, trebuie să-i cauţi aici. Caută-i pretutindeni: în piaţă, lîngă porţile palatului. Apucă-te de lucru şi încearcă să-ţi cîştigi ocrotirea unui dregător de seamă.

— Despre asta mi-a vorbit şi Masaki. Acum am înţeles. M-a pierdut încrederea pe care o am în oameni, mărturisi Bahago. În savană nimeni nu minte, iar în oraş, peste tot, nu te aştepţi decît la minciună. O, de ce m-am dus în oraşul Kano?!

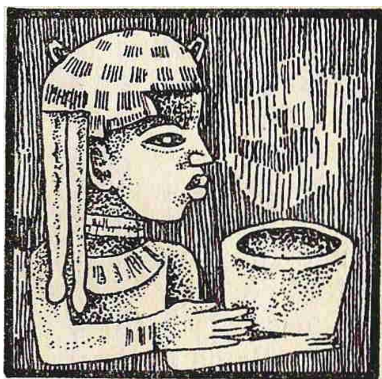
— Dar poate că fiii tăi vor izbuti să fugă! Spuneai că fiii tăi sînt isteţi şi descurcăreţi.

— În savană erau isteţi, dar în robie? N-aş putea să-ţi spun! Nu ştiu! Fiii mei au crescut în savană. La noi nimeni nu-l minte

pe celălalt. Nici unul nu se fereşte de celălalt. Ei nu ştiu să fie şireţi. Aşa că nu trebuie să mă bizui pe asta. Am să ascult de sfaturile gazdei, care m-a primit ca pe un frate. Am să învăţ de la el şi am să mă fac fierar la curtea marelui Obba.

— Asta-i bine, încuviinţă olarul. Dar nu uita: mişei ca preoţii Aro nu sînt prea mulţi. Tu ţi-ai pierdut încrederea în oameni, şi asta e rău. Dar în mine poţi să te încrezi. Noi doi sîntem fraţi! Noi sîntem oameni hausa. Să vii la mine, dac-o să ai nevoie de ceva. Să vii şi-o să mai vorbim despre ce te doare.

Apoi îşi luară rămas bun. Şi cu toate că Bahago îşi simţea inima grea, înţeiegea că făcuse un lucru de seamă pentru el: luase în sfîrşit o hotărîre. Va rămîne la Edo.

BAHAGO FACE STATUI DIN LUT

— Tată, tu ai văzut-o pe mama lui Obba, ai fost la palat?

— Cum de mă mai întrebi, fiule? Oare ar lăsa cineva pe un fierar să intre în lăcaşul lui Obba? În şapte ani, de cînd locuim la Edo, tot n-ai ajuns să ştii că lăcaşul lui Obba e sfînt — de-mi pui astfel de întrebări?

— Dar unde ai văzut-o pe mama lui Obba? Ai făcut-o aşa de tînără şi frumoasă! şi Makera plescăi satisfăcut din limbă. Cum de poate fi aşa, cînd Obba e atît de bătrîn încît nu poate să stea pe picioare? Am văzut cu ochii mei cum îl sprijineau alţii cînd se aşeza în litieră. L-au ridicat în braţe, ca pe un copil...

— Adă lutul şi mai taci din gură! Adă-l mai repede, ce te tot foieşti atîta? Soarele a şi intrat sub streaşină. Curînd căl-dura o să ne alunge în colibă. Pune coşul mai aproape, căci altfel nu

mi-e la îndemînă să iau lutul. Vai de mine, Makera, n-ai nici un rost la treabă! N-ai să ajungi niciodată un tur- nător iscusit.

Makera privea forma în lut a unui cap de femeie, pregătit pentru a fi turnat în bronz. Lutul era acoperit de un strat gros de ceară. Era capul reginei. O femeie frumoasă, cu ochi mari, cu trăsăturile feţei plăcute, cu o căciuliţă înaltă, împletită, şi cu un şir de mărgele preţioase, grele, în jurul gîtului.

— Mama lui Obba este foarte frumoasă! repetă Makera cu aer de cunoscător şi plesnindu-se peste şoldul slab, goni o muscă mare şi rea.

Strîngea fără să se grăbească lutul moale într-un coş mare cît o albie, împletit din frunze bătrîne şi tari de palmieri de Guineea. Cînd tatăl îl ocărî din nou, Makera încercă să ridice coşul, dar nu izbuti să-l mişte din loc.

— Haide, fiule, mişcă-te mai repede! ţipă Bahago. Unde ţi-a fost mintea cînd ai umplut atît de mult coşul cu lut? Acum n-o să-l poţi ridica.

Makera nu se pierdu cu firea. Apucă o bucată, de sfoară împletită din liane subţiri şi tari, o legă de coş şi tîrî încărcătura grea de lut mai aproape de tatăl său. Fără să-şi întoarcă capul, Bahago luă un bulgăre mare de lut moale şi-l zvîrli peste trupul fără cap al lui Obba.

— Frămîntă lutul cît mai repede! Iată, dintr-o clipă într- alta soarele se va strecura sub streaşină...

Ascultător, băiatul frămîntă lutul, turnînd din cînd în cînd apă şi călcîndu-l cu picioarele lui subţiri ca nişte beţe. Luneca pe mormanul de lut, cădea, se scula din nou şi din nou începea să frămînte, ajutîndu-se cu un băţ. Trupul lui slăbuţ, ud de sudoare, era ca de bronz întunecat şi aducea cu una din acele sculpturi care împodobeau altarele de jertfă din curtea lui Obba.

Băiatul gîfîia de oboseală, cu gura întredeschisă, şi dinţii lui albi, strînşi de încordare, luceau orbitor. Mîinile îi erau subţiri şi înguste, cu degetele lungi. Păreau lipsite de putere şi gingaşe, şi totuşi Makera se descurca bine cu treaba sa, fără să rămînă în urma tatălui, care lucra repede şi fără greş. Trebuia să termine trupul statuii sfinte înainte ca razele fierbinţi ale soarelui să-i alunge în colibă. Iar cînd, obosiţi şi flămînzi, vor cădea pe rogojină, sculptura va sta în soare să se usuce. După-amiază soarele va pleca de sub streaşină şi atunci tatăl se va apuca să modeleze din lut capul lui Obba, partea cea mai grea a muncii

unui turnător, pentru că totul depinde de formă. Dacă forma va fi bine făcută, atunci sculptura va ieşi aşa cum trebuie să fie.

Aducînd lîngă tatăl său un alt coş cu lut, Makera îl întrebă din nou:

— De ce-ai nedreptăţit-o pe mama lui Obba şi nu i-ai făcut decît capul? Şi de ce însuşi marele Obba e atît de înalt şi gras, ba pe deasupra mai are şi un topor în mînă?

— Ai crescut, fiule, dar ştii puţine, răspunse tatăl, cu mai multă blîndeţe. Apucase să termine corpul lui Obba şi acum, scufundîndu-şi mîinile în albia cu apă, se desfăta răcorindu-le. Acum putea să răspundă fără să se supere. Ar fi timpul să ştii, fiule: capul este lăcaşul soartei, locul unde se adună puterile şi gîndurile. Iar dacă mama lui Obba e sfîntă, atunci şi capul ei e sfînt. Eu n-am văzut-o niciodată, nici măcar nu am habar cum arată. Cred că este bătrînă şi urîtă, dar plăsmuirea ei trebuie să fie minunată, altminteri...

— Altminteri ce? Ce? îl descosea Makera.

Tatăl nu-i răspunse pe dată şi Makera se plictisi să aştepte, era nerăbdător.

— Altminteri ne vor zbura nouă capetele, fiule!

— Capul e sfînt... dar mîinile, oare nu sînt şi ele sfinte, nu sînt înţelepte?

Băiatul nu apucă să-şi termine gîndul, că deodată se pomeni în albia murdară. Tatăl îl azvîrlise acolo cu o singură aruncătură a mîinii lui puternice.

— Mîinile fac tot ceea ce le porunceşte capul. Mîinile mele au primit porunca să te azvîrle în albie, ca tu să încetezi să-ţi pierzi timpul cu vorbe deşarte. În mîini stă puterea şi ele sînt sfinte. Să nu uiţi asta, fiule. O să vină o zi cînd tu însuţi ai să faci din lut capetele sfinte ale lui Obba, ale strămoşilor lui, ale rudelor lui, ale dregătorilor lui. Ai să topeşti bronzul pentru ca să faci ca aceste capete să dăinuie peste veacuri, pentru cei mai îndepărtaţi urmaşi ai cîrmuitorului vestitului Edo. Şi asta, mulţumită prietenului nostru, care ne-a primit aici cînd am venit în Edo, nefericiţi şi fără adăpost. Şi deşi fraţii tăi nu s-au întors încă acasă, eu cred totuşi că spiritele strămoşilor ne arată bunăvoinţa, altfel tatăl tău, Bahago, n-ar fi devenit cel mai faimos fierar la curtea cîrmuitorului din Edo.

Deodată, Bahago tăcu şi căzu pe gînduri. De fapt, era greu să vorbeşti despre bunăvoinţa strămoşilor. Bunicul lui, al cărui

suflet sălăşluia de multă vreme în corpul unui cocostîrc albastru, era vădit că nu-l mai ocrotea. Altfel, cum de nu poate, de atîţia ani, să-şi găsească fiii? Chiar acum i-a spus lui Makera că el, Bahago, a ajuns vestit la curtea lui Obba. Şi ce folos? Iată, sînt şapte ani de cînd face din bronz chipuri sfinte de oameni, de păsări şi de animale. A izbutit să le facă pe placul multor dregători de seamă. I s-a spus că cele mai frumoase din chipurile făcute de el sînt la palat şi împodobesc altarele divinului Obba. Şi totuşi, nimeni nu l-a ajutat în nenorocirea lui. Toate nădejdile lui s-au spulberat de mult. Dac-ar fi ştiut că niciodată n-o să-şi mai vadă fiii, că niciodată n-o să-i găsească, n-ar fi rămas la Edo. S-ar fi întors în satul lui de baştină din savană.

Makera care, la fel ca şi tatăl său, lăsase lucrul şi intrase în colibă ca să se mai odihnească puţin, se gîndea la acelaşi lucru. Şi-i spuse tatălui:

— Eşti vestit, tată, dar fraţii mei tot nu s-au întors încă. Cum crezi tu: unde sînt acum fraţii mei?

Bahago, întins pe rogojină, cu mîinile sub cap, privea o rază de soare care se juca pe călcîiul mic şi murdar al fiului său şi rumega un gînd, care nu-l părăsise niciodată şi care-l urmărea şi în somn, şi aievea.

— Poate că fraţii tăi au fugit. Poate că s-au întors în coliba noastră şi trăiesc în savană. Acum n-avem cum să ştim asta. Dac-ai fi mai mare, băiatule, te-aş trimite acolo şi aş afla tot. Cît despre mine, eu n-am voie să părăsesc Edo. Acum sînt prins aici cu lanţuri nevăzute. Cînd îţi dai cuvîntul marelui stăpîn, nu se poate să-l minţi. Or, eu de fiecare dată îmi dau cuvîntul, făgăduiesc să fac o nouă statuie, încă un cap. Vremea trece fără să se oprească în loc. În Edo oamenii mor la fel ca şi în Kano şi în savană, şi toţi au nevoie de capetele strămoşilor, toţi au nevoie de altare.

Alături de Bahago, pe aceeaşi rogojină murdară de trestie, se lungise şi Makera. Se odihnea cu plăcere după munca obositoare şi după ce-şi umpluse burta cu banane. Mîncase, pesemne, peste măsură de multe banane. Pe corpul lui slab, burta se umflase caraghios, semănînd cu o tobă din piele de antilopă tînără. Makera stătea culcat şi se gîndea la tot ceea ce-i spusese tatăl său. În toţi aceşti ani văzuse tristeţea în ochii tatălui şi lacrimile mamei. Acum mama nu mai era niciodată veselă ca înainte, în savană. Acolo se întîmpla să vină

cîte o vecină, să-i spună cîte ceva hazliu, şi mama izbucnea într-un rîs vesel. Acum însă, nici nu zîmbeşte. Cum s-o ajute? Cum să-şi găsească fraţii? Tatăl lui căutase să vină la Edo, nădăjduind că aici va da de preoţii Aro sau de negustorii de sclavi, de la care ar fi putut să-şi răscumpere fiii. Bineînţeles că ei toţi s-ar fi întors în savană dacă nu s-ar fi întîmplat acea nenorocire. Makera îşi amintea cu tristeţe de savana lui dragă. Dar, cu fiecare an, în mintea lui rămîneau tot mai puţine amintiri din zilele cînd, micuţ fiind, era iubit şi mîn- gîiat de toţi. În schimb, i se întipărise bine în minte venirea lor la Edo. Îşi amintea de pădurile mari, de baobabii gigantici, de păsările pestriţe şi de noaptea aceea cumplită cînd tatăl său era cît pe ce să moară sfîşiat de un leopard care-i urmă- rea. Nu uita niciodată furtuna, urmată de ploaie torenţială, atît de neobişnuită aici, cînd tunetele zguduiau pămîntul şi cerul, iar fulgerele orbeau ochii. Îşi amintea cum tatăl său, căzut în genunchi, cerea îndurare cerului, pentru ca furtu- na — godari — să nu-i ducă cu dînsa. Tata spunea atunci că nu s-ar fi mirat dacă acest vînt cumplit, care smulgea din rădă- cini copacii puternici, ar fi ridicat toată familia lor şi ar fi dus-o undeva, departe, dincolo de graniţele Nigeriei. Greu a fost drumul lor, şi grea era viaţa la Edo. Oare nu vede el cît de îngrijorat este tatăl său? Cît de neliniştit este după ce a terminat un lucru şi trebuie să-l ducă vreunui dregător de seamă? E drept că pentru munca lui tatăl căpăta toate cele de trebuinţă. Dar, ca şi înainte, mama pisează meiul în piuliţă şi fierbe fura. Adeseori reuşesc să taie cîte o capră sau o oaie. Sînt sătui mereu, dar viaţa lor este lipsită de bucurii. Şi cu toate că Makera a învăţat să vorbească limba edo, n-are copii de sema lui cu care ar putea să se joace. Are mereu treabă, mereu îl ajută pe tatăl său.

Gîndurile lui Bahago şi ale lui Makera fură întrerupte de venirea mamei. Mama lui Makera le aduse o strachină de terci fierbinte. O puse jos pe rogojină, se aşeză alături de băr-bat, dar nu luă lingura şi nu mîncă.

— De ce eşti tristă? întrebă Bahago. S-a întîmplat ceva?

— Mare năpastă! Olarului i-au luat copiii!

— Cine i-a luat şi cînd?

— Plecasem după mei, cînd am auzit ţipete în curtea casei lor. Am privit printr-o crăpătură a gardului şi am văzut cum oamenii

de la palatul lui Obba îi legau cu o singură frînghie pe toţi copiii olarului. Pe toţi cinci i-au luat. Iar cînd neferi- citul olar l-a înşfăcat pe băiatul său de trei ani, slugile l-au azvîrlit departe. Şi i-au luat băiatul. „N-are decît trei anişori, lăsaţi-mi-l! ţipa el. Gum am să trăiesc fără ei? Şi la ce bun să mai fac oale?” Dar oamenii de la palat au plecat, mînînd copiii. Şi atunci olarul a început să arunce după ei cu oalele din curte. Copiii ţipau, mama îşi smulgea părul şi se ruga de oameni s-o omoare. Iar olarul spărgea oalele ea un nebun. Am văzut cu ochii mei cum ostaşii lui Obba i-au mînat pe copii la palat.

Mama lui Makera se apucă de cap şi începu să se legene dintr-o parte în alta, apoi, neputîndu-şi stăpîni hohotele de plîns, se aruncă cu faţa pe podeaua de pămînt.

Bahago zvîrli lingura.

— Spune-mi, ce-a fost mai departe? Şi eu de ce nu ştiu nimic?

— Am văzut-o pe mamă cum a alergat după copiii ei, dar nu i-a ajuns şi a căzut în drum. Cînd olarul s-a apropiat de ea, era moartă. I-a plesnit inima de durere. Iar inima mea e de fier. De ce nu mi-a plesnit atunci cînd mi-au fost luaţi băieţii?

— Am să sculptez pentru olar capul soţiei lui. Deşi va fi cioplit în lemn, capul acestei femei o să fie tot atît de frumos cum este acest cap de bronz al mamei lui Obba. El îl va pune pe altar şi în fiecare zi o să-i ducă jertfe.

— Dar de unde o să le ia? Şi-a pierdut minţile. Niciodată n-o să mai facă nici o singură oală.

— Dar oare tu, Mama lui Makera, n-o să-i dai să mănîn- ce? Să-l luăm în coliba noastră. Nenorocirea lui e la fel de grea ca a noastră. Noi însă am nădăjduit că o să-i găsim pe fiii noştri. Şi am muncit. Dar el la ce să mai spere? Mare năpastă!

UMBRA FIULUI PE PERETELE BORDEIULUI

Mai trecură trei ani. Familia lui Bahago muncea ca şi înainte, făcînd sculpturi pentru altarele fără număr ale divinului Obba. Makera era acum un fierar de sine stătător. Dar se pricepea să facă formele de lut mai frumos şi mai repede decît tatăl său. Bahago se mira de unde i-a venit acest dar. Uneori i se părea că fiul său stăpîneşte o taină, Îl privea cu atenţie cum munceşte şi se minuna. Mai ales se pricepea la chipuri omeneşti, pe care le făcea foarte expresive.

Odată, tatăl îi spuse lui Makera:

— Ştii ceva, băiatule, mama este mereu îngrijorată din cauza ta. Iată, sînt trei ani de cînd în coliba noastră locuieşte olarul care şi-a pierdut copiii. Iar ea îşi tot aminteşte de ziua aceea îngrozitoare cînd copiii lui au fost luaţi cu sila, şi de-abia azi mi-a spus că n-o să poată îndura dacă vei fi luat şi tu.

— Dar nu mai sînt mic! Şi nu mi-e teamă de nimeni. Şi-am să-i spun şi mamei să nu-i mai fie teamă şi să nu se mai gîndească la asta. Chiar tu mi-ai spus de multe ori că nu se vor atinge de noi, pentru că lucrăm pentru divinul Obba şi pentru demnitarii lui. Trebuie doar să aducem jertfe spiritelor strămoşilor şi să-i rugăm să-i dea viaţă lungă lui Obba, ca el să nu moară. Ştii, tată, am aflat că, atunci cînd moare Obba, fiecare poate să păţească ceva. Mi s-a spus că atunci cînd a murit fostul Obba, sufletul lui a binevoit să ia cu el pe cele mai bune dintre slugile lui, pe cei mai buni ţesători, fierari, olari, croitori, turnători de metale. Nu ştiu dacă e aşa, dar omul acela zicea că pe urma lui Obba au mai plecat sute de oameni.

— L-ai întrebat tu cum s-a întîmplat asta?

— El singur mi-a povestit, răspunse Makera. Oamenii aceştia stăteau lîngă cortul celui mort. Ei îl boceau, iar între timp unul dintre marii dregători îi striga pe nume şi le spunea: „Marele Obba te cheamă la el”. Şi fiecare dintre ei era poftit la marele Obba. Omul ieşea din mulţime şi oştenii îl duceau în curtea vecină. De-atunci nu i-a mai văzut nimeni, niciodată.

Bahago îl asculta în tăcere pe fiul său şi se ruga în gînd pentru sănătatea lui Obba. Astăzi Obba este în viaţă, aşadar, Makera va rămîne acasă, nimeni n-o să-l ia nicăieri.

Într-una din zilele următoare, în coliba lui Bahago veni un dregător de la curte şi-l întrebă dacă va putea să facă o sculptură: masca unui cap de femeie, din fildeş. Îi trebuie lui Obba pentru apropiata sărbătoare pe care regele o iubea şi o venera în mod deosebit. Era sărbătoarea semănăturilor de primăvară, cînd marele Obba sădea cu mîna lui primul bulb de iams şi-l sfinţea cu rugăciunile sale.

Bahago se gîndi dacă face să se apuce de treaba asta. Nu ştia dacă o să-i aducă folos sau pagubă. Şi apoi, nici nu era sigur c-o să izbutească bine asemenea lucrare. Cînd era mai tînăr, cioplea foarte bine din lemn capete de femei şi bărbaţi. Îi plăcea să cioplească şi jucării. Dar au trecut zece ani de cînd nu se mai îndeletnicea cu asta. Nu avea nici unelte. Ce-o să se întîmple dacă o să strice colţul de elefant? Nicio-dată nu ştii ce te aşteaptă. O năpastă poate veni oricînd. Ba-hago nu ştia ce să răspundă. Între timp însă Makera, care cercetase îndelung bucata de fildeş, spuse:

— Eu pot să fac această mască. Dar cît timp am să lucrez la ea, n-am să-l pot ajuta pe tatăl meu. Păsările de bronz pe care trebuie să le facem pentru noul palat al lui Obba vor fi turnate mai tîrziu.

— Turnurile nu vor fi gata prea repede, răspunse demnitarul, aşa că păsările mai pot aştepta. Ia, Makera, bucata de fildeş şi apucă-te de treabă.

Makera întrebă atunci cît de mare trebuie să fie masca şi cum se foloseşte de ea marele Obba.

Trimisul regelui îi spuse lui Makera că masca trebuie să fie de mărimea unei palme, că Obba o va purta la brîu şi că trebuie făcută foarte bine. Cîrmuitorului din Edo îi plac nu- mai lucrurile foarte frumoase şi foarte scumpe, iar lucrurile urîte îi trezesc mînia.

Makera îi răspunse că ar putea să facă masca mai bine, dac-ar vedea ce lucruri frumoase şi scumpe poartă marele Obba. Pentru că niciodată nu-i fusese dat să-l vadă. Doar de mult, foarte de mult, cînd era mic, văzuse odată o procesiune care se apropiase de palat. Era pe-atunci fără minte şi crezuse că Obba este foarte bătrîn: văzuse cum era sprijinit de braţe divinul

cîrmuitor şi crezuse că Obba nu poate să se ţină pe picioare. Dar nu era aşa.

Demnitarul izbucni în rîs:

— Acum zece ani îl credeai bătrîn? Pe-atunci era încă tînăr de tot.

— Fie-i viaţa cît mai lungă! strigă Bahago. Aşijderea şi tinereţea! Dar, spune-mi, ce podoabe îi plac lui Obba?

Trimisul regelui se aşeză pe rogojină, ceru nişte tombo răcoritor şi spuse că cea mai minunată podoabă, cu care se mîndreşte foarte mult Obba şi cu care se poate mîndri între- gul neam regesc, sînt mărgelele preţioase. Divinul Obba are coliere de coral, de scoici şlefuite şi de nestemate.

— Sînt foarte multe şi sînt foarte frumoase, povestea demnitarul, lăudîndu-se cu cele văzute de el. În toată ţara nu găseşti atîtea mărgele! Şiraguri grele atîrnă la gîtul, pe pieptul şi pe pîntecele marelui Obba. Fiecare dimineaţă el o începe cu cuvintele: „O, mărgele, ce-mi înfăşuraţi trupul, dăruiţi-mi înţelepciune şi nu lăsaţi duhurile rele şi alte nenorociri să se apropie de mine!”

— Am să mă străduiesc foarte mult şi am să fac podoabe vrednice de divinul cîrmuitor din Edo, spuse Makera. Numai să nu mă grăbeşti. Lasă-mă să lucrez bine şi să mă plăteşti cum trebuie, pentru că mai am de făcut şi cuţite pentru a putea lucra în os. Am nevoie de cuţite bune şi tari. Să nu mă zoreşti!

— Văd în faţa mea un tînăr, făcu trimisul regelui, dar aud cuvinte de om bătrîn. Tu ai spus tot, iar eu am înţeles tot. Crede-mă, dacă lucrarea va ieşi frumoasă, vei primi răsplata binemeritată. Păstrătorul tezaurului, care are în grija lui toate podoabele lui Obba, este un om generos. Plăteşte bine pentru un lucru care-i place. Tatăl tău a ajuns de mult un om respectabil. Iar eu am să-i spun acum vistiernicului că fiul lui Bahago a crescut şi că numele lui, Makera, trebuie ţinut minte.

Cînd trimisul regelui plecă, Mama lui Makera se repezi spre fiul său şi, cu lacrimi în ochi, îi spuse că spiritele bune au răsplătit-o pentru toate suferinţele şi chinurile ei. Uite, acum vede şi ea răsplata! Numai că are o rugăminte la fiul său.

— Fă bunătate şi ascultă-mă, fiule. Să-ţi faci mărgele şi să le porţi mereu. Să-ţi dăruiască şi ţie înţelepciune şi să te păzească de spiritele rele.

— Din ce să-mi fac astfel de mărgele? N-am nici coral, n-am carniol, n-am nici scoici de mare.

Atunci se amestecă Bahago şi spuse că va face el rost în piaţă de scoici de mare şi c-o să le şlefuiască singur. Îi plă- cuse foarte mult dorinţa nevestei sale de a-l feri pe Makera de primejdii. Neliniştea nu-l părăsea pe Bahago la gîndul ce- lor ce s-ar putea întîmpla dacă va muri marele Obba, pentru că sufletul lui poate să ceară jertfe nemăsurate. Ce se va întîmpla dacă el va rosti numele tuturor fierarilor, turnătorilor, cioplitorilor în os? Dacă-l va chema şi pe Makera? N-ar fi mai bine să se lase de munca din Edo şi să plece pe furiş în savană? Nici Kano şi nici Edo nu au adus fericire familiei sale. Nici pînă la urmă n-a aflat nimic despre soarta fiilor săi. Acum o să mai facă doar păsările de bronz pentru turlele palatului celui nou, iar Makera o să cioplească podoaba de atîrnat la brîul lui Obba. Dar după aceea trebuie să plece. Tot drumul lung, de la Edo pînă la Cărarea Elefanţilor, ei vor nădăjdui că fiii îi aşteaptă în satul de baştină. Au trecut atîţia ani, ei au crescut şi de mult trebuie să fi înţeles că cel mai de preţ lucru în viaţă este libertatea. Iar acasă totul trebuie că s-a schimbat. De bună seamă, căpetenia tribului lor e acum fiul lui Mavaki, cel mai mare dintre băieţii lui, un vînător iscusit. El va primi familia lui Bahago, îi va ajuta să ridice o colibă într-un loc bun, le va da carne şi vin de palmieri. Poate că, dacă s-ar întoarce în savană, tot satul i-ar primi ca pe cei mai dragi oaspeţi. Dar deocamdată n-o să-i spună nimic nevestei lui. O să-l grăbească doar pe furiş pe Makera. Deşi băiatul a cerut mult timp pentru lucrare, el, Bahago, va face într-aşa fel ca podoaba scumpă să fie gata cu mult timp înainte.

*

* *

Multe zile a trudit Makera la nicovală: făcea cuţite foarte tari, din bronz, pentru a lucra cu ele în os. Ţinea foarte mult să-i uimească pe toţi. Acum nu trebuia să mai frămînte lutul moale şi să usuce statuile în soare. Acum putea să şadă în coliba răcoroasă, pe o rogojină curată, şi să facă pe-ndelete această lucrare atît de gingaşă şi de migăloasă. Se hotărîse să dăltuiască un cap de femeie, încununat cu o minunată podoa- bă de regină şi cu un şirag de mărgele la gît.

Makera voia din suflet să facă o faţă frumoasă, dar cum să ajungă la o frumuseţe fără cusur? Ştia că deseori tatăl său, cînd se apuca de lucru, se ducea la porţile palatului ca să privească vreun dregător de seamă şi după aceea să modeleze un chip ca al lui. Dar el, Makera, cum să facă? Mult mai greu era să ciopleşti în fildeş decît să modelezi în lut. Şi apoi, îl mai înspăimînta şi gîndul că această podoabă o va purta însuşi marele Obba. Makera se gîndea mereu la asta şi neliniştea îl cuprindea tot mai mult. Îi veni în ajutor o întîmplare.

Makera şedea aplecat deasupra lucrului său, iar în celălalt capăt al bordeiului mama lui împletea o rogojină. Makera pri- vi spre ea, cu gîndul aiurea, şi deodată văzu că are chipul foarte frumos. Fruntea înaltă, buzele pline şi bine desenate, urechile mici, ochii mari şi trişti. Makera izbucni într-un rîs vesel şi, sigur pe el, puse mîna pe cuţitaşul de cioplit. Va făuri chipul mamei sale. Numai ochii nu vor fi atît de trişti, cum îi vede acum. Vor fi veseli, aşa cum erau în savană, cînd el, Makera, era încă un copilaş. Dar cum o să-i facă podoaba de pe cap? Căciuliţa împletită, pe care de obicei o poartă reginele, trebuie să aibă nişte izvoade alese. Gîndul care i-a venit acum îl va uimi chiar şi pe Obba, nu numai pe păstră-torul tezaurului! Căciuliţa acestei femei va fi împodobită cu capete de oameni albi — de portughezi. În ultimul timp, îi poţi vedea foarte des pe uliţele din Edo. Se spune că sosesc aici cu un singur gînd: să cumpere sclavi negri. Şi dacă el va face capete de portughezi pe căciuliţa reginei, vor înţelege toţi că asta arată dorinţa oamenilor din Edo de a pune stăpînire pe capetele portughezilor. Asta-i va plăcea foarte mult divinului Obba.

Makera trudi zile întregi la această mască. Deocamdată, nu se vedea încă expresia feţei reginei şi mama nu dădea atenţie lucrului fiului său. Dar într-o dimineaţă, cînd Makera nu era în bordei, ea luă în mînă bucata de fildeş şi încremeni de ui- mire. I se păru că-şi vede chipul în groapa cu apă din curtea lor. Era faţa ei, şi, cu toate că Makera îşi spusese că va face chipul mamei cu ochi veseli, îi făcuse aşa cum erau cu adevărat. Ochii mari şi trişti îţi priveau parcă în suflet şi-ţi vor-beau de durerea şi de suferinţele îndurate. Se citea în ei un soi de mirare. Oricum ar fi fost, Mama lui Makera îşi dădu seama că este ea şi multă vreme privi podoaba scumpă din fildeş îngălbenit. În ziua

aceea, pregăti cu deosebită dragoste hrana pentru fiul ei. Îi aduse vin răcoros şi-i spuse:

— Bea, băiatule, să te mai înviorezi. Munca ta cere o mare răbdare.

Makera muncea din zori şi pînă-n seară. Şi totuşi, trecură multe zile pînă că apară pe gîtul micii sculpturi mărgelele foar-te frumoase, iar pe cap, căciuliţa împletită. Nu-i mai rămăsese să facă decît podoabele de pe căciuliţă — capetele de portughezi.

Odată, Bahago îi spuse nevestei lui:

— După ce podoaba va fi gata, o să plecăm în savană. O să părăsim Edo; poate că fiii noştri s-au întors acasă.

— Am s-o fac cu bucurie. Am îmbătrînit. Picioarele mele nu mai sînt atît de iuţi şi de puternice ca înainte, dar am să zbor într-acolo ca pe aripi. Trăim aici, stăpîniţi mereu de tea-ma marelui Obba. La ce bun? Fiii nu ni i-am găsit! Să ne întoarcem în savană. Poate că ei sînt acolo.

Deocamdată nu-i spuseră lui Makera cele puse la cale. Iar fiul lor trudea într-una. Podoaba preţioasă devenea din ce în ce mai frumoasă. Mama o privea cu încîntare, în orice clipă liberă.

— Crede-mă, fiule, îi spuse ea într-o zi, cînd divinul Obba va vedea ce-ai lucrat, te va răsplăti şi-ţi va face un bine. Ştii ce-o să-ţi spună?

Makera se căznea tocmai să taie capete micuţe de portu-ghezi. Era atît de prins de lucrul său, încît nu-i răspunse; mai bine zis, nici n-o auzise. Dar mama îl întrebă din nou;

— Nu vrei să ştii ce-o să spună divinul Obba?

— N-o să spună nimic. El n-o să mă vadă. Oare tata i-a făcut puţine statui minunate? Şi totuşi tata nu l-a văzut niciodată pe cîrmuitorul din Edo. Timp de zece ani tot tru- deşte pentru curte.

— Nu oricui, fiule, îi este dat să-i vadă pe zei! Dar eu sînt încredinţată că într-o bună zi tu vei apărea în faţa lui

Obba şi atunci el îţi va spune: „Drept răsplată pentru sîrgu- inţa ta, Makera, îţi dau mărgele de coral şi-ţi mai dau şi o făgăduială a mea: tot neamul tău, pînă la a cincea spiţă, toţi veţi fi sub ocrotirea curţii. În neamul lui Bahago nu vor fi sclavi”. Tu să le asculţi toate acestea, fiule, şi să-l rogi să-ţi găsească fraţii.

Mama tăcu, îşi privi fiul cu ochii săi mari şi trişti şi se aplecă la picioarele lui negre şi subţiri.

— El nu va spune asta niciodată, răspunse posomorit Makera. Zeii nu vorbesc cu oamenii de rînd. Iar tu încetează să te mai gîndeşti la sclavi. Mîinile mele aduc folos divinului Obba. La ce m-ar vinde? Nu plînge, Mama lui Makera! Ai vărsat un şiroi întreg de lacrimi şi uite că meiul tău stă ne- pisat. Fă mai bine o turtă de mei.

— Bine zici, fiule, făcu zîmbind Mama lui Makera.

*

*   *

Makera trudea cu atîta sîrguinţă, cum tatăl său nu-l văzuse pînă atunci niciodată. Podoaba de fildeş îi ceruse multă răbdare. Uneori părea că Makera n-are s-o aibă pînă la capăt. Îi luase mult mai mult timp decît sculptura celei mai complicate statui. Şi totuşi, veni ziua cînd în coliba lui Bahago apăru din nou trimisul regelui. Sorbind încetişor din tombo-ul răcoritor, el cerceta cu de-amănuntul podoaba minunată făurită de Makera. Capetele de portughezi îl bucurară şi-l înveseliră atît de mult, încît scoase un chiot de bucurie, îl plesni pe tînăr peste umăr şi-i spuse că un asemenea meşter îi va plăcea foarte mult lui Obba.

— Marele Obba va fi darnic, repeta demnitarul, turnîn- du-şi vin din carafă şi făcîndu-i semn cu ochiul lui Bahago, care nu-şi desprindea privirile de la acest oaspete de vază şi aştepta cu nerăbdare răsplata.

Dar iată că vinul fu băut pînă la fund, podoaba de preţ fu aşezată într-un coşuleţ de papură, trimisul regelui se pregă- tea să plece, iar de răsplată, nici pomeneală! De parcă nici nu i s-ar fi cuvenit lui Makera. Atunci Bahago îşi pierdu răbdarea

— Oare divinul Obba nu plăteşte nimic pentru această lucrare?

Apoi îi aminti demnitarului cît muncise Makera la această podoabă şi cît de mult aşteptase ziua fericită cînd va putea să-l bucure pe divinul său stăpîn.

Trimisul regelui ascultă toate aceste cuvinte liniştit şi netulburat, dar nu se grăbea cu răspunsul. Bahago se supără chiar şi începu să frămînte cu năduf un morman de lut roşu şi ud din curte.

La plecare, trimisul regelui îi spuse lui Makera că răsplata o va primi chiar la curtea marelui Obba. I-o va da însuşi păstrătorul de mărgele şi găteli al cîrmuitorului divin.

— Dar oare pe fiul meu îl vor lăsa să intre în palatul divinului Obba? întrebă Mama lui Makera. Ar fi mai bine, om bun, să-l plăteşti chiar tu. Caută să-l plăteşti tu!

— Eu aş socoti drept o mare fericire să pot pătrunde sub bolta palatului marelui Obba, răspunse demnitarul. Crezi oare că mulţi s-au învrednicit de asemenea cinste? Bahago al tău încă nu l-a văzut pe divinul Obba şi lucrează pentru el de atîţia ani. Ce tot spui, femeie fără minte?!

Mama lui Makera se ruşină şi se apucă pe dată să-i mulţumească demnitarului pentru cinstea făgăduită fiului ei. Ea nu-i spuse cîtă nelinişte simte în suflet şi că nu-i vine să-l lase pe singurul său fiu la palat. Făcu mereu plecăciuni pînă cînd trimisul regelui dispăru în dosul gardului scund de lut, care despărţea curtea lui Bahago de străduţa strîmbă şi mur-dară pe care locuiau fierarii şi turnătorii din Edo.

Bahago frămînta cu pornire lutul roşu, cînd Mama lui Makera îi povesti despre toate.

— Oare asta-i a bine? întrebă femeia îngrijorată. Dacă pe Makera îl paşte vreo primejdie? Să lăsăm aici baltă toată munca ta şi să plecăm în savană, fără zăbavă!

— Spui vorbe deşarte! se supără Bahago. Fiul nostru se va duce la curte şi va primi tot ce i se cuvine pentru podoaba făcută de el, iar după aceea o să-i spunem de hotărîrea noastră de a ne întoarce în savană. El se va bucura. Crede-mă! Dar, deocamdată, lasă-l să se ducă la palat. A muncit atît de mult la această podoabă! A dorit atît de mult să-i facă pe plac divinului Obba! E vorba de răsplată şi de nimic altceva! Altfel, de ce l-ar chema la palat? Gîndeşte-te numai, Mama lui Makera! Fiul tău este chemat de însuşi marele Obba! Atunci de ce eşti nemulţumită?

Mama lui Makera îl privea plină de uimire pe Bahago. Pentru prima oară auzea de la el astfel de cuvinte. Vorbele lui sădeau în sufletul ei nădejdi într-un viitor mai bun. Iată, sînt zece ani de cînd trăieşte într-o necontenită nelinişte. A uitat să mai rîdă! Cîte lacrimi amare n-a vărsat, pitită în- tr-un colţ întunecat al colibei, ca soţul şi fiul să n-o vadă? Şi iată că, în sfîrşit, au venit clipe fericite! Ceea ce luase ea drept o nenorocire, drept o prevestire rea, era, de fapt dru- mul spre fericire. Cum de nu se gîndise că era un noroc atît de rar pentru ei! Pe toată uliţa lor nu-i un singur fierar care să fi fost la curte şi să-l fi văzut pe divinul Obba. Căci Obba este de o seamă cu însuşi zeul. El poate tot. Şi în toate este măreţ. Ah, ce femeie proastă era! Trebuie să-i dea cît mai repede lui Makera veşmîntul lui de sărbătoare. Să nu mai pregete. De bună seamă că trimisul regelui i-a şi înmînat marelui Obba podoaba de preţ.

— Ştii tu oare ce trebuie să faci atunci cînd vei păşi pra- gul sfînt? întrebă mama neliniştită. Ştii că trebuie să cazi cu faţa la pămînt şi să aştepţi mult aşa, la picioarele zeului tău?

— Ştiu, ştiu tot! De cîte ori n-am auzit vorbindu-se în piaţă! Slugile regelui povestesc tuturor despre asta. Şi deşi sînt puţini cei care l-au văzut pe marele Obba, fiecare ştie ce ar face dac-ar avea norocul să treacă pragul palatului.

Cînd Makera apăru în faţa tatălui său în veşmînt de săr-bătoare, cînd tatăl său, Bahago, îl văzu, cu mîinile curate şi picioarele spălate, inima începu să-i bată de fericire. Acum nu mai credea decît în noroc. Obba e în viaţă, Obba e sănătos, Obba e mulţumit — ce să-şi mai dorească?

— Du-te, fiule, spuse Bahago, şi fie ca norocul să lumineze coliba noastră. Întoarce-te cu mărgelele preţioase. Marele Obba este cel mai bogat om de pe pămînt.

Makera stătea lîngă peretele de lut al colibei şi-l asculta cu luare-aminte pe Bahago. Ardea de nerăbdare să ajungă mai repede la palat; de-abia se stăpînea să n-o ia la fugă. Totuşi era cuviincios şi răbdător cu cei în vîrstă. Cum stătea el lîngă colibă, umbra lui căzu pe peretele luminat — un cap mărit, cu părul creţ şi cu mîinile lungi şi slabe. Iar mama, care urmărea fiecare mişcare a fiului ei, văzu deodată această um-bră uimitoare, de parcă pe peretele colibei era un Makera viu.

Fără să-şi dea seama de ce, minată poate de o nelinişte neînţeleasă, ori poate de dragostea ei mare şi nesfîrşită ca savana, dori să întipărească această umbră pe peretele colibei sale şi spuse tare:

— Stai, Makera, nu te mişca! Iar tu, Bahago, priveşte umbra fiului tău. Ia te uită cum s-a întipărit ea pe peretele colibei noastre! Unge-o cu lut roşu şi deseneaz-o cu cea mai mare grijă, ca Makera să rămînă cu noi pînă cînd marele Obba ni-l va trimilte iar acasă. Haide, Bahago, apucă-te de treabă mai repede!

Makera rămase nemişcat, iar tatăl arunca grăbit, pe peretele luminat al colibei sale, bucăţi de lut ud, roşu. Apoi, cu mişcări repezi, întindea lutul, iar Mama lui Makera îl urmă- rea, tulburată. Vedea cît de greu îi vine să facă ceea ce do- rise ea, pentru că umbra lui Bahago apărea mereu alături de umbra fiului. Şi totuşi, Bahago îndeplini rugămintea nevestei sale. Apoi îi spuse lui Makera să se îndepărteze de perete şi cu mîna lui pricepută îndreptă desenul. Iar Mama lui Makera văzu ceea ce dorise să vadă. Şi atunci spuse:

— Fugi, Makera! Fie ca fericirea să meargă alături de tine! Şi întoarce-te mai repede!

Iar după ce fiul ei plecă la palat, plin de speranţă şi feri- cire, Mama lui Makera rămase să-şi desfete ochii cu umbra lui, pe peretele colibei.

— Bahago, spuse Mama lui Makera, cum crezi tu, n-am să supăr oare spiritele bune dac-am să pun în faţa acestei umbre o strachină cu fura fierbinte şi banane coapte?

— Nu, dacă n-ai să le lipseşti de partea lor, dacă n-ai să le laşi fără daruri, răspunse Bahago. Eu am socotit întotdeauna că trebuie să faci pe placul spiritelor bune. Cum uităm de ele, încetează să ne mai ocrotească şi atunci vine nenorocirea.

Bahago tăcu. Văzu lacrimi în ochii soţiei sale şi înţelese că ea se gîndea la fiii pierduţi. Gîndul acesta nu-l părăseşte nici pe el; îl urmăreşte la tot pasul: cînd frămîntă lutul, cînd sculptează capetele marilor strămoşi ai lui Obba, cînd se trezeşte noaptea în coliba lor înăbuşitoare. De bună seamă că fiii se gîndesc şi ei la mama şi la tatăl lor. Dar cînd o să-i vadă oare?

UNDE SÎNT FIII LUI BAHAGO?

Trecuseră zece ani de la acea zi de neuitat, cînd cei trei fii mai mari ai lui Bahago fuseseră răpiţi de preoţii Aro. În amintirea lui Bahago rămase pentru toată viaţa ziua aceea dogoritoare din piaţa de la Kano, glumele vesele şi rîsetele copiilor, apoi strigătele sfîşietoare ale mamei, care se zbătea în ţărînă, de durere şi desperare.

Nici fiii lui Bahago nu uitau ziua aceea, deşi viaţa lor se schimbase.

Atunci cînd preoţii îi furaseră şi-i ascunseseră într-o casă de la marginea oraşului Kano, fraţii începură să strige după ajutor, să bată cu pumnii în perete, să urle şi să se roage să fie lăsaţi la părinţi lor. Iar cînd, istoviţi, începură să plîngă cu amărăciune, frcîndu-şi cu pumnii ochii umflaţi de lacrimi, apăru un bătrîn preot Aro, cu o strachină de terci fierbinte. Băieţii, care nu mîncaseră toată ziua, înghiţiră terciul şi că- zură pe loc doborîţi de un somn greu şi ameţitor. Se treziră mai tîrziu, noaptea, într-o cuşcă tare, împletită din nuiele, care se legăna pe spatele unei cămile ca o barcă pe valuri. Mafi, cel mai mare dintre fraţi, dădu să se ridice, dar se lovi cu capul de cuşcă şi căzu peste fraţii săi. Deasupra lor se întindea cerul întunecat, spuzit de stele. În jur era linişte şi nu-mai omul, care îmboldea cu biciul cămila, mergea cu paşi tîrşiţi alături de ei şi bolborosea ceva într-o limbă necunoscută. Fraţii nu înţelegeau nimic şi mult timp nu putură să priceapă ce se întîmplase cu ei. Se întrebau unul pe altul, căutînd să-şi amintească ce se petrecuse în piaţa din Kano. Cel dintîi îşi veni în fire Mafi. Şi cînd

înţelese că erau duşi undeva, de-parte, începu să ţipe, să tragă de cuşcă şi să-i blesteme pe preoţi.

— Preoţi blestemaţi! O, nefericiţii de noi, părăsiţi de toţi! Am fost furaţi! Am fost minţiţi! O, niciodată n-o să-l mai vedem pe tatăl nostru, Bahago! O, niciodată n-o s-o mai vedem pe Mama lui Makera! Rămas bun, Cărarea Elefanţilor! Rămas bun, savană! O, ce nenorocire s-a abătut peste noi! Ce rău am făcut?

Aşa se tînguia Mafi, legănîndu-se şi vărsînd şiroaie de lacrimi. Iar fraţii lui, îmbrăţişaţi, plîngeau şi ei în hohote.

— Ni s-a dat o iarbă care ne-a adormit! ţipă Mafi, dîndu-şi seama de ce căzuseră în nesimţire.

Şi atunci, fraţii văzură în urma lor o cămilă, şi pe ea un preot Aro. El îi făcu semn omului care mergea pe jos, şi biciul şfichiui cu un şuierat mîinile prinse de nuielele tari ale cuştii. Mafi se făcu mic, se ghemui şi se lăsă alături de fraţii lui care plîngeau. Aşa trecu noaptea. Iar a doua zi, preotul Aro se apropie de ei şi le spuse că dacă or să urle, or să ţipe şi or să strice cuşca, îi va lăsa fără mîncare şi, pe deasupra, va porunci să fie şi biciuiţi. Iar dacă se vor purta cum trebuie, le va da de mîncare şi chiar le va da voie să iasă din cuşcă şi să mai umble pe jos, ca să se dezmorţească.

— Lasă-ne acasă, arată-ne drumul spre savană! îl rugă Mafi. Tata şi mama ne caultă. Makera plînge. Niciodată în viaţă nu ne-am despărţit! Lasă-ne să plecăm!

— Eşti prost ca un pui de gazelă, rîse preotul. De ce crezi că merg şi eu împreună cu voi? Oare nu pentru a vă duce la palatul din Edo? Am să primesc şi o răsplată pentru vicle- nia mea.

Şi din nou Mafi începu să ţipe şi să se zbată în cuşcă. Iar fraţii lui îi ţineau isonul, plîngînd amîndoi.

— Nu mai scheunaţi, căţei nenorociţi! Eu n-am să vă vînd pe o corabie. Veţi ajunge la palatul divinului Obba. A dat norocul peste voi, iar voi urlaţi ca nişte cîini flămînzi!

— La palatul marelui Obba? Inima lui Mafi se strînse de frică.

Cine este marele Obba şi ce-o să facă cu ei? Ce-o să se întîmple cu mama şi cu tatăl lor? Ce-o să facă Makera fără ei?

Mafi nu ştia nimic despre marele Obba, nu ştia nimic despre oraşul Edo. Cunoştea şi iubea numai savana şi mai mult ca ori-ce în viaţă dorea să se întoarcă în coliba lor şi să-l îmbrăţişeze cît mai repede pe micul Makera. Mafi îl iubea foarte mult pe Makera şi nu-şi putea închipui viaţa departe de frăţiorul său.

— Ei, tu, spune-ne, cine este marele Obba? Şi ce este Edo? îl întrebă Mafi pe preot. Şi cît timp trebuie să stăm acolo? Şi cînd vom putea să ne întoarcem în savană?

Drept răspuns, Mafi auzi un rîs puternic. Preotul plesnea de rîs, nu alta! Mafi nu primi nici un răspuns. Fraţii lui îi puneau mereu întrebări, dar ce putea el să le spună? Îşi aminteau mereu de Cărarea Elefanţilor, de sărbătoarea din ajunul plecării lor la Kano, cînd mama le dăduse o strachină mare, plină de fura, cînd mulsese lapte proaspăt de capră şi fiecare avea în mînă o lingură împletită din fire subţiri şi uscate de iarbă. Mafi căuta să-şi învie în minte tot ceea ce se petrecuse la Kano. El şi fraţii lui stăteau fără grijă lîngă altarul preoţilor Aro şi ascultau bîiguitul neînţeles al bătrînului în veşmînt alb. Cine i-a pus să se apropie de aceşti preoţi? Ce-au căutat ei lîngă altare străine? Dacă s-ar fi întors împreună cu Makera în casa vopsitorului, nu li s-ar fi întîmplat această nenorocire.

*
* *

Multe, multe zile în şir au fost hurducaţi în cuşca aceea. Băieţii plîngeau şi se văitau cînd le amorţeau picioarele. Une-ori izbuteau să-l înduplece pe bătrîn, şi acesta dezlega frîn- ghia, deschidea cuşca şi-i lăsa să mai alerge puţin, dar fără să lase o clipă biciul din mînă.

Sosi şi ziua cînd cămila se opri la poarta unui oraş mare şi frumos. Bătrînul deschise cuşca şi le porunci fraţilor să iasă. Erau la porţile oraşului Edo — reşedinţa unui regat bogat. Preo-tul Aro îi adusese aici, ca să-i vîndă la curtea divinului Obba. Păziţi de bici, fraţii porniră pe uliţele înverzite, cu case fru-moase, din Edo. Aici erau atîtea lucruri uimitoare, încît Mafi nu înceta să privească în jur, plin de încîntare.

— Nu poţi de fel să-ţi dai seama ce este Edo, pînă nu-l vezi cu ochii, spunea el, holbîndu-se şi străduindu-se să cerceteze cît mai bine oamenii, casele, copacii.

La porţile palatului, fraţii fură cercetaţi de mai marele peste străji. Le-a poruncit să deschidă gura şi să-i arate dacă au dinţii întregi. Le cercetă apoi mîinile şi picioarele, ca să vadă dacă nu sînt rupte. Îi întrebă dacă nu-i dor cumva ochii şi cînd se încredinţă că băieţii sînt sănătoşi, îi plăti preotului Aro cele

cuvenite şi porunci unuia dintre oştenii care stăteau la poartă să-i ducă pe băieţi în curtea unde se afla paza. Acolo trebuiau să deprindă meseria grea şi de mare cinste — să facă de strajă la palat.

Ar fi trebuit acum să se întristeze şi să plîngă după liber-tatea pierdută, dar băieţii nu-şi dădeau încă seama de nenorocirea lor. Uluiţi de bogăţiile din palat, încetară chiar să se gîn- dească la cei dragi şi la Cărarea Elefanţilor. Mergeau în urma oştenilor dintr-o curte în alta şi priveau toate acele minunăţii nemaivăzute.

— Priviţi! îşi ghionti Mafi fraţii. Ce namile se pot ciopli din abanos! Jur că oamenii din savană nu ştiu să facă aşa ceva. Priviţi aceste statui uriaşe care sprijină cu capetele lor acoperişul! Dar ce horbote de lemn împodobesc acest acoperiş! Acolo trebuie să fie foarte răcoare. În jur cresc atîţia copaci frumoşi! Şi păsările cîntă la fel ca la noi, în zori, în pădure. Iată, aşadar, unde locuieşte divinul Obba! De cîte curţi, case, galerii, şi grădini are el nevoie! Şi cîţi oşteni sînt aici! Cîţi sclavi şi cîte slugi! Dar ce rost au penele acestea pestriţe? Şi cît de frumos sînt îmbrăcate femeile!

Numai noaptea, tîrziu, rămaşi singuri, pe o rogojină aspră, fraţii plînseră gîndindu-se la ai lor. Îşi amintiră de savană şi de căpetenia tribului lor, Mavaki.

— Dacă el ar şti că am fost furaţi, şopti Mafi la urechea fratelui său mai mic, ar pune pe altar daruri bogate şi i-ar în-dupleca pe zei să ne dea libertatea. Dar cum ar putea el să afle?

Adormiră fără să mai apuce să vorbească de ceea ce îi speria aşa de mult. În vis se văzură din nou acasă, în savana lor dragă. Şi, la fel ca odinioară, Mafi se grăbea spre focul de sărbătoare, ţinînd toba pe cap. Dar, deodată, simţi toba nemaipomenit de grea şi băiatul căzu împreună cu ea în foc. Trupu-i fu ars de o durere cumplită. Sări în picioare, ţipînd sub loviturile unui bici de piele. La fel săriră şi fraţii lui. În faţa lor se afla bă-trînul oştean care trebuia să-i înveţe marea ştiinţă de a sta de strajă.

— Dacă n-o să vă treziţi singuri în zori, spuse bătrînul oştean, o să vă trezească biciul meu. Să fiţi ascultători şi credincioşi divinului Obba şi atunci veţi căpăta o slujbă bună şi o răsplată bogată. Dacă însă veţi da dovadă de nesupunere, atunci veţi fi vînduţi oamenilor albi şi corabia lor vă va duce acolo de unde nimeni şi niciodată nu s-a mai întors.

Tremurînd de spaimă şi înghiţindu-şi lacrimile, băieţii porniră în urma oşteanului care era vestit printre străjerii tineri ca un om aspru, sever şi neîngăduitor. Toţi se temeau de el şi i se supuneau fără vorbă. Aşa făcură şi fiii lui Bahago.

Foarte curînd Mafi învăţă să se trezească odată cu soarele, fără ajutorul biciului bătrînuluî oştean. Îşi trezea fraţii şi se străduia să le tălmăcească tot ceea ce spunea asprul lor supra-veghetor. Treptat, toţi trei pricepură că, stînd de strajă în iata-curile divinului Obba, n-aveai voie nici să strănuţi, nici să clipeşti din ochi, nici să scoţi un cuvînt. Trebuia să stai tăcut şi nemişcat, aşa cum stăteau statuile de bronz în camerele uriaşe, bogat împodobite, ale palatului. Bătrînul oştean îi învăţa cum să facă plecăciuni în faţa dregătorilor de seamă, deosebindu-i după îmbrăcăminte şi după numărul şiragurilor de mărgele care împodobeau gîtul fiecărui om de vază. Fură învăţaţi să cadă cu faţa la pămînt şi să stea aşa mult timp, cu nasul în podea, fără să se mişte, dacă s-ar fi întîmplat să-l întîlnească pe divi-nul Obba.

— Să ţineţi minte, căţeilor: marele Obba este zeul pe pămînt! le spunea bătrînul ostaş.

La început le-a venit foarte greu. Li se părea că niciodată n-or să poată înţelege toată rînduiala întortocheată a vieţii din acest palat, din acest sanctuar bogat şi înfricoşător, unde locuia zeul ţării Edo. În fiecare seară, înainte de a adormi, fraţii îşi aminteau, cu lacrimi în ochi şi durere în inimă, de casa părin-tească. Se culcau pe o singură rogojină, îmbrăţişaţi, şi ador-meau cu simţămîntul îngrozitor că au pierdut ceva nespus de drag, pe care nu-l vor mai regăsi niciodată. Nu erau lăsaţi să iasă nicăieri şi nu-şi puteau închipui cum ar putea să fugă din această închisoare.

Dar timpul trecea şi Mafi începu să se obişnuiască cu gîn-dul că-i aşteaptă o viaţă lipsită de griji, îmbelşugată şi chiar veselă. Vedeau adeseori cum petrec tinerii oşteni care trecu-seră de vremea grea a uceniciei şi acum îşi îndeplineau datoria lor de cinste. Li se părea că viaţa acestor oşteni este mult mai uşoară decît a tinerilor vînători din savană. În afară de aceasta, li se spunea adeseori că trebuie să uite savana şi casa lor, care nu valorează nimic, de vreme ce se află pe undeva, în mijlocul ierburilor sălbatice, departe de marele oraş Edo. Treptat, amin-tirile legate de coliba lor dragă, de iubitul lor frate Makera, de

tatăl şi de mama lor începură să pălească şi atunci cînd cei trei fii ai lui Bahago fură în sfîrşit puşi în libertate, în încă-perile sfinte ale divinului Obba, ei nu mai căutau să fugă. Se-împăcaseră cu soarta lor. Iar Mafi era chiar gata să se creadă fericit. Într-adevăr, ce s-ar fi întîmplat cu ei dac-ar fi fost vînduţi albilor şi duşi pe o corabie, ferecaţi în lanţuri?

Dacă bătrînul şi asprul oştean i-ar fi lăsat pe tinerii stră- jeri să iasă din curtea regelui, cine ştie? poate că cei trei fii ai lui Bahago l-ar fi întîlnit la porţile palatului pe încărunţitul şi mereu tristul fierar din savană — tatăl lor. Şi atunci ar fi aflat cum a ajuns familia lui Bahago la Edo, cum muncesc cu toţii, cum îi caută şi-i aşteaptă de atîţia ani, fără să-şi piardă speranţele.

Dar rînduiala din palat era aspră. Bătrînul oştean nu lăsa nicicînd pe nici unul dintre tinerii străjeri să iasă din curte. Fiii lui Bahago se plîngeau tot mai rar de soarta lor.

În cei zece ani petrecuţi între zidurile palatului divinului Obba, fraţii se schimbaseră de nu-i mai puteai recunoaşte. Nu i-ar fi recunoscut nici tatăl lor, pentru că erau acum bărbaţi în lege şi arătau cu totul altfel. Nu i-ar fi recunoscut nici chiar mama, pentru că purtau veşminte costisitoare şi frumoase. Aveau scuturi bogate, coifuri înalte pe cap, brăţări strălucitoare la mîini şi la picioare, cum nimeni şi niciodată nu văzuse în savană. Şi cu toate că Bahago ştia foarte bine cum arată oşte- nii marelui cîrmuitor din Edo, nu şi-ar fi putut închipui ce înfăţişare au fiii săi în acele veşminte alese.

Mafi şi fraţii lui îşi îndeplineau bine slujba. Învăţaseră să facă pe placul celor puternici, celor care purtau cîteva şiraguri de mărgele şi se bucurau de încrederea cîrmuitorului. Compa-rîndu-şi soarta cu cea a sclavilor, care adeseori erau aduşi la pa-lat pentru munci grele, Mafi şi fraţii săi se socoteau norocoşi. Îi măgulea chiar faptul că ei, fiii unui necunoscut fierar din savană, stăteau lîngă tronul celui mai mare om de pe pămînt.

Adeseori tinerii oşteni, care străjuiau tronul în zilele ma-rilor sărbători, erau martorii unei privelişti uimitoare. Sute de tineri, minunat de frumoşi, băieţi, şi fete din Edo, dansau în faţa divinului Obba. Toboşari iscusiţi băteau cu sîrguinţă rit-mul care se înteţea din ce în ce. Apoi venea o clipă cînd bătaia tobelor şi dansul aminteau un uragan. În asemenea clipe era greu să rămîi liniştit. Părea că o putere vrăjită te va smulge din locul tău şi te va arunca în mijlocul dansatorilor. Astfel de dansatori nu mai

văzuse nimeni în savană. Şi, în general, ni-meni în savană nu şi-ar fi putut închipui întreaga strălucire a palatului, întreaga bogăţie a veşmintelor şi frumuseţea nume-roaselor soţii ale lui Obba. Mafi era încredinţat de mult că Obba este omul cel mai fericit de pe întreg pămîntul. Pentru că totul îi este supus şi orice dorinţă a lui este lege. Mafi vedea cît de mulţi oameni iscusiţi trudesc ca să facă pe placul marelui cîrmuitor din Edo. Şefii triburilor supuse lui Obba aduceau la picioarele cîrmuitorului bucăţi de aur, argint şi podoabe de bronz. Ţesătorii îi aduceau pînze atît de frumoase, cum nu se făceau nici la Kano. Şi în fiecare zi se cărau la palat munţi de fructe — neobişnuite, nemaivăzute, cum nu avea nici căpetenia tribului lor, Mavaki, cel mai înţelept om din Cărarea Elefanţilor.

Iar în zilele marilor solemnităţi, Obba primea daruri şi mai minunate. I se aduceau din junglă pantere, leoparzi, lei şi mai-muţe, piei uriaşe de şerpi boa şi crocodili, podoabe pentru cap din pene pestriţe de papagal. Aceste pene împodobeau capetele tinerilor fără rang, cu ochi trişti, care fuseseră smulşi cu sila din satele lor de baştină şi făcuţi oşteni ai lui Obba.

Dar pe fiii lui Bahago nu-i mai mira nimic. În anii petrecuţi la palat ei se obişnuiseră cu multe. Cu un singur lucru nu se putuseră împăca: îşi ieşeau din fire cînd îi vedeau pe negustorii care cumpărau sclavi negri. Sclavii erau schimbaţi pe cai de rasă aduşi din pustiul Arabiei. Caii aceştia erau foarte preţuiţi la Edo. Pentru un cal bun, marele Obba dădea, fără să stea pe gînduri, cincisprezece sclavi tineri şi sănătoşi. La palat umblau zvonuri că aceşti oameni sînt duşi în mine şi că muncesc acolo ferecaţi de stînci.

Gîndindu-se la asta, fiii lui Bahago se simţeau fericiţi, deşi nu era uşor să stai nemişcat în zilele lungi şi dogoritoare...

*

*   *

Cînd Makera intră pe porţile palatului şi cînd străjerii care le păzeau îl lăsară să treacă, iar bătrînul demnitar, vistiernicul regal, îl duse în încăperile dinăuntru, i-ar fi fost greu să-şi închipuie că aici, la doi paşi de el, se găsesc fraţii lui. Familia lui Bahago renunţase de mult să mai afle ceva despre cei trei fraţi. Makera îşi închipuia întotdeauna, fără să ştie de ce, că fuseseră duşi în ţinuturi îndepărtate de către oamenii albi, la fel ca omul

acela cu barba de culoare deschisă. Makera păşea pe urmele demnitarului, trecînd dintr-o încăpere în alta, stră- duindu-se să vadă cît mai bine neasemuitele podoabe de pe ziduri şi de pe stîlpii de bronz. Uimirea şi încîntarea lui n-aveau margini. În anii petrecuţi la Edo, el împreună cu tatăl său făcuseră multe lucruri frumoase, dar acum Makera văzu că stăpînul din Edo avea meşteri mult mai iscusiţi. Cîte nu făcuseră aceştia din bronz!

Makera mergea şi se gîndea la fericirea de care avusese parte şi cît era de bine că primise să facă acea podoabă din fildeş. Dacă nu s-ar fi apucat el de treaba asta, lucrul ar fi fost încredinţat cioplitorilor iscusiţi care locuiesc pe uliţa vecină şi el, Makera, n-ar fi văzut niciodată acest sanctuar.

„Chiar dacă n-am să primesc nici o răsplată, se gîndea Makera, chiar dacă n-am să primesc mărgele preţioase, vreau numai să mă întorc în uliţa mea şi să povestesc fierarilor şi turnătorilor despre tot ceea ce am văzut aici. O mai mare răsplată nici că-mi trebuie ...”

Dar bătrînul demnitar îl tot ducea înainte, prin curţi nesfîrşite, prin faţa unor construcţii ale palatului, pe lîngă terase de lemn sculptat, pe lîngă nişte tufe ciudate şi flori înmiresmate. În sfîrşit, îl aduse într-o curte mare şi spaţioasă, unde lucrau fierari la fel ca şi Bahago.

— Iată casa ta, Makera! De azi înainte vei fi la curtea marelui Obba. Aici este locul tău! Cei mai iscusiţi meşteri din Edo lucrează aici. Ei sînt fericiţi, pentru că-l slujesc pe zeul pămîntean. Aici vei locui! Aici vei primi şi hrană!

— Cum, să trăiesc aici? Dar am venit numai ca să primesc răsplata pentru munca mea! Oare marele Obba este nemulţumit de ce-am făcut? Oare nu i-a plăcut capul acela frumos de femeie? Dar capetele de portughezi cu care l-am împodobit? M-am străduit atît de mult!...

Makera simţi că i se pune un nod în gît. Nu mai putu să rostească nici un cuvînt. Nu, n-a izbucnit în plîns! De mic copil ştia că un bărbat nu trebuie să plîngă. Dar o mare nelinişte i se furişă în inimă. Tristeţea pusese stăpînire pe el şi cu mîinile ei puternice îi strîngea gîtul. Nu mai păţise niciodată aşa ceva. Dar ce se petrecuse? Makera se străduia să-şi amintească cum se întîmplaseră toate. Îşi aduse aminte cum un om de la palat venise la ei pentru o podoabă scumpă din fildeş, iar Makera spusese că poate s-o facă el. Şi ce era rău în asta? Nu i-a fost

uşor să cioplească podoaba, dar totuşi o făcuse bine, pînă la urmă. Tatăl şi mama lui se bucurau. Nici un lucru nu li se păruse atît de frumos. Întreaga familie se aştepta la o răsplată bogată. Şi cum să nu se aştepte? Pentru un lucru bun întotdeauna trebuie să capeţi răsplată. Şi iată că acum, în loc de răsplată, îi este dat să audă aceste cuvinte cumplite. Poate că el, Makera, nu l-a înţeles pe bătrînul şi asprul demnitar? Îl întrebă:

— Ai să-mi dai curînd drumul să plec acasă? Sînt gata să plec şi fără răsplată! Lasă-mă să plec! Iar lucrul pe care l-am făcut, să rămînă la tine. Dă-i-l lui Obba. Mie-mi ajunge că am fost la palat. Lasă-mă să plec...

— Vorbeşti aiurea, tinere! Te-am lămurit, doar, ce cinste nemăsurată i-a fost adusă tatălui tău, mamei tale şi ţie. Tu ai să locuieşti aici. O să treacă un timp şi ai să te obişnuieşti, ba chiar nici n-ai să doreşti să te mai întorci acasă. O să-ţi placă. Vezi cît de mulţi oameni trudesc în curtea aceasta? Şi în alte curţi trăiesc oameni, cu mîini la fel de îndemînatice. Ei făuresc multe lucruri frumoase pentru marele cîrmuitor din Edo. Nu te mai încăpăţîna şi nu cumva să-ţi treacă prin minte să fugi! N-o să izbuteşti. Apucă-te de treabă. Ai mîini iscusite, dar minte n-ai de loc! O ţii una şi bună: vreau acasă! Unde ţi-e capul? Rămîi aici şi apucă-te de treabă!

Bătrînul demnitar se întoarse şi plecă, iar Makera, luîndu-şi capul în mîini, începu deodată să se legene pe picioare şi să urle, de parcă l-ar fi nimerit o săgeată otrăvită. Oamenii care lucrau la foaie, frămîntau lutul şi ciocăneau metalul îl înconjurară din toate părţile şi începură să-l întrebe ce i se întîmplase? Iar unul dintre ei, cel care tăia dintr-o scoică sidefie mărgele mari şi frumoase, atîrnă de gîtul lui Makera un şirag de mărgele şi-i spuse:

— O, mărgelelor! Dăruiţi-i înţelepciune, izgoniţi din el duhurile rele, nu lăsaţi neliniştea şi nenorocul să se apropie de el !

Deodată Makera îşi veni în fire. În jurul lui erau atîţia oameni străini, atîţia ochi care-l priveau cercetător! Îi era ru- şine, şi totuşi spuse:

— Sînt singurul fiu care i-a mai rămas tatălui meu, Bahago, şi mamei mele. Fără mine, ei or să moară. Am fost chemat la palat ca să mi se dea o răsplată pentru o podoabă scumpă din fildeş. M-am străduit la ea cît am putut. Am vrut să fac pe placul

divinului Obba. Trimisul regelui a fost mulţumit. Mi-a poruncit să vin aici după răsplată... Dar m-a minţit...

— Sărmane tînăr! spuse un cioplitor, lăsîndu-şi lucrul. N-aveai de unde să ştii că oricare dintre meşterii care are cin-stea să intre aici nu se mai poate întoarce. Acelaşi lucru ni s-a în-tîmplat şi nouă. Şi iată-ne rămaşi între aceste ziduri, iar rude-le noastre nu ştiu nimic despre noi. Ei pot să creadă că am fost duşi de oamenii albi; sau pot să creadă că nu mai sîntem în viaţă. Iar noi sîntem aici. Şi tu ai să rămîi cu noi, tinere. Nu te întrista. Aşa au vrut spiritele strămoşilor! Sau poate că ne-au chemat aici strămoşii divinului Obba. Bătrînul demnitar ne spune întotdeauna că spiritele bune ne ocrotesc...

*

*   *

Toată ziua aceea Makera se gîndi cum să fugă de acolo. Dac-ar fi izbutit s-o facă, s-ar fi întors pe dată, împreună cu părinţii săi, în savană. Pentru nimic în lume n-ar mai fi vrut să trăiască în Edo şi să lucreze pentru această divinitate lipsită de inimă. N-au decît să spună alţii că în asta stă fericirea. Dar el, Makera, nu vede aici nici o fericire. Acum el este tot atît de trist ca şi în ziua cînd au dispărut fraţii lui. Oare de ce atîta năpastă pe capul lor?!

*

*   *

În aceeaşi zi, cei trei fii mai mari ai lui Bahago stăteau de strajă în jurul tronului divinului Obba, tăcuţi, ca nişte statui de bronz. Fraţii lui Makera îl uitaseră de mult pe fratele lor mai mic, atît de iubit. Acum îşi aminteau doar arareori de Bahago, de mama lor, de Mavaki, căpetenia tribului lor. Erau oameni în toată firea, îngîmfaţi peste măsură. Priveau cu dispreţ la oamenii în lanţuri care erau aduşi în dar la curtea divinului Obba. Se gîndeau mai mult la petrecerile pe care şi le puteau îngădui în orele cînd nu trebuiau să stea de strajă. Acum credeau cu tărie că trebuie să se socotească fericiţi, pentru că nu luau parte la bătălii, unde ar fi putut să fie ucişi. Erau bucuroşi la gîndul că marele Obba trăieşte şi este sănătos. Ştiau că, dac-o să moară, spiritul lui ar putea dori să-i ia cu el.

*

*   *

Cîteva zile la rînd Bahago le petrecu la porţile palatului, aşteptîndu-l pe Makera. Şi de fiecare dată cînd se întorcea acasă, o găsea pe nevasta lui plîngînd şi punînd daruri pe altarul casei. Bahago nu putea să-i explice Mamei lui Makera de ce băiatul ei întîrzie să se întoarcă acasă. El ştia că fiul lui trebuia să iasă pe poarta palatului, că fusese chemat acolo ca să i se dea o răsplată pentru munca lui atît de bine făcută. După ce trecură cîteva zile şi Bahago văzu că aşteptările lui sînt fără rost, începu să se gîndească cum ar face să-l întîlnească pe trimisul regelui, care înainte venea pe la el, iar acum parcă uitase drumul spre casa lui.

Bahago nu ştia că demnitarul are acum cu totul alte griji. Acum umbla pe la alţi meseriaşi şi căuta să vadă, să aleagă, care-i mai iscusit, ca, prin acelaşi vicleşug, să-l ducă la palat. Timişul regelui, care-l cunoştea de mult pe Bahago, văzînd cum lucrează Makera, înţelesese pe dată că acesta nu trebuie să-i scape. Un asemenea meşter trebuia adus neapărat la palat. Şi îşi făcuse datoria. Acum căuta să prindă un altul, tot atît de iscusit.

În fiecare dimineaţă, Mama lui Makera punea o strachină cu mîncare în faţa umbrei fiului său, acoperită cu lut roşu. Cînd îl privea pe tînărul înalt de pe perete, pe care ea îl găsea atît de frumos, i se părea că-i alături de ea. Cînd Bahago nu era acasă, stătea de vorbă cu el. Uneori aştepta chiar să-i răspundă. Dar umbra tăcea.

— Poate că l-au vîndut? îl întrebă într-o zi biata femeie pe soţul ei.

— L-au vîndut? Are mîini de aur. Are minte de aur. L-au pus să lucreze pentru palat. Apoi se va întoarce. Mai aşteaptă, Mama lui Makera! Trebuie să fii răbdătoare. Makera al nos- tru m-a depăşit pe mine. I-a depăşit pe mulţi meşteri iscusiţi. Făcea doar forme de lut şi cînd colo, avea în el darul de a cio-pli în os! Are multă răbdare, Mamă a lui Makera! Mult mai multă decît avem noi.

— Spiritele străbunilor l-au înzestrat cu un dar fără preţ, Bahago, dar era mai bine ca darul acesta să nu fi fost dat în vileag. Ar fi fost mai bine ca fiul nostru să fi rămas cu noi.

*

* *

Aşteptară mult timp — aşteptară o jumătate de an.

În timpul acesta Bahago încărunţi, iar Mama lui Makera începu să-şi piardă vederea de atîta plîns. În clipele cînd i se limpezea mintea, bătrînul olar întreba:

— Dar unde-i Makera, că nu-l mai văd? Eu îl iubesc!

Bahago tăcea şi frămîntă plin de furie lutul roşu, iar Mama lui Makera nu-şi lua ochii de la umbra fiului de pe peretele colibei.

*

* *

Makera muncea. La început i-a fost greu şi-l copleşea tristeţea. Apoi începu să se obişnuiască. Era înconjurat de oameni buni, oameni cu mîini îndemînatice şi cu o soartă tot atît de tristă ca a lui. Se străduiau să se ajute unul pe altul. Născoceau diferite petreceri în orele lor scurte de răgaz, atunci cînd începea să se lase seara.

Într-o zi, bătrînul dregător — omul căruia Obba îi încredinţase pe cei mai buni meşteri din regatul său — veni şi chemă pe un fierar iscusit, poruncindu-i să-şi ia uneltele ca să facă o lucrare în sala tronului. Meşterul, un om din neamul yoruba, pe nume Olove, se grăbi să-l urmeze. De mulţi ani nu mai ieşi-se din curtea meseriaşilor şi era gata să plece de acolo chiar cu preţul vieţii.

Olove se opri în poiana verde, înconjurată de un gard, unde păşteau capre albe şi behăiau oi. De atîta vreme nu mai văzuse animale! În curtea în care trăia nu creştea nici măcar un fir de verdeaţă. Olove se aplecă, rupse cîteva fire de iarbă şi le duse la buze. I se părea că trage în piept mireasma văii verzi pe care o părăsise cu atîţia ani în urmă.

Dar foarte curînd după ce plecase de pe acele meleaguri, şi-a dat seama că nu aici trebuia să-şi caute fericirea. Cît timp locuise pe uliţa turnătorilor, cît timp, alături de el mai erau nevasta şi copiii, sperase totuşi să aibă parte de noroc. Dar de

cînd fusese ademenit în această capcană, înţelesese că totul era pierdut. Pentru că viaţa lui se deosebea prea puţin de a sclavilor.

Acum, Olove trebuie să pună nişte sprijinitoare noi pentru coate la tronul marelui Obba. I se poruncise să le facă din aur şi să le scoată pe cele de argint. Fu adus aici la ora cînd cîr-muitorul din Edo se odihnea în încăperile răcoroase ale palatului şi cînd lîngă tron stăteau doar străjerii lui. Aceştia erau oşteni tineri şi frumoşi. După chipurile lor, Olove văzu că erau din neamul hausa şi tare ar fi vrut să intre în vorbă cu ei, dar nu putea s-o facă din cauza bătrînului dregător. Dar bătrînul se plictisi de la o vreme să mai stea în soare. La acea oră razele lui dogoritoare se strecurau chiar şi sub acoperămîn- tul sculptat al terasei şi era foarte obositor şi cald să stai aici. Bătrînul se depărtă spre un loc umbrit, iar Olove îi şi vorbi de îndată, încetişor, unuia dintre străjeri, zicîndu-i:

— Eu văd că sînteţi din neamul hausa. De mult sînteţi aici?

— Am făcut semne pe un băţ, răspunse cel mai mare dintre ei, şi fiecare an care a trecut l-am însemnat cu o crestătură. Unsprezece crestături, deci unsprezece ani.

— De unde sînteţi voi?

— Din marea savană. Se află acolo un sat unde oamenii sînt mult mai fericiţi decît oamenii din Edo. Se numeşte Că-rarea Elefanţilor. Tatăl nostru se numea Bahago. De cînd ne-au furat preoţii Aro, nu i-am văzut nici pe tata, nici pe mama, nici pe fratele nostru mai mic, Makera.

— Dar cîţi sînteţi voi?

— Trei. Eu sînt cel mai mare, mă cheamă Mafi.

Bătrînul dregător întrerupse vorba dintre Olove şi fiii lui Ba-hago. De altfel, vorbise numai Mafi, ceilalţi tăcuseră. Se obiş-nuiseră să tacă întotdeauna cînd stăteau de strajă. Mafi îi răspunsese pentru că el însuşi ar fi vrut să afle de unde este Olove.

In amurg, cînd Olove se întoarse în curtea unde lucrau meseriaşii, îi strînse în jurul său pe fierari, turnători, cioplitori şi începu să le povestească, în toate amănuntele, ceea ce văzuse în timpul zilei. Pomeni, de asemenea, despre cei trei fii ai fie-rarului Bahago, care acum unsprezece ani fuseseră aduşi aici, din savană.

— Repetă! Repetă tot! strigă Makera, privind în ochii lui Olove şi nevenindu-i să-şi creadă urechilor. Ştii tu oare că aceştia sînt fraţii mei? Înţelegi, Olove? S-a întîmplat o minune, mi-am găsit fraţii! Oare e cu putinţă? Oameni buni, spuneţi-mi, se poate întîmpla una ca asta?

— Dar s-a şi întîmplat! îi răspunse Olove.

Era fericit că adusese o veste atît de bună sărmanului tînăr. Toţi meşterii bătrîni îl căinau pe Makera şi nu numai că le era milă de el, dar îl respectau pentru nemaipomenita lui măiestrie.

— Vezi că a fost cu putinţă! spuseră şi ceilalţi. Acum, trebuie să căutăm un prilej ca să vă puteţi vedea. Noi o să te ajutăm, Makera. Nu mai fi trist! Spiritele bune au venit la tine, iar cele rele s-au depărtat.

*

*   *

Peste cîteva zile, cînd bătrînul dregător veni să cerceteze munca meşterilor săi, ei îi făcură o rugăminte ciudată. Îl rugară să facă pentru Makera o faptă bună. Să-i dea voie să vadă tronul marelui Obba. Să-l vadă la ora cînd Obba doarme şi cînd, în afară de străjeri, nimeni nu se mai află sub acoperă-mîntul sculptat al terasei.

— Om bun, ajută-l pe Makera să vadă tronul! Asta o să fie răsplata muncii lui. Priveşte cît de frumos şi-a făcut lucrarea!

Şi Olove îi arătă dregătorului o mică solniţă sculptată în fildeş. Pe solniţă erau cioplіţi oameni hausa, cu feţe rîzătoare. Şedeau jos, ţinîndu-se de mîini, în cerc, bărbaţi şi femei, avînd sprijinită pe capetele lor o străchinuţă pentru sare. Solniţa era atît de frumoasă, iar oamenii hausa erau atît de veseli, încît bătrînul dregător n-avu cum să spună nu şi le făgădui meşterilor să le îndeplinească ruga.

Dar .Makera trebui să aştepte mult cele făgăduite. Tînjea atît de tare, încît lui Olove, care-i era acum prieten, i se făcu milă de tînăr. Totuşi, îi spuse cu asprime:

— Ai răbdare, Makera, fără răbdare nu poţi trăi la curtea marelui Obba.

Makera tînjea, aşteptînd fără răgaz ziua mult dorită. Iar zilele treceau, nesfîrşit de lungi. Spre supărarea lui Makera şi a

prietenilor săi, bătrînul dregător nu mai chemă pe nimeni să lucreze în sanctuarul unde lucrase Olove.

CĂLĂREŢUL DE ARAMĂ AL LUI BAHAGO

— Aş vrea să ştiu cît timp pot să-l ţină pe Makera la curte? îl întrebă Bahago pe vecinul său, care îl învăţase să facă sculpturi de bronz şi era prieten bun cu fierarul din savană.

— Asta depinde de bătrînul dregător care este căpetenie peste toţi meseriaşii de la curte. De bună seamă, el are nevoie de Makera pentru o lucrare mare. Du-te mai des pe la porţile palatului, poate ai să-l întîlneşti pe trimisul regelui. Cine altul ar putea să-ţi spună, în afară de el?

Dar şi fără ca să-i spună fierarul, Bahago se ducea des la porţile palatului. Îi cunoştea acum bine la faţă pe toţi cei de la curte, pe care, de altfel, îi mai văzuse şi înainte. Vedea cum se deschid uneori porţile, la porunca mai-marelui străjilor. Bahago îşi întipări pentru toată viaţa în minte sculptura în bronz a şarpelui sfînt, cu botul căscat, gata parcă să înghită un leopard întreg. Dar pe trimisul regelui nu-l vedea nicăieri.

Odată, întorcîndu-se acasă, Mama lui Makera îi spuse o veste care-l bucură: au început să se înalţe turnurile pentru care Bahago a făcut păsările de bronz.

— Acum trebuie să vină să ia păsările.

— Trebuie, dar tot nu vine. Niciodată încă trimisul regelui n-a lipsit atîta amar de vreme. Poate c-a murit? Poate că spiritele strămoşilor l-au chemat la ele?

Această bănuială a nevestei îl tulbură foarte mult pe Bahago. Ce-o să se facă dacă s-a întîmplat o asemenea nenorocire? Cui o să mai ceară veşti? Că doar străjerii de la poartă nu vorbesc!

— Eu ştiu ce-i de făcut, spuse Mama lui Makera. O să luăm toate aceste păsări, o să le ducem la porţile palatului şi o să cerem să le ia mai-marele peste curtea meseriaşilor. Dacă are nevoie de ele, o să vină să le ia. Atunci noi o să-l vedem şi o să-l întrebăm despre Makera.

— Te-ai gîndit bine, dar bagă de seamă ca nu cumva străjerul să te spintece cu lancea.

— Niciodată nu m-am gîndit că podoaba care are întipărită pe ea chipul meu ne va aduce atîta nenorocire. Ce să facem, Bahago?

Nu găsiseră încă nici un răspuns la ceea ce era de făcut, cînd într-o zi, pe neaşteptate, apăru trimisul regelui, cel pe care Bahago pierduse nădejdea să-l mai vadă.

Bahago se bucură atît de mult, încît nici nu-l mustră mă- car. Iar demnitarul pesemne că nu se simţea cu nimic vinovat. Era vesel şi porunci oamenilor de la curte să ia cu ei toate păsările de bronz făcute de Bahago.

— Am să te răsplătesc, spuse el, iar dacă vrei, am să-ţi povestesc despre Makera. El a plăcut celui care este mai mare peste curtea meseriaşilor.

— Povesteşte-mi măcar cîte ceva! Ne era teamă că n-ai să ne mai vorbeşti despre fiul nostru. De altfel, ne temeam că n-o să te mai vedem nici pe tine.

— L-am văzut pe Makera, e mulţumit. Munceşte. Face lucruri de soi. Acum nu i se mai dau de făcut capete de lut pen-tru turnători. Acum ciopleşte în os.

Mama lui Makera îşi aţinti ochii asupra lui, căutînd parcă să-i citească pe faţă ceva ce omul nu voia să spună. Iar Ba-hago, plecîndu-şi capul, se gîndea cum să afle adevărul.

În sfîrşit, Bahago prinse curaj şi-l întrebă pe dregător dacă n-ar putea să-şi vadă fiul. Şi de ce fiul lui a fost închis între zidurile palatului şi nu-i lăsat să plece? Iar Mama lui Makera, neputîndu-se stăpîni, începu deodată să plîngă în hohote, fără să se ruşineze de omul străin.

— Taci! ţipă la ea Bahago. Lasă-mă să spun un cuvînt!

— De ce plîngi? o întrebă trimisul regelui. Fiul tău a avut parte de mare cinste, iar tu, femeie proastă, nu înţelegi asta. Nu va

trece mult şi cei de acolo or să aibă încredere în Makera şi or să-i dea voie să vină să vă vadă.

Trimisul regelui nu vorbi prea multe. Adună tot ceea ce fusese făcut de fierar pentru palatul lui Obba, îi lăsă drept plată cîteva bucăţi de pînză, două piei, nişte curele, puţin mei şi spuse că şi de aci înainte Bahago trebuie să lucreze cu stăruinţă dacă vrea să se bucure de bunăvoinţa cîrmuitorului divin.

— Şi nu uita, Bahago, spuse demnitarul, că mînia lui Obba este cumplită.

Fierarul n-avu curajul să-i răspundă aşa cum s-ar fi cu- venit. Dar cînd coliba lui rămase pustie, mînia lui Bahago se revărsă într-un torent fierbinte. Blestemîndu-l pe cîrmuitorul din Edo şi pe toţi curtenii lui, fierarul cerea de la zei să tri- mită moartea peste capetele lor.

— El mă ameninţă cu mînia lui Obba, dar mie nu-mi mai e frică de nimic. Tot ce-a putut fi mai rău, mi s-a întîmplat şi mie, şi ţie, Mama lui Makera. Aş vrea să dau foc palatului lui Obba, cu oştenii şi cu slugile lui. Numai că-mi este milă de Makera.

Şi totuşi, Bahago începu din nou, cu răbdare, să aştepte în-toarcerea fiului. Iar Mama lui Makera, în fiecare zi, punea în zori de mîncare lîngă peretele colibei pe care se păstra imaginea fiului ei plecat. Sărmana femeie săruta adesea călcîiul de lut al fiului său. Cînd Bahago nu era acasă, ea mîngîia capul cîrlionţat al copilului ei şi-i spunea cuvinte duioase. Apoi însă, revenindu-şi parcă şi simţind sub mînă peretele zgrunţuros, fugea în colibă şi se apuca să facă orice, numai să nu mai fie stăpînită de gînduri triste. Acum se gîndea mai rar la cei trei fii mai mari, pentru că despărţirea fusese prea lungă şi-i îndepărtase prea mult de ea.

Într-o zi, Mama lui Makera îi spuse lui Bahago:

— Dac-ai face vre-un lucru de seamă, poate că te-ar lăsa să intri în palat şi ai putea să-l vezi pe Makera. Ai mîini de aur, Bahago, şi poţi să faci orice. Gîndeşte-te la Makera, doar îl iubeşti!

Toată noaptea Bahago se gîndi la cuvintele nevestei sale. Bineînţeles, era gata de orice ca să-şi scape fiul. Dar ce putea să facă? Tot ce ştia, făcuse. Prin ce putea să uimească pe trimisul regelui, pe preoţi, pe păstrătorul tezaurului? Şi cu atît mai mult era cu neputinţă să-l încînte pe însuşi divinul Obba. Totuşi, trebuia să născocească ceva. Şi Bahago găsi. Hotărî să facă un

călăreţ de bronz, cu toporul sfînt în mînă. Voia să-l înfăţişeze pe divinul Obba, călare pe un cal. Iar în mîini să ţină un topor căzut din cer.

Pentru asta, Bahago se tot ducea la porţile palatului, ca să vadă un cal frumos. Umblă cîteva zile la rînd şi într-o zi văzu un astfel de cal. Îl aduseseră acolo nişte oameni în veşminte albe, locuitori ai pustiului Arabiei, care voiau să capete în schimbul calului lor focos sclavi şi sclave. Bahago se apropie de ei, le ceru voie să pună mîna pe cal şi nemaiputîndu-se stăpîni, îi întrebă pe oamenii în veşminte albe cît vor căpăta ei pentru acest cal frumos. Unul dintre oamenii pustiului îi răspunse:

— Dacă divinul Obaa va dori foarte mult să aibă acest bidiviu, atunci n-o să precupeţească cincisprezece sclavi.

— Vrei să cumperi sclavi? întrebă Bahago, fără să-şi ascundă groaza. Meseriaşi? Păstori? Sau oameni care ştiu să lucreze pămîntul pentru semănături?

— Cred că cel mai bine ar fi nişte păstori.

Asta-l linişti pe Bahago. înseamnă că astăzi pe Makera nu-l ameninţă nici o primejdie. Astăzi n-o să fie vîndut.

*

*   *

Fierarul se apucă de lucru. Niciodată nu muncise cu atîta stăruinţă ca să facă forme de lut. Îl ajuta Mama lui Makera: ea frămînta lutul. Şi cu toate că picioarele ei nu erau atît de puternice şi tari ca ale lui Makera, lucra la fel de bine şi Bahago era mulţumit. El făcu un cal frumos, dar care nu semăna cîtuşi de puţin cu acel armăsar minunat pentru care neguţătorul voia să ceară cincisprezece sclavi.

Pînă atunci Bahago nu mai făcuse o asemenea sculptură şi-i era greu, şi apoi nu avea bronz destul ca să facă o lucrare mai mare. Şi deşi calul şi călăreţul erau destul de mici, izbuti cum nu se poate mai bine.

Călăreţul semăna cu acele numeroase sculpturi ale lui Obba şi ale strămoşilor lui, pe care le făcuse Bahago în toţi aceşti ani de cînd trăia la Edo. Podoaba înaltă de pe capul lui Obba avea înflorituri complicate, la gît avea mărgele grele, iar în mîini — toporul sfînt, care alunga tunetul şi fulgerele.

Trecură multe zile la rînd înainte ca figura în lut a călăreţului să fie gata. Dar şi mai multe zile trecură înainte ca imaginea de lut să fie acoperită cu bronz fierbinte.

Bahago trudea în taină, pe furiş, să nu-l vadă trimisul regelui, lăsîndu-şi lucrul numai pentru a face alte forme pentru noi sculpturi. Cînd dregătorul dădea pe la el, Bahago îi arăta figurile neterminate de cocoşi, ulii şi papagali, dar pe călăreţ nu-l arătă. Mama lui Makera acoperea totdeauna la timp călă-reţul din bronz cu o rogojină. Deşi sculptura nu era mare, munca pe care o cerea era tare migăloasă.

— Cînd o să-l vedem, în sfîrşit, pe Makera? îl tot întreba Bahago pe dregător. Mi-ai făgăduit-o de mult. Sîntem singuri pe lumea asta. Oare ai uitat că cei trei fii mai mari ai noştri au căzut în ghearele preoţilor Aro? Ţi-am mai povestit despre asta. Şi te-am rugat să-ţi fie milă de noi. Oare n-ai inimă?

— Am să te ajut să-l vezi pe Makera. Îţi făgăduiesc că astăzi chiar am să-i vorbesc de voi şi am să-i spun cît îl aşteptaţi. Să aibă şi el nădejde că într-o zi o să vă vedeţi. Iar asta o să se întîmple în timpul marei sărbători, cînd în piaţă, în faţa palatului, divinul Obba va implora spiritele bune să coboare asupra lui şi va aduce jertfe în faţa sculpturilor în bronz şi în lemn ale strămoşilor lui. Am să mă îngrijesc ca Makera să vină la această sărbătoare, iar tu şi Mama lui Makera o să-l puteţi vedea.

De astă dată, trimisul regelui nu-i minţi. Îşi ţinu făgăduiala. Îl văzu pe Makera şi-i povesti totul. Bucuria lui Makera era fără margini. Acum ştia că fraţii lui trăiesc, că părinţii lui trăiesc şi ei. Şi dacă spiritele bune vor veni în ajutorul lui, ei toţi se vor întîlni, iar dacă se vor întîlni, nu se vor mai despărţi niciodată. Vor pleca cu toţii în savană. Nu le mai trebuie minunatul oraş Edo. Nu au nevoie de palatele divinului Obba. Îşi vor jura unul altuia să nu se mai ducă niciodată în oraşul Kano, pe unde umblă ticăloşii preoţi Aro. Se vor întoarce în savană. Şi dacă bătrînul şi înţeleptul Mavaki, căpetenia tribului lor, trăieşte, atunci ei îl vor cinsti şi-i vor duce daruri.

Noaptea, lîngă foc, cînd Makera îi spuse lui Olove şi altor fierari şi cioplitori în piatră toată povestea, cel mai bătrîn dintre cioplitorii în lemn se apropie de el, se aşeză alături şi-i zise:

— Ascultă, tinere, au mai rămas douăzeci şi cinci de zile pînă la marea sărbătoare care se va desfăşura în piaţa din faţa palatului. Eu şi ajutoarele mele am cioplit, pentru această săr-

bătoare, chipurile strămoşilor divinului Obba. Aceşti idoli de lemn ne vor ajuta.

— Cum or să poată să ne ajute? întrebă aprins Makera.

— Ascultă, tinere, m-am gîndit la ceva nemaipomenit! Tu trebuie să-i vezi pe fraţii tăi şi să te înţelegi cu ei. Pricepi? În ajunul zilei cînd va fi sărbătoarea, ei trebuie să fie liberi.

În ziua aceea nu trebuie să stea de strajă. Şi tot în ziua aceea eu trebuie să-i văd. Eu am să-i scot pe porţile palatului.

— Dar cine o să-i lase? strigă Makera. Oare ai uitat cuvintele lui Olove?

— Nu te pripi, ascultă de un om bătrîn. Douăzeci şi cinci de zile am să muncesc pentru asta. În trei dintre sculpturile mari din lemn, am să tai nişte deschizături. Am să fac aşa fel ca în fiecare statuie să poată încăpea unul dintre fraţii tăi. Am să scobesc nişte deschizături şi în capetele statuilor, pentru ca fraţii tăi să nu se înăbuşe în timp ce o să-i cărăm pe poarta palatului şi o să aşezăm statuile în piaţă, lîngă altarele sfinte. Altarele acestea sînt ridicate noaptea, iar chipurile divine, de asemenea, le aşezăm în timpul nopţii. Preoţilor, ocupaţi cu pregătirile pentru ceremonial, n-o să le ardă de noi. Ai înţeles, tinere, la ce m-am gîndit?

— Nu ştiu cum să-ţi mulţumesc! strigă Makera şi sări să-l îmbrăţişeze pe bătrînul cioplitor.

Acum nu-i mai rămînea decît să-şi vadă fraţii. Dar cum s-o facă? Aici îi veni în ajutor Olove. El îi tot amintea bătrînului dregător de făgăduiala dată.

Şi iată că, într-una din zilele fierbinţi, cînd divinul Obba plecă să se odihnească, în curtea meşteşugarilor apăru bătrînul dregător care îl chemă pe Makera şi-i porunci să-l urmeze în sanctuarul lui Obba. Dregătorul îl duse pe Makera lîngă tronul divinului Obba, în jurul căruia stăteau trei străjeri.

Aceştia să fie oare fraţii lui? Dar cît se schimbaseră! Ma-kera nu i-ar fi recunoscut niciodată dacă Olove nu i-ar fi povestit cum sînt îmbrăcaţi. Fraţii purtau armuri bogate. Makera privea tăcut tronul şi aştepta ca bătrînul dregător să se îndepărteze. În sfîrşit, cînd sosi şi clipa mult, aşteptată, Makera întrebă încetişor:

— Este, sau nu, unul dintre voi, Mafi? Iar ceilalţi sînt fra- ţii lui?

— Cine eşti tu? De unde-l ştii tu pe Mafi şi pe fraţii lui?

— Eu sînt Makera, fiul lui Bahago! Fraţilor, nu mă recu- noaşteţi?

Cei trei străjeri, care de atîţia ani se obişnuiseră să stea tăcuţi şi nemişcaţi asemenea statuilor de bronz, îşi uitară din- tr-o dată datoria. Îşi părăsiră locurile din spatele tronului şi se repeziră să-l îmbrăţişeze pe Makera. Îl strîngeau în braţe, îl să- rutau şi rîdeau. Erau atît de fericiţi, încît uitară unde se găseau.

Spre norocul lor, arşiţa îl alungase departe pe bătrînul dregă- tor şi nimeni nu putea să-i stingherească. Iar Makera le povesti fără zăbavă despre cele puse la cale. Le spuse cum în ajunul zilei de sărbătoare, sau, mai bine zis, în noaptea de ajun, ei tre- buie să fie pe undeva aproape de curţile meşteşugarilor, pentru ca bătrînul cioplitor să-i poată ascunde în statuile lui şi să-i scoată pe poarta palatului.

Makera le povesti cum să găsească uliţa turnătorilor şi le spuse să se ascundă în coliba lui Bahago. El ştia că în acea noapte Bahago va fi în piaţă, aşa cum vor fi mulţi oameni simpli care vin să vadă marea sărbătoare. Le mai spuse că trimisul regelui îi făgăduise să-l ajute să-şi vadă părinţii. Şi atunci toţi patru înţeleseră că ceasul fericit al libertăţii se apropie şi că nu le-a mai rămas multă vreme să se chinuiască în sanctuarul regesc.

*

*   *

Bahago muncea fără odihnă la statuia divinului călăreţ. Tre- buia să termine statuia de bronz pînă în ziua sărbătorii. Voia să- l vadă în piaţă, în faţa palatului, pe însuşi păstrătorul tezaurului şi să-l înduplece să ia această statuie la palat, s-o ia fără nici o plată, doar cu o singură făgăduială: că Makera o să se întoarcă acasă.

Şi iată, sosi ziua marei sărbători. Noaptea, în ajun, Bahago şi Mama lui Makera curăţară şi lustruiră pentru ultima oară minunatul călăreţ de bronz. O făcură la lumina unei torţe şi cu toate că sculptura era doar de un cot mărime, călăreţul le păru impunător — ca o adevărată divinitate. Mama lui Makera nu înceta să se minuneze de frumuseţea calului. De divinul Obba se temea însă şi deşi curăţase şi lustruise calul, de că- lăreţ nu se

atinsese. Pe marele Obba îl lustrui însuşi Bahago, rostind tot timpul nişte descîntece cunoscute numai de el.

Totuşi, nu se hotărîră să ia cu ei această statuie. Înainte de a pleca, Bahago o puse în mijlocul colibei şi hotărî în sinea sa să-l cheme pe demnitar pentru ca acesta să ia darul şi să-l înmîneze însuşi divinului Obba, spunîndu-i totodată rugămintea fierarului, de a-l trimite pe Makera acasă.

Plecară spre piaţă de cu noapte şi se aşezară în apropiere de altare.

*

*   *

În acest timp, cioplitorul în lemn cerceta pentru cea din urmă oară cît de bine se deschid uşiţele tainice, neştiute de nimeni, din statuile în lemn ale strămoşilor lui Obba, care trebuiau, în noaptea aceasta, să-i ajute pe fiii fierarului Bahago să-şi dobîndească libertatea. Bătrînul cioplitor nu-l văzuse niciodată pe Bahago, nici pe fiii acestuia. Îl ştia numai pe Makera şi aflase cîtă nenorocire se abătuse peste această familie. Dar dorea foarte mult să-l ajute pe necunoscutul fierar din nea- mul hausa. Pentru că şi el era din acelaşi neam, deşi niciodată nu-fusese în savană.

Statuile de lemn erau făcute cu multă măiestrie. Din feri-cire, cioplitorul hotărîse de la bun început ca ele să fie foarte mari, mult mai mari decît un stat de om, altfel dorinţa lui Makera nu s-ar fi putut îndeplini.

Iată, în sfîrşit, că meşteşugarii care locuiau în curţile palatului ridicară statuile şi le duseră pînă la poartă, unde se opriră. Aici se apropiară de ei trei străjeri din garda divinului Obba. Makera îi recunoscu pe fraţii săi. Cu lacrimi de bucurie se uita cum bătrînul cioplitor îi ajută să intre în statuile de lemn.

— Nu-ţi fie teamă, Makera, îi spuse bătrînul cioplitor, fraţii tăi n-or să se înăbuşe: am avut eu grijă şi de asta. Credeam c-o să le fie greu să stea nemişcaţi, dar ei sînt obişnuiţi şi apoi n-or să stea prea mult în aceste închisori de lemn.

— Da, noi sîntem obişnuiţi, consimţi Mafi şi, în semiîntunericul din jur, dinţii lui albi şi frumoşi scînteiară.

Dar Makera nu auzi rîsul puternic de odinioară al fratelui său mai mare. Mafi nu mai ştia să rîdă vesel şi molipsitor, aşa cum rîdea în savană cînd îl ajuta pe tatăl său să topească bronzul pentru vîrfurile de săgeţi.

— Cînd o să se facă dimineaţă şi ai să fii liber, îi spuse bătrînul cioplitor lui Mafi, du-te în piaţă şi, în apropierea porţilor dinspre miazăzi, ai să vezi o căsuţă cu acoperişul din lemn sculptat. Un asemenea acoperiş nu mai are nimeni. Sub acest acoperiş trăia familia mea. Tuturor celor care mai sînt în viaţă să le spui că le trimit binecuvîntarea mea. Să le spui că eu sînt aici, dar sufletul meu e cu ei. Mîinile mele trudesc pentru Obba, dar gîndurile mele sălăşluiesc sub acoperişul casei mele. Ai să le-o spui?

— Am să le-o spun, om bun. Dar de ce pe tine nimeni n-a putut să te aşeze într-o statuie? De ce nu te-au ajutat să fugi de-aici?

— Pînă acum nu s-au făcut statui atît de mari. Şi apoi te poţi folosi de ele numai în ziua unei astfel de sărbători. Iar sărbătoarea este doar o dată pe an, şi trebuie ca spiritele strămoşilor să te ajute în toate. Peste un an, dacă va mai veni o asemenea sărbătoare şi dacă Obba va porunci să se facă statui tot atît de mari, din lemn, atunci, cine ştie, poate că şi altcineva va avea norocul să scape de aici.

Oamenii luară statuile, iar Makera, uitînd că trebuie să fie prevăzător, aleargă în urma lor. Ar fi ieşit afară pe poartă, dacă bătrînul cioplitor nu l-ar fi zvîrlit la o parte.

— Ai răbdare, Makera, şopti bătrînul, arătîndu-i pumnul strîns. Cu graba ta poţi să ne pierzi pe toţi. Aşteaptă pînă dimineaţa, cap sec! Nu ţi-a făgăduit dregătorul să te lase în piaţă ca să vezi sărbătoarea? Ai răbdare, deci...

Toată noaptea, în piaţa din faţa palatului a fost forfotă mare. Înaintea altarelor stăteau preoţii, în şorţuri, cu brăţări de bronz pe braţe, cu coliere la gît, cu tăieturi adînci, brăzdate pe frunte şi pe piept.

În cuşti uriaşe se zbuciumau leoparzi şi lei, umplînd piaţa cu răgetele lor înfricoşătoare. Dar cuştile trainice, făcute de meşteri iscusiţi, erau de nădejde. Fiarele, aduse de vînători din bătrînele păduri tropicale, erau cuprinse de furie. Nu departe de fiarele dezlănţuite sta culcat într-un coş gigantic un piton viu, şarpe sfînt, căruia trebuia să i se aducă jertfă o panteră şi un leopard. Acest piton era cel mai mare dintre toţi cei pe care curajoşii vînători de şerpi îi prinseseră în cursul întregului an. Şi totuşi, era cu mult mai mic decît pitonul de bronz care-şi căsca

botul deasupra porţilor din faţă ale palatului marelui cîr- muitor din Edo.

În jurul altarelor ardeau focuri şi se adunau locuitori din satele mai apropiate şi mai îndepărtate, dornici să-l vadă pe marele Obba în veşmîntul lui sfînt, brodat cu coral roşu.

Toboşarii stăteau şi ei acolo, deocamdată tăcuţi şi liniştiţi. Toţi ştiau însă că atunci cînd va începe sărbătoarea, bubuitul şi tamtam-ul tobelor va înăbuşi vuietul mulţimii ce va primi cu strigăte de bucurie pe divinul Obba. Tobele de lemn şi din piele erau aşezate pe jos, iar lîngă ele stăteau oameni negri, pe jumătate goi, cu trupurile unse cu grăsime, cei care ştiau să scoată din aceste tobe sunete cînd bubuitoare şi neliniştite, cînd înăbuşite şi domoale, ca tunetul îndepărtat. Toboşarii trebuiau să-şi arate toată măiestria cît timp va dura ceremonia jertfiri-lor. Nimeni nu ştia ce va porunci marele cîrmuitor din Edo. Poate că el va aduce ca jertfă doar animale sălbatice, sau poate va hărăzi şi oameni acestei morţi sfinte. În întreaga ţară nu era nimeni mai puternic şi mai de temut ca marele Obba. El era zeul pe pămînt. Iar dacă vor fi jertfiţi oameni zeului neînduplecat, atunci tobele vor trebui să acopere cu zgomotul lor ţipetele dinainte de moarte ale nenorociţilor sacrificaţi.

Statuile de lemn, aşezate alături de altare, păstrau taina celor trei fugari. Fraţii lui Makera puteau să iasă din statui numai cînd preoţii vor pleca de lîngă altare. Oamenii care aduseseră statuile aşteptau timpul potrivit ca să poată deschide uşi- ţele tăiate în zeităţile de lemn. Penru a atrage aiurea luarea-a- minte a preoţilor, bătrînul cioplitor se apropie de coşul în care se afla pitonul sfînt şi începu să strige:

— Oameni, şarpele sfînt şi-a părăsit sălaşul! Oameni, s-a întîmplat o nenorocire!

La auzul acestor ţipete, preoţii alergară într-acolo. În aceeaşi clipă, uşiţele de lemn ale statuilor sfinte se deschiseră şi fiii lui Bahago se mistuiră în întunericul nopţii. Alergau cît îi ţi-neau puterile pe străduţele pustii, iar cînd ajungeau pînă la ei glasu-rile oamenilor care se grăbeau spre locul sărbătorii, Mafi şi fraţii lui se ascundeau în golurile întunecate ale gardurilor de lut sau se lipeau de trunchiurile copacilor umbroşi.

Oamenii mergeau sporovăind veseli, cu torţe în mîini. Unii purtau pe cap coşuri cu mîncare, alţii aveau atîrnate la gît legături de banane. Toţi ştiau că ceremonialul sfînt poate să se

prelungească timp de cîteva zile. Trebuiau, aşadar, să se îngrijească de mîneare şi băutură pentru copii şi pentru ei înşişi.

— Priviţi, le spuse Mafi fraţilor săi, cînd văzură patru băieţandri purtînd pe cap oale din tidve de dovleac. Sînt la vîrsta la care am fost noi cînd am părăsit savana şi am por- nit la Kano. Priviţi-i cît sînt de veseli! Tatăl lor le luminează calea, ţinînd sus torţa aprinsă, iar mama nu osteneşte să le tot spună: „Nu intraţi în întuneric, să nu vă fure niscaiva oameni răi...”

Mafi simţi că i se strînge inima. Îşi aminti de savană şi de drumul la Kano, cînd şi mama lor îi rugase la fel să nu se afunde în întuneric.

— Ce mult e de atunci! şopti Mafi. Cît am rătăcit noi prin desişul întunecat al vieţii, care este mai de temut decît desişul pădurilor tropicale! Am fost lipsiţi de părinţi, am fost făcuţi sclavi.. . Acum abia am înţeles asta.

— Niciodată pînă azi, n-am văzut nici măcar această sărbătoare din piaţa palatului! îi răspunse fratele său. Ne deosebeam prea puţin de statuile de bronz care stăteau în jurul tronului. N-aveam voie să ieşim pe poartă. Şi aşa putea să ne treacă toată viaţa. Şi pentru ce? Ca să-l mulţumim pe Obba? Cum crezi, Mafi, e într-adevăr cel mai bogat dintre toţi oamenii de pe pămînt?

— Poate că e cel mai bogat, dar noi o să fim fericiţi în savana noastră.

Fiii lui Bahago erau liberi! Bătrînul cioplitor îşi îndepli- nise făgăduiala. Dar ce-o să-i facă marele preot? Iată că se apropie de lăcaşul şarpelui sfînt. Îndată preotul va vedea că pitonul e acolo şi atunci... În urma preotului vin ajutoarele lui. Poartă torţe în mîini. Ei pot să-i ardă ochii! Pot să-l arunce în foc! Sau pot să-l azvîrle pe bătrînul cioplitor în cuşca pitonului. Ah, nenorocitul de el! Cum de nu i-a dat prin minte să deschidă cuşca şi să dea drumul pitonului! Trebuia să tragă uşiţa, să lase şarpele, şi abia după aceea să strige. Dar dorinţa de a-i elibera cît mai repede pe cei trei tineri i-a întunecat mintea. S-a grăbit, şi acum îl aşteaptă o răfuială cum-plită. Lumina torţelor se apropie. Se văd ochii răi şi plini de mînie ai marelui preot. Iar pitonul zguduie, parcă în ciudă, cuşca, cu corpul lui puternic şi musculos.

— De ce m-ai minţit, nenorocitule? strigă marele preot, oprit în faţa cioplitorului, în veşmîntul lui sărbătoresc. În lumina

torţelor se vedea bine fusta preotului, din piele de leopard, şi mărgelele de pe gîtul lung şi încreţit. Om fără minte! M-ai întrerupt de la ceremonialul sfînt ca să-ţi rîzi de mine?!

Înfingîndu-şi mîinile mari şi puternice în umerii bătrînului cioplitor, marele preot îl zgîlţîia, de parc-ar fi vrut să-l golească de măruntaie. Dar bătrînul cioplitor îndura în tăcere toate jig-nirile. Nu scoase o vorbă nici chiar atunci cînd preotul se năpusti cu pumnul asupra lui. Iar cînd cioplitorul se prăbuşi la pămînt, cu faţa însîngerată, preotul făcu semn ajutoarelor sale să se întoarcă la statuile sfinte.

Se grăbeau: trebuiau să se pregătească pentru ritualul jert-felor, în faţa spiritelor strămoşilor. O turmă întreagă de animale de jertfă fusese mînată din satele din jur. Un obicei din stră-moşi cerea să fie aduse şi jertfe omeneşti, dar asta depindea de bunul plac al marelui Obba. Bacă zeul pămîntean va dori să mulţumească spiritele bune, e de ajuns să facă un semn... Preoţii sînt întotdeauna gata să îndeplinească voinţa zeului pămîntean.

*

*   *

Se lumina de ziuă, dar în curtea meşteşugarilor nu dormea nimeni. „Va izbuti oare Makera să scape? Vor izbuti oare să fugă şi să se ascundă pînă la ivirea zorilor ceilalţi fii ai fieraru-lui Bahago? Toate aceste gînduri îi frămîntau pe cei ce locuiau în curtea meşteşugarilor, sub oblăduirea bătrînului demnitar.

Dar cel mai neliniştit dintre toţi era Makera. Se întorseseră cioplitorii în lemn care căraseră afară, în piaţă, sculpturile, dar bătrînul cioplitor nu era nicăieri. Nimeni nu ştia ce se întîmpla-se cu el. Makera se gîndi că poate a fost sortit pieirii şi zvîrlit în cuşca uriaşului piton, despre care vorbeau toţi, deşi nimeni nu-l văzuse. Makera credea că străjerii şi dregătorii au şi aflat des-pre fuga fraţilor lui. Uitase cu desăvîrşire că, în afară de cîţiva prieteni, nimeni dintre paznicii din palat nu mai ştia că are fraţi. Băiatul invoca spiritele bune, cerîndu-le milă. Umbla prin cur-te, căutîndu-l pe bătrînul cioplitor, dar acesta nu era de găsit.

„Poate c-a fost omorît pentru c-a ascuns înăuntrul statuilor pe fiii lui Bahago? Cine poate să-mi spună unde a dispărut bătrînul cioplitor?”

Makera se căina fără să-şi găsească liniştea.

În sfîrşit, veni dimineaţa, porţile se deschiseră scîrţîind şi lăsară să iasă în piaţă pe toţi oamenii palatului care trebuiau să ia parte la marea sărbătoare. Împreună cu alţii, ieşi în piaţă şi Makera, care se năpusti de îndată spre grupul de meseriaşi, îşi făcu loc printre ei, îmbrîncindu-i şi căutîndu-şi părinţii. Erau acolo, trişti, îmbătrîniţi.

Şi deodată se întinseră spre ei două braţe fierbinţi şi subţiratice. Ele se încolăciră în jurul umerilor mamei, iar apoi Makera îşi lipi obrazul de capul lui Bahago şi simţi lacrimile calde care se prelingeau pe obrajii zbîrciţi ai bătrînului fierar.

— Tată, să fugim! Mamă, grăbeşte-te, hai, repede!

Îşi făceau cu greu loc prin mulţimea tăcută. Privirile oamenilor erau aţintite spre porţile palatului, unde se ivi chiar atunci litiera purpurie şi evantaiele din pene pestriţe. Toţi aşteptau cu nerăbdare ca de sub baldachinul de mătase să se arate capul divinului Obba. După litieră veneau marii demnitari, în odăjdii scînteietoare, cu mărgele preţioase în jurul gîtului, şi numeroşi oşteni înarmaţi. Nimeni nu-i lua în seamă pe cei din familia lui Bahago, care izbutiră, în sfîrşit, să iasă din mulţime şi porniră în goană spre cea mai apropiată ulicioară, ca să se strecoare acasă, nevăzuţi de nimeni.

Între timp, cei trei fii ai lui Bahago şedeau în coliba tatălui lor. Mîncaseră din turtele de mei pe care le făcuse cu atîta dragoste Mama lui Makera. Priviseră de nenumărate ori, plini de curiozitate, călăreţul de bronz şi vorbeau pe întrecute, care mai de care, minunîndu-se cît de mult se schimbase totul în aceşti ani. Erau uluiţi că, tot timpul cît fuseseră despărţiţi, părinţii lor locuiseră alături de ei, fără să poată afla nimic despre soarta lor.

— Ne socoteam oameni de vază, spuse Mafi, şi nu eram de-cît sclavii lui Obba. Cum de s-a putut întîmpla ca viaţa aceasta să ni se pară dulce?

De afară se auziră deodată glasuri, apoi în prag apăru un om bătrîn şi cărunt. Mafi se repezi spre el, dar tatăl, crezînd că aceşti oameni sînt din paza palatului şi vor să le facă un rău, o luă la fugă, trăgîndu-i după el pe Makera şi pe femeia slabă şi tristă ce-i însoţea.

— Ăsta-i tatăl nostru, asta-i mama noastră! strigă Mafi.

Şi abia atunci Makera începu să ţopăie, să se învîrtească în loc şi să rîdă ca un nebun.

— Bahago, aceştia sînt fiii tăi! Mama lui Makera, îmbrăţişează-ţi flăcăii! strigă Makera, împingîndu-şi fraţii în braţele mamei.

Exclamaţiile şi rîsetele de bucurie nu mai conteneau. Mafi pipăia mîinile bătătorite ale tatălui său şi-l bătea pe umăr de pare-ar fi vrut să vadă dacă bătrînul fierar din Cărarea Elefanţilor stă bine proptit pe picioarele lui.

— Mîinile astea au făcut călăreţul? îl întrebă Mafi pe tatăl său. Oare tot mîinile astea au făurit şi acele păsări de bronz pe care eu însumi le-am aşezat pe turnurile mici ale palatului?

— Da, mîinile mele.

Bahago îşi întinse braţele către fiii săi şi rosti:

— Mîinile lui Makera ne-au strîns din nou pe toţi la un loc.

Iar cînd băieţii îl întrebară cum de s-a întîmplat ca mîinile lui Makera să unească din nou familia lui Bahago, fierarul îşi aminti deodată:

— Mama lui Makera, ţi-a fost teamă că plăsmuirea de pe podoaba sfîntă ne-a adus nenorocire şi ne-a lipsit de ultimul nostru fiu. Credeai că niciodată n-o să-l mai vedem pe Makera! Acum însă, vezi că podoaba făcută de Makera ne-a adus noroc! Ce bine că Makera s-a apucat de această treabă! Dacă tu, Makera, nu te-ai fi dus în palatul lui Obba, nu ne-ar fi fost dat să-i vedem pe fraţii tăi.

Şi din nou începură să se sărute, să se îmbrăţişeze şi să spună care mai de care ceea ce de mult voiau să-şi împărtăşeas-că unul celuilalt.

— Totuşi, trebuie să ne grăbim, îi zori Makera. Nepăsarea noastră ne poate duce la pieire. De îndată ce va veni schimbul de strajă şi n-or să vă găsească, se va da alarma. Eu am aflat multe cît timp am stat în curtea meşteşugarilor. Acolo erau oameni buni. Tată, cînd ne vom întoarce în savană, în primul rînd am să fac chipul lui Olove, iar apoi am să-l fac pe acela al bătrînului cioplitor. Pentru că el a trudit atîtea zile ca să ne ajute pe noi.

— Mă tot uit la Makera şi nu-mi vine să-mi cred ochilor, mărturisi Mafi. Cînd ne-am despărţit, era mic de tot, iar acum e atît de înţelept şi de îndemînatic! Bravo, Makera!

Şi din nou, pentru a nu ştiu cîta oară, Mafi începu să le povestească cum el şi fraţii lui fuseseră ascunşi în statuile cele

mari; cum au fost tîrîţi în piaţă şi cu cîtă spaimă au stat în temniţa strîmtă, fără să se poată mişca.

— Sărmanul cioplitor nu s-a mai întors! spuse îndurerat Makera. Poate că l-a dat cineva de gol?

Şi toţi cei patru fii ai lui Bahago s-au întristat că din pri- cina lor a avut de suferit un om cu suflet mare, care le-a făcut atîta bine.

— Dar înainte de a părăsi Edo, trebuie să îndeplinesc rugă-mintea bătrînului cioplitor: să intru în casa lui din apropierea porţilor de miazăzi, lîngă piaţă, spuse Mafi. Bătrînul cioplitor ne-a redat libertatea! Fie ca familia lui să afle că noaptea, în ajunul sărbătorii, el mai era în viaţă.

— Atunci ia călăreţul acesta, spuse Bahago, înveleşte-l într-o pînză şi du-l în casa bătrînului cioplitor. Spune rudelor lui că pentru acest călăreţ pot să ceară trimisului regelui să-l lase pe tatăl lor să se întoarcă acasă. Păstrătorul tezaurului cunoaşte preţul acestui lucru. Am făcut călăreţul numai ca să-l răscum-păr pe Makera.

Mafi înveli de îndată într-o pînză sculptura preţioasă şi porni în fugă spre piaţă. Purta o cămaşă brodată, pe care mai- că-sa o pregătise pentru acel prilej fericit, cînd fiii ei s-ar fi întors acasă. Acum nimeni n-ar fi putut să creadă că încă în ajun Mafi stătuse de strajă la tronul marelui Obba. Mafi găsi repede casuţa cu acoperişul de lemn sculptat. Intră pe portiţă şi se întîlni faţă-n faţă cu bătrînul cioplitor care, împreună cu soţia şi copiii săi, se pregătea să părăsească locuinţa. Altminteri, de ce-ar fi îngrămădit într-un singur loc saci şi coşuri, vase şi chipurile în lemn ale străbunilor?

— Eşti aici, om bun? Eram tare neliniştiţi pentru tine!

— Sînt fericit că te văd, Mafi. Am fost stîlcit în bătaie, dar am scăpat. Eram plin de sînge şi preoţii au crezut c-am murit, dar am izbutit să mă tîrăsc la adăpostul întunericului şi să părăsesc piaţa din faţa palatului.

— Şi noi fugim în savana noastră, spuse Mafi. Am adus acest călăreţ, pentru ca ai tăi să te scoată din robie. Tata se gîndea că rudele tale or să facă un schimb — or să dea călă-reţul la palat, iar pe tine or să te ia acasă. Sînt fericit să ţi-l pot dărui. Caută să iei ceva bun în schimbul lui, pentru familia ta. Rămîi cu bine!

— O să ne mai întîlnim în piaţa mare din Kano! strigă în urma lui bătrînul meşter. Acolo o să-l schimbăm pe călăreţ.

Cît timp Mafi dăduse fuga pînă la casa bătrînului cioplitor, familia lui Bahago se şi pregătise de drum. Mama lui Makera aşezase într-un coş de-ale mîncării, îşi luaseră rămas bun de la vatră, de la coliba sa pe peretele căreia rămăsese umbra lui Makera, iar apoi îl chemă pe bătrînul olar, care îşi tot holba ochii cu mirare la tinerii aceştia veseli, şi porniră cu toţii la drum.

La poarta marelui şi înfricoşătorului oraş Edo îi aştepta Mafi. În ceasul acesta, cînd dinspre piaţa din faţa palatului răz-băteau urletele oamenilor, răgetele animalelor şi bătaia neliniştită a tobelor, poarta nu era păzită şi puteau să plece fără să le fie teamă de oştenii lui Obba. La ora aceea toate uliţele oraşului erau pustii.

De îndată ce familia lui Bahago se trezi dincolo de porţile oraşului, toţi o luară la fugă pe drumul prăfuit, privind din cînd în cînd înapoi: le era teamă de urmărire. Dar nu erau ur- măriţi. Părăsiseră Edo în ceasul fericit al marei sărbători care putea să dureze cîteva zile.

Merseră aşa, fără să se oprească, toată ziua, pînă pe înserat. Numai Mama lui Makera răsufla greu din pricina mersului repede, iar Bahago privea mereu în urmă, să vadă dacă nu vine nimeni pe urmele lor. Fraţii erau bucuroşi, de parcă în faţa lor se şi ivise savana. Erau liberi şi nu voiau să se mai gîndească la primejdii. Acum credeau cu tărie că se vor întoarce acasă şi vor fi fericiţi. Abia aşteptau să-şi revadă savana lor dragă.

— Acum avem ce să povestim în jurul focului de sărbătoare din savană, spuse Mafi şi, zîmbind şiret, îl bătu pe umăr pe Makera. Îţi aduci aminte, Makera, cînd voiai să-ţi întipăreşti în minte cît mai multe lucruri din Kano, ca să le povesteşti copiilor din Cărarea Elefanţilor? Cine-ar fi putut crede că dorinţa ta se va îndeplini după atîţia ani!

— Într-adevăr, fiule, cine-ar fi putut să creadă, se amestecă în vorbă şi Bahago. Drumurile vieţii sînt tot atît de întortocheate şi de tainice ca şi cărările din savană, cînd ierburile aspre şi cenuşii ascund în hăţişul lor pe cel mai mare dintre elefanţi.

Pe înserat, cînd Edo rămase mult în urmă, Bahago le în-gădui tuturor să se odihnească, să mănînce şi să mai vorbească despre viitor.

Nu-ţi pare rău că ai părăsit oraşul Edo? întrebă Mama lui Makera. Acum niciodată n-ai să mai sculptezi capetele divinilor

strămoşi ai lui Obba. Şi n-ai să mai ai niciodată un atelier atît de mare pentru turnat bronz.

— Nu-mi pare rău după nimic, Mama lui Makera. Avem patru fii minunaţi, oare asta nu este o bogăţie? Vom face din nou vîrfuri din bronz pentru săgeţi şi din nou vom primi ca plată carne de antilopă, iar tombo-ul o să ni-l pregătim singuri.

Cîţi ani trecuseră de atunci, de cînd merseseră pe acelaşi drum? Dar, ca şi înainte, în faţa tuturor păşea fierarul Bahago, în urma lui Mama lui Makera, iar după ea, cei patru fii. Numai că acum nu mai erau nişte băieţandri neastîmpăraţi şi vioi. Acum călcau apăsat ca nişte oameni în toată firea, care cunoscuseră viaţa şi învăţaseră să preţuiască libertatea.

Din istoria sumbră a Benin-ului

Postfaţă

Avem în faţa noastră un oştean călare, cu o podoabă regească pe cap, ţinînd în mîini toporul ceresc care alungă tunetul şi fulgerele, şi cu mărgele sfinte la gît. Falnicul călăreţ este regele Benin-ului, cîrmui- torul unuia dintre cele mai vechi state din Nigeria de Sud.

Este vorba de una din sculpturile de bronz făcute de un meşter din Benin, al cărui nume a rămas necunoscut, cu vreo 500 de ani în urmă. Pe vremea aceea Benin-ul se numea regatul Edo şi era condus de divinul Obba, rege atotputernic, persoană sfîntă, înzestrată cu puteri supranaturale.

Meşteşugari şi constructori iscusiţi din Edo au înălţat palate măreţe, împodobite cu lemn cioplit şi cu minunate sculpturi de bronz.

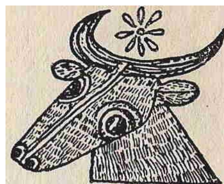
Cînd europenii au venit pentru prima oară în Benin, au văzut un oraş mare, înconjurat de un val de pămînt şi un şanţ adînc care, pro-babil, era umplut cu apă atunci cînd oraşul era ameninţat de o pri-mejdie. Prin tot oraşul, de la una din porţile lui şi pînă la cealaltă, se întindeau străzi drepte şi late, plantate pe margini cu palmieri. Casele, construite din lut roşu, erau înconjurate de curţi, unde bazine artificiale, care se umpleau cu apă în zilele cînd ploile erau generoase, păstrau o răcoare plăcută. Acoperişurile caselor, împodobite adeseori cu ornamen-te de lemn

sculptat, erau întocmite din frunze bătrîne de palmieri de Guineea. Verandele deschise serveau drept locuinţe; aici se înălţau altare în cinstea spiritelor strămoşilor. Acestora li se aduceau jertfe şi se aşezau pe altar capete sculptate în lemn care întruchipau pe cel ră- posat, devenit după moarte zeu.

Cu cît era omul mai bogat, cu atît mai vaste erau construcţiile în care locuia. Dar cel mai mare şi mai bogat era, în vechiul Benin, palatul cîrmuitorului.

Regelui îi aparţineau toate pămînturile, nenumăraţi sclavi şi prizonieri de război. Pentru palatul divinului Obba trudeau cei mai iscusiţi meşteşugari din ţară.

Strămoşii neamului regesc din Benin erau zeificaţi, şi cultul regi- lor morţi, prefăcuţi în imaginaţia supuşilor în zei, era religia de stat a Benin-ului. Capul în bronz al răposatului era întruchiparea zeificată a regelui mort. Poate că din această cauză palatele cîrmuitorilor din Benin erau ticsite de sculpturi în bronz. Dar aici nu se găseau numai capete de oameni, ci şi sculpturi monumentale de oşteni. Tot aici se mai aflau nenumărate statui de fiare şi păsări, executate cu o înaltă măiestrie.

După părerea savantului sovietic, profesorul Olderoghe, aceste fi-guri aveau următoarea semnificaţie: „Îndrăzneţ ca pantera”, „Puternic ca un taur”, „Impunător ca elefantul”. Mai era zeificat şi şarpele în care, după cum credeau cei din Benin, se întruchipa spiritul celui mort. Deasupra porţilor principale ale palatului scînteia în soare un şarpe mare de aramă, cu capul lăsat în ios. După credinţa celor din Benin, prezenţa şarpelui asigura recoltele şi, prin urmare, bunăstarea generală a oamenilor.

Fiarele sălbatice, cele mai hrăpăreţe şi mai fioroase din Africa, simbolizau puterea regelui. Sculpturile în bronz ale leoparzilor şi leilor sînt deosebit de expresive şi originale. Iată în faţa noastră un vînător cu un cîine. Vînătorul poartă pe umeri o antilopă ucisă. Sculptura e făcută convenţional, dar atît de expresiv încît ne apare în faţa ochilor imaginea unui om viu, cu o fire bine definită, un om puternic şi curajos.

Olandezul Niendal, care a vizitat în acele vremuri Benin-ul, scria:

„Ei îl venerează pe Dumnezeu şi pe diavol în acelaşi timp, în ima-gini omeneşti şi chiar în imagini de animale... Ei zeifică tot ceea ce este neobişnuit în natură şi aduc jertfe forţei necunoscute. Fiecare om este

preotul căminului său şi slujeşte unor anulmiţi zei. Fiecare posesor de fetiş şi fiecare preot îşi are un idol al său. Omul din Benin, ca şi cel din neamul yoruba, se apăra de fulgere cu ajutorul fetişurilor”.

Poate tocmai aceste sculpturi, care serveau odinoară pentru ceremoniile ce se făceau în faţa altarelor, reprezintă de fapt acum, pentru noi, arta străvechiului Benin?

Cînd s-a născut această artă? De unde au venit aici, pe ţărmurile Nigerului, oamenii acestei culturi? De cînd s-au aşezat ei pe aceste pămînturi?

Savanţii ştiu că Nigerul era populat în perioada paleoliticului timpuriu, deci aproximativ cu 2 500 de ani în urmă.

În Nigeria Centrală, la confluenţa rîurilor Niger şi Benue, s-au făcut cercetări arheologice chiar în zilele noastre. Cercetătorii au descoperit urmele vieţii omeneşti din epoca de fier a Africii, urmele unei culturi, cea mai veche dintre toate culturile cunoscute de ştiinţă pînă în prezent, care s-a dezvoltat pe pămînturile din sudul Saharei.

Savanţii presupun că această cultură, denumită „Nok”, se referă cam la secolul 5 înaintea erei noastre. Cultura epocii de fier a luat locul culturii epocii de piatră. În muzeul din oraşul Lagos se păstrează o „furma”

cuptor foarte vechi pentru topit metale, iar în ea se află un topor de piatră, pe care probabil îl foloseau oamenii pe vremea cînd au născocit abia acest cuptor şi au început, pentru prima oară, să topească metalul.

În perioada „Nok” topirea metalelor s-a practicat cu mult înainte ca această îndeletnicire să fie cunoscută de primii meşteri topitori din Africa de Apus. După multe secole, taina transformării metalului în sculpturi de bronz a ajuns cunoscută de poporul yoruba din statul Ifa. Şi atunci, pe pămîntul Nigeriei a luat fiinţă minunata artă a sculp- torilor şi turnătorilor. Există totuşi o legendă în care se spune că regele statului Ifa, locuit de poporul yoruba, a trimis regelui Benin-ului, pe nume Oguole — cam prin anii 1350—1400 — un meşter care turna bronzul şi care i-a învăţat pe oamenii din Benin meşteşugul său. Poate că această legendă nu este prea veridică, dar un lucru e sigur: că minunata artă a sculpturii în bronz din Benin a luat naştere în Africa de Apus cu mult timp înainte de venirea albilor.

În 1485, cînd în Benin au apărut primii portughezi, ei au văzut un oraş mare, înfloritor şi măreţ. S-a păstrat descrierea acestui oraş făcută de un

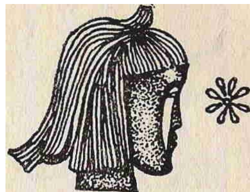
doctor olandez, Olfert Dapper, în cartea: „Descrierea ţărilor africane”, editată în 1668.

„ ...palatul regelui este tot atît de mare ca oraşul Harlem şi este înconjurat de jur împrejur de un zid special, în afară de zidul care apără oraşul. Palatul are nenumărate construcţii extraordinar de frumoase şi minunate galerii lungi, dreptunghiulare, aproape tot atît de înalte ca şi clădirea Bursei din Amsterdam. Galeriile acestea sînt construite pe stîlpi înalţi, acoperiţi de sus şi pînă jos cu aramă, avînd pe ei imagini din bătălii şi scene eroice.”

Reliefurile de bronz din Benin zugrăvesc bătălii măreţe, ceremonii religioase, sărbătorile şi munca oamenilor din Benin.

Regelui din Benin îi erau supuse mii de aşezări nu prea mari, unde locuiau vînătorii, agricultorii, meşteşugarii şi oştenii care-i aparţineau marelui Obba. Iar artiştii, care trebuiau să împodobească bogatul palat al cîrmuitorului, reprezentau în relief scene din viaţa acestora, păstrînd, asemenea unui letopiseţ, o mărturie a epocii lor, pînă în zilele noastre.

Iată, de pildă, un comandant de oşti împreună cu suita lui. Este înalt şi poartă pe cap o podoabă de mare demnitar şi multe mărgele în jurul gîtului — semn al puterii. Ţine în mîini un scut şi un sceptru sfînt. Iar suita lui este alcătuită din siluete mărunte, goale pînă la brîu.

Ei nu poartă mărgele sfinte, care dăruiesc oamenilor bunăstarea şi-i feresc de spiritele rele. Iată un leopard cu botul rînjit, gata să atace. Este simbolul puterii regeşti, nelimitate şi zeificate.

Cum de s-a întîmplat că acest mare regat a pierit şi au fost uitate pentru multă vreme minunatele opere de artă ale meşterilor din Benin?

Asta s-a întîmplat în anii cînd pe apele Atlanticului au apărut corăbiile cu sclavi care duceau cu ei oamenii liberi din seminţiile yoruba, hausa, kanuri în ţările Europei, unde începuse să înflorească comerţul cu sclavi. Primele care au venit aici au fost caravelele portugheze şi spaniole. Apoi şalupele repezi, iar mult mai tîrziu marile vapoare cu aburi, care duceau sclavi negri în America.

Cunoscutul savant şi militant social negru, William S. Dubois, consideră că Africa a pierdut 100 de milioane de oameni, datorită comerţului de sclavi.

În 1472, portughezii au debarcat la gura rîului Benin, iar în urma lor au venit negustorii de sclavi din Olanda, Anglia şi Franţa. În anii aceia a apărut denumirea de „Ţărmul sclavilor” — unul dintre centrele de vîn-zare a sclavilor.

Iată ce aflăm din jurnalul unui călător, Anter Duke, din secolul al XVII-lea:

„Am primit contribuţia, pe bordul corăbiei căpitanului Potter” — este vorba de vama pe care o luau oraşele din vechiul Kalaber de la corăbiile comerciale.

„Corabia căpitanului Espinal a ridicat ancora, avînd la bord 328 de sclavi...”

„Corabia lui Potter a plecat cu 350 de sclavi...”

,,La ora trei p.m., a ridicat ancora căpitanul Feruzzer cu 377 de sclavi...”

„Am văzut cum corabia lui Kombesbosh a plecat cu 280 de sclavi...”

Corăbiile cu sclavi plecau spre gurile Nigerului, iar de acolo se îndreptau spre ţărmurile Americii.

În 1829 un englez, pe nume Walsh, care naviga din Brazilia pe o fregată britanică denumită „Steaua Nordului”, a fost martor, în partea de sud a Oceanului Atlantic, al unei mîrşăvii monstruoase. El scrie că fregata a oprit o corabie cu sclavi şi atunci cînd el, Walsh, a urcat pe bordul acestei corăbii, a văzut toate grozăviile pe care le îndurau africanii căzuţi în sclavie. „Încărcătura corăbiei era alcătuită din 505 băr-baţi şi femei. În numai 17 zile de drum, marinarii aruncaseră peste bord 55 de cadavre. Oamenii şedeau între punţi, într-o încăpere cu gratii. Încăperea aceasta era atît de scundă şi strîmtă, încît nenorociţii erau nevoiţi să şadă strînşi unul în altul. Nici ziua, nici noaptea nu puteau să doarmă şi nici măcar să-şi schimbe poziţia. Purtau pe corp stigmatul sclaviei, diferit ca formă, întrucît sclavii aparţineau cîtorva stăpîni. Acest stigmat, cum povesteau cu deplină indiferenţă ajutoarele căpitanului, era ars cu fier roşu pe pieptul sau pe braţul sclavului. Mulţi dintre sclavi nu ocupau decît cîţiva centimetri din suprafaţa podelei şi nu se puteau ridica de jos. Toţi erau chinuiţi de o sete îngrozitoare.”

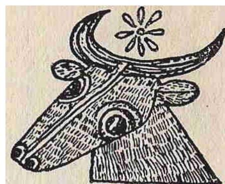
Această privelişte l-a zguduit pe Walsh, dar însoţitorii lui, „care navigaseră de multe ori spre ţărmurile Africii şi văzuseră multe corăbii cu

sclavi”, în timp ce patrulau în calitatea lor oficială, în legătură cu lichidarea sclaviei, îl încredinţau că „rînduielile pe această corabie nu erau chiar atît de rele”. Aici, înălţimea încăperii în care se găseau sclavii ajungea pînă aproape de 1,50 m, în timp ce pe alte corăbii era mult mai mică. De asemenea, pe alte corăbii, în tot timpul călătoriei, sclavii erau încătuşaţi; pe nava vizitată de Walsh sclavii nu purtau cătuşe.

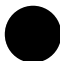
În anul 1700, William Bosman, agent olandez din Elmin, comunica celor din patrie că Benin-ul nu mai merită denumirea de oraş. Iată ce scria el:

„Înainte acest oraş avea foarte multe construcţii, aşezate una lîngă alta; astăzi însă casele arată ca nişte colibe de oameni săraci şi se găsesc la o distanţă mare una de cealaltă”.

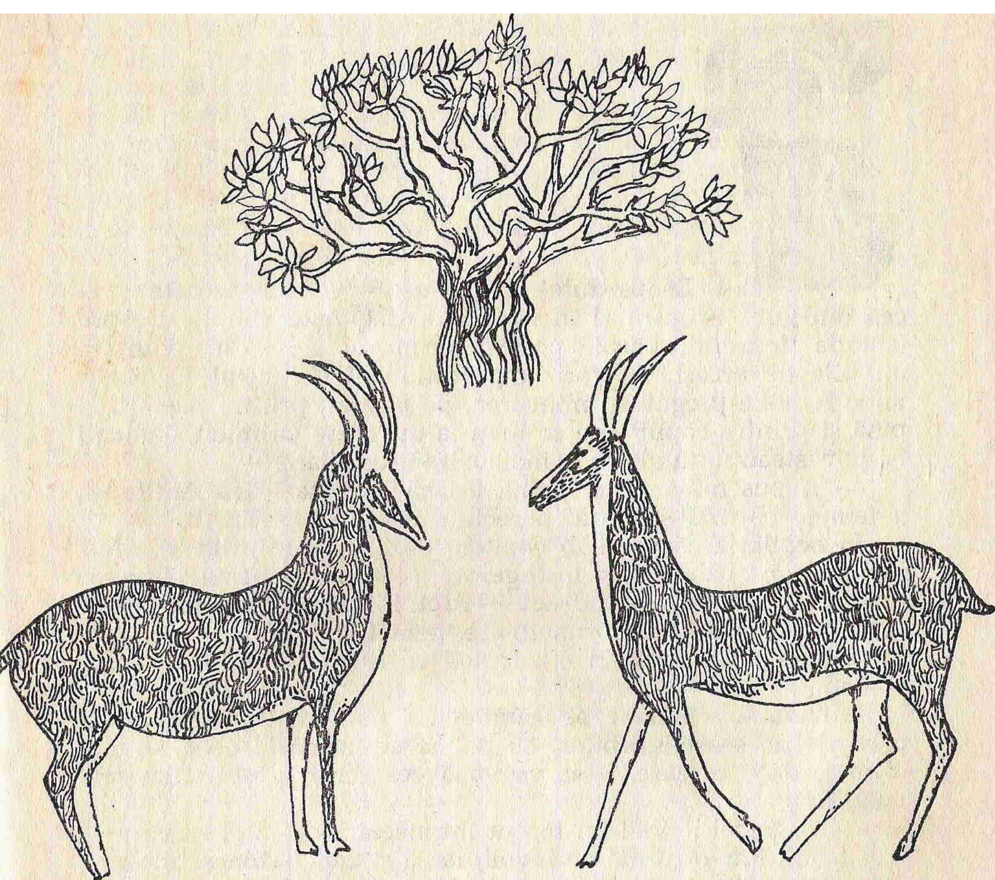
Ne putem închipui sate întregi părăsite, ogoare lăsate în paragină. Sărăcia şi pustietatea s-au înstăpînit acolo unde odinioară înfloriseră meşteşugurile, unde locuiau vînători îndrăzneţi şi curajoşi, unde oamenii lucrau ogoarele. Multe mii de oameni iscusiţi şi îndemînatici au fost duşi în sclavie. Ţara sărăcită a rămas în puterea preoţilor, urîţi de oamenii din jurul lor, şi nici chiar cîrmuitorul ţării, Obba, odinioară atotputernic, nu-i mai putea supune voinţei sale pe preoţi. În 1897 oraşul Benin a fost ras de pe faţa pămîntului de artileria maiestăţii sale Victoria, regina Marii Britanii. Şi astfel a dispărut, a fost făcută una cu pămîntul, capitala, odinioară înfloritoare, a regatului Benin şi, odată cu ea, a fost dată uitării, pentru multă vreme, cultura poporului Edo.

Descoperiri arheologice, cu totul întîmplătoare, iar mai tîrziu cercetări speciale făcute în acest scop au permis reconstituirea tragicei pie- iri a regatului Benin. Şi în faţa noastră reînvie pagini din viaţa, obiceiurile şi munca de zi cu zi a acestui popor harnic, care şi-a creat propria lui cultură, plină de originalitate. Această cultură nu s-a pierdut în uitare. Acum, cînd Nigeria şi-a căpătat independenţa, ea înfloreşte din nou şi oferă oamenilor nenumăratele sale comori de artă.

Fiul Leopardului a învins!” Vestea aceasta tre-cea din gură în gură şi în curînd o aflǎ toatǎ cîmpia. Despre izbînda tînărului, căruia pentru prima oară i se încredinţase un pîlc de arcaşi, se vorbea pretutindeni. În jurul focurilor, unde femeile pregăteau mîncarea, pe păşuni, printre păstori, şi pînă şi printre copiii care se luau la întrecere cu mieii, oamenii îşi povesteau unul altuia nemaiauzita întîmplare.

— A pus mîna pe o turmă uriaşă! repeta Fiica Antilopei, o femeie bătrînă şi slută, poreclită deseori Nas-Turtit.

În copilărie căzuse sub copitele unui taur înfuriat şi, după ce ploaia îi spălase faţa însîngerată, se văzu că nasul îi fusese turtit, iar osul obrazului drept — rupt. Fiica Antilopei era foarte

urîtă, dar semeaţă şi poruncitoare, pentru că mai-marele tribului, Bătrînul Leopard, îi era frate, iar fiul Bătrînului Leopard — nepot.

Bătrîna se căţărase pe dîmbul cel mai înalt şi, ferindu-şi privirile de soarele orbitor, cu palma streaşină la ochi, se uita cu încordare în zare. Voia să vadă cea dintîi neasemuita privelişte.

— O, femei!! Văd un torent întunecat. Jur că el se va preface acum într-o turmă de bivoli, tauri şi vaci! Gonesc încoace, aidoma unui uragan! N-am mai văzut niciodată ceva asemănător! Să mă trăsnească pe loc, dacă nu-l văd în frunte pe ne-potul meu, pe Fiul Leopardului, cel mai viteaz dintre arcaşi!

Femeile şi copiii alergau spre dîmb, grăbiţi să vadă şi ei această privelişte uluitoare. Goale, acoperite doar cu mici şorţuleţe din blană moale de viţel, cu mărgele din boabe sălbatice şi dinţi de vacă, ce străluceau albe pe trupurile lor negre, cu părul creţ, femeile tinere erau foarte atrăgătoare. Dar cea mai minunată dintre ele era nepoata vrăjitoarei, subţirică şi zveltă, cu ochi mari şi umezi ca de gazelă. Împreună cu ea veniseră într-un suflet şi prietenele sale, un cîrd întreg de fete vesele şi gureşe. În urma lor păşeau, şontîc-şontîc, moşii şi babele, lă-sînd în părăsire, în peşteri, pruncii care se tăvăleau prin iarba moale, ţipau sau plîngeau.

— El merită toată cinstea şi lauda! strigă Fiica Antilopei. Chiar astăzi am să-i dau o podoabă de cap din pene albe de pasăre sfîntă. O, femei! El va fi foarte frumos cu această podoabă minunată! N-aţi văzut cum îi este zugrăvit trupul, aşa-i? Eu însă am văzut. Nici căpetenia tribului nu are asemenea izvoade! Priviţi cu luare-aminte liniile curbe, făcute de o mînă iscusită: veţi vedea o antilopă fermecată, capete de păsări şi de bivoli. O, femei, voi nici nu ştiţi cîtă frumuseţe şi cîtă bărbăţie îi dau ele vînătorului!

Fiica Antilopei o împunse cu degetul în piept pe Mica Gaze-lă, încît aceasta fu cît pe-aci să cadă. Fata tresări şi întări, sfioa-să:

— Nimeni nu are ceva asemănător. Nimeni nu ştie cum se face asta. Am întrebat pe toţi. Dar nici bunica mea, vrăjitoarea, nu se pricepe să le facă.

— Nu ştie nimeni? rîse bătrîna. De unde să ştie? În toată cîmpia noastră nu ştie nimeni. Şi totuşi, nepotul meu a găsit pe omul care ştie tot şi poate tot!

— Dar tu ai văzut ce are desenat pe piept? întrebă o femeie cu un prunc în spate. Poţi să ne spui nouă ce înfăţişează acel desen? Toţi vorbesc despre el, dar nimeni n-a văzut nimic. Pen-tru că nepotul tău nu îngăduie nimănui să se apropie prea mult de dînsul. De ce nu ne lasă să punem mîna pe aceste semne?

— Ia te uită ce le-a venit în minte! Să pună mîna pe desenul înzestrat cu putere vrăjitorească! Vrei tu ca nepotul meu să piardă această mare putere? Dar cine a adus turma pînă aici? Cine, femei?

Urletele bătrînei slute speriau femeile, dar, în acelaşi timp, le sădeau în suflet cel mai mare respect faţă de Fiul Leopardului, care căpătase acum o putere de vrăjitor.

— De mult mi-am dat seama că toate crestăturile strîmbe de pe feţele şi pîntecele voastre nu vă ajută să dobîndiţi un vînat bogat! ţipa Fiica Antilopei. Jur pe puterile cereşti, pe tunete şi fulgere, pe ploi şi căderi de apă, că nimeni n-o să-l poată întrece pe viteazul meu!

În timpul acesta, îşi făcea loc prin mulţime o altă bătrînă vrăjitoare, pe nume Iarbă-Amară. Ea cunoştea multe ierburi tămăduitoare şi descîntece şi ştia să facă pe trupuri crestături care aduceau noroc.

Îmbrîncind la o parte fetele, vrăjitoarea începu să ţipe:

— Nu mai jura, Fiica Antilopei, nu mai minţi! Flăcăii şi fetele noastre ştiu să tragă cu arcul şi să arunce cu lancea. Oare Mica mea Gazelă n-a reuşit să aducă ieri un miel? Or, ea are pe piept chiar acele crestături strîmbe, în care tu nu mai crezi! Mă pricep să le fac şi ele ajută! Şi ţie ţi le-am făcut. Altminteri, cum ar mai putea nişte oameni dintr-un trib străin să afle cine eşti tu, Fiica Antilopei, dacă n-ar fi acele crestături adînci, care sînt o mărturie a vechiului nostru trib? Noi ne-am născut de mult, odată cu pămîntul şi cu ierburile. Încă de pe atunci, feţele strămoşilor noştri purtau aceste crestături. Eşti o bătrînă lăudăroasă! Îmi pare bine că bivolul ţi-a rupt nasul! Eu i-am poruncit...

— O, femei! Am să înfig lancea în ea!

Fiica Antilopei se aruncă asuipra vrăjitoarei şi începu s-o tragă de părul ei lung şi cărunt, iar femeile rîdeau în hohote, ţinîndu-se de şolduri, legănîndu-se dintr-o parte în alta şi aţî- ţînd-o pe bătrîna cea slută. Dintr-o săritură, Mica Gazelă ajunse lîngă ele.

Cu toate că părea atît de gingaşă, mîinile îi erau puternice. O trase la o parte pe bunica ei, care nu încetă să se vaiete şi s-o blesteme pe Fiica Antilopei. Şi atunci, bătrîna cea slută se căţără iar pe vîrful dîmbului şi începu din nou să povestească femeilor cît de puternic şi îndrăzneţ este nepotul ei, care n-are seamăn în stepă.

— Dacă i s-ar coase un veşmînt din blana celor mai rare animale, spunea bătrîna, sau chiar dacă s-ar aduna penele celor mai pestriţe păsări, nimic nu s-ar putea asemui cu frumuseţea desenului pe care-l poartă el. Şi acest desen are în el o putere magică atît de mare, încît, cu un pîlc de arcaşi, a izbutit să aducă pînă aici o turmă întreagă...

Turma se apropia de ţarc şi, văzînd izbînda arcaşilor, oamenii îşi plecau urechea la cuvintele poruncitoare ale femeii, care ştia să-i supună pe toţi. Fiecare mamă ar fi vrut să-şi înzestreze fiul cu aceeaşi putere vrăjită şi neînfricare, iar dacă semnele tainice de pe corpul tînărului vînător ajută mai mult decît crestăturile strîmbe făcute de vrăjitoare, atunci de ce să le mai facă? Trebuiau să înveţe să cresteze acele semne tainice. Dar cum?

Fiul Leopardului era într-adevăr frumos. Trupul lui mlădios şi zvelt, împodobit cu un desen ciudat, trezea încîntarea femei-lor şi invidia bărbaţilor. Şi apoi, mai era la mijloc o taină. Luna se născuse de două ori pe cer de cînd oamenii văzuseră acele semne pe trupul tînărului şi în toată cîmpia nu se vorbea decît despre ele. În fiecare familie oamenii îşi aminteau de ziua cînd Fiul Leopardului dispăruse deodată, iar apoi, cînd se întorsese în coliba lui, tatăl său abia dacă-l mai recunoscuse.

— Cine a făcut asta? întrebase bătrînul, împungînd cu degetul în pieptul fiului.

Bătrînul şedea pe vine şi ascuţea vîrfuri de săgeţi. Desenul de pe trupul tînărului îl uimise într-atît, încît sări în picioare, începu să bată din mîini, să ţopăie în jurul fiului său şi să bolborosească descînteee.

— Nu-mi vine să cred... eşti oare fiul meu? Sau mi se pare? N-am mai văzut aşa ceva! Eu, care ştiu tot şi văd tot...

Bătrînul privea ţintă izvodul şi plescăia din limbă de mulţu-mire. Se înţelege că Bătrînul Leopard ar fi vrut foarte mult să vadă în fiul său o fiinţă neobişnuită, în stare să se înalţe deasu-pra altora, dar nu şi deasupra lui; n-avea decît să izbîndească în faptele lui, dar să-l depăşească pe el, asta n-ar fi îngăduit-o

niciodată! Bătrînul se gîndise adesea că nu-i mai este dat să fie multă vreme căpetenie a tribului şi că cineva trebuie să-i ia locul. Dar cine poate să-l înlocuiască? Numai acela care are mai mult noroc la vînat. Dar poţi oare să ai noroc la vînat fără vrajă, fără descîntece şi farmece?

Oamenii cîmpiei ştiau să facă doar semne foarte simple — nişte crestături strîmbe — pe piept, pe şolduri şi pe faţă. Dar asemenea izvoade bătrînul nu mai văzuse niciodată. Cînd s-a uitat pentru prima oară la desenul pestriţ, acesta i s-a părut de neînţeles. Dar cînd feciorul său l-a lămurit că, dacă te uiţi bine, poţi să vezi pe pieptul lui o antilopă, iar pe şolduri nişte pui de mufloni, bătrînul a desluşit toate acestea pe loc. Şi îndată ce a desluşit antilopa fermecată de pe piept şi puii de muflon de pe şolduri, i-a venit în minte o idee minunată: să dea şi el fuga, fără întîrziere, la vrăjitorul care le-a făcut. Şi-i ceru stăruitor fiului său:

— Du-mă la dînsul! Unde-ai fost? De ce nu mi-ai spus şi mie?

— Nu mă întreba, tată, Nu mă întreba, fiindcă n-am să-ţi spun. El nu mi-a îngăduit! Dac-am să spun, toată puterea desenului o să se irosească.

— Să-mi spui chiar acum! Un tată trebuie să ştie totul! Cine te-a trimis la vînătoare? Cine a întrebat-o pe vipera care se tîra în nisip dacă vei avea noroc la vînat? Cine altul decît tatăl tău? Vorbeşte, dar! Vorbeşte!

— N-am să spun nimic!

— Ultima oară, cînd ai plecat, am vrut să-ţi aflu norocul. Şi am văzut o urmă lungă de viperă. Am pîndit-o şi i-am pus multe întrebări, iar răspunsurile au fost dintre cele mai bune. Eu ţi-am adus noroc, iar tu nu vrei să-mi spui! Păstrezi o taină faţă de tatăl tău, faţă de căpetenia tribului! Ruşine ţie!

Bătrînul Leopard ţipă la el multă vreme, dar se întîmplă ceva ce nu se mai întîmplase niciodată: băiatul, simţindu-se în afară de orice primejdie şi mult mai puternic decît tatăl, nu-şi dădea în vileag taina. Iar bătrînul, înţelegînd că fiul său a căpătat o putere necunoscută şi poate chiar aceea de a se înălţa deasupra lui, fu cuprins de furie. Ochii i se înroşiră, îşi apucă toiagul şi porni ameninţător spre fiul său. Atunci Fiul Leopardului fugi. Îi era ruşine şi simţea amărăciune în suflet. Dar dorinţa de a păstra pentru el puterea fermecată era mai mare decît obişnuinţa de a se supune căpeteniei tribului, tatăl său. Înţelegea

că a înfruntat obiceiurile tribului. Dar antilopa fermecată de pe pieptul lui îl gonea parcă din urmă. Fugea dincolo de dîmburile îndepărtate, cît mai departe de oameni, ca nimeni să nu-l vadă şi să nu-l întrebe nimic. Voia să-şi încerce cît mai repede norocul, măcar şi cu un pîlc mic de arcaşi. Îşi puse în minte să plece la o vînătoare de care depindea tot viitorul lui. Trebuia numai să se pregătească foarte bine pentru pînda pe care urma s-o facă lîngă locul foarte îndepărtat, unde veneau la adăpat sălbăticiunile. Acolo se aduna o mare turmă de animale. Ar fi fost bine să le poată mîna în cîmpie şi să le aducă în ţarc. Dar asta-i foarte greu. Şi arareori izbuteau oamenii cîmpiei să facă acest lucru. Dar poate c-o să-l ajute antilopa fermecată?

Aşa gîndea Fiul Leopardului cînd se certase cu tatăl său şi se pregătise de o vînătoare mare. Şi iată că totul se împlinise — norocul îi ieşise în cale. N-avea cu el decît cîţiva arcaşi, dar turma era uriaşă. Acum toţi vor înţelege ce putere are în el. Poate c-au să-l facă în curînd chiar căpetenia tribului. Tatăl său de mult nu mai avusese un asemenea noroc. Şi poate că în noaptea asta, la lumina puternică a focului, cînd Fiica Antilopei îi va da răsplata meritată — o podoabă pentru cap din pene albe de pasăre sfîntă — oamenii din tribul lor vor începe să ţipe, să bată din palme şi să ţopăie, cerînd ca el să ia locul tatălui său. Şi de ce nu? Oare norocul nu l-a părăsit pe tatăl său? Bătrînul a uitat de mult de timpul cînd se pricepea să aducă în cîmpie o turmă atît de numeroasă.

Acum Fiul Leopardului gonea pe cîmpie, printre vacile şi taurii care răgeau înfuriaţi. O singură mişcare greşită, şi va nimeri sub copitele lor sau va fi luat în coarne.

Era cu lancea în mînă, cu arcul şi tolba în spate, ud de sudoare, prăfuit, cu răsuflarea tăiată, călare pe un cal sălbatic, pe care-l încălecase de curînd. Înainte, n-ar fi îndrăznit pentru nimic în lume să fugărească o turmă, călărind pe acest cal. Acum însă, de cînd simţise acea putere în el, nu-i mai păsa de nimic. Calul era iute şi neînfricat. Îl purta asemenea vîntului pustiului, nările îi fremătau şi păreau că scot flăcări. Dar i se supunea tînărului şi acum Fiul Leopardului era una cu calul său. I se năzărea uneori că el însuşi aleargă pe patru picioare, şi nu calul.

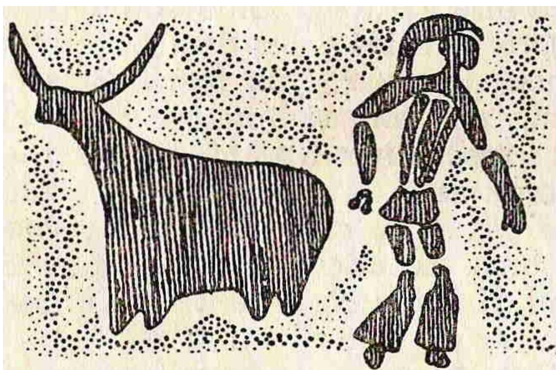
Fiul Leopardului era mulţumit. Vedea că, drept răsplată pentru grija pe care o avea faţă de el, calul i se supune orbeşte. Poate pentru că în fiecare zi îl îmbăia în apă răcoroasă? De fie-

care dată cînd îl împroşca cu apă, vedea cum calul tresare şi-l priveşte recunoscător. Iar înainte de a porni la vînătoare împreună cu arcaşii săi, unsese cu miere o turtă minunată de mei, pe care i-o adusese pe furiş Mica Gazelă, şi i-o dăduse calului. Avea o mare poftă s-o mănînce el singur. Ştia foarte bine că Mica Gazelă rătăcise multe zile pe cîmp şi adunase cu mîna boabe de mei sălbatic. Apoi le pisase într-o piuă de piatră şi frămîntase un aluat pe care-l copsese pe tăciuni aprinşi, în faţa peşterei sale. Oare era pe lume ceva mai gustos decît o asemenea turtă şi, mai cu seamă, unsă cu miere? Fata i-o făcuse, vrînd să-i arate că ţine la dînsul. Îi părea bine, pentru că numai ei îi împărtăşise taina sa.

Nimeni, în afară de Mica Gazelă, nu ştia ce pusese la cale. Nici măcar tinerii arcaşi. Şi iată că, după ce-a mîncat această turtă, calul l-a ajutat la vînătoare. Fără el, n-ar fi avut niciodată un asemenea noroc. Sau poate c-a izbutit pentru că aşa i-a poruncit antilopa fermecată? Abia acum, cînd îi ajuta pe arcaşi să bage turma în ţarc, înţelese cît de mare era norocul lui. Nici chiar tatăl său, Bătrînul Leopard, căpetenia tribului şi cel mai iscusit vînător din cîmpie, nu mai văzuse de mult ceva asemănător. Pe bătrîn nu-l mai ocroteau spiritele bune de cînd a început să nu mai audă bine, de cînd puterile au început să-l părăsească. De ce oare i s-a întîmplat una ca asta Bătrînului Leopard, odinioară atît de îndrăzneţ? De ce? Poate că nu mai are puteri tainice? Poate că a uitat tainele pe care le ştia numai el? Sărmanul bătrîn îl rugase să-l ducă la acel vrăjitor care i-a făcut desenele magice. Dar poate oare el, Fiul Leopardului, să-şi calce cuvîntul dat? Ureche-Ruptă n-o să-l ierte. Dacă l-ar blestema, s-ar putea să cadă pe capul lor o mare nenorocire. Întreg tribul Bătrînului Leopard ar putea să piară. O taină trebuie păstrată, nu trebuie împărtăşită nimănui. Bătrînul spunea asta chiar el, de mult, pe cînd mai avea în mîini putere, iar în ochi strălucirea înţelepciunii. Acum însă uitase de învăţătura pe care i-o dăduse feciorului său, cu atîta sîrguinţă. Sau poate n-a uitat-o? Poate că are nevoie doar de putere şi nu ştie cum s-o dobîndească?

Fiul Leopardului gonea prin cîmpie şi biciul trainic, făcut din fîşii de piele de bivol, şuiera peste capetele taurilor înfuriaţi. Vedea că se apropie de ţintă. Îndată animalele vor intra în ţarc şi atunci se va putea zvîrli la pămînt şi odihni. Dar ce-o să spună

tatăl său, mîniat şi uluit de această întîmplare pentru el de neînţeles? Ce va spune cînd va vedea această turmă?

SUPĂRAREA

Turma nu fusese încă băgată în ţarc, femeile nu încetaseră încă să se certe, pentru ca să hotărască dacă s-a mai întîmplat vreodată ca tribul lor să aibă un vînat atît de bogat, dar vestea despre marele noroc al Fiului Leopardului şi apucase să facă ocolul cîmpiei. Toţi se bucurau ştiind că au sosit zile de belşug şi veselie. Pentru că orice izbîndă era întotdeauna însoţită de o sărbătoare ce ţinea multe zile în şir.

— Dar Bătrînul Leopard ştie? întreabă răutăcioasa Iarbă-Amară, adresîndu-se tuturor femeilor, dar aşteptînd vădit răspunsul numai de la Fiica Antilopei. Pentru că nimeni altul decît sora lui nu putea să ştie ce gîndeşte despre asta căpetenia tribului.

— Bătrînul Leopard ştie tot, răspunse cu demnitate Fiica Antilopei.

Rostise aceste vorbe destul de tare ca să fie auzită de toţi cei adunaţi pe dîmb, dar n-o spusese numai pentru cei care erau alături de ea; voia ca toţi oamenii, din tot tribul, să ştie că bunăstarea lor depinde de fratele şi nepotul ei.

Fiica Antilopei nu aflase că şeful tribului s-a certat cu fiul său şi că, pentru prima oară în viaţă, tînărul pornise la o mare vînătoare fără să spună nici un cuvînt tatălui, bizuindu-se doar pe ajutorul antilopei fermecate, desenată pe pieptul lui.

Sora căpeteniei tribului era o femeie aprigă. O ştiau toate femeile tribului, pe care adeseori le năpăstuia, dar adeseori le şi ocrotea. Dacă glasul ei poruncitor n-o ajuta să-i supună pe

răzvrătiţi, atunci, fără să mai stea pe gînduri, sărea la bătaie. Dar asta n-o împiedica cîtuşi de puţin să vină apoi, după o vreme, în ajutorul celor obijduiţi de dînsa, de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic. De fapt, toate femeile tribului ascultau de vorba ei, şi nu o dată Bătrînul Leopard spunea că sora lui nu rabdă să-i iasă cineva din cuvînt.

Bătrînul moţăia în coliba lui, cînd auzi deodată ţipetele femeilor şi ale copiilor. La început se gîndi că se întîmplase o nenorocire şi că fulgerul se prăbuşeşte peste ei din senin. Sări în picioare şi, bolborosind descîntece, ieşi în grabă din colibă. Dar cînd îi văzu pe oameni adunaţi pe dîmb şi auzi despre vînătoarea cea norocoasă, se bucură şi aleargă să vadă şi el. Zări o turmă uriaşă, cum de mult nu-i fusese dat să vadă în ţarcul său. Cine o adusese aici? Cine plecase la o vînătoare atît de mare, fără ştirea lui?

— Cine a adus turma? întreabă el.

— Fiul tău. Oare nu tu l-ai trimis? strigă Fiica Antilopei.

— Am vorbit mai demult cu vipera care se tîra pe pămînt. L-am ajutat cu descîntece...

Bătrînul vorbea de viperă, dar în sinea lui se gîndea la antilopa fermecată. Acum înţelegea ce putere îi dăduse ea fiului său. Nu plecaseră cu el decît douăzeci de arcaşi tineri. Şi ei au izbutit să mîne pînă aici o turmă atît de mare!

Dacă el, Bătrînul Leopard, ar fi cunoscut taina unei aseme-nea vrăjitorii, ar fi uitat de bătrîneţe. Acum însă, lancea de fruntaş al tribului va trece la fiul său. Acum toţi oamenii tribu-lui cred în atotputernicia Fiului Leopardului.

Bătrînul privi îndelung torentul mişcător şi ascultă muge-tele bivolilor. Desluşea acum slab sunetele; ele ajungeau pînă la el ca înăbuşite. Dar priveliştea îl făcu să şi le închipuie şi, în gîndurile lui, mugetele căpătară o putere înzecită, prefăcîn- du-se în vuiet. Zgomotele acestea îi aminteau despre zilele fericite ale tinereţii, cînd încă nu era conducătorul tribului, ci numai un vînător bun. Cu cîtă dibăcie ştia el să aşeze capcanele lîngă locurile unde animalele veneau să se adape! Cît de ager îşi trimitea săgeata în trupul animalului de pradă! Întotdeauna se întorcea cu vînat. E cu neputinţă ca totul să se fi sfîrşit, pentru totdeauna! Cît ar vrea să-şi recapete puterea şi înde- mînarea

de altădată! Şi gîndurile lui se întoarseră din nou la antilopa fermecată.

— De ce fiul tău nu ţi-a dezvăluit taina lui? auzi el un glas de femeie, venit parcă de departe. Şi fiii noştri vor să ajungă puternici! De ce numai băiatul tău să fie aşa?

Femeile ţipau care mai de care, şi toate îi cereau socoteală. Ţipetele lor îl treziră parcă din amorţeală. Vai, cît de pisăloagă e Fiica Antilopei, sora lui mai mică, se gîndi cu mare ruşine bătrînul şi dădu din mîini, de parc-ar fi vrut să scape de-o muscă supărătoare.

— E vrednic să ajungă şeful tribului! Ce turmă ne-a adus! ...ţipa Fiica Antilopei.

Bătrînul Leopard, mîniat şi înrăit, coborî în fugă de pe dîmb şi, scuipînd mereu, îşi blestemă sora. Acum prinsese ură şi pe ea, şi pe antilopa fermecată, şi pe fiul său. Bătrînul înţelese că n-avea putere să oprească ceea ce trebuie să se întîmple. Va fi nevoit să-şi dea lancea fiului său. Iar asta înseamnă că-şi recunoaşte neputinţa. Dacă ar fi adus el o asemenea turmă, nimeni nu şi-ar fi întors faţa de la dînsul. Dar l-au părăsit puterile. Acum este cu totul neajutorat. Ar fi fost mai bine dacă nu se întîmpla toată povestea asta cu turma! Acum tot tribul a înţeles că se poate lipsi de sfaturile lui, de descîntecele lui, de înţelepciunea lui. Este gata să-şi dea lancea fiului, să-l învestească şi cu toate drepturile asupra tribului, numai să-şi capete

înapoi puterea de altădată. Atunci au să vadă toţi de ce este în stare Bătrînul Leopard... Trebuie să afle taina, cu orice preţ!

*

*   *

Între timp, Mica Gazelă şedea lîngă focul său şi se gîndea, plină de mîndrie, că norocul de azi la vînătoare n-a fost întîmplător. Tinerii arcaşi nu ştiau că îi ajutase. Pentru că ea umblase pe cărarea care duce la îndepărtata adăpătoare şi pusese pietre pe fiecare dîmb, lîngă fiecare stîncă şi chiar la intrarea în trecătoare. Arcaşii, nu ştiu că, făcînd aşa, Mica Gazelă a îmbunat spiritele rele. Poate că ei nici n-au văzut urmele făcute de ea — cu pămînt alb, frecat cu grăsime de muflon topită. Ea se îngrijise

ca spiritele vîntului, ale apei şi ale peşterilor să fie bune cu vînătorii, să le trimită izbîndă.

Acum, amintindu-şi de toate acestea, Mica Gazelă se bucura că-i ajutase pe vînători. Îi părea rău, ce e drept, că nu luase şi ea parte la vînătoare. Dar cînd îl rugase pe Fiul Leopardului şi îşi adusese prietenele la el, Fiul Leopardului a întrebat-o doar atît: dacă vrea să ajungă şi ea slută cum era mătuşa lui, care căzuse sub copitele unui bivol. Nu, ea nu voia să ajungă slută! Ea ştia că este socotită cea mai frumoasă printre fetele tribului şi asta o făcea să-şi piardă mult timp cu căutarea diferitelor podoabe. Pentru că nu era uşor să aduni dinţi albi de vacă, toţi unul şi unul. Nu era uşor nici să-l îndupleci pe bătrînul cioplitor să facă găuri în aceşti dinţi, ca să-i înşiri apoi pe o vînă subţire, uscată, şi să faci un şirag de mărgele. În schimb, astăzi, cînd în jurul focului va fi mare sărbătoare, ea îşi va pune podoabele şi atunci toţi vor vedea că este într-adevăr frumoasă.

Noaptea se lăsase, neagră şi înstelată. Şi, ca o oglindire a stelelor pe pămînt, în cîmpie se aprinseră focurile. Rugurile acestea vesele adunară în jurul lor oamenii din colibe şi din peşteri. Pînă şi cei mai bătrîni, care abia-şi mai tîrau paşii, sprijiniţi în toiag, pînă şi cei mici, care nu ştiau să deosebească noaptea de zi, toţi se adunară la sărbătoare. Antilope şi bivoli întregi, atîrnaţi în frigare deasupra focurilor, făgăduiau un ospăţ îmbelşugat. Mirosul plăcut al cărnii fripte gîdila nările. Părul creţ al flăcăilor era împodobit cu pene pestriţe de păsări. Fetele purtau salbe şi brăţări din coji de ouă de struţ. Toţi se roteau într-un dans ameţitor, glumeau, rîdeau şi înşfăcau bucăţi de carne aburindă, bucuroşi de ospăţul îmbelşugat.

Fiica Antilopei, gătită cu şiraguri de mărgele pînă la brîu, avea o înfăţişare deosebit de sărbătorească şi solemnă. Ţinea în mîini o podoabă de cap, făcută cu îndemînare, din pene albe de pasăre sfîntă. Sărbătoarea de astăzi a fost pusă la cale din îndemnul ei. Ştia foarte bine că şeful tribului nu o dorise. Înainte vreme, n-ar fi izbutit. Astăzi însă, îndărătnicia şi stăruinţele ei l-au învins pe bătrîn. Fusese nevoită să ţipe şi să se certe, ca să arate dreptatea celor puse la cale de ea. Şi pînă la urmă, Bătrînul Leopard făgăduise că o să-şi dea lancea fiului său. Fiica Antilopei se hotărîse să facă toate acestea după ce văzuse turma de bivoli sălbatici închisă în ţarc. Ştia bine că oamenii întregului trib vor duce o viaţă lipsită de griji. N-or să fie nevoiţi să

mai flămînzească. Că femeile s-au plictisit să tot adune fructe sălbatice, grăunţe de mei şi să pună capcane pentru animale mici.

— Femei! Astăzi, Fiul Leopardului va căpăta o mare putere şi înţelepciune, după ce am să aşez pe capul lui aceste pene albe. Şi o să fie şi mai frumos.

— Iar se laudă! bombăni Iarbă-Amară.

Bătrînul Leopard şedea lîngă foc, încruntat şi tăcut. Acum nu i-a rămas mult pînă în clipa cînd toată cinstirea şi toată puterea vor trece asupra fiului său. De bună seamă, un spirit al răului a intrat astăzi în coliba lui. Nu înţelegea de ce îşi simţea inima atît de amară, de parc-ar fi căzut în ea o picătură de ve-nin de pe o săgeată otrăvită. Bătrînul se străduia să se descotorosească de gîndurile triste, să alunge invidia care-i rodea ini-ma, cum roade un leopard oasele. Pe cine invidiază el? Pe pro-priul lui fiu? De bună seamă, este ruşinos! Şi totuşi, lui nu-i e ruşine. N-o să mărturisească nimănui asta, dar îl invidiază şi ura clocoteşte în sufletul lui. Abia aşteaptă ca Nas-Turtit să-i dea fiului său podoabele din pene de pasăre sfîntă! Atunci el, cel părăsit de toţi, va striga, de va răsuna cîmpia întreagă: „Fii şeful tribului! Ia-mi lancea! Eu sînt bătrîn...”

El, de la care toţi şi-au întors feţele, va rosti aceste vorbe şi nimeni n-o să afle cît de greu îi vine să-şi dea în vileag ne-putinţa. Ar fi vrut să se mîndrească de izbînda fiului său, dar îl împiedică spiritul rău. Cu cîtă stăruinţă îi şopteşte la ureche gînduri veninoase! Şi această veselie din jurul focului îl scoate din sărite!

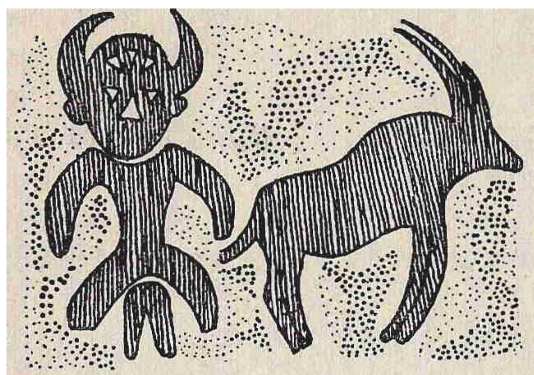
— Prea mult trăncăniţi, prea mult rîdeţi! ţipă deodată bătrînul şi începu să arunce în fete cu ciozvîrte roase.

Dar iată că porniră să bată tobele din piele de bivol şi toţi îl înconjurară pe tînărul şi norocosul arcaş. El stătea lîngă focul cel mai mare, iar alături de el se afla Fiica Antilopei. La un semn al ei, bubuitul tobelor încetă şi oamenii tăcură, iar Fiul Leopardului se lăsă într-un genunchi. Şi atunci, femeia cea bă- trînă şi slută, încovoindu-se sub greutatea mărgelelor care i se bălăbăneau pe burtă şi-i stînjeneau mişcările, puse cu cea mai mare grijă pe capul lui podoaba de pene albe. Venise clipa ca şi căpetenia tribului să spună că-i dă lancea. Dar nu apucă s-o facă. O făcură alţii pentru el. Toţi cei din jurul focurilor uitase-ră parcă de isprăvile vitejeşti ale Bătrînului Leopard, uitaseră de

înţelepciunea lui. Uitaseră de priceperea lui de a aduce vî-nat. Toţi, de parcă s-ar fi înţeles între ei, strigară într-un glas: „Fii şeful tribului nostru!” Apoi începură să urle şi să se ro-tească în jurul fiului lui.

Şi atunci bătrînul se ridică greoi, de parcă cineva l-ar fi apăsat spre pămînt, îşi luă lancea şi i-o înmînă, tăcut, fiului său. Iar apoi, porni gîrbovit, împleticindu-se, spre coliba sa. I se părea că murise şi că spiritele rele îl iau din cîmpia lui iubită, îl despart de cei dragi, de stînci şi de valea verde. Se gîndi că aşa mor leii şi se întristă atît de tare, de parcă o picătură de venin de pe vîrful unei săgeţi otrăvite i-ar fi nimerit drept în inimă.

Oamenii din jurul focului se veseliră încă multă vreme. Şi multă vreme încă tinerii arcaşi, care luaseră parte la vînă-toare, se lăudară cu vitejia lor. Dar iată că ospăţul luă sfîrşit. Iar tînărul şef al tribului, obosit dar fericit, rămase singur cu gîndurile lui. Stînd culcat lîngă tăciunii care se stingeau şi privind cerul negru şi înstelat, se gîndea la cele întîmplate. Marea izbîndă îi dăduse aripi. Dar dacă l-ar fi întrebat cineva de unde venise această izbîndă, n-ar fi putut să răspundă. Nu ştia dacă l-a ajutat antilopa fermecată, desenată pe pieptul lui, sau vipera care se tîra în nisip. Sau poate oamenii aceia care locuiesc printre stînci, în peşteri, departe de cîmpia lor verde?

CUM A APĂRUT ANTILOPA FERMECATA

Tînărul adormi fără să găsească răspuns la întrebarea sa. Dormi puţin timp şi deodată sări în picioare, îşi alungă piroteala, privi uimit în jur şi trase cu urechea. Pînă la el răzbă- teau răgetele animalelor din ţarc. Izbucni într-un rîs fericit şi se trînti pe pămînt, în faţa focului stins. Pentru o clipă, în somn, se simţise un arcaş obişnuit şi tatăl său, ca şi înainte, era şeful tribului, de parcă nu se întîmplase nimic. Dar iată că auzise răgetele animalelor, iar alături de el se afla podoaba de cap, din pene albe.

Toată noaptea şi-o petrecu în ţarc, străduindu-se să liniştească bivolii dezlănţuiţi. Avu destulă bătaie de cap cu ei. Era obosit. Dar cît de mare îi fu uimirea cînd, trezindu-se odată cu soarele, înţelese că toate acestea le visase. Deodată fu cuprins de o mare bucurie. Simţi în el o putere fermecată, de neînţeles. Parcă se ridicase peste oamenii tribului său şi se înălţa deasupra lor ca muntele din zare. Şi nu pentru că fu- sese ales şef al tribului. Acum el nu se gîndea la asta. Îl înălţa deasupra tuturor taina pe care o stăpînea. Se mîndrea cu ea, dar în acelaşi timp taina aceasta îl chinuia. Era atît de greu s-o păstreze numai pentru el! Oare n-ar putea să povestească despre vrăjitorul îmbrăcat în piei de muflon, care-i împodo- bise corpul cu desenul acesta minunat? Tot ce spusese vrăjitorul se întîmplase întocmai. În timp ce-i cresta trupul cu vîrful ascuţit al unei pietre şi presăra cenuşă neagră în crestături, îi spusese:

— Trupul tău se va umfla, tinere. Ai să răcneşti ca un leu străpuns de săgeată. În jurul tău se vor îngrămădi spiritele rele, dar să nu-ţi fie frică, eu am să le alung. Ele vor pleca, iar puterea va rămîne în tine.

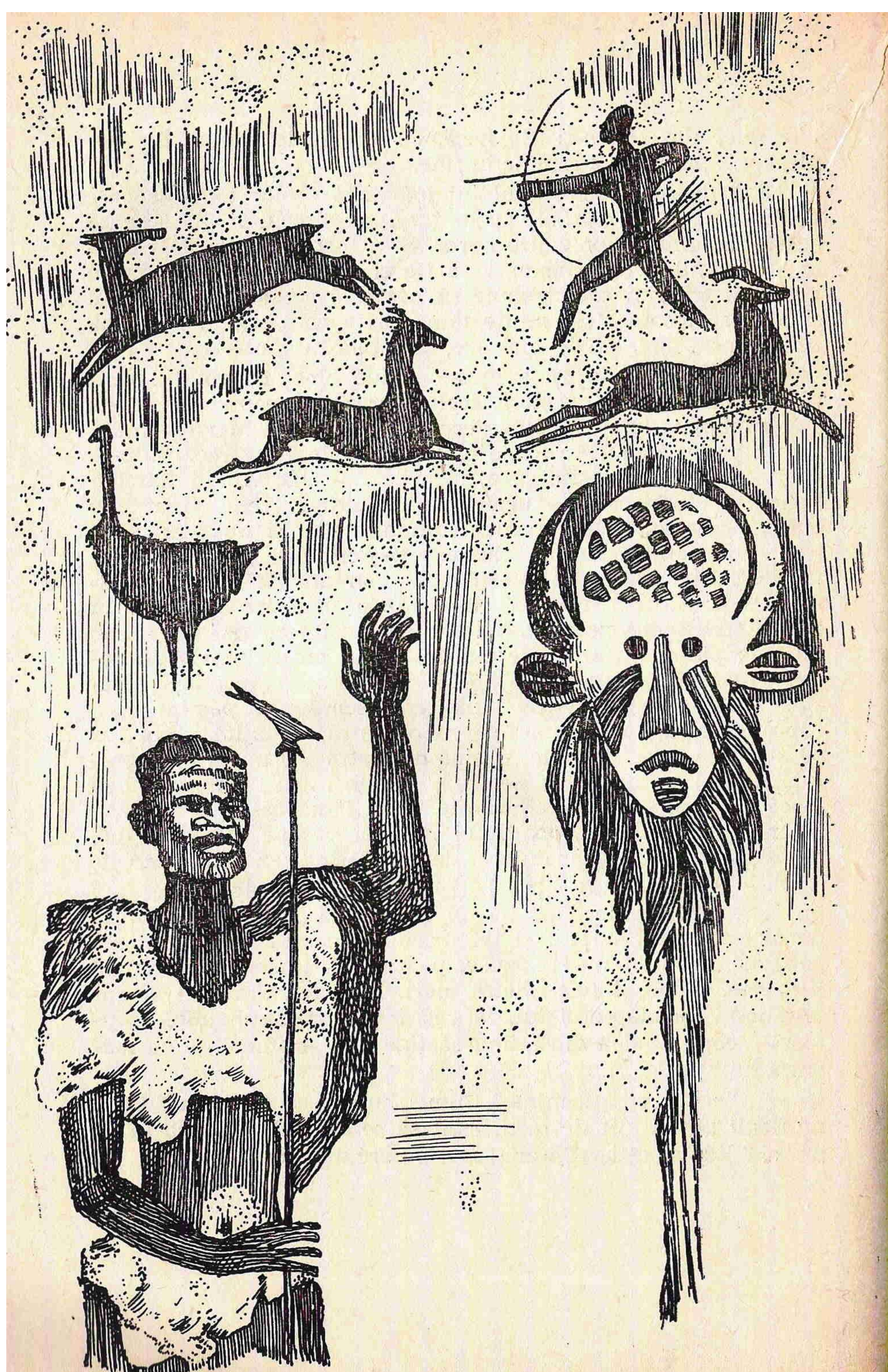
Cînd desenase pe trupul lui imaginea acelor animale care acum alergau ca turbate prin ţarc, vrăjitorul îi spusese că aceste imagini îi vor aduce noroc. Şi a fost întocmai. Dar dacă el, fiul şefului de trib, vrea să fie şi cel mai norocos dintre vînătorii tribului său, trebuie să păstreze această taină. Tatăl său ştiuse întotdeauna multe taine, şi în asta era puterea lui. Acum însă, cînd nu le mai are, şi-a pierdut puterea.

Fiul Leopardului îşi aminti de ziua cînd, cu totul întîm-plător, nimerise în peştera acelui vrăjitor necunoscut. Asta s-a întîmplat după douăsprezece zile de drum. Mersese mult. prin cîmpie, apoi trecuse de nişte munţi înalţi, strecurîndu-se printre stînci, şi ieşise spre locurile de adăpat ale fiarelor. Privea cu

luare-aminte urmele lor, căutînd vreun vînat mai mare. Şi deodată văzu oameni din alt trib. Ei nu ştiau să-şi facă colibe din ierburi şi trăiau în peşteri. Dar poate că nu-şi făceau colibe pentru că aveau un număr atît de mare de peş-teri? Intră într-o peşteră răzleţită de celelalte şi văzu un bătrîn care şedea pe vine, bolborosea descîntece şi freca într-o piuă de piatră un aluat de culoare roşie. La picioarele lui ză- cea o gazelă proaspăt ucisă. Bătrînul tăiase o bucată de gră-sime caldă şi o terciuia în piuă, amestecînd-o cu pămînt roşu. Frecă îndelung acest amestec cu o piatră rotunjită. Apoi luă un smoc de pene, îl muie în piua de piatră şi-l purtă pe suprafaţa netedă a zidului. Şi deodată, de sub mîna lui începură să joace mufloni şi gazele adevărate. Erau frumoase şi se năşteau dintr-o piuă! Fiul Leopardului nu mai văzuse niciodată una ca asta. Tremura de încîntare, dar nu îndrăznea să se apropie.

Dar cînd, de sub mîna bătrînului vrăjitor, apăru deodată un elefant uriaş, urmărit de un arcaş tînăr, Fiul Leopardului nu se mai putu sfăpîni şi un urlet de încîntare umplu toată peştera. Bătrînul nu-l văzuse, pentru că tînărul stătea mai deoparte, în dosul unei pietre mari. Iar cînd, dintr-un singur salt, ieşi din adăpostul lui, fără să-i pese de primejdie, vrăji-torul începu să dea din mîini, să ţipe şi să-l ameninţe cu măciuca lui.

— Cine îţi poartă mîna? Cum izbuteşti să faci asta? Oare muflonii pot fi atît de mici, încît să se ascundă în piua ta de piatră? Văd că eşti vrăjitor şi ai o putere uriaşă!

În faţa tînărului se afla un om vîrstnic, cu buza de jos atîrnînd şi cu o ureche ruptă. Bătrînul se uita la el, tăcut. Părea că-l străpunge cu privirea cercetătoare a ochilor săi negri. Apoi se încruntă, se gîndi o clipă şi-l întrebă:

— Poate că eşti din tribul Leopardului? Altminteri n-aş fi putut să pricep ce spui. Tribul meu vorbeşte o altă limbă, dar eu înţeleg limba oamenilor din tribul Leopardului.

— Tu ştii tot! Tu poţi tot! Un vrăjitor ca tine nu se mai află în cîmpia noastră! strigă Fiul Leopardului, fără să-şi ascundă încîntarea. La noi nimeni nu ştie despre tine, atunci cum de ştii tu despre noi? Eu sînt fiul Bătrînului Leopard.

— Mă cutremur de uimire şi saltă gazelele crestate pe pîntecul meu! zise bătrînul, apoi izbucni în rîs şi, apucîndu-sa cu mîinile de cap, şopti: În peştera mea a venit trimisul duşmanului meu, Fiul Leopardului! M-am despărţit de el de mult, pe cînd tînărul acesta nu se născuse încă. M-am despăr- ţit de el atunci cînd el a vrut să mă omoare şi cînd eu, la rîndul meu, am vrut să-l omor. Lui i-a rămas o cicatrice pe umărul drept, iar eu am o ureche ruptă.

Îl privi din nou pe tînăr şi întrebă cu glas tare:

— Cîte zile ai mers pînă aici? Şi de ce vînătorii mei n-au ajuns niciodată în satul vostru?

— Ştiu de ce, răspunse repede Fiul Leopardului.

Ochii i se aprinseră, era grozav de încîntat de ceea ce afla-se. Pentru că tatăl său n-a vrut să-i spună niciodată cine i-a făcut urmele acelea adînci, din pricina cărora ar fi putut să moară. Iată, aşadar, cine i le făcuse. Dar de ce?

— Eu ştiu de ce vînătorii tăi nu s-au avîntat niciodată înspre partea noastră. De la colibele noastre şi pînă la peşte- rile voastre e drum lung de douăsprezece zile, şi locuri cu apă de băut sînt puţine. Iar în jurul vostru clipoceşte o apă minu-nată şi limpede. De ce, dar, să fi pornit ei înspre partea noas-tră? Eu însă am mers în căutarea apei; lîngă apă se văd întotdeauna urme de fiare. Am căutat un loc unde vin la adă- pat multe animale. M-am luat după urmele lor, pentru că vreau să fac rost de carne multă.

— Şi ai iscodit, tinere neobrăzat? Cum de-ai îndrăznit să vii în peştera mea? Eu nu las pe nimeni să intre aici, dar sînt bucuros că ai venit. Am aflat că Leopardul trăieşte. Acum însă e **Bătrînul** Leopard!

Deodată vrăjitorul tăcu şi, lăsîndu-şi capul în jos, rămase nemişcat. Fiul Leopardului crezu că adormise. Dar Ure- che-Ruptă nu dormea. Îşi amintea de trecut. Se vedea din nou, la fel de tînăr şi îndrăzneţ cum era Fiul Leopardului, care stătea acum în faţa lui. Alerga cu lancea să ajungă din urmă un bivol şi deodată văzu o turmă întreagă. Spre noro- cul lui, turma o luă mai la dreapta, spre adăpătoare. Arun- cîndu-şi lancea în bivol, Ureche-Ruptă se şi gîndea cum va porni la hăituială, chiar a doua zi, în fruntea unui pîlc mare de vînători şi cum vor prinde un vînat bogat — o turmă întreagă de bivoli. Lancea nimerise drept în ţintă. Bucuria îi cînta în piept, căci izbuti chiar aici, aproape de adăpătoare, să jupoaie animalul ucis. Dar cînd se pregătea să plece, lăsînd fiarelor resturile de carne şi de oase, se apropie de el Leopardul. Era tînăr pe-atunci şi nu ştia că într-o zi o s-ajungă şef de trib.

— Eu am urmărit turma aceasta, spuse el. Uită ce-ai văzut astăzi. Am să-mi aduc eu vînătorii mei şi nu cumva să te gîn- deşti să-mi stai în cale. Nu-mi place cînd mă stînjeneşte cineva.

Se duşmăneau pentru întîietate. Tribul lor nu avea vînă- tori mai neînfricaţi şi mai norocoşi ca ei doi. Dar Leopardul era prea îngîmfat, iar Ureche-Ruptă nu voia nici el să-i facă pe voie şi să meargă împreună la vînătoare spre acest loc unde se adăpau vitele. Voia să-l întreacă. Şi atunci azvîrli lancea, ca să rănească mîna dreaptă a Leopardului. În aceeaşi clipă însă, Leopardul izbuti să-i sfîşie o ureche cu lancea lui. Leopardul era fiul şefului de trib, şi pentru Ureche-Ruptă era primejdios să se întoarcă în sat. Plin de sînge, porni înco- tro vedea cu ochii şi după ce merse zile şi nopţi în şir, ajunse pînă la aceste peşteri. Aici începu noua lui viaţă. Dar nu nu- mai limba, ci şi obiceiurile de pe aceste meleaguri erau noi pentru el. Tot aici se afla un bătrîn înţelept, care cunoştea taina pămîntului roşu şi galben. El l-a învăţat pe tînărul cu urechea ruptă să scoată gazele din piua de piatră.

Amintindu-şi anii trăiţi în această peşteră, Ureche-Ruptă nu simţea nici o părere de rău pentru cele întîmplate. Aici el a ajuns un om mai de vază decît Bătrînul Leopard. Era respectat, era temut şi toţi căutau să-i facă pe plac, aducîndu-i daruri bogate. I-a îndrăgit pe oamenii care l-au primit la ei în clipele grele, cînd rămăsese singur. Dar şi acum se gîndea să facă într-

aşa fel, ca Bătrînul Leopard să simtă puterea de vrăjitor a rivalului său.

Văzînd crestăturile sărăcăcioase de pe faţa şi umerii tînărului, Ureche-Ruptă înţelese cum se poate răzbuna pe duşmanul său, după atîta amar de ani. Îl va înzestra pe tînăr cu o taină care-i va da putere şi iscusinţă. Şi dacă Fiul Leopardului îl va întrece pe tatăl său, dacă va săvîrşi ceva neobişnuit, atunci lancea bătrînului va trece în mîna fiului său, iar Bătrî- nul Leopard, în viaţă fiind, va rămîne în afara treburilor tribului. Atunci va simţi că nimeni n-are nevoie de el şi că toţi se leapădă de dînsul.

— Aş putea să te omor ca să nu dai în vileag taina mea, dar n-am s-o fac, spuse vrăjitorul. Ba chiar am să te ajut. Dar să-mi dai cuvîntul că n-ai s-o dezvălui nimănui, nici chiar Bătrînului Leopard. Atunci cînd ai să te-ntorci la ai tăi, să uiţi de mine şi să taci. Altfel ai s-o păţeşti.

— Am să tac şi am să fac totul aşa cum îmi porunceşti, numai ajută-mă cu vrăjile tale! Antilopele şi gazelele, care în faţa mea au sărit pe zidurile peşterii, mi-au răpit liniştea. Spune-mi, pentru ce le faci? Ce folos ai? Sînt gata să-ţi dau o parte din vînat, Ureche-Ruptă, numai să-mi povesteşti.

Tînărul ardea de nerăbdare. Niciodată nu văzuse nimic asemănător. Niciodată încă nu dăduse peste o taină pe care ar fi dorit atît de mult s-o dezlege. Privea cum bătrînul îşi poar- tă fără şovăială mîna peste zidul peşterii şi i se păru că animalele care s-au născut aici, sub ochii lui, sînt înzestrate cu o putere vrăjită. Dar care anume?

— Cînd un vînător îşi caută vînatul, spuse bătrînul, el trebuie să aibă ochiul ager. Iar atunci cînd îşi trimite săgeata în capul unei gazele iuţi, trebuie să fie stăpîn pe mîna lui. Omul trebuie să ştie că e mai înţelept decît animalul. El tre-buie să creadă în izbînda lui. Dar cum poţi să crezi, dacă nu ai pe trupul tău imaginea sfîntă a acestor animale?

— La asta ajută animalele care s-au născut în piua ta? Ureche-Ruptă, oare nu poţi tu să faci ceva şi pentru mine? Dacă vraja ta mă va ajuta să pun stăpînire pe turma cea mare pe care am urmărit-o pînă la îndepărtata adăpătoare, am să-ţi dau jumătate din vînat. Primeşte şi fă ce-ţi cer!

Bătrînul nu se grăbea să-i răspundă; apoi îi propuse ceva care îl miră pe tînăr. Îl întrebă dacă n-ar vrea mai întîi să-i îm-podobească trupul cu un desen fermecat. Îi spuse că atunci

cînd Fiul Leopardului îl va întrece pe tatăl său, el nu va mai avea egal printre vînătorii tribului. Şi-i mai spuse că nicio- dată mîna lui nu va şovăi. Şi atunci Fiul Leopardului rămase în peşteră, iar bătrînul trudi multe zile. Tînărul nu ştia ce face. Ştia numai că trebuie să îndure în tăcere durerea îngrozitoare pe care i-o pricinuia bătrînul, crestîndu-i pielea de pe corp cu o piatră ascuţită. Bătrînul îi lăsa urme de sînge pe piept, pe şolduri şi pe mîini, iar apoi, rostind descîntece, presăra pe aceste crestături cenuşă neagră şi o freca pînă intra în corp. Durerea era atît de mare, încît nu putea să se ridice. Uneori i se părea că spiritele rele se adună în jurul lui şi-l cheamă la ele.

— Dacă vrei să fii viteaz, spunea bătrînul, rabdă! Oare trupul tău n-a suferit, oare n-ai plîns cînd ţi-au crestat obra- zul? Iar acum, tot corpul îţi va fi împodobit. Dac-o să te privească cineva cu luare-aminte, va putea să vadă o antilopă fermecată pe pieptul tău. Trebuie să ştii să vezi. Pe şoldurile tale se vor zbengui mufloni mici. Să ştii însă un lucru: dacă n-ai să izbuteşti să prinzi o turmă întreagă de bivoli şi tauri, am să te blestem şi n-ai să mai ai niciodată izbîndă la vînat!

Fiul Leopardului pierdu socoteala zilelor şi nopţilor petrecute în peştera bătrînului vrăjitor. Cînd corpul i se umflă, de nu-şi putea atinge locurile crestate cu piatra ascuţită, începu să-i pară rău că fusese atît de încrezător. Dar după ce bătrî- nul îi unse rănile cu grăsime caldă de muflon, se simţi mai bine. Apoi durerea se domoli şi, în sfîrşit, veni şi ziua cînd putu să părăsească peştera şi să meargă la vînat spre adăpătoarele îndepărtate.

Şi atunci bătrînul îi dădu pe arcaşii săi care îl ajutară să se întoarcă în cîmpie cu vînatul acela bogat. Fiul Leopardului îşi îndeplini făgăduiala şi arcaşii tribului străin luară pentru Ureche-Ruptă o mare parte din turmă.

Acum, amintindu-şi de cele întîmplate, Fiul Leopardului dori şi mai arzător să înveţe să scoată dintr-o piuă de piatră cîrduri de girafe, mufloni şi bivoli. Dar cum să înveţe asta? Unde să găsească pămînt colorat pe care să-l poată amesteca cu grăsime caldă de animale? Pentru că vrăjitorul n-o să-i spună. Dacă Iarbă-Amară ar fi vrut să-i destăinuie de unde ia pămînt alb... Dar nici ea n-o să-i dezvăluie taina. Ea crede în puterea liniilor strîmbe cu care îi împodobeşte pe toţi tinerii din tribul

său. Acum însă, după ce s-a bătut cu Fiica Antilopei, pas de mai aflǎ de la ea de unde scoate pămîntul alb!

Poate că mai bine ar fi s-o întrebe pe Mica Gazelă?

*

*   *

Oamenii cîmpiei aşteptau cu nerăbdare ca tînărul condu-cător al tribului să plece la o nouă vînătoare. Le plăcea foarte mult să trăiască îndestulaţi şi să mănînce fără grijă carnea adusă de tinerii arcaşi. Dar Fiul Leopardului tăcea deocam- dată şi nu pomenea nimic despre vrăjitor. Înainte de a porni   la un astfel de drum, hotărîse să-l vadă din nou pe Ure-   che-Ruptă şi să-l roage să-i facă pe zidul peşterii sale bivoli, antilope şi gazele, aidoma celor care tropăie acum în ţarcul   lui. Dar tînărul conducător îşi mai pusese în gînd ceva: să   facă rost, cu orice preţ, de pămînt colorat, ca să-şi încerce singur norocul; să deseneze cu mîna lui o antilopă fermecată, pe vreo stîncă. Dar asta putea s-o facă numai cu ajutorul   Micei Gazele.

Deocamdată, Fiul Leopardului nu-i ceru Micei Gazele pămînt alb, nu-i ceru să-l ajute. Îi spuse numai să meargă cu   el la bătrînul vrăjitor. Ca şi înainte, în primul său drum,   ajunse la Ureche-Ruptă în cea de-a douăsprezecea zi. Cînd intrară în peşteră, bătrînul pisa în piuă pămînt alb. Spre mi-rarea Micei Gazele, care cu greu îşi stăpîni un strigăt de încîntare, vrăjitorul desenă o femeie, împodobită cu semne magice şi pene de pasăre albă.

Mica Gazelă ştia că din pene albe de pasăre sfîntă se fac podoabe de cap numai pentru şeful tribului sau pentru vînă- torii cei mai puternici şi mai îndrăzneţi. Nu ştia însă că şi femeile se pot număra printre ei. Înseamnă, deci, că aici, prin-tre aceste stînci, trăiesc femei atît de puternice şi îndrăzneţe, încît poartă pe cap podoabe din pene albe de pasăre sfîntă.

Fiul Leopardului stătea tăcut, ascuns după o ieşitură de stîncă. Îi făcuse un semn Micei Gazele că trebuie să tacă şi să stea nevăzută, să pîndească pînă cînd bătrînul nu-şi va da sea-ma de venirea lor. Tînărul îl vedea pentru prima oară desenînd o femeie şi înţelese că, dacă ai pămînt alb, roşu şi albastru, poţi să faci orice. Şi din nou dori să pună stăpînire pe această taină,

ca să nu mai fie nevoit să vină la Ureche-Ruptă, iar izbînda să fie întotdeauna alături de el şi de oamenii tribului său.

Între timp Ureche-Ruptă se străduia să deseneze imaginea unui spirit-femeie, ocrotitoare a peşterilor, a apei şi a vînatu- lui. Bătrînul îşi pusese de mult în gînd să facă această plăsmuire, care trebui să păzească adăposturile oamenilor din tri-bul lui de apele cerului, care cădeau în torente de sus. Nu de mult, asemenea torente de apă năvăliseră în peşterile oameni-lor care locuiau în vale, le potopiseră şi atunci pieriseră mulţi copii mici, pe care mamele lor nu apucaseră să-i scoată pe întuneric din volbura apelor dezlănţuite.

Totul ar fi fost bine, dacă Mica Gazelă n-ar fi strănutat. Bătrînul sări de îndată în picioare, se apropie de intrare şi astfel îl văzu în dosul stîncii pe tînărul pe care-l cunoştea şi pe Mica Gazelă.

— De ce-ai venit aici? Oare nu te-a ajutat antilopa sfîntă?

— Ea te-a ajutat şi pe tine, răspunse cu demnitate Fiul Leo-pardului. Eu sînt mulţumit, însă mai vreau ceva. Vreau un vînat şi mai bogat. Vreau multe girafe şi struţi. Poţi tu oare să m-a-juţi? Iar atunci cînd o să dau de urma unei astfel de turme, am să-ţi dăruiesc jumătate din ea.

Ureche-Ruptă nu-l ameninţă şi nici nu-l certă. Îl întrebă numai dacă Bătrînul Leopard e mulţumit de vînat şi cîte vite au fost închise în ţarc.

Iar cînd Fiul Leopardului îi spuse cît de supărat este tatăl său şi cît de mare este izbînda lui, ca tînăr şef al tribului, vrăjitorul începu să ţopăie, să rîdă şi-i spuse că va face pentru Fiul Leopardului multe plăsmuiri minunate.

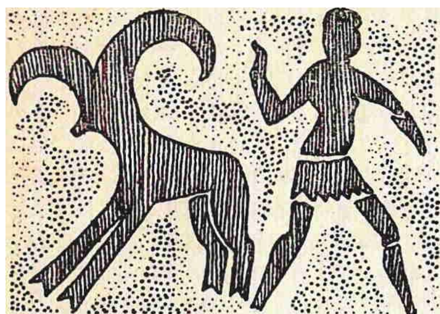
*

*   *

Mica Gazelă era foarte isteaţă. Cînd părăsiră peştera, îl în-trebă chiar ea pe Fiul Leopardului dacă nu vrea să-i dea pămînt alb şi roşu, pe care bunica sa îl aduce de undeva, de departe, de dincolo de dealurile îndepărtate.

— Dac-o să ai şi tu, ca şi vrăjitorul, o piuă de piatră, gră-sime fierbinte de animal şi pămînt roşu, atunci poate că ai să înveţi să scoţi şi tu din această piuă animalele de care ai nevoie? întrebă Mica Gazelă.

— Eu am nevoie de pămînt alb şi roşu şi-atunci am să încerc să fac asta.

TAINA MICII GAZELE

Mica Gazelă hoinărea zile întregi printre stînci, pe cărările abrupte, şi cobora în crăpături, în căutarea pămîntului preţios. Şi-n cele din urmă, strădania ei fu răsplătită. Găsi nu numai pămînt alb, dar şi roşu, şi galben, şi albastru. Era o adevărată bogăţie! Fără să-i spună nimic Fiului Leopardului, căra acest pămînt în coşuri mari, pe care le ducea pe cap. Făcea asta noaptea, tîrziu, pentru ca nimeni să n-o vadă şi să n-o întrebe pentru ce-i trebuie asemenea pămînt. Ea voia ca Fiul Leopardului să încerce să deseneze singur chipurile acelor animale, pe care avea de gînd să le vîneze cînd va porni la drum cu arcaşii.

Într-un tîrziu, Mica Gazelă îi povesti Fiului Leopardului despre comorile găsite de ea şi i le arătă. Tînărul, care nu mai desenase niciodată, se înflăcără pe loc şi porni îndată spre ţarc, unde prinse un muflon mic, îl tăie, scoase din el grăsimea fierbinte şi se apucă să pregătească vopseaua, aşa cum o făcea Ureche-Ruptă. Apoi, el şi Mica Gazelă se duseră împreună la peştera pe care ei doi o aleseseră anume pentru asta, şi Fiul Leopardului, muind un smoc de pene în vopsea, începu să-l plimbe pe stîncă. În piuă avea un minunat pămînt roşu, dar, în afară de pete, nu izbuti să facă nimic. Ce-o mai fi şi asta? Se străduise aşa de mult să deseneze un cap de bivol! Tînărul căzu pe gînduri: ce să facă? În peştera lui, peretele era mai zgrunţuros decît stînca bătrînului vrăjitor. Trebuia să născocească ceva. Şi născoci. Luă o bucată ascuţită de cremene şi un ciocan de piatră şi începu să cioplească în perete capul unui taur, aşa cum şi-l închipuia el în gînd. Lucra repede şi nerăbdător, vrînd să vadă cît mai iute

cum o să iasă cele gîndite de el. Iar Mica Gazelă în spatele lui, urmărind mişcarea mîini- lor lui şi şoptind descîntecele pe care i le spunea mereu bă- trîna ei bunică atunci cînd voia s-o ajute pe nepoata ei la vreo treabă.

„Spiritele peşterilor, spirite bune, ocrotitoare ale vînători- lor, ajutoare ale arcaşilor! Ajutaţi-l pe Fiul Leopardului să-şi îndeplinească vrerea...

Apoi, amintindu-şi încă ceva, Mica Gazelă se depărtă puţin, scoase de după brîul de care-i era prins şorţul împletit din ier- buri o mînă de grăunţe sfinte, le aruncă în iarba de la intrarea peşterii şi aprinse focul, ca să dea afară din peşteră duhurile rele. Se dojenea că uitase cu desăvîrşire despre asta. Luase anume cu ea aceste grăunţe, care, puse pe foc, miroseau atît de urît încît alungau spiritele rele, dar, prinsă de cele ce fă- cea Fiul Leopardului, uitase să aprindă focul.

Tînărul, deşi cufundat în lucrul lui, se dumeri ce făcea Mica Gazelă. Mirosul urît al grăunţelor arse ajunse pînă la el şi-l făcu să înţeleagă cît de grijulie şi atentă faţă de el este nepoata bătrînei vrăjitoare. Băgase de seamă încă mai demult că Mica Gazelă cunoaşte numeroase taine pe care i le împărtăşise bă- trîna ei bunică. Iarbă-Amară o învăţase să găsească pămînt roşu. Tot de la bunica ei aflase cum trebuie să afume spiritele rele ca să le alunge. E drept că ştia şi el să facă vrăji cu boabe de ierburi sfinte, în schimb, însă, nu ştia de unde să găsească pămînt de felurite culori. Pămîntul adus de Mica Gazelă îl bu- curase tot atît de mult ca şi vînatul bogat, datorită căruia ajun- sese căpetenia tribului. Se gîndea, de asemenea, că Ureche-Ruptă nu avea pămînt albastru şi verde, pe cînd el, Fiul Leopar- dului, avea. Acum depinde de mîna lui şi de bunăvoinţa spirite- lor bune ca să poată desena pe ziduri cu pene fermecate, muiate în pămînt roşu şi galben.

Lucrînd repede cu piatra de cioplit, Fiul Leopardului se gîndea la minunea care se săvîrşise cu el atunci cînd se întîlnise cu Ureche-Ruptă.

„El mi-a deschis ochii asupra lucrurilor care erau alături de mine, dar pe care nu le cunoşteam. Nu ştiam că zidurile peşte- rilor tăinuesc în ele comori. Aceste comori pot fi pipăite, pot fi privite, trebuie numai să te străduieşti. Iată, acum am să smulg din adîncul peşterii un cap de bivol, nevăzut pînă acum. Apoi am să iau un smoc de pene, am să-l moi în amestecul roşu, pregătit

în piua de piatră, am să trec cu penele muiate în pă-mînt roşu peste urma lăsată de daltă şi deodată mă va privi de pe zid un bivol adevărat, puternic şi frumos. El o să-mi spună că pot găsi în stîncă o turmă întreagă de astfel de bivoli, şi astfel o să-i hrănesc pe oamenii din tribul Leopardului”.

— Mică Gazelă, strigă bucuros Fiul Leopardului, tu cre- deai că antilopele şi girafele trăiesc numai în piua de piatră a bătrînului vrăjitor, şi, cînd colo, iată-le că sînt aci, pe pereţii acestei peşteri! Priveşte!

Plimbă smocul de pene muiate în pămînt roşu peste urma cioplită de piatra ascuţită şi fata strigă de uimire. Văzu deodată capul unui bivol, cu coarne puternice, cu nările umflate, cu ochii aţintiţi undeva, departe. Mica Gazelă nu se mai putu stăpîni şi strigă:

— N-ai să-l laşi pe bivol fără picioare! Ai să-l faci cu coadă şi copite, pentru ca spiritele bune să vadă ce fel de bivoli vrei tu să aduci aici, la adăposturile noastre. Am să mai descînt puţin, am să mai ard seminţe sfinte, iar tu vezi-ţi de treabă. În mica ta piuă de piatră şade un bivol frumos. Crede-mă, pînă şi bătrînului vrăjitor i-ar părea că e făcut de mîinile lui!

În ziua aceea Fiul Leopardului nu a putut să-şi isprăvească lucrul. Cînd amurgul coborî pe pămînt, ascunse piua de piatră în dosul unei stînci. Tot acolo, într-un coş de papură, lăsă şi pămîntul colorat, atît de preţios pentru el. Se ferea mai ales de copiii care umblau peste tot şi puneau mîna pe toate cele. Îşi simţea sufletul plin de bucurie, de parcă o taină i-ar fi încălzit inima. Dar şi mai bucuros era că avea cu cine să vorbească despre această taină. Înţelegea că i-ar fi fost greu să păstreze singur în sufletul şi în mintea sa tot ce se întîmplase. E drept că, dac-ar pleca departe, în cîmpie, ar putea să stea de vorbă cu spiritele bune, dar ele nu răspund. Pe cînd dacă stai de vorbă cu Mica Gazelă, auzi un răspuns şi capeţi şi un sfat bun.

Niciodată carnea de muflon nu i se păruse atît de gustoasă şi binemirositoare. După ce se sătură, Fiul Leopardului o rugă pe nepoata bătrînei vrăjitoare:

— Ajută-mă, Mică Gazelă. Du-te la tatăl meu şi adu-l în această peşteră. Arată-i bivolul de pe zid şi spune-i că vrăji-torul o să-l ajute să-şi capete înapoi puterile şi îndemînarea tinereţii. Ai să faci asta cînd bivolul va avea picioare şi coadă. Ai să-l aduci aici în zori. Spiritele bune îmi poruncesc să-l ajut pe tatăl

meu. Eu am să-i redau puterea şi ochiul ager. Nu vreau să mai văd tristeţe pe chipul lui. Şi la ce-mi trebuie lancea lui? Am fost prost cînd m-am bucurat de nenorocirea tatălui
meu. Fiica Antilopei e vinovată. Ea poate vrăji pe oricine stă alături de ea. Ea a strigat prima: „Fii şeful tribului!” Fiica Antilopei e rea...

*
* *

Cînd Bătrînul Leopard veni în zori în peşteră, cele dintîi raze de soare smulseseră tocmai din beznă puternicul bivol roşu, care părea gata să coboare de pe zid şi să fugă în cîmpie. Bătrînul privi îndelung imaginea bivolului şi apoi spuse:

— Vrăjitorul care a făcut asta trebuie să-mi dea înapoi puterea tinereţii. Sînt gata să îndur foamea şi durerea şi să nu mă sperii nici de spiritele rele.

Atunci Fiul Leopardului intră şi el în peşteră şi-i spuse că spiritele bune l-au înzestrat cu o mare iscusinţă, pe care doreşte să i-o dăruiască tatălui său. Îl culcă pe bătrîn în iarba moale, luă o piatră ascuţită şi începu să-i facă crestături pe piept. Cînd sîngele ţîşni, tînărul începu să şoptească descîntece. Bătrînul nu vedea nimic — capul îi era acoperit de frunze mari. Îndura durerea îngrozitoare, dar nu se plîngea, nu gemea, ci numai scrîşnea din dinţi. Asta dură mult timp şi părea că n-o să se m ai termine niciodată. Nu era chiar aşa de uşor să faci imagi- nea unei antilope pe piept, cu vîrful ascuţit al unei pietre mici. Dar la ceasul cînd amurgul începu să se îndesească, lucrul fu terminat şi Fiul Leopardului luă un pumn de cenuşă ca s-o presare în crestăturile de pe corp. Făcea totul la fel cum făcuse-ră mîinile iscusite ale lui Ureche-Ruptă. Credea neclintit că va izbuti. Cînd totul fu terminat şi bătrînul începu să se zvîrcolească, cuprins de un foc lăuntric, Fiul Leopardului spuse:

— Tată, tot ce-am aflat de la vrăjitorul Ureche-Ruptă, ţi-am dat ţie. Pe pieptul tău trăieşte acum o antilopă fermecată. Nu poţi s-o vezi deodată, trebuie să ştii să priveşti. Ea o să-ţi dea înapoi puterea şi tinereţea. Să nu-ţi fie teamă de durere, să nu-ţi fie teamă de focul din tine. Văpaia lui o să-ţi cuprindă tot trupul. Aşa s-a întîmplat şi cu mine. Rabdă şi ai să fii puternic. Eu n-am vrut să te trimit acolo, spre stîncile roşii. Este prea departe pentru un om care a lăsat multe zile în urma lui. Tu ai

trăit mulţi ani, tată, poate că tot atîţia cît şi această piatră. Mi-a fost frică să nu te doboare oboseala. Am să-ţi dau înapoi lancea, tată. Şi din nou ai să ne dăruieşti tuturor înţelepciu- nea ta . . .

— Sînt mulţumit O să rabd focul care mă arde. Auzi cum îmi clănţăne dinţii? Îmi saltă fălcile, de nu le pot opri. Aud mugetul nenumăraţilor bivoli. Dar am să rabd. Şi acum, du-te.

— Noi n-o să plecăm, spuse Mica Gazelă. O să facem o fiertură de ierburi tămăduitoare şi o să-ţi dăm să bei, Bătrîne Leopard. O să stingem focul din pieptul tău.

Fata făcu o fiertură tămăduitoare din ierburi aromate şi i-o dădu bătrînului într-o coajă de ou de struţ. Dar el nu mai putea să-şi ridice capul. Bătrînul Leopard era cuprins de friguri puternice. Nu putea să vorbească, îi tremura bărbia. Atunci fiul său îi ridică puţin capul şi-i dădu să bea din fiertura fierbinte, dar bătrînul nu se simţi mai bine. La lumina torţei se vedea cum îşi dăduse ochii peste cap. Răsuflarea îi era grea şi hîrîitoare, ca a unui muflon rănit. Fiul Leopardului nu ştia cu ce să-şi ajute tatăl. Alergă pînă în sat, aduse un miel, îl tăie şi-i dădu bătrînului să bea sînge cald.

Şedeau tăcuţi amîndoi la căpătîiul Bătrînului Leopard şi fiecare rostea descîntecele care trebuiau să alunge din peşteră spiritele rele şi să-i redea bătrînului puterea şi vioiciunea. Stătură aşa toată noaptea. Iar în zori, cînd raza de soare atinse întîi capul bivolului iar apoi pe cel al Bătrînului Leopard, văzură că bătrînul era mort.

Groaza şi deznădejdea îl cuprinseră pe Fiul Leopardului. Nu voia să creadă în nenorocirea care se întîmplase. Pipăia mîinile şi picioarele bătrînului, îi sălta capul şi se îngrozea vă- zînd că trupul tatălui său se şi răcise. Privea cu fereală în jur; i se părea că îndată va vedea spiritele rele care l-au omorît pe bătrîn. De ce oare au venit aici? De ce i-au luat viaţa? Fusese înţelept. Poate c-au vrut să-i pricinuiască o durere fiului? Dar Fiul Leopardului n-a făcut nimănui nici un rău. El a făcut bine, aducînd pînă în ţarc o turmă minunată. El a dat bătrînilor şi copiilor multă carne. El a învăţat taina plăsmuirii vrăjite a animalelor. Acum vînătorii tribului Leopardului vor avea întotdeauna un vînat bogat. Atunci de ce-a fost pedepsit? De ce? Bătrînul îşi iubea fiul, dar şi mai mult îşi iubea îndeletnicirea — vînătoarea. Primise să îndure suferinţele numai pentru a-şi

dobîndi din nou puterile, dar pierduse singurul lucru care-i mai rămăsese: viaţa.

Fiul Leopardului şi Mica Gazelă, fără să-şi ascundă amărăciunea şi lacrimile, porniră spre sat ca să vestească cele întîmplate.

— El ne dăruia înţelepciunea, el ne dăruia îndemînarea! strigau oamenii tribului, petrecîndu-şi căpetenia pe ultimul său drum.

Îl îngropară cu toată cinstea, aşa cum se cuvine, punînd alături de cel mort o piele de bivol, un cap de leopard şi toate armele pe care le folosise în viaţă.

Iar cînd acest ritual trist luă sfîrşit, Fiul Leopardului se întoarse în peşteră. Voia să scoată din piua de piatră mulţi bivoli, antilope şi tauri. Trebuia să deseneze tot zidul uriaş al peşterii, pentru ca spiritele bune să vadă ce turmă vrea el să aibă.

Tînărul şef al tribului se gîndea mereu cum ar putea mai bine să străbată iar calea spre îndepărtatele adăposturi, pentru ca să aducă de acolo mulţi bivoli şi tauri. Şi atîta vreme cît oamenii cîmpiei nu ştiau încă de peştera lui, trebuia să închidă intrarea cu bolovani, pentru că ar fi putut să intre întîmplător şi să vadă ceea ce nu se cădea să vadă.

Ca să nu piardă prea mult timp, Fiul Leopardului începu să deseneze chipuri mici de animale. Le făcea din ce în ce mai bine. Şi atunci cînd ieşeau mai frumoase, le privea cu mulţumire. Îl bucură mult un pîlc de girafe — o mamă care îşi linge puii. Stăteau în iarba verde, deasupra lor se vedea o fîşie de cer albastru şi animalele semănau cu nişte flori portocalii. Tînărului i se părea că sînt întocmai cum le văzuse în cîmpia verde, cînd aceste animale frumoase goneau spre adăpătoare sau păşteau liniştite iarba.

Fiul Leopardului munci multe zile în şir. Mica Gazelă îl ajuta mereu, îi aducea pămîntul preţios, şoptea descîntece. În fiecare zi aprindea un foc la intrarea în peşteră şi ardea seminţe sfinte. Învăţase foarte bine să amestece pămîntul colorat cu gră-simea caldă de animal şi de fiecare dată pregătea acest amestec în piuă. Niciodată nu mai fusese atît de bucuroasă. Era uimită că tînărul care crescuse alături de ea, în această cîmpie verde, stăpîneşte o putere fermecată atît de mare. Şi era fericită că el îi împărtăşise această taină. Şi că Iarbă-Amară, bunica ei,

care ştia tot şi putea să facă orice, nu se pricepea la asta. Or, toate femeile satului îi cereau ajutorul bătrînei vrăjitoare: cînd li se îmbolnăveau copiii, cînd le mureau viţeii, cînd îşi pierdeau bătrînii văzul şi cînd tinerii voiau să înveţe un descîntec ca să devină mai vicleni decît fiarele. Veneau oamenii să-i ceară sfatul şi atunci cînd vreun leu le omora cîte un taur sau le fura cîte o antilopă. Iarbă-Amară era înţeleaptă, însă ceea ce făcea Fiul Leopardului, în această peşteră, ea nu ştia să facă. Şi Mica Gazelă, gîndindu-se la asta, se bucura ca niciodată pînă atunci.

— Tu poţi orice, Fiul Leopardului, spuse ea, cînd văzu minunatele plăsmuiri ale acestor animale pe care tînărul arcaş voia să le prindă. Şi totuşi, nu văd aici nici un struţ. Aş vrea foarte mult să avem struţi, ca să-mi pot face un şirag de mărgele din coajă de ou. Cînd am fost acolo, la Ureche-Ruptă, pe lîngă peştera lui a trecut în goană o femeie care mîna o capră. De bună seamă voia s-o mulgă. Ai văzut-o? Avea un vas în mînă.

— Nu-mi aduc aminte, n-am văzut-o!

— Nu de femeie vreau să-ţi vorbesc, şi nici de capră, n-avem nevoie de ea. Dar am văzut că femeia purta la gît un şirag făcut din coajă de ou de struţ. Astfel de mărgele nu s-au făcut niciodată în cîmpia noastră. Ce e drept, nu avem nici coajă de ou. De mult n-am mai găsit ouă. Ei, dac-am vîna un struţ şi am aduna multe, multe ouă, atunci, poate .. .

Fiul Leopardului n-o lăsă să isprăvească. Îi curmă vorba şi spuse zîmbind:

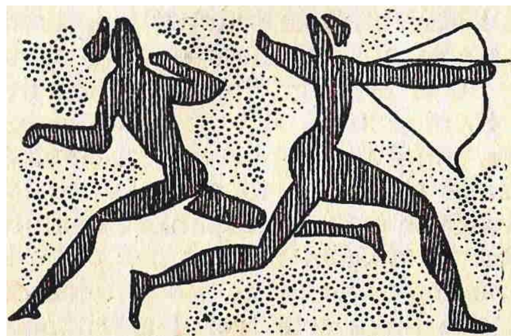
— Fetele sînt întotdeauna uşuratice. Şi tu, nepoata bătrînei Iarbă-Amară, eşti tot atît de uşuratică ca şi prietenele tale. Vă trebuie şiraguri de mărgele, dar nici una dintre voi nu s-a gîndit că, pentru a face drumul spre stîncile îndepărtate, avem nevoie de multe ouă ca să păstrăm apă în coaja lor. În tribul lui Ureche-Ruptă vînătorii iau cu ei la drum coji de ouă golite şi cu mici găuri la un capăt. Şi cînd trec pe la cea din urmă apă pe care o întîlnesc în drum, umplu cojile cu apă proaspătă, închid gura cu smocuri de iarbă şi le poartă pînă la un loc anumit, unde se află un mare bolovan sau se înalţă nişte dea-luri. Acolo îngroapă aceste coji, pline de apă, în pămînt. Iar cînd, la drumul de întoarcere, îi chinuie setea, au cu ce s-o po-tolească. Şi noi am putea să îngropăm apă lîngă cele trei dealuri îndepărtate şi atunci nu ne-am chinui de sete pe drumul de întoarcere.

— Aşa să fie! spuse ruşinată Mica Gazelă. Spiritele bune ţi-au trimis un gînd înţelept.

— Spiritele bune au început să-mi arate în vis o grămadă de lucruri, mărturisi flăcăul. În fiecare noapte visez acest zid. Văd chiar şi acele animale pe care n-am apucat încă să le zugrăvesc, ci doar mă pregătesc s-o fac. Noaptea trecută mi s-a arătat în vis un rinocer şi o turmă întreagă de bivoli. Dar animalele au trecut cu atîta repeziciune pe lîngă mine, încît cu greu am izbutit să le desluşesc. Iar cînd m-am luat pe urma lor, ca să le privesc mai bine, m-am trezit deodată şi am văzut că mă aflu în coliba mea.

— Tu ştii ce mi-a spus bunica? Ea mi-a spus că sînt locuri unde cresc mulţi copaci minunaţi. Iar noi n-avem decît trei copaci, pe care îi socotim sfinţi şi la poalele cărora săvîrşim ritualuri tainice. Dar sînt locuri unde cresc o mulţime de co-paci dintr-ăştia. Şi nu numai ca ai noştri, dar şi mai groşi, şi mai rămuroşi. Nimeni nu ştie care-i menirea lor, dar roadele lor se mănîncă. De unde o fi aflat despre asta Iarbă-Amară? Ce oameni înţelepţi i-au spus-o? Nu ştiu, dar eu cred în asta şi aş vrea să-i vezi şi tu.

— O să-i vedem, Mică Gazelă. O să plecăm cu toţii să căutăm crînguri verzi. Toate fetele care ştiu să tragă cu arcul trebuie să-şi facă săgeţi cît mai multe. Or să ne ajute plăsmuirile astea! Şi arătă spre zidul peşterii, zugrăvit frumos în culori pestriţe şi luminat acum de razele puternice ale soarelui. Şi-a- poi, o să ne vină într-ajutor şi antilopa fermecată — şi tînărul şef de trib atinse cu mîna podoaba ciudată făcută pe pieptul lui de mîna lui Ureche-Ruptă.

SPRE STÎNCILE ÎNDEPĂRTATE

Fiul Leopardului îi înduplecă pe tinerii de-o vîrstă cu el să meargă spre stîncile îndepărtate, unde erau crînguri verzi şi curgeau rîuri repezi. Nimeni nu ştia bine unde se află toate acestea şi cîte zile trebuie să umble. Şi totuşi, tinerii porniră, însufleţiţi de înflăcărarea noii lor căpetenii.

Oamenii din întreaga cîmpie îi petrecură pe voinici. Ei ştiau că, în acest îndrăzneţ drum al lor, arcaşii vor face rost de multă carne. Fiica Antilopei le vorbise despre asta. Cum să n-o creadă?

Şi iată că tinerii — fete şi băieţi — porniră la drum, înarmaţi cu arcuri şi lănci; mergeau laolatlă, vorbind veseli între ei. Unii mînau o turmă de mufloni, alţii duceau tauri, străduin- du-se să-i stăpînească şi trăgînd de curelele puternice care le încingeau grumazul.

Fetele cărau pe cap coşuri împletite din iarbă, în care păs-trau cea mai gustoasă dintre mîncări: lăcuste uscate. Nu de mult, un roi negru de lăcuste se abătuse peste cîmpie şi în curînd tot ce era verde dispăruse. În schimb, oamenii adunară o puzderie de lăcuste lacome şi mult timp mîncară din ele cu desfătare.

Arcaşii se îndreptară spre răsărit. Departe, în faţă, se con-turau pe cerul albastru munţii întunecaţi. Într-acolo nu se în-dreptaseră încă niciodată oamenii din tribul Leopardului.

Au mers zile în şir, făcînd popasuri doar atunci cînd tre-buiau să mănînce sau să adape animalele. Nici soarele dogori-tor, nici vîntul fierbinte, nici nopţile peste măsură de răcoroase nu-i împiedicau să înainteze repede şi fără şovăială. Pe-nserat, aprindeau focuri şi frigeau deasupra lor cîte un muflon întreg.

Înainte de-a adormi, îşi povesteau întîmplări de groază despre drumurile tot atît de îndepărtate, făcute de strămoşii lor, care locuiseră cîndva lîngă o apă mare, iar apoi plecaseră spre cîmpia verde. Dar de ce? Nimeni nu ştia.

Drumul a fost greu, dar nici unul nu s-a plîns. Toţi erau veseli şi mulţumiţi că-i aşteaptă în viitor ceva nemaivăzut.

În calea lor întîlneau de multe ori păstori, care le vorbeau într-o limbă necunoscută. Uneori străbăteau trecători şi vedeau cum unii oameni îşi făcuseră adăposturi chiar printre stînci. Aici erau peşteri înalte, spaţioase. Pe înserat, peşterile se luminau de flăcările portocalii ale focurilor. De acolo se auzeau ţipete, rîsete, plînsete de copii, behăit de miei. Uneori, de tinerii din tribul Leopardului se apropiau oameni, curioşi să afle, cu ajutorul semnelor, de unde vin aceşti necunoscuţi.

*

*   *

Într-o zi, pe la asfinţit, se apropiară de primii munţi apăruţi în cale. Stîncile roşii păreau cuprinse de flăcări. Porniră în goană spre aceste stînci, ca să le vadă mai de aproape, să le pipăie. Nici unul dintre ei nu mai văzuse ceva asemănător. Dar cînd se apropiară, soarele apusese şi stîncile erau de aceeaşi culoare ca şi pe pămîntul lor. Deodată, toţi începură să ţipe, să dea din mîini şi se năpustiră spre o apă care cădea cu zgo-mot într-o prăpastie, risipindu-se în mii de stropi strălucitori. Micii Gazele i se păru că vede un vis minunat. Jos, în vale, era o pădure întreagă de chiparoşi înalţi, iar ceva mai departe de ei se găseau nişte lacuri trandafirii, asemenea unor vase umplute cu apă străvezie şi curată.

— Priviţi! ţipă tînăra fată. Priviţi ce flori galbene au tufişurile acelea înalte şi frumoase! Să mergem într-acolo!

Nu ştiau încotro să se îndrepte mai repede. Unii alergară spre căderea de apă, alţii grăbiră spre pădurea verde, în timp ce alţii dădură fuga să rupă florile de mimoză. Iar Mica Gazelă coborî de pe o stîncă spre un lac argintiu şi, cînd îşi văzu chi-pul în apă, se lăsă în genunchi şi începu să şoptească cuvinte de mulţumire către spiritul apei. Niciodată nu văzuse încă un lac atît de rotund şi de frumos. Nu văzuse niciodată flori galbene de mimoză şi o pădure întreagă de copaci verzi. Dar ce-i asta? De după tufişurile de mimoză apăru un cap portocaliu. Fiul Leopardului făcu un salt într-acolo şi sperie o girafă care fugi îndată.

— N-am întîlnit pînă acum urme de bivoli şi de tauri, spuse el. Dar mi se pare că am găsit ceva mai mult. Cum credeţi voi, oameni ai cîmpiei? Am mers multe zile departe de colibele şi peşterile noastre. Am văzut stînci şi trecători, dar n-am văzut niciodată o cădere de apă atît de minunată şi asemenea lacuri. Priviţi aceşti copaci, cîtă răcoare dă umbra lor! Şi care dintre voi poate să spună că a mai fost vreodată lîngă lăcaşul spiritelor apei? Nimeni!

Tăcu şi-şi aţinti urechea la zgomotul apei care se pră- vălea. I se păru că şuvoaiele îi spun un lucru de seamă şi de mare folos. Şi se întristă la gîndul că-i este peste putinţă să le înţeleagă spusele. Dar nu numai Fiul Leopardului gîndea aşa, ci toţi cei care veniseră aici din îndepărtata cîmpie.

— Oricine vrea, poate să-şi vadă chipul! strigă Mica Gazelă. Duceţi-vă într-acolo, spre vasul acela plin de apă străvezie. Acolo spiritul apei zvîrle cu dărnicie stropi răcoroşi. Priviţi cît de minunat este lacul! Cît aş vrea să trăiesc în acest loc! Chiar dac-am aduce aici cea mai mare turmă de bivoli, le-ar ajunge apă pentru toată viaţa.

— Dar dacă aici trăieşte o girafă cu puii ei, spuse tînărul arcaş, atunci poate că şi struţii se plimbă pe undeva, pe-aproape? Trebuie să căutăm. Poate că vom găsi multe ouă de struţ, şi ce-o să ne mai ospătăm atunci!

Cînd noaptea coborî peste pădurea verde şi stelele se oglindiră în micul lac, oamenii cîmpiei aprinseră focul şi începură să-şi pregătească de mîncare. Aici, la adăpostul stîncilor, nu mai era atît de frig ca în cîmpia neapărată, în nopţile întunecate. De asta îşi dădură seama fetele. Tot ce era aici li se părea minunat. Şi fiecare dintre cei care porniseră la acest drum nu se gîndea atît la vînătoare, cît la pămîntul acesta binecuvîntat.

Fiul Leopardului îi spuse Micii Gazele:

— Ce-ar fi dac-am părăsi cîmpia noastră şi am veni cu toţii aici, lîngă aceste stînci roşii, lîngă lăcaşul spiritelor apei? Aici e bine, e frumos. Aici se pot face vînători mari, pentru că, de bună seamă, multe fiare vin să se adape. Şi m-am mai gîndit că în apropierea apei se poate scormoni pămîntul cu o piatră şi se pot sădi seminţe de mei sălbatic. Atunci am avea multe seminţe. Aşa fac oamenii din tribul lui Ureche-Ruptă. Dacă ne-am părăsi cîmpia şi am veni aici, atunci aş porunci tuturor femeilor, bătrîne şi tinere, să scormonească pămîntul din apropierea lăcaşului spiritelor apei şi să semene cîte ceva folositor. Nu numai mei, mai sînt şi alte seminţe. Pentru a strînge un pumn de mei, tu adunai cîteva spice mici, îngreunate de grăunţe.

— Bătrînii n-or să ne creadă, răspunse Mica Gazelă. Bă- trînii n-or să vină aici. Tatăl tău n-ar fi plecat niciodată. Nici alţii n-or să plece de acolo. Bătrînii sînt încăpăţînaţi. Aşa ceva nu se va întîmpla niciodată!

— Dar dacă toţi tinerii, care au plecat cu noi şi care vor dori să se întoarcă aici, îi vor convinge pe bătrînii lor? De ei depinde foarte mult, căci ei au înţeles că au ajuns pînă la lăcaşul spiritelor apei şi s-au bucurat cînd au văzut că aceste spirite sînt bune şi darnice!

— Poate c-ar trebui să aducem pînă aici şi turmele noastre? Dar mai întîi să vedem dacă ne-am putea face adăposturi bune printre aceste stînci. Să aflăm dacă sînt multe peşteri unde pot locui mamele cu copiii lor mici. La toate acestea trebuie să ne gîndim. Mai are rost să părăsim această pădure şi să ne întoarcem în cîmpie, unde vîntul fierbinte pîrjoleşte şi ierburile şi seacă apele?

— Dar poate c-am cercetat prea puţin? Poate că pe-aici mişună lei şi pantere? Poate că şerpii veninoşi n-or să ne lase să intrăm în peşteri? Pentru că noi nu ştim ce spirite trăiesc pe acest pămînt: bune sau rele?

Dimineaţa, abia se înălţă soarele de după munţi, şi toţi se risipiră printre stîncile roşii şi prin pădurile verzi. Se furişau cu băgare de seamă printre tufişurile de mimoză înflorită şi, deodată, se opriră, cuprinşi de uimire. În faţa lor se înălţa un copac cum nimeni dintre ei nu văzuse niciodată. Părea că oamenii întregului lor trib ar fi putut să se adăpostească sub coroana lui verde. Tinerii arcaşi se aşezară împrejur, se luară de mîini şi văzură că doar cincisprezece oameni au izbutit să cuprindă copacul.

— Iată copacul despre care vorbea bătrîna mea bunică! strigă Mica Gazelă. Priveşte, Fiul Leopardului, ai văzut tu vreodată un copac asemănător? Dar cum să povestim despre asta? Şi cine o să ne creadă?

— Noi doi putem s-o facem cu uşurinţă; trebuie doar să le dezvăluim taina noastră, să le arătăm zidurile din peştera noastră şi să facem acolo imaginea acestui copac uimitor, alături de turma de bivoli. Eu n-aş vrea să destăinuim nimănui taina mea, dar fără asta nimeni n-o să ne creadă şi nimeni nu va voi să pornească la un drum lung de douăzeci de zile şi douăzeci de nopţi, ca să vadă ceea ce am văzut noi. N-o să mai plecăm la vînătoare şi nici n-o să mai zăbovim căutînd struţi şi girafe. La vînătoare mergem mai tîrziu. Acum o să ne întoarcem în cîmpia noastră şi o să povestim acolo despre cele văzute. Pe drumul de întoarcere va trebui să lăsăm urme. Vom lua cu noi pietre roşii, pentru a îmbuna spiritele şi a însemna drumul. Dacă în drumul nostru vom pune la fiecare popas măcar o piatră, atunci ne va fi mai uşor să revenim aici.

Oamenii cîmpiei porniră spre casă, purtînd cu ei încărcături mari de pietre roşii. Hotărîră ca o parte din pietre să le lase la

popasurile de la intrarea în trecătorile munţilor, iar o altă parte din aceste pietre roşii, cum nimeni din cîmpie nu mai văzuse vreodată, să le ducă în colibele lor, ca toţi să vadă că, în afară de stînci obişnuite, mai sînt şi stînci roşii. Fetele au rupt ramuri de mimoză şi au adunat de pe malul lacului flori mari, roşii. Şi cu toate că ştiau că ele se vor ofili pe drum, voiau să ducă acasă aceste dovezi ale minunii văzute de ei.

Au mers douăzeci de zile şi douăzeci de nopţi; se hrăneau, ca şi înainte, cu carne de muflon şi făceau popasuri lîngă ape. Dar acum, la fiecare popas lăsau pietre roşii, care trebuiau să-i ajute să vină înapoi, spre lăcaşul spiritelor apei.

Se întoarseră în cîmpie foarte obosiţi, fără nici un fel de vînat, fără să ştie cum or să fie întîmpinaţi acolo şi ce-o să spună Fiica Antilopei, căreia i se supuneau fără cîrtire toate femeile. Dar Fiul Leopardului credea cu tărie în dreptatea celor puse la cale de el. Noaptea, la foc, el povesti despre cele văzu-te. Cînd veni vorba despre minunatul copac, sub coroana verde a căruia puteau să se ascundă de soare toţi oamenii tribului, Fiica Antilopei sări în picioare şi, întinzîndu-şi braţele spre cer, începu să ţipe:

— Asta nu e cu putinţă! Este visul unui arcaş leneş! V-aţi întors cu mîna goală şi, în loc de carne, în loc de turmă, aţi venit cu această născocire. Vă închipuiţi poate c-o să dăm cre-zare celor spuse de voi şi-o să părăsim cîmpia?

— Nu plecăm de-aici! strigară bătrînii. Aici avem turme. De ce să semănăm grăunţe de mei, cînd putem schimba carne de antilopă pentru un pumn de asemenea grăunţe? Cine-a mai născocit-o şi pe-asta? Cine v-a făcut să credeţi toate acestea?

— În vis ar fi putut să i se năzară doar unuia dintre ei, spuse Mica Gazelă. Dar cum se poate ca toţi arcaşii să viseze acelaşi vis? Iar dacă vreţi să vedeţi copacul pe care nimeni dintre voi nu l-a văzut niciodată, Fiul Leopardului o să vă ajute. Vor trece două zile şi veţi vedea acest copac.

— Sînt nebuni! Şi-au pierdut minţile! strigă un vînător bătrîn. Spun vorbe deşarte! Vor să ne arate un copac care creşte lîngă munţii cei îndepărtaţi, pînă unde-i cale de douăzeci de zile. Cum e cu putinţă una ca asta? Şi cine să meargă pînă acolo? Eu am trăit o viaţă întreagă, am văzut multe şi am aflat multe de la oameni înţelepţi, dar una ca asta urechile mele bătrîne n-au mai auzit niciodată. Mi-e teamă că spiritele rele au tulburat minţile

arcaşilor noştri, tineri. Iar fără minte, nu poate fi nici vînătoare, nici vînat. Nici măcar o turmă nu poţi să păzeşti dacă n-ai minte!

Se certară multă vreme şi-şi amintiră de Bătrînul Leopard, în timpul căruia nu s-ar fi întîmplat niciodată aşa ceva. Unii chiar se luară la bătaie. Şi din nou Fiica Antilopei şi bătrîna vrăjitoare — singura dintre toate femeile care o crezuse pe Mica Gazelă — se încăierară. Pentru că de mult, foarte de mult, cînd era tot atît de subţire şi frumoasă ca Mica Gazelă, cînd nu ştia descîntece şi nu se pricepea să vorbească cu spiritele munţilor, ale apei şi ale vîntului, Iarbă-Amară auzise despre acest copac de la un înţelept care venise de departe. Toată viaţa ei, Iarbă-Amară făcuse vrăji şi ceruse spiritelor bune să ajute oa-menilor să găsească acest loc minunat. Şi de aceea era încredin-ţată acum că spiritele bune o auziseră şi vor să-i vină în ajutor.

Fiica Antilopei, care pînă mai adineauri se mîndrise atît de mult cu nepotul ei cel îndrăzneţ şi norocos, nu-l crezu pe Fiul Leopardului. Şi-apoi, ea nu voia să părăsească meleagurile unde trăise toată viaţa şi unde îşi îngropase strămoşii. Era acum bătrînă şi puterile îi slăbiseră. Drumul acesta lung o înspăimînta. Îi era teamă că oamenii tribului n-au să izbutească să mîne turma numeroasă de bivoli care se afla acum în ţarc şi care le făgăduia o viaţă lipsită de griji, cel puţin trei luni de-acum înainte.

Iar tînăra căpetenie a tribului, fără să piardă timp, se aşternu îndată pe lucru. Avea pămînt verde. Începu, aşadar, să cioplească pe zidul zgrunţuros al peşterii imaginea copacului minunat, pentru ca să-l arate tuturor oamenilor tribului şi să-i facă să-l creadă. O, ce mult dorea el să fie crezut! Timp de douăzeci de zile şi douăzeci de nopţi, şi mai bine, cît a durat drumul lor de întoarcere în cîmpie, el s-a gîndit neîncetat la marea strămutare a oamenilor cîmpiei spre lăcaşul spiritelor apei. Acum avea să le cîştige încrederea.

Muncea cu sîrguinţă. Desenă o iarbă foarte frumoasă, cu amestec de pămînt verde şi grăsime fierbinte de muflon, apoi un trunchi auriu, de o grosime de necuprins, cu o coroană verde de ramuri, aşa cum îl păstra în minte. Mica Gazelă abia mai apuca să mestece pămînt în piua de piatră. Fu nevoită să mai facă un drum pînă la stînci, să aducă pămînt galben, altminteri cum să desenezi trunchiul auriu al copacului?

Dar iată că totul fu gata şi Fiul Leopardului îi chemă pe oameni să vadă cu ochii lor acel copac. Veniră cu toţii. De data asta, în frunte nu mai mergeau copiii, nici tinerii arcaşi, nici păstorii cu cîinii lor, deşi aceştia îşi părăsiseră păşunile şi se întorseseră la colibele lor, să vadă minunea. Înaintea tuturor alergau gîfîind şi poticnindu-se bătrînii, iar în urma lor venea, şontîc-şontîc, femeia cea slută, cu nasul turtit, Fiica Antilopei, care-şi pierduse încrederea în nepotul său iubit şi-l învinuia de minciună.

Soarele lumina pereţii peşterii. Fiul Leopardului făcuse desenele chiar lîngă intrare. Mulţimea de buluci la gura peşterii... şi, deodată, întreaga cîmpie răsună de chiote, aidoma celor cu care întîmpinau arcaşii un vînat bogat. Oamenilor nu le venea să-şi creadă ochilor. Nimeni dintre ei nu văzuse vreodată ceva asemănător. Aici, în peşteră, alergau nenumăraţi bivoli, girafe şi tauri.

— Cine-a făcut asta? întrebă Fiica Antilopei, aţintindu-şi ochii asupra minunatei turme, răspîndită pe tot zidul zgrunţuros al peşterii. Cine-a făcut asta? întrebă ea din nou. Spune, Fiul Leopardului! Ce-ai pus la cale?

— Vă doresc numai bine! Vreau să vă arăt ce turme o să avem atunci cînd vom porni înspre îndepărtatele stînci roşii, cînd, după douăzeci de zile de mers, vom ajunge la lăcaşul spiritelor apei. Dacă le-aţi auzi şi voi cum cîntă, spunînd tuturor cît de veselă şi plăcută este viaţa pe meleagurile acelea!

Fiica Antilopei îl privea acum plină de mînie pe nepotul său, pe care altădată îl iubise şi-l ocrotise. Era încredinţată că neînfricatul arcaş, care se pricepea atît de lesne să prindă turme întregi de bivoli, antilope şi mufloni, a pus la cale un lucru rău. Bătrîna se porni să ţipe, să dea din mîini şi să ameninţe, îndemnîndu-le pe femei s-o asculte pe ea şi să nu-l urmeze pe tînărul conducător al tribului. Dar Iarbă-Amară, deşi slabă la trup şi aproape oarbă, dar tare cu duhul şi înţeleaptă, strigă:

— Femei, să n-o credeţi! Nu numai Mica Gazelă, nu nu- mai tînărul şef al tribului, ci toţi arcaşii, toţi, pînă la unul, au văzut acest copac. Ei au văzut lăcaşul spiritelor apei şi valea cea verde. Să plecăm şi noi într-acolo, ca să ne găsim fericirea. N-o credeţi! Fiica Antilopei e vicleană şi rea! Şi să vă mai spun ceva, femei: niciodată n-a avut prea multă minte.

Şi atunci se petrecu ceva de neînchipuit. Fiica Antilopei se năpusti asupra vrăjitoarei şi începu s-o strîngă de gît. Înspăimîntată, Mica Gazelă se încleştă de mîinile femeii slute, care, în mînia ei năprasnică, era gata s-o omoare pe bunica ei. Iar bătrînul vînător, cel mai bătrîn dintre oamenii tribului, văzînd această privelişte, se porni să rîdă în hohote.

Se certară îndelung şi se bătură multă vreme. Pînă la urmă, Fiul Leopardului o trase la o parte pe mătuşa lui, sleită de puteri, iar Mica Gazelă o luă de-acolo pe Iarbă-Amară. Abia după aceea se făcu linişte şi tînărul şef al tribului le putu vorbi iar oamenilor, căutînd să-i înduplece să părăsească cîmpia.

Fiul Leopardului îşi dădea seama că în calea planurilor lui de azi stătea norocoasa lui vînătoare de ieri. Dacă oamenii n-ar avea acum carne din belşug, dacă ţarcurile n-ar geme de turmele minate de dînsul şi dacă oamenii tribului nu s-ar bizui şi de azi încolo pe o viaţă lipsită de griji, atunci l-ar urma cu toţii.

Mica Gazelă era nespus de tristă. Ar fi vrut să se întoarcă în pădurea verde. Îşi amintea tot mai des de stropii răcoroşi de apă, de florile galbene de mimoză ale căror ramuri uscate le mai păstra încă. Se gîndi îndelung cum să-i înduplece pe oameni să plece spre stîncile roşii. Şi deodată îi veni în minte un gînd. Nu era cîtuşi de puţin greu să scape de turma care toată noaptea tropăia în ţarc, căutînd să iasă din el. Era de ajuns să rămîii noaptea lîngă ţarc, să-i strici gardul şi să laşi animalele să fugă în cîmpie. Iar cînd turma o să se împrăştie, iar oamenii n-au să mai aibă carne, atunci Fiica Antilopei va cere chiar ea să plece în pădurea de chiparoşi şi pe ea o vor urma toate femeile tribului.

Mica Gazelă îi împărtăşi Fiului Leopardului gîndul său, iar acesta se miră cît de uşor putea fi înfăptuită năzuinţa lui spre mai bine, care nu-i dădea linişte din ziua cînd se întorsese. Aşa era: numai norocul lui de odinioară la vînat îi împiedica pe oamenii cîmpiei să se desprindă de locurile cu care se obişnuiseră. Pentru că nimeni, în afară de arcaşi, nu ştia ce viaţă frumoasă îi aşteaptă în valea cea verde. Dar drumul pînă acolo era lung şi obositor. Nu era uşor să părăseşti cîmpia şi să stră- - baţi atîta cale, împovărat cu copii şi cu bătrînii bolnavi! Chiar dacă întreg tribul ar fi consimţit să plece spre stîncile cele roşii, tot n-ar fit izbutit să ia cu ei turma pe care o prinsese el cu atîta

trudă. Taurii sălbatici s-ar fi risipit şi ar fi schilodit mulţi oameni.

Pe tînărul şef al tribului nu-l înspăimînta viitorul. Era încredinţat că vînatul nu-l va ocoli. Nu-l ajuta oare antilopa fermecată? Şi-atunci se hotărî ca, în toiul nopţii, să dea drumul turmei din ţarc şi să scape astfel de piedica ce-i sta în drum. Dacă Bătrînul Leopard ar fi fost în viaţă, nu i-ar fi iertat fapta asta. Iar Fiica Antilopei, dac-ar fi aflat ceea ce-a pus el la cale, i-ar fi smuls de pe cap penele albe de pasăre sfîntă şi-ar fi ţipat de-ar fi răsunat cîmpia, chemînd femeile să-l ucidă cu pietre. El ştia că Fiica Antilopei îl iubeşte de cînd era mic şi-l ocroteşte, dar mai ştia, de asemenea, că poate fi cumplită în mînia ei.

Trebuia să izbîndească cu tot dinadinsul. Nimeni, în afară de Mica Gazelă, nu cunoştea hotărîrea ce-o luase. Acum îi mai rămînea doar să găsească un mijloc ca păstorii care păzeau turma să nu-l dea de gol.

Dar Mica Gazelă îl scoase din impas. Îi ceru bunicii sale să-i dea niscaiva ierburi adormitoare şi făcu o fiertură, ameste- cîndo cu suc dulce de poame sălbatice. Apoi duse fiertura păstorilor, care o băură, şi în curînd sforăitul lor se uni cu răgetele bivolilor. Atunci Fiul Leopardului rupse îngrăditura, ridicată cu atîta trudă, şi turma se risipi în cîmpie.

Auzind tropăitul şi mugetul animalelor, oamenii se treziră şi se repeziră afară din colibele lor, neînţelegînd ce se întîmplase. Fiica Antilopei crezu că tinerii arcaşi mai prinseră o turmă şi se porni iar să-şi laude nepotul. Dar tocmai atunci veniră în goană cîteva femei care o vestiră că îngrăditura a fost ruptă şi că turma fugise. Fiica Antilopei se puse pe bocit; îi părea rău că nu apucase să taie în ajun măcar un muflon, ca să aibă ce frige pe foc. Întretimp, turma gonea spre dealurile îndepărtate, iar Fiul Leopardului, înarmat cu arcul şi cu săgeţile, alerga în urma ei, străduindu-se, chipurile, să i-o ia înainte şi prefăcîndu-se că vrea s-o întoarcă din drum. Îl ajutară şi tinerii arcaşi, dar totul fu în zadar. Se iviră zorile, iar oamenii tot mai stăteau să se certe şi nu se îndurau să se împrăştie pe la adăposturile lor.

— Femei, s-a întîmplat o nenerocire! ţipă Fiica Antilopei. Spiritele bune şi-au întors faţa de la noi! Fiul Leopardului n-a putut să oprească turma şi cine ştie cîtă vreme n-o să mai avem carne. Iar copiii noştri vor rămîne fără lapte.

— Nu vom pieri! răspunse Iarbă-Amară. Vom pleca spre sălaşul spiritelor apelor şi acolo o să avem de toate!

Femeile, înspăimîntate şi necăjite, îşi plecau urechea la vorbele ei; unele chiar cereau să pornească pe loc la drum.

Atunci, în mijlocul tuturor, ieşi cel mai bătrîn vînător din trib şi le spuse:

— Căpetenia tribului l-a crescut pe fiul său, făcînd din el un arcaş neînfricat, şi i-a dat putere să doboare un leu şi o panteră. Dar dacă el ar fi socotit că cele puse acum la cale de el sînt rele, ar fi trimis o săgeată în el, chiar cu mîna lui.

— Şi tu socoţi că ăsta-i un lucru rău?

— Da, Fiul Leopardului a pus la cale un lucru rău.

Tinerii arcaşi începură să-l ocărască pe bătrîn şi-i cerură să-i îndemne de îndată pe toţi bătrînii tribului să-i urmeze pe cei tineri. Chiar atunci se întoarse şi Fiul Leopardului, prăfuit, obosit, gîfîind de atîta alergătură. El se năpusti în mijlocul mulţimii şi strigă:

— Oameni ai cîmpiei! N-aveţi ce pierde aici! Ne aşteaptă o viaţă îmbelşugată. N-avem de mers decît douăzeci de zile. Eu am văzut cu ochii mei copacul la umbra căruia se poate aşeza tot tribul nostru. Spiritele bune m-au ajutat, ele m-au învăţat să scot din piua de piatră tot ce-mi doreşte inima. În valea cea verde sînt multe lacuri. Am să desenez pe pereţii peşterilor toate animalele pe care am vrea să le avem. Şi-o să le avem! Acolo vom putea face vînători mari, pentru că fiecare animal, fie el leu sau elefant, vine acolo să se adape. Am văzut cu ochii mei cum mergeau la adăpat. Porniţi la drum, oameni ai cîmpiei!

Oamenii se mai certară mult timp. Copiii plîngeau, mieii, aduşi de păstori, behăiau, cîinii lătrau. Dar iată că pe dîmbul cel înalt se urcă din nou Fiica Antilopei şi, ţinîndu-şi palma streaşină la ochi, ca să se ferească de soare, se uită la mulţimea adunată la poalele dîmbului şi spuse:

— Oameni ai cîmpiei, să mergem! N-avem ce pierde! Abia acum am înţeles că Fiul Leopardului cunoaşte marea taină. Pe pieptul lui se află antilopa fermecată, care ne-a adus cîndva noroc. Să mergem, căci ea ne va ajuta şi de astă dată.

Auzind că femeile rîd a batjocură, Fiica Antilopei le certă:

— Femei, cum de îndrăzniţi să nu daţi crezare vorbelor mele? Sînteţi proaste, şi prostia voastră va aduce pieirea urmaşilor voştri! Rămîneţi, dacă vreţi, căci eu îi voi urma pe tinerii arcaşi!

Şi, ridicînd cu mîndrie capul său slut şi bătrîn, cu nasul turtit, Fiica Antilopei se apropie de nepotul său şi-i porunci:

— Călăuzeşte-ne!

Pregătirile de drum nu durară mult. Trebuia doar să dea cineva fuga pînă la păşunile îndepărtate şi să vestească păstorii, care păzeau turmele de vaci, ce dădeau lapte copiilor, că tribul va porni la un drum mare.

Cel mai mult se foiau bătrînele. Se îngrijeau să strîngă ierburi de leac pentru vreo boleşniţă ce s-ar fi ivit în drum; luau cu ele poame şi boabe uscate, resturi de carne şi peşte afumat. Mamele înşfăcau copiii care se jucau la umbra colibelor. N-aveau ce lăsa în urmă, în afară de iarba uscată din colibele în care dormeau copiii. Vasele de lut afumate — singurul bun al femeilor — nu erau prea grele.

Fiul Leopardului se bucura nespus de izbîndă lui, iar alături de el se bucura şi Mica Gazelă. Dorinţa ei se împlinise. Dacă ea nu s-ar fi gîndit cum să scape de turma adusă în ţarc datorită antilopei fermecate, oamenii cîmpiei n-ar fi primit să părăsească acest pămînt.

Şi iată că pe cîmpia dogorită de soare porni să se scurgă un torent zgomotos, negru, învăluit de nori de praf: tribul Bătrînului Leopard părăsea cîmpia. Plecau la drum fără să aibă prea mare încredere în tînărul conducător al tribului şi multora le părea rău că: nu Bătrînul Leopard e cel care-i conduce. Alţii plîngeau după cîmpia părăsită.

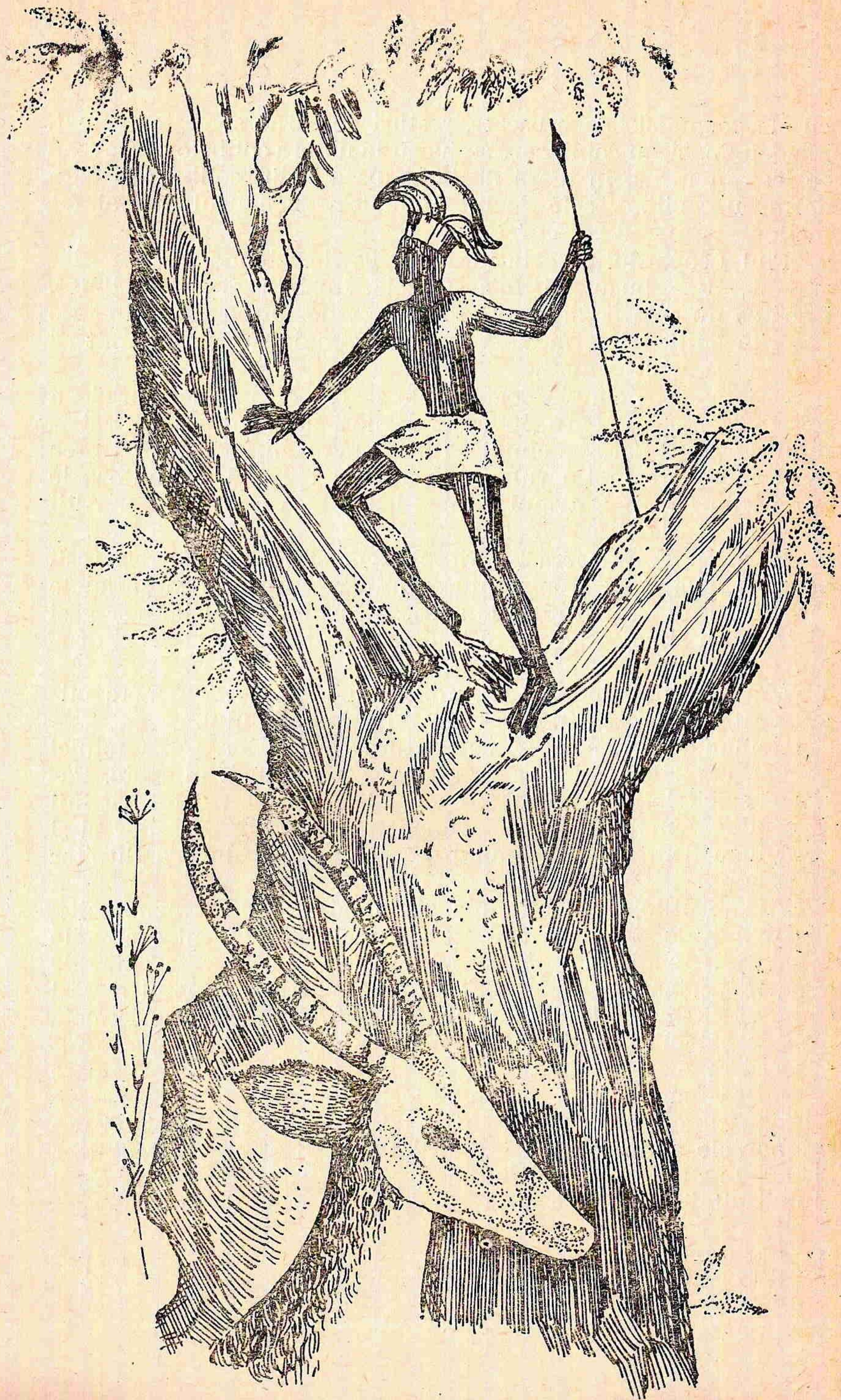
Dar iată că ajunseră la primul izvor şi văzură pietrele roşii aşezate lîngă apă; şi speranţa se întoarse din nou în sufletele lor. Căci Fiul Leopardului le spusese că în drumul lor vor găsi pietre roşii şi că aceste pietre alungă spiritele rele şi arată drumul spre pădurea de chiparoşi.

Merseră timp îndelungat, mult mai mult decît a mers pîlcul de tineri arcaşi, în frunte cu Fiul Leopardului.

Nenumărate nenorociri se abătură asupra lor. Cei vîrstnici boleau. Femeilor le venea greu să-şi care pruncii în spate. Părea că spiritele rele îi urmăresc ca să le răpească treptat bătrînii şi copiii. Mamele îşi lăsau pruncii morţi pradă păsărilor şi-şi continuau drumul, blestemînd scorneala tînărului conducător al tribului.

Fiica Antilopei se străduia să mîngîie mamele nenorocite, făgăduindu-le ocrotirea ei pe noile meleaguri, printre stîncile

cele roşii. Acum, cînd părăsise locul unde trăise atîta amar de vreme, socotea că-i de datoria ei să-şi sprijine nepotul şi să-l ajute să-şi ducă tribul acolo unde-l aşteaptă fericirea. Femeia aceasta bătrînă şi slută nu destăinuise nimănui ce anume o fă-cuse să se încreadă în tînărul conducător al tribului. Ea, care a vrut să-i smulgă de pe cap podoaba din pene albe de pasăre sfîntă, acum i se supunea întru totul. Fiica Antilopei văzuse minunatele animale de pe zidurile peşterii şi era încredinţată că aceste desene îi vor ajuta pe vînători să fie mai norocoşi şi mai viteji decît pînă acum. Şi mai păstra o taină: îşi pusese

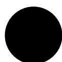
în
gînd
ca
pe
locul
cel
nou
să

semene ierburi sfinte. Pe cînd umblase să caute prin stepă ierburi bune de mîncat, şi-a dat seama că aceste ierburi se împuţinează pe an ce trece: le acopereau nisipurile. Iar pîraiele, care hrăneau păşunile verzi, se-cau treptat. Ea vedea că pămîntul, înainte vreme atît de gene-ros, devenea hain. Aflînd de lăcaşul spiritelor apei, bătrîna aceasta înţeleaptă a înţeles că pămîntul din jurul apelor vesele şi zgomotoase va fi darnic şi bun şi că de el au nevoie, înainte de toate, oamenii care trăiau în tribul ei.

Au mers mult timp prin cîmpia dogorită de soare, vînînd din cînd în cînd animale sălbatice. Uneori se opreau lîngă o apă, îşi umpleau vasele şi pescuiau. Cînd erau sătui, erau veseli. Cînd se întîmpla să fie flămînzi, îl ocărau pe tînărul şef al tribului.

Dar veni şi ziua cînd oamenii din tribul Bătrînului Leopard se aruncară la pămînt, scoţînd strigăte de bucurie. Văzuseră stîncile cele roşii, căderea zgomotoasă de apă şi valea înflorită din jurul ei!

Aici începea noua lor viaţă.

Ce povestesc frescele din Tassili

Postfaţă

Ştiţi oare că Sahara, cel mai mare pustiu de pe planeta noastră, nu a fost întotdeauna un pămînt lipsit de viaţă?

A fost o vreme cînd în locul nisipurilor încinse de soare se întindea aici un ţinut imens, acoperit cu verdeaţă, străbătut de rîuri, plin de crîn- guri de palmieri şi de chiparoşi, iar în mijlocul stîncilor, astăzi pustii şi sterpe, locuiau oameni care se îndeletniceau cu vînatul, pescuitul şi creşterea vitelor.

Urmele acestei vieţi atît de îndepărtate s-au păstrat în regiunea muntoasă, greu accesibilă, a Saharei Centrale — în regiunea Tassili din Alger. Expediţia arheologică franceză, condusă de Henri Lhote, a desco- perit aici desene pe stînci, făcute cu mii de ani în urmă, de către vechii locuitori ai Saharei.

„Ceea ce am găsit în labirintul stîncilor din Tassili, scrie Henri Lhote în cartea sa, intitulată „în căutarea frescelor din Tassili", depăşeşte orice imaginaţie. Am descoperit sute şi sute de desene, cu mii şi zeci de mii de imagini de oameni şi animale, unele izolate, altele alcătuind ansambluri foarte complicate. Scenele din viaţa vechilor locuitori ai acestor meleaguri, îndeletnicirile lor zilnice, sărbătorile, ritualurile religioase, reprezentate pe aceste stînci, nu erau greu de interpretat. Este sigur că aceste scene se refereau la viaţa diferitelor popoare care au locuit în această regiune muntoasă în perioade diferite, dar, fără îndoială, foarte îndepărtate... Ne-a uluit varietatea stilurilor şi a subiectelor pe care le-am descoperit cercetînd nenumăratele straturi şi desene... Cu alte cuvinte, ne-am pomenit în cel mai mare muzeu al artei primitive. Unele dintre desene ne-au uimit prin măiestria cu care erau executate"...

Încercînd să stabilească o legătură între trecutul şi prezentul Saha- rei, savantul francez Henri Lhote a consacrat nenumăraţi ani din viaţa sa călătoriilor şi cercetărilor acestui pustiu.

El a căutat urmele generaţiilor de oameni dispărute din Sahara şi, în aceeaşi măsură, a studiat modul de viaţă, moravurile şi obiceiurile locui- torilor de azi ai Saharei — tuaregii, care sînt probabil urmaşii îndepăr-taţi ai acelor vînători şi păstori care au desenat pe stînci figuri de oa-meni şi animale.

Adeseori, urmîndu-şi cercetările, oamenii de ştiinţă au găsit şi uneltele de piatră, făcute de locuitorii primitivi ai Saharei. De asemenea, au

întîlnit, pe lîngă rîurile secate, locurile de popas ale vechilor pescari, ca-re se cunoşteau după mormanele de oase de peşte ce se găseau acolo, iar

alături au dat peste schelete de hipopotami şi de elefanţi. La sud de Hoggar, la poalele stîncii In-Gezam, au fost dezgropate schelete omeneşti, oase de animale şi mii de cioburi de vase de lut. S-au găsit nenumărate dovezi ale faptului că pămîntul Saharei, lipsit de viaţă şi nelocuit azi, a fost cîndva populat.

Cu mult înainte ca Henri Lhote să-şi fi început cercetările, mulţi oameni de ştiinţă s-au preocupat de studierea acestui pustiu uriaş, care în decurs de secole a rămas un mister.

Geografii din antichitate presupuneau că perioada de secetă în Sahara a început cu cinci sute de ani înainte de era noastră.

În secolul al V-lea înaintea erei noastre, celebrul călător Herodot din Halicarnas, părintele istoriei, cum a fost denumit mai tîrziu de oamenii de ştiinţă, a fost primul care a făcut relatări cu privire la pămînturile aflate la sud de golful Syrta, pămînturi nelocuite şi acoperite de dune de nisip.

Despre particularităţile pustiului Sahara au scris, de asemenea, şi unii geografi cunoscuţi ai antichităţii, ca Strabon şi Pliniu cel Bătrîn. Aceste descrieri se referă la intervalul de timp cuprins între secolul I înaintea erei noastre şi secolul I al erei noastre. În acea perioadă, în Sahara mai existau elefanţi, girafe şi animale de pradă, iar în oazele afla-te în preajma unor rîuri, care mai tîrziu au secat, trăiau oameni.

Dar pe măsură ce pămîntul Saharei se prefăcea într-un pustiu lipsit de apă, numărul animalelor se micşora şi nisipurile înghiţeau crîngurile verzi de odinioară. Oamenii puneau la îndoială faptul că în Sahara a existat vreodată viaţă. A venit însă o vreme cînd învăţaţii din antichitate au emis presupunerea că Sahara este fundul unei mări vechi care a secat. Atunci s-a născut şi legenda că, aici chiar, în mijlocul nisipurilor întinse, a existat înfloritoarea ţară a Atlantidei.

Cercetarea temeinică a Saharei, organizată atît de bine de expediţia lui Henri Lhote, a demonstrat însă că Sahara nu a fost niciodată fundul unei mări şi că legendara Atlantidă nu s-a aflat aici. Cercetările au demonstrat, de asemenea, că seceta care a fost ucigătoare pentru viaţa plantelor şi animalelor — şi bineînţeles şi a omului — a avut cu totul alte cauze. Oamenii de ştiinţă au stabilit că în perioada neolitică, pe cînd Sahara era

înfloritoare şi acoperită de verdeaţă, pămînturile ei, astăzi sterpe, au fost centrul unei vieţi clocotitoare. Nenumărate seminţii locuiau aici printre stînci, în văile verzi, prin care curgeau rîuri repezi. Iar

turmele de animale au fost izvorul vieţii şi al belşugului a zeci de generaţii de oameni.

Desenele găsite pe stînci şi în grotele din Tassili ne înfăţişează aspecte din viaţa care a existat pe acest pămînt, în acele vremuri străvechi, despre care nu am fi putut afla nimic, dacă acei artişti antici n-ar fi imortalizat, în fresce minunate, scene din viaţă care ne povestesc despre trecutul atît de îndepărtat.

Tauri, bivoli, antilope, cai şi mufloni, struţi şi girafe trăiesc, pe zidurile zgrunţuroase ale peşterilor, de atîtea secole.

Iată nişte vînători cu arcuri şi săgeţi, care au prins o turmă de antilope jucăuşe.

Iată, gonind spre adăpătoare, un elefant puternic, iar mai încolo, un arcaş mlădios care mînă din urmă o turmă de animale; trupul arcaşului este acoperit cu un tatuaj complicat, iar pe cap poartă o podoabă din pene albe.

Iată un vrăjitor, cu o mască de muflon pe faţă, iar alături de el, o femeie goală, care probabil că e bolnavă şi l-a chemat pe înţeleptul şi atotputernicul vrăjitor să-şi spună descîntecele ca să izgonească din ea duhurile rele şi să-i aducă linişte şi mulţumire.

Se mai pot vedea, de asemenea, femei dansînd, vînători la popas, antilope zburdînd şi copii jucîndu-se.

Studiind miile de desene care s-au păstrat pe zidurile peşterilor şi pe stînci, cercetătorii au constatat că Sahara a fost odinioară o păşune imensă. Tot din ele se poate deduce şi obîrşia multor culturi.

S-au stabilit astfel cîteva perioade din viaţa Saharei antice: perioada vînătorilor sau perioada bivolului, perioada creşterii vitelor şi perioada păstorilor-călăreţilor. Aceste intervale de timp cercetătorii le situează în evul antic, contemporan cu Egiptul antic. Ultima perioadă este perioada cămilei, care coincide cu începutul erei noastre.

Cele mai vechi desene reprezintă siluete mici de oameni, desenate cu ocru liliachiu. Corpurile lor sînt schiţate schematic, au capete mari şi rotunde, iar îmbrăcămintea constă dintr-o legătură în jurul şoldurilor. Sînt

înarmaţi cu beţe, iar uneori cu săgeţi sau harpoane. Cercetătorii le-au denumit desene în „stilul oamenilor cu capul rotund”.

Mai tîrziu, arta pictorilor antici s-a perfecţionat şi desenele s-au făcut în mai multe culori. Oamenii apăreau mai înalţi şi pictorii îi executau cu mai multă măiestrie. Animalele, şi ele mai reale, sînt reprezen-

tate alergînd, sărind în grupuri, sau uneori e desenată cîte o femelă lingîndu-şi puiul.

Perioada creşterii vitelor a fost reprodusă de pictorii acelor vremuri cu foarte multă veridicitate.

De aceea Henri Lhote a denumit desenele de pe aceste fresce „cea mai mare şcoală naturalistă din lume”.

Oamenii şi animalele sînt reprezentate în atitudinile cele mai fireşti, cu o precizie şi un gust care atestă uimitoarea putere de observaţie a artiştilor.

Frescele din această perioadă sînt desenate, de cele mai multe ori, cu ocru roşu, iar pentru a reproduce culoarea animalelor sau pentru a reda anumite detalii se folosea vopseaua albă şi galbenă.

Se presupune că în acele vremuri turme de tauri sălbatici goneau prin păşunile nesfîrşite şi cădeau pradă iscusiţilor vînători. Probabil că turmele acestea erau foarte numeroase şi de aceea se întîlneşte atît de des imaginea taurilor, plină de expresivitate şi vigoare.

Dar şi mai impresionante sînt imaginile arcaşilor, femeilor şi ale unor animale uriaşe cărora probabil că li se închinau oamenii primitivi. Sutele de fresce minunate impresionează prin desăvîrşita lor măiestrie, prin- tr-un deosebit spirit de observaţie şi gust, trezind în noi un sentiment de admiraţie nespusă.

Frescele din Tassili au ridicat vălul ce acoperea istoria misterioasă a pustiului Saharei. Ele au permis cercetătorilor să arunce o privire spre acele vremuri îndepărtate despre care nu am fi putut afla niciodată nimic, deoarece ele nu ne-au lăsat nici o altă urmă. Desenele din peşteri s-au dovedit a fi atît de grăitoare şi reale, încît au putut să ţină locul celor mai amănunţite letopiseţe.

În condiţiile atît de grele ale pustiului încins de soare şi lipsit de apă, supuşi zilnic la nenumărate primejdii, membrii expediţiei arheologice a lui Henri Lhote au lucrat cu cel mai mare entuziasm, în decursul a

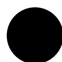
şaisprezece luni, pentru a descoperi misterul pustiului Saharei, mister care a preocupat timp de mai multe secole o seamă de minţi luminate ale omenirii.

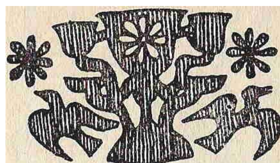
Acum ştim că pustiul Sahara a fost cîndva înverzit şi roditor, că nenumărate turme de animale găseau aici hrană şi apă, iar în mijlocul crîngurilor verzi locuiau oameni care, în vremuri atît de îndepărtate, cu mii de ani în urmă, ştiau multe şi făceau atîtea lucruri frumoase.

Dacă în acest ţinut, acoperit acum de nisipuri moarte, lipsit de apă şi de vegetaţie, a existat cîndva viaţă, nu înseamnă oare că va veni o zi cînd viaţa lui se va reîntoarce şi că acest pămînt neînsufleţit va fi din nou locuit de oameni?

Ori de cîte ori ne gîndim la aceasta, ni-i închipuim pe oamenii care au populat odinioară pămîntul Saharei, pe artiştii care cu atîta sîrguinţă şi măiestrie au reprodus imagini din viaţa lor şi încercăm să desluşim în ce scop făceau ei aceste desene minunate, cu ce gînduri şi sentimente se apucau de lucru.

De asemenea le sîntem adînc recunoscători acelor oameni de ştiinţă care, prin munca lor plină de bărbăţie şi abnegaţie, au deschis în faţa noastră aceste pagini, atît de interesante, din istoria omenirii.

CUPRINS

Redactor: ECATERINA SISMANIAN
Tehnoredactor: ION COSMESCU

Apărut: 1972. Comanda nr.: 531. Tiraj: 15.060 broşate+1080 legate. Coli de

tipar: 14,75

Tiparul executat sub comanda nr. 221 la Întreprinderea Poligrafică ,,Banat” Timişoara.

Lei 8,50

EDITURA ION CREANGĂ